

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Neşe ÖNDER YAŞAR

SOSYAL GÜVENLİK KURUMU PERSPEKTİFİNDEN KAYITLI VE KAYITDIŞI
İSTİHDAMDA YAŞANAN İŞ KAZALARI: ANTALYA ÖRNEĞİ

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı
Doktora Tezi

Antalya, 2025

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Neşe ÖNDER YAŞAR

SOSYAL GÜVENLİK KURUMU PERSPEKTİFİNDEN KAYITLI VE KAYIT DIŞI
İSTİHDAMDA YAŞANAN İŞ KAZALARI: ANTALYA ÖRNEĞİ

Danışman

Prof. Dr. Muhammet KARATAŞ

İkinci Danışman

Doç. Dr. Mustafa KOÇANCI

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Antalya, 2025

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Neşe ÖNDER YAŞAR'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Sosyal Politika ve Çalışma İlişkileri Anabilim Dalı Doktora Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Mustafa Zihni TUNCA (İmza)

Üye (Danışman) : Prof. Dr. Muhammed KARATAŞ (İmza)

Üye : Prof. Dr. Birgül ÇİFTÇİ (İmza)

Üye : Doç. Dr. Şerife KORKMAZ (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Nihat Seyhun ALP (İmza)

Tez Başlığı: Sosyal Güvenlik Kurumu Perspektifinden Kayıtlı ve Kayıtdışı
İstihdamda Yaşanan İş Kazaları: Antalya Örneği

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 22/05/2025

Mezuniyet Tarihi : 12/06/2025

AKADEMİK BEYAN

Doktora Tezi olarak sunduğum “Sosyal Güvenlik Kurumu Perspektifinden Kayıtlı ve Kayıtdışı İstihdamda Yaşanan İş Kazaları: Antalya Örneği” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

(İmza)

Neşe ÖNDER YAŞAR

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

30 /05 / 2025

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Neşe ÖNDER YAŞAR
Öğrenci Numarası	20195298002
Anabilim Dalı	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Programı	Sosyal Politika ve Çalışma İlişkileri
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Muhammet KARATAŞ
Doktora Tez Başlığı	Sosyal Güvenlik Kurumu Perspektifinden Kayıtlı ve Kayıtdışı İstihdamda Yaşanan İş Kazaları: Antalya Örneği
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	2688323623
Rapor Tarihi	30.05.2025
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç:%10 Alıntılar dahil: %19
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE, Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 258 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: (x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.	
Gerekçe:	
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.	
Danışman Öğretim Üyesi Prof. Dr. Muhammet KARATAŞ İmza	

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	x
ÖZET	xi
SUMMARY	xiii
TEŞEKKÜR.....	xv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DÜNYADAKİ TARİHSEL SÜREÇ VE MEVCUT DURUM

1.1. Dünyada İş Kazalarının Tarihsel Süreci ve Sosyal Sigorta Sistemlerinde Yerini Alışı.....	4
1.2. Modern Sosyal Güvenlik Sistemlerinde İş Kazası Sigortası	7
1.2.1. Seçilmiş Ülkelerin Sosyal Sigorta Sisteminde İş Kazaları	9
1.3. Uluslararası Kuruluşlar Bünyesinde İş Kazalarına Yönelik Oluşan Alt Birimler ve İş Kazalarına Yönelik Sözleşmeler	19
1.3.1. Milletler Cemiyeti ve Birleşmiş Milletler (BM)	19
1.3.2. Avrupa Konseyi.....	26
1.3.3. Uluslararası Sosyal Güvenlik Birliği (ISSA)	29
1.3.4. Avrupa Birliği (AB)	30

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ TARİHSEL SÜREÇ VE MEVCUT DURUM

2.1. Osmanlı Devleti Döneminden Başlayan Süreç	45
2.2. Türkiye'nin İş Kazalarına Yönelik Üye Olunan Uluslararası Kuruluşlar İle Onayladığı Uluslararası Sözleşmeler	49
2.3. Türkiye'de İş Kazalarına Yönelik Faaliyetleri Bulunan Kurum ve Kuruluşlar İle İş Kazalarına Yönelik Temel Kanun, Yönetmelik ve Tüzükler	51
2.3.1. Türkiye'de İş Kazalarına Yönelik Faaliyetleri Bulunan Kurum ve Kuruluşlar	51
2.3.2. Türkiye'de İş Kazalarına Yönelik Temel Kanun, Yönetmelik ve Tebliğler	69
2.4. Türkiye'de Sosyal Sigorta Sisteminde İş Kazaları Sigortası.....	72

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL GÜVENLİK KURUMU PERSPEKTİFİNDEN KAYITLI VE KAYIT DIŞI İSTİHDAM YAŞANAN İŞ KAZASI TANIMI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Sosyal Güvenlik Kurumu Perspektifinden Kayıtlı ve Kayıt Dışı İstihdamda Yaşanan İş Kazaları.....	73
3.1.1. Sosyal Güvenlik Kurumu Açısından İş Kazasının Tanımı ve Bildirimi	73
3.1.2. Sosyal Güvenlik Kurumunca İş Kazası İddiasının Değerlendirilmesi ve Soruşturulması	75
3.2. Yapılan Başvuruların İş Kazası Olup Olmadığının Tespitine Yönelik İncelemeler	83

3.3. Kayıtlı İş Kazalarının Soruşturulması	84
3.3.1. Ön Hazırlık	90
3.3.2. Olayın Meydana Geldiği Yerin Görülmesi ve Yerel Denetim	91
3.3.3. Kazalının İfadesinin Alınması	91
3.3.4. Tanık İfadelerinin Alınması	91
3.3.5. İşveren, İşveren Vekili veya İşyeri Yetkilisinin İfadesinin Alınması	92
3.3.6. İşyeri Yasal Kayıt ve Belgelerinin İncelenmesi	92
3.3.7. İş Kazası Raporunun Düzenlenmesi	93
3.4. İş Kazası Sebebiyle Yapılan Yardımlar	93
3.4.1. Geçici İş Göremezlik Ödeneği	93
3.4.2. Sürekli İş Göremezlik Ödeneği	94
3.4.3. Hak Sahiplerine Gelir Bağlanması, Evlenme ve Cenaze Ödeneği Verilmesi	95

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

2019, 2020, 2021 YILLARINDA ANTALYA SOSYAL GÜVENLİK İL

MÜDÜRLÜĞÜ'NDE YAZILAN İŞ KAZASI RAPORLARININ ANALİZ EDİLMESİ

4.1. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi	97
4.2. Literatür Taraması	98
4.3. Araştırma İzni ve Veri Temini	103
4.4. Araştırmanın Metodolojisi	104
4.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	114
4.6. Bulgular ve Değerlendirme	115
4.6.1. İncelenen Raporlar ve Kazazedeler Hakkında Tespit Edilen Genel Bilgiler	115
4.6.2. İncelenen Raporlardaki İşyerleri Hakkında Tespit Edilen Genel Bilgiler	119
4.6.3. Kazanın Yaşandığı Yere İlişkin Tespit Edilen Bilgiler	125
4.6.4. İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi ile Kişisel Koruyucu Donanımlar Hakkında Tespit Edilen Bilgiler	128
4.6.5. Mesai Başlangıç Saatleri ve Kaza Saatlerine İlişkin Tespit Edilen Bilgiler	132
4.6.6. Kaza Nedeniyle Oluşan Yara Türü, Yaranın Vücuttaki Yeri, Yaralanmaya Sebep Olay, Kazaya Sebep Olan Olay, İnceleme Sonrası Ulaşılan Karara Göre Kazanın Nihai Sonucu ve Tüm İş Kazası Başvurularında İnceleme Sonucuna İlişkin Bilgiler	137
4.6.7. İş Kazaları Sebebi İle Taraflara Verilen Kusur Oranları ve Gerekçelerine İlişkin Bilgiler	143
4.6.8. Tespit Edilen İş Kazası Başvurularına İlişkin Bilgiler	153
4.6.9. Tespit Edilemeyen İş Kazası Başvurularına İlişkin Bilgiler	158
4.6.10. İş Kazası Olmadığına Karar Verilen Başvurulara İlişkin Bilgiler	160
4.6.11. Bildirimi Yapılmayan İş Kazalarında Başvuru Süresine İlişkin Bilgiler	164
4.6.12. İş Kazası Başvurusu Neticesinde Gelir Bağlanıp Bağlanmadığına İlişkin Bilgiler ...	165
4.6.13. Değişkenler Arasındaki İlişkilerle İlgili Kurulan Hipotezler ve Analiz Sonuçları	166

SONUÇ VE ÖNERİLER

201

K a y n a k ç a

210

Ek-1: Yaralanmaya Sebep Olan Olay -İşkolu Kodu Arasındaki Farkın Kaynağı.

223

Ek-2: Kazanın KKD İle İlgisi - SİD Oranı (%10 Üzeri Olanlar) Arasındaki Fark.

230

EK-3: Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili - Kazanın Nihai Sonucu Arasındaki Fark.....	231
EK-4: Kazanın KKD İle İlgisi - Kazaya Sebep Olan Olay/Durum Çalışanın Esas Yapmakta Olduğu İş Sebebi İle Gerçekleşti Arasındaki Fark.	232
EK-5: “Kaza Verilmesi Gereken KKD İle İlgili” – “Kazanın Nihai Sonucu” Arasındaki Fark.....	233
EK-6: Kazanın KKD İle İlgisi - İşveren Kusur Oranları Arasındaki Fark.....	234
EK-7: Kazanın KKD İle İlgisi - İşçi Kusur Oranları Arasındaki Fark.	238
ÖZGEÇMİŞ.....	243

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: AB’de En Az 4 Takvim Günü Çalışma Kaybına Neden Olan İş Kazası Sayıları- Ülkelere Göre (2019,2020,2021,2022).

Tablo 1.2: AB’de Ölümle Sonuçlanan İş Kazası Sayıları- Ülkelere Göre (2019,2020,2021,2022).

Tablo 1.3: AB’de Yaşa Göre Ölümcül ve Ölümcül Olmayan İş Kazaları (2019,2020, 2021,2022) (Kişi).

Tablo 1.4: Cinsiyete Göre Ölümcül ve Ölümcül Olmayan İş Kazaları (2019,2020, 2021) (Kişi).

Tablo 1.5: AB’de Ekonomik Faaliyete Göre Ölümcül ve Ölümcül Olmayan İş Kazaları, (2019,2020,2021,2022).

Tablo 1.6: AB’de Ekonomik Faaliyet ve Cinsiyete Göre Ölümcül Olmayan İş Kazaları, (2019,2020, 2021,2022).

Tablo 1.7: AB’de Ekonomik Faaliyet ve Cinsiyete Göre Ölümcül İş Kazaları, (2019,2020, 2021).

Tablo 1.8: AB’de Yaranın Türüne Göre Ölümcül ve Ölümcül Olmayan İş Kazaları, (2019,2020,2021,2022).

Tablo 1.9: AB’de Yaranın Vücuttaki Yerine Göre Ölümcül ve Ölümcül Olmayan İş Kazaları, 2019-2020-2021.

Tablo 1.10: AB’de Yaralanmaya Sebep Olan Olaya Göre Ölümcül ve Ölümcül Olmayan İş Kazaları, (2019,2020,2021,2022).

Tablo 2.1: Türkiye’nin Onayladığı ILO’nun İş Kazalarına Yönelik Hükümler İçeren Sözleşmeleri.

Tablo 2.2: Türkiye’nin Onayladığı Avrupa Konseyi’nin İş Kazalarına Yönelik Hükümler İçeren Sözleşmeleri.

Tablo 2.3: Türkiye’nin Onayladığı Birleşmiş Milletlerin İş Kazalarına Yönelik Hükümler İçeren Sözleşmeleri.

Tablo 2.4: Türkiye’de Ölümle Sonuçlanan ve Ölümle Sonuçlanmayan İş Kazası Sayıları (2019,2020,2021,2022,2023).

Tablo 2.5: Türkiye’de Kazazedenin Yaşına Göre 4 Günden Az İş Göremezlik İle Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Tablo 2.6: Türkiye’de Kazazedenin Yaşına Göre 4 Gün ve Üzeri İş Göremezlik İle Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Tablo 2.7: Türkiye’de Kazazedenin Yaşına Göre Ölümle Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Tablo 2.8: Türkiye’de Cinsiyete Göre 4 Günden Az İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazası Sayıları (2019,2020,2021,2022,2023).

Tablo 2.9: Türkiye’de Cinsiyete Göre 4 Gün ve Üzeri İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazası Sayıları (2019,2020,2021,2022,2023).

Tablo 2.10: Türkiye’de Cinsiyete Göre Ölümle Sonuçlanan İş Kazası Sayıları (2019,2020,2021,2022,2023).

Tablo 2.11: Türkiye’de Ekonomik Faaliyete Göre 4 Günden Az İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Tablo 2.12: Türkiye’de Ekonomik Faaliyete Göre 4 Gün ve Üzeri İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Tablo 2.13: Türkiye’de Ekonomik Faaliyete Göre Ölümle Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Tablo 2.14: Türkiye’de Ekonomik Faaliyete ve Cinsiyete Göre 4 Günden Az İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Tablo 2.15: Türkiye’de Ekonomik Faaliyete ve Cinsiyete Göre 4 Gün ve Üzeri İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Tablo 2.16: Türkiye’de Ekonomik Faaliyete ve Cinsiyete Göre Ölümle Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Tablo 2.17: Türkiye’de Yaranın Türüne Göre 4 Günden Az İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Tablo 2.18: Türkiye’de Yaranın Türüne Göre 4 Gün ve Üzeri İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Tablo 2.19: Türkiye’de Yaranın Türüne Göre Ölümcül İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Tablo 2.20: Türkiye’de Yaranın Vücuttaki Yerine Göre 4 Günden Az İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Tablo 2.21: Türkiye’de Yaranın Vücuttaki Yerine Göre 4 Gün ve Üzeri İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Tablo 2.22: Türkiye’de Yaranın Vücuttaki Yerine Göre Ölümcül İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Tablo 2.23: Türkiye’de Yaralanmaya Sebep Olan Olaya Göre 4 Günden Az İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Tablo 2.24: Türkiye’de Yaralanmaya Sebep Olan Olaya Göre 4 Gün ve Üzeri İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Tablo 2.25: Türkiye’de Yaralanmaya Sebep Olan Olaya Göre Ölümle Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Tablo 3.1: Türkiye’de Kısa ve Uzun Vadeli Sigorta Kollarından Sağlanan Haklar.

Tablo 3.2: Türkiye’de 2019-2023 Yılları Arasında Tespit Edilen Kayıt Dışı İşçi Sayıları.

Tablo 4.1: Rapor Yıllarına Göre Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.2: İş Kazası Bildirimi Hakkında Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.3: Cinsiyete Göre Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.4: Sosyal Güvenlik Durumuna Göre Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.5: Yaş Aralıklarına Göre Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.6: Mesleki Tecrübe Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.7: Kaza Geçirilen İşyerinde Çalışma Süresi Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.8: Kaza Sırasında Yürütülen İşe Göre Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.9: İşkolu Kodları Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.10: İşyeri Kodu Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.11: Kazanın Yaşandığı İlçe Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.12: Kazanın Yaşandığı İlçe (Görevlendirme İle Gidilen) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.13: Kazanın Yaşandığı Şehir (Görevlendirme İle Gidilen) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.14: Kazanın Yaşandığı Ülke (Görevlendirme İle Gidilen) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.15: İSG Temel Eğitimi Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.16: Mesleki İSG Eğitimi Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.17: Kişisel Koruyucu Donanım Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.18: Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.19: Kaza Verilmesi Gereken KKD İle İlgili Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.20: Kazanın KKD İle İlgisi Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.21: Mesai Başlangıç Saati Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.22: Kaza Saati Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.23: Kazanın Yaşandığı Zaman Dilimi Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.24: Yaranın Türü Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.25: Yaranın Vücuttaki Yeri Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.26: Yaralanmaya Sebep Olan Olay Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.27: Kazaya Sebep Olan Olay/Durum Çalışanın Esas Yapmakta Olduğu İş Sebebi İle Gerçekleşti Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.28: Kazanın Nihai Sonucu Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.29: Tüm İş Kazası Başvurularında İnceleme Sonucu Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.30: İşveren Kusur Oranları Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.31: İşçi Kusur Oranları Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.32: 3. Kişi Kusur Oranları Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.33: Diğer 3. Kişi Kusur Oranları Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.34: İşveren Kusur Gerekçeleri Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.35: İşçi Kusur Gerekçeleri Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.36: 3. Kişi(ler) Kusur Gerekçeleri Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.37: Diğer 3. Kişi Kusur Gerekçeleri Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.38: Tespit Edilen İş Kazası Sonucu Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.39: SİD Oranı (%10 Üzeri Olanlar) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.40: Bildirimi Yapılmayan İş Kazalarının Tespitini Mümkün Kılan Deliller (Kişi Sigortalı İken) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.41: Bildirimi Yapılmayan İş Kazalarının Tespitini Mümkün Kılan Deliller (Kişi Sigortasız İken) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.42: Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Var) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.43: Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Yok) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.44: İş Kazası Tespitinin Yapılamama Gerekçesi (Kayıtlı Çalışan) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.45: İş Kazası Tespitinin Yapılamama Gerekçesi (Kayıt dışı Çalışan) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.46: İş Kazası Olmadığına Karar Verilme Gerekçesi (Kayıtlı Çalışan) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.47: İş Kazası Olmadığına Karar Verilme Gerekçesi (Kayıt dışı Çalışan) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.48: İş Kazası Olmadığına Karar Verilen Kaza (İddia) Sonucu (Kayıtlı Çalışan) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.49: İş Kazası Olmadığına Karar Verilen Kaza (İddia) Sonucu (Kayıt dışı Çalışan) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.50: Bildirimi Yapılmayan İş Kazalarında Başvuru Süresi (Kazazedenin Başvurusu) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.51: Bildirimi Yapılmayan İş Kazalarında Başvuru Süresi (Hak Sahipleri Başvurusu) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.52: Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı (Kazazede) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.53: Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı (Hak Sahipleri) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tablo 4.54: Cinsiyet-Sosyal Güvenlik Çapraz Tablo Analiz Sonuçları.

Tablo 4.55: Cinsiyet-Yaş Çapraz Tablo Analiz Sonuçları.

Tablo 4.56: Cinsiyet-Kişisel Koruyucu Donanım Çapraz Tablo Analiz Sonuçları.

Tablo 4.57: Cinsiyet İle Kişisel Koruyucu Donanım Arasındaki İlişki.

Tablo 4.58: Cinsiyet-İSG Eğitim Çapraz Tablo Analizi Sonuçları.

Tablo 4.59: Cinsiyet İle İSG Eğitimi Arasındaki İlişki.

Tablo 4.60: Cinsiyet-Kazanın Nihai Sonucu Çapraz Tablo Analiz Sonuçları.

Tablo 4.61: Cinsiyet-Kazanın Nihai Sonucu Arasındaki İlişki.

Tablo 4.62: Cinsiyet-Kaza Geçirilen İşyerinde Çalışma Süresi Çapraz Tablo Analiz Sonuçları.

Tablo 4.63: Cinsiyet-Kaza Geçirilen İşyerinde Çalışma Süresi Arasındaki İlişki.

Tablo 4.64: Cinsiyet- Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili Çapraz Tablo Analizi.

Tablo 4.65: Cinsiyet- Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle Arasındaki İlişki.

Tablo 4.66: Cinsiyet- Kaza Verilmesi Gereken KKD İle İlgili Çapraz Tablo Analizi.

Tablo 4.67: Cinsiyet- Kaza Verilmesi Gereken KKD İle Arasındaki İlişki.

Tablo 4.68: Cinsiyet- Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı (Kazazede) Çapraz Tablo Analizi.

Tablo 4.69: Cinsiyeti İle SİD Geliri Bağlanıp Bağlanmadığı Arasındaki İlişki.

Tablo 4.70: Cinsiyet-Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı (Hak Sahipleri) Çapraz Tablo Analizi.

Tablo 4.71: Cinsiyet-Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Var) Çapraz Tablo Analizi.

Tablo 4.72: Cinsiyet - Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Yok) Çapraz Tablo Analizi.

Tablo 4.73: Cinsiyet - Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Yok) Arasındaki İlişki.

Tablo 4.74: Yasal Sürede ve Süresi Dışında İş Kazası Bildirimi Var/Yok- Başvuru Sonuçları Arasındaki İlişki.

Tablo 4.75: İSG Temel Eğitimi -Kazanın Nihai Sonucu Arasındaki İlişki.

Tablo 4.76: İSG Temel Eğitimi -Kazanın Nihai Sonucu Arasındaki Farkın Kaynağı.

Tablo 4.77: İSG Mesleki Eğitim -Kazanın Nihai Sonucu Arasındaki İlişki.

Tablo 4.78: İSG Mesleki Eğitim -Kazanın Nihai Sonucu Arasındaki Farkın Kaynağı.

Tablo 4.79: Yaralanmaya Sebep Olan Olay – İş Kolu Kodu Arasındaki İlişki.

Tablo 4.80: Kazanın KKD İle İlgisi - SİD oranı (%10 üzeri olanlar) Arasındaki İlişki.

Tablo 4.81: Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili - Kazanın Nihai Sonucu Arasındaki İlişki.

Tablo 4.82: Kazanın KKD İle İlgisi - Kazaya Sebep Olan Olay/Durum Çalışanın Esas Yarmakta Olduğu İş Sebebi İle Gerçekleşti Arasındaki İlişki.

Tablo 4.83: “Kaza Verilmesi Gereken KKD İle İlgili” – “Kazanın Nihai Sonucu” Arasındaki İlişki.

Tablo 4.84: Kişisel Koruyucu Donanım- Yaranın Türü Arasındaki İlişki.

Tablo 4.85: Kişisel Koruyucu Donanım - Yaranın Türü Arasındaki Fark.

Tablo 4.86: Kazanın KKD İle İlgisi - İşveren Kusur Oranları Arasındaki İlişki.

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BM	: Birleşmiş Milletler
ÇASGEM	: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi
CİMER	: Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi
ÇSGB	: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
EUROSTAT	: Avrupa İstatistik Bürosu
GSS	: Genel Sağlık Sigortası
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
ISSA	: Uluslararası Sosyal Güvenlik Birliği
İSG	: İş Sağlığı ve Güvenliği
İSGGM	: İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü
İSGÜM	: İş Sağlığı ve Güvenliği Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü Başkanlığı
İKMİH	: İş Kazası ve Meslek Hastalığı
KKD	: Kişisel Koruyucu Donanım
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme
MESEM	: Mesleki Eğitim Merkezi
OSHA	: İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı
POYD	: Profesyonel Otel Yöneticileri Derneği
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SİD	: Sürekli İş Göremezlik Derecesi
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
SSGSSK	: Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
SSİY	: Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
VB	: Ve Benzeri
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

ÖZET

Bu çalışmada, Antalya Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü Arşivi’nde bulunan 2019,2020 ve 2021 yıllarında düzenlenmiş “iş kazası” konulu raporları analiz edilmiştir. Çalışmayı benzer çalışmalardan ayıran özelliği iş kazalarının çok boyutlu bir şekilde ele alınmasıdır. Çalışmada, kazazedenin cinsiyeti, yaşı, kaza anında sigortalı olup olmadığı, mesleki tecrübesinin olup olmadığı ve iş kazası yaşanan işyerindeki çalışma süresi, kaza sırasında yürütülen iş, iş kazası yaşanan işyerinin işkolu, kaza öncesinde kazazedenin Temel İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) ve mesleki eğitim alıp almadığı, kaza anında kazazedeye kişisel koruyucu donanın (KKD) sağlanıp sağlanmadığı ve yaşanan iş kazasının bu eğitim ve KKD ile ilgili olup olmadığı, mesai başlangıç saati ve kaza saatleri, iş kazası sebebiyle oluşan yaranın türü, yaranın vücuttaki yeri, yaralanmaya sebep olan olayın kazazedenin asıl işini yaptığı sırada yaşanıp yaşanmadığı, kazanın kazazedeye verdiği zarar (ölüm, sürekli iş göremezlik vs), iş kazası başvurularının nasıl sonuçlandığı (iş kazasıdır, iş kazası değildir, iş kazası olup olmadığı tespit edilememiştir), kazanın tarafları olan işçi, işveren ve 3. Kişi(lere) verilen kusur oranları ve kusur gerekçeleri, bildirim yapılmayan iş kazalarının tespitini mümkün kılan deliller, iş kazası olduğu tespit edilemeyen başvurularda tespit yapılamama gerekçeleri, iş kazası olmadığına karar verilen başvurularda bu kararın verilme gerekçeleri, işveren tarafından iş kazası bildirimi yapıp yapılmadığı ve işveren tarafından iş kazası bildirimi yapılmamış vakalarda kazazede veya hak sahiplerinin kazadan ne kadar süre sonra iş kazası başvurusunda bulunduğu, iş kazası başvurularının kaçında kazazedeye veya hak sahibine gelir bağlandığı tespit edilip, bir veri formuna aktarılmıştır. İstatistiksel değerlendirmeler Pearson Ki Kare Testi, Fisher’ın Kesin Testi (Fisher’s Exact Test), Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis Testi ile yapılmıştır.

Çalışmada elde edilen sonuçlara göre, kazazedelerin çoğunluğu erkek ve 31-50 yaş aralığındadır. Kayıt dışı çalışma sırasında meydana gelen ve işveren tarafından bildirilmeyen iş kazaları yaygındır. İş kazaları çoğunlukla hem mesleki tecrübesi az hem de bir işyerinde işe yeni başlayan kişiler tarafından yaşanmaktadır. Kaza sırasında yürütülen işe göre en çok kaza inşaat işleri sırasında, hizmet (alım satım ve diğer ticari faaliyetler), taşıtlar dahil olmak üzere hareket halinde iken (trafik kazaları) ve üretim imalat işleme depolama işleri sırasında gerçekleşmektedir. İşkolu koduna göre ise çoğunlukla inşaat, konaklama ve eğlence işleri ve ticaret, büro, eğitim ve güzel sanatlar işkollarında yaşanmaktadır. Kazaların çoğunluğu kazazedenin asıl işini yaptığı sırada gerçekleşmektedir. Kazaların büyük çoğunluğu Kepez ve Muratpaşa ilçelerinde kurulu işyerlerinde yaşanmaktadır, en sık görülen yara türü “kemik kırıkları”, en çok yaralanan vücut bölgesi “bedenin etkilenmiş çeşitli bölgeleri” , en çok

yaralanmaya sebep olan olaylar yüksekten düşme, araçlar veya nesneyle çarpışma/ çarpma, keskin bir materyal ya da araç ile temastır. Kazazedeler arasında ciddi oranda temel ve mesleki İSG Eğitimi almayan ve kaza sırasında KKD bulunmayanların oranı yüksektir. Mesai saatlerinin uzaması ile iş kazası sayısı artmaktadır. İş kazalarının yaklaşık yarısı kazazedenin sürekli iş göremezlik derecesi (SID oranı) %10 ve üzeri olacak şekilde yaralanması ile sonuçlanmaktadır. İşçi ve işverenlere verilen kusur oranlarının gerekçesi 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda belirtilen sorumlulukların yerine getirilmemesidir. İşveren tarafından bildirilmeyen kazalar, elde edilen delillerle tespit edilebilmektedir. Bu delillerin bulunmaması halinde ise tespit yapılamamakta veya başvurular iş kazası olarak değerlendirilmemektedir.

Yapılan tüm bu çalışmalar ile SGK'nin iş kazaları sebebiyle sağladığı hak ve yardımlar açısından öneminin vurgulanması, Türkiye'de iş kazası istatistiklerinin gerçeği ne kadar yansıtabildiğinin tartışılması ve Antalya ili özelinde iş kazalarına ilişkin bir profil çıkarılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İş Kazaları, İş Kazası Tespiti, Sosyal Güvenlik.

SUMMARY
OCCUPATIONAL ACCIDENTS IN REGISTERED AND UNREGISTERED
EMPLOYMENT: CASE OF ANTALYA

This study analyzes "occupational accident" reports issued in 2019, 2020, and 2021, found in the Antalya Social Security Provincial Directorate Archive. What distinguishes this study from similar ones is its multidimensional approach to occupational accidents. The study examines the victim's gender, age, insurance status at the time of the accident, whether they had professional experience and their length of employment at the workplace where the occupational accident occurred, the work being carried out at the time of the accident, the industry sector of the workplace where the occupational accident occurred, whether the victim had received basic Occupational Health and Safety (OHS) and vocational training prior to the accident, whether the victim was provided with personal protective equipment (PPE) at the time of the accident and whether the occupational accident was related to this training and PPE, the start time of the shift and the accident times, the type of injury caused by the occupational accident, the location of the injury on the body, whether the event causing the injury occurred while the victim was performing their primary job, the harm caused to the victim by the accident (death, permanent disability, etc.), how occupational accident applications were concluded (occupational accident, not an occupational accident, occupational accident status could not be determined), the fault rates and fault justifications given to the parties of the accident, namely the worker, the employer, and third party(ies), the evidence that made it possible to detect unreported occupational accidents, the reasons why determinations could not be made in applications where occupational accident status could not be determined, the reasons for deciding that applications were not occupational accidents, whether the employer reported the occupational accident and how long after the accident the victim or their beneficiaries applied for occupational accident status in cases where the employer did not report the occupational accident, and in how many occupational accident applications income was provided to the victim or their beneficiary, and these findings were transferred to a data form. Statistical evaluations were performed using the Pearson Chi-Square Test, Fisher's Exact Test, Mann Whitney U Test, and Kruskal Wallis Test.

The study concluded that the majority of victims were male and in the 31-50 age range, that unreported occupational accidents occurring during unregistered employment and not reported by employers were common, and that occupational accidents were mostly experienced by individuals with little professional experience and those newly employed at a workplace.

According to the work being carried out at the time of the accident, most accidents occurred during construction work, service (sales and other commercial activities), while in motion (traffic accidents) including vehicles, and production, manufacturing, processing, and storage work. According to the industry code, occupational accidents mostly occurred in the construction, accommodation and entertainment, and trade, office, education, and fine arts sectors. It was determined that the vast majority of accidents occurred in workplaces located in the Kepez and Muratpaşa districts, the most common type of injury was "bone fractures," the most frequently injured body region was "various affected regions of the body," and the most common causes of injury were falls from height, collisions/impacts with vehicles or objects, and contact with sharp materials or tools. It was revealed that a significant number of victims had not received basic and vocational OHS training and that PPE was not available at the time of the accident. It was found that the number of occupational accidents increased with the extension of working hours, that the majority of accidents occurred while the victim was performing their primary job, that almost half of the occupational accidents resulted in the victim's disability rate being 10% or higher, that the reasons for the fault rates given to workers and employers due to the accidents were due to the parties' failure to fulfill their responsibilities specified in Law No. 6331 on Occupational Health and Safety, that occupational accidents could be detected with the evidence obtained even if the employer did not report the occupational accident, and that in the absence of this evidence, occupational accident determinations could not be made or applications were not evaluated as occupational accidents.

With all these studies, it was aimed to emphasize the importance of the SSI in terms of the rights and benefits provided due to occupational accidents, to discuss how much the occupational accident statistics in Turkey reflect the reality, and to create a profile of occupational accidents specific to the province of Antalya.

Keywords: Work Accidents, Work Accident Detection, Social Security.

TEŞEKKÜR

Doktora programına başladığım ilk günden itibaren ihtiyaç duyduğum tüm yardım, öneri, bilgi, tecrübe ve desteklerini benden esirgemeyen çok değerli danışman hocalarım Sayın Prof. Dr. Muhammed KARATAŞ ve Sayın Doç. Dr. Mustafa KOÇANCI'ya, tez izleme komitesinde yer alan çok değerli hocalarım Prof. Dr. Mustafa Zihni TUNCA ve Dr. Öğr. Üyesi Nihat Seyhun ALP'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

21 yıldır bütün hayallerime ortak olan, sevincimle mutlu olup derdime kederlenen, bana destek olmak için elinden gelenin fazlasını yapan çok sevgili eşim Bilal YAŞAR ve varlığı ile hayatımıza yepyeni anlamlar katan, bir gülüşü dünyaya bedel oğlum Mert YAŞAR'a varlıklarına şükrederek çok teşekkür ederim.

GİRİŞ

Sanayi Devrimi ile birlikte insanoğlu alışageldiğinden oldukça farklı yerlerde ve koşullarda çalışmaya başlamıştır. İşverenlerin karını artırma arzusu ile uzadıkça uzayan çalışma saatleri, karşılığında yalnızca karnını doyuracak ücretlerin kazanılması, koruyucu tedbir alınmaksızın insan sağlığına uygun olmayan ortamlarda kadın-erkek, çocuk-yaşlı ayırt edilmeden çalışılması uzun süre işçilerin yaşamının olağan bir parçası olmuştur.

Zorlu çalışma şartları sebebiyle işçilerin hastalanması, engelli hale gelmesi, ölmesi, yaşam süresinin kısalması, doğum oranlarının düşmesi gibi sorunlar Robert Owen, Daniel Le Grand, J.A. Blanqui, Villerme, Ducpetiaux ve Jacques Necker gibi işverenlerin kendi inisiyatifi ile ve yaşamları dışında kaybedecek hiçbir şeyleri olmayan işçilerin ayaklanmaları, işyerlerine ve çalıştıkları makinelere zarar vermeleri sebebiyle zorunlu olarak işverenlerin ve devletlerin çalışma şartlarında iyileştirici tedbirler alması söz konusu olmuştur.

Zaman içerisinde bu iyileştirme girişimleri Bismarck'ın öncülük ettiği İşçi Kaza Sigortasından, Roosevelt'in Sosyal Güvenlik Kanunu (Social Security Act)'na, oradan da Beveridge'nin herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu bir anlayışa evrilmiştir. Bu süreçte kurulan ILO, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği gibi kurum ve kuruluşlar kabul ettikleri sözleşmeler ile üye devletlerin iş kazalarına ilişkin birtakım önlemler almalarını zorunlu kılmış ve takip etmiştir.

Günümüz itibariyle hala iş kazaları hem Türkiye'nin hem de dünyanın gündeminde yer alan bir sorundur. Dünyanın birçok yerinde her gün binlerce işçi iş kazasına maruz kalmaktadır. İş kazalarının önlenmesi ve olduktan sonra mağduriyetlerin giderilmesi için faaliyet yürüten uluslararası kuruluşlar yanında devletlerin kendi içlerinde kurdukları birimler mevcuttur. Çalışmada Türkiye'de iş kazalarını konu edinen kamu kurum ve kuruluşlarına yer verilmiştir.

Bugün itibariyle iş kazaları birçok yönü ile ele alınabilir ve birbirinden farklı alanların konusu olabilir. Bir mühendis tarafından iş sırasında kullanılan araç veya makinelerinin iş kazalarının önlenmesi veya asgariye düşürülmesi açısından üretimi ve kullanımını içerecek şekilde teknik anlamda ele alınabilir iken bir sağlıkçı tarafından iş kazaları sebebiyle kazazedelerin yaşadıkları sağlık sorunları açısından değerlendirilebilir. Bir hukukçu, iş kazası sebebiyle açılacak davalarda işçi, işveren ve 3. kişilerin karşı karşıya olduğu cezalar ve tazminatlar bakımından inceleyebileceği gibi bir sosyolog iş kazalarının toplum üzerindeki etkileri üzerinden irdeleyebilir. Bunların dışında iş kazaları, iş ve sosyal güvenlik mevzuatı kapsamında tarafların hak ve sorumlulukları açısından da irdelenebilir.

Bu çalışmada ise iş kazaları Sosyal Güvenlik Kurumu perspektifinden ele alınmıştır. Bu anlamda öncelikle iş kazalarının Türkiye’de ve dünyada sosyal güvenlik sistemlerinde yerini alışına ve günümüz itibariyle seçilen örnek ülkelerin sosyal güvenlik sistemlerinde hangi kazaların iş kazası sayıldığı, bu iş kazaları sebebiyle işverenlere verilen yükümlülüklerin neler olduğu, işçilere iş kazaları sebebiyle sağlanan hakların neler olduğuna değinilmiştir. Akabinde Türkiye özelinde SGK’ye yapılan iş kazası başvurularının nasıl incelendiği, iş kazası tespitlerinin nasıl yapıldığı ve iş kazası olduğuna karar verilen başvurularda kişilere ve/veya hak sahiplerine sağlanan hak ve yardımlardan bahsedilmiştir. Bu hak ve yardımların sağlanması “sigortalı olma” şartının yerine getirilmesi ile mümkün olduğundan çalışma, kayıtlı ve kayıtdışı istihdamda yaşanan iş kazaları olarak ele alınmıştır.

Çalışma kapsamında Antalya Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü Arşivi’nde bulunan 2019,2020 ve 2021 yıllarında düzenlenmiş “iş kazası” konulu raporların analiz edilerek Antalya’da ve işyeri merkezi Antalya olmak üzere görevli olarak gidilen diğer şehir ve ülkelerde yaşanan iş kazalarında kazazedinin cinsiyetinin, yaşının, kaza anında sigortalı olup olmadığının, mesleki tecrübesinin ve iş kazası yaşanan işyerindeki çalışma süresinin, kaza sırasında yürütülen işin, iş kazası yaşanan işyerinin işkolunun, kaza öncesinde kazazedinin temel İSG ve mesleki eğitim alıp almadığının, kaza anında kazazedeye KKD sağlanıp sağlanmadığının ve yaşanan iş kazasının bu eğitim ve KKD ile ilgili olup olmadığının, mesai başlangıç saati ve kaza saatlerinin, iş kazası sebebiyle oluşan yaranın türünün, yaranın vücuttaki yerinin, yaralanmaya sebep olan olayın, kazanın kazazedinin asıl işini yaptığı sırada yaşanıp yaşanmadığının, kazanın kazazedeye verdiği zararın (ölüm, sürekli iş göremezlik vs), iş kazası başvurularının nasıl sonuçlandığının (iş kazasıdır, iş kazası değildir, iş kazası olup olmadığı tespit edilememiştir), kazanın tarafları olan işçi, işveren ve 3. Kişi(lere) verilen kusur oranları ve kusur gerekçelerinin, bildirim yapılmayan iş kazalarının tespitini mümkün kılan delillerin, iş kazası olduğu tespit edilemeyen başvurularda tespitin yapılamama gerekçelerinin, iş kazası olmadığına karar verilen başvurularda bu kararın verilme gerekçelerinin, işveren tarafından iş kazası bildirimi yapıp yapılmadığının ve işveren tarafından iş kazası bildirimi yapılmamış vakalarda kazazede veya hak sahiplerinin kazadan ne kadar süre sonra iş kazası başvurusunda bulunduğunun, iş kazası başvurularının kaçında kazazedeye veya hak sahibine gelir bağlandığının incelenmesi, yapılan tüm bu incelemelerin SGK’nin iş kazaları sebebiyle sağladığı hak ve yardımlar açısından öneminin vurgulanması, Türkiye’de iş kazaları istatistiklerinin gerçeği ne kadar yansıtabildiğinin tartışılması ve Antalya ili özelinde iş kazalarına ilişkin bir profil çıkarılması amaçlanmıştır.

Esasında kendi nam ve hesabına çalışanlar için de iş kazası söz konusu olsa da bu kişilerin kendi inisiyatifi ile çalışma şartlarını belirleyebileceği, işçilerin ise bu anlamda daha kısıtlı bir söz haklarının olduğu gerçeği ile çalışma yalnızca hizmet akdine dayalı çalışanlar açısından ele alınmış ve yalnızca hizmet akdine dayalı çalışanlar adına düzenlenen iş kazası raporları incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

DÜNYADAKİ TARİHSEL SÜREÇ VE MEVCUT DURUM

1.1. Dünyada İş Kazalarının Tarihsel Süreci ve Sosyal Sigorta Sistemlerinde Yerini Alışı

İş kazaları ile ilgili tarihsel akış bilinen insanlık tarihinin başlarına kadar götürülebilir. Sümerlerden Hammurabi Dönemine, Antik Yunan, Roma, Arap ve Çin Dönemlerinden Orta Çağ'daki Feodal Döneme kadar iş kazaları sonucu zarar gören işçiler ve bu işçilere yapılan yardımlar hakkında bilgiler bulunmaktadır (Guyton, 1999:106). Ancak günümüz itibariyle iş kazalarının kapsamı ve bu kazalar sebebiyle işçilere tanınan haklar Sanayi Devrimi ile başlayan süreçte geliştirilen anlayışın üzerine inşa edilmiştir.

18. yüzyılda İngiltere'nin öncülüğünde başlayıp başta Avrupa olmak üzere tüm dünyaya yayılan Sanayi Devrimi, dünyayı bir fabrikalaşma sürecine sokmuş, bu süreç fabrikalarda çalışacak "işçi sınıfı"nı doğurmuştur (Sevgi, 2014:5-6). İşçi sınıfı daha öncesinde alışkın olmadığı çalışma ortamı ve şartları ile karşı karşıya gelmiştir. Sanayi Devriminin neden olduğu makineleşme, kimyasal kullanımı, zehirli atıklar, duman vs. gibi faktörler sebebiyle işçilerin çalışma koşullarının kötüleşmesi, kaza geçirmeleri, bu kazalar sonucu engelli hale gelmeleri, uzuv kaybı yaşamaları veya ölmeleri ile sonuçlanmaya başlamıştır. Bu durum önceleri yardımlaşma ile çözülmeye çalışılsa da yardımlaşmanın yetersizliği sebebiyle işçi sınıfında oluşan öfkenin kitlesel eylemlere dönüşmesini engellemek isteyen devletlerin harekete geçmesi zorunlu hale gelmiştir (Yenihan, 2017:181-182).

İş kazaları sebebiyle işçinin tanzimi için oluşturulan yasal çerçeveler zaman içerisinde değişkenlik göstermiştir. Önceleri hangi iş kazaları sonucu kazalının telafi edileceğine dair üç kritik ilke geliştirilmiş ancak bu ilkeler kısıtlılığı sebebiyle "kutsal olmayan savunma üçlüsü" olarak adlandırılmışlardır. Bu ilkelerden ilki, iş kazasının yaşanmasında işçinin ihmali olması halinde işverenin herhangi bir sorumluluğunun bulunmadığına yöneliktir. Bu ilke iş kazalarının yaşandığı makinelerin tehlikelerini göz ardı etmiştir. İkinci ilke, iş kazasının yaşanmasına iş arkadaşının eylemi veya ihmali sebep olmuş ise yine işverenin iş kazası sebebiyle bir sorumluluğunun olmadığına ilişkindir. Üçüncü ilke ise "risk varsayımıdır". İşe girişlerde işçilere imzalatılan ve riskin üstlenildiği anlamına gelen sözleşmeler, işin içerdiği riskleri işçinin bildiği ve ilgili pozisyonda çalışmayı kabul ederek bu riskleri üstlendiği anlamı taşımaktadır. Bu sözleşmelerin imzalanması ile artık işçiler iş kazasına maruz kaldıklarında işverene dava açma hakkından feragat etmiş sayılmaktadır. Bu sebeple daha sonraları bu sözleşmeler "işçinin ölme hakkı" veya "ölüm sözleşmeleri" olarak anılmaya başlamıştır. İlkeler bu kadar kısıtlı iken iş kazası sebebiyle dava açmakta bir o kadar maliyetlidir. Bir işçinin iş

kazası nedeniyle tazminat alması o kadar alışılmadık bir durumdu ki, daha varlıklı işçilere çeşitli türlerde sakatlık sigortası satın alma seçeneği sunan İngiliz "Dostluk Dernekleri" ve Alman "Krankenkassen" gibi özel kuruluşlar kurulmuştur. Bazı işçilerin zaman zaman haksız fiil mevzuatı yoluyla galip gelmesi işverenlerin de bu maliyetli dava süreçlerinden rahatsız olmasını beraberinde getirmiştir (Guyton, 1999:106).

Bu uygulamanın yetersizliğini gören Bismarck, sosyal sigortalar sistemini öncelikle belirli fabrikalarda, taş ocaklarında, demiryollarında ve madenlerde çalışanlara sınırlı sosyal koruma sağlayan 1871 tarihli İşveren Sorumluluk Yasası aracılığıyla başlatmıştır (Guyton, 1999:106). Bu işkollarında çalışan işçilerin iş kazası sebebiyle oluşan engel hali veya ölümleri halinde işverenlerin tazminat ödemesi zorunlu hale getirilmiştir (Dilik, 1985:75-76). İşçinin kendi kusuru olmadan yaralanması halinde 6 haftalık ücret alma hakkı getirilmiştir ancak öncesinde yapılan sözleşmeler ile hala bu sorumluluktan işverenlerin feragat etmeleri mümkündür. Ev hizmetçilerine ise hastalık durumunda tıbbi müdahale yapılması gerektiğinde maliyeti işveren tarafından çalışanın maaşından kesilebilmektedir (Sigerist, 1943:477-478).

Bismarck'ın kurmuş olduğu bu sistem bir anda ortaya çıkmamıştır. Öncesinde Almanya'da da var olan sistem iş kazası halinde işverenin tazminat sorumluluğuna dayanmaktadır. Ancak bu tazminatı alabilmesi için çalışanın iş kazası sebebiyle tazminat davası açması ve yaralanmanın ihmalden veya işverenin hatasından kaynaklandığını mahkemede kanıtlaması gerekmiştir (Sigerist, 1943:477).

Bismarck, 1884'te ise İşçi Kaza Sigortası'nı yürürlüğe koyarak ilk modern işçi tazminatı sistemini kurmuştur. İşçi Kaza Sigortasına öncelikle imalat, madencilik ve bu sektörlerde yılda 2000 Mark'tan az kazanan ofis çalışanları dahil edilmiştir. Ancak takip eden üç yıl içinde ulaştırma, inşaat, tarım ve tarımla uğraşan işçiler, ormancılar, denizciler, silahlı kuvvet mensupları ve federal çalışanları da kapsayacak şekilde genişletilmiştir (Sigerist, 1943:488).

İşçi Kaza Sigortası kaza sonucu malullük durumlarında maddi yardım ve tıbbi yardımları kapsamaktadır. Ölüm halinde geride kalanlara aylık bağlanması ve cenaze masraflarının karşılanması kapsam dahilindedir (Sigerist, 1943:489).

İşverenlerin, ilgili her sektör için bir tane olmak üzere karşılıklı ticaret birlikleri (Berufsgenossenschaften) kurmaları gerekmektedir. Birlikler, her biri kendi sektörü için sigorta yasasını yöneten öz yönetimli organlardır. İşçilerin yönetimde hiçbir rolü yoktur ancak tahkim mahkemelerinde temsil edilmektedirler. İlk yıl sosyal yardımlar devlet tarafından postaneler aracılığıyla ödenmiştir. Daha sonra işverenlerden hükümetin masraflarını karşılamaya ve yedek fon oluşturmaya yetecek büyüklükte katkılar toplanmıştır (Sigerist, 1943:489).

1889 yılında ise maluliyet sigortasına ilişkin yasa çıkarılmıştır. Bismarck'ın sistemi, Amerika Birleşik Devletleri de dahil olmak üzere çeşitli ülkelerin sosyal sigorta programları için temel bir model olarak hizmet etmiştir (Guyton, 1999:106; Kim vd. 2012: 47; Yılmaz,2017:109; Ünal, 2006:12; Güzel vd., 2008: 19'den aktaran Kırdar, 2020:10; Sigerist, 1943:488).

Modern sanayi toplumunun bir tür zorunlu işçi sigortası gerektirdiği fikrinin diğer batılı ülkelerce de yavaş yavaş kabul edilmeye başlaması ile 1880 yılında İngiltere'de İşverenin Sorumluluk Yasası yürürlüğe girmiştir. Ancak bu yasaya göre, iş kazası sebebiyle işçinin bir tazminat alabilmesi için işverenin ihmali kanıtlanması gerekmiştir. Öte yandan "ölüm sözleşmeleri" de yasal olarak varlığını devam ettirmiş ve yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Dolayısıyla 1880 Yasası işçi lehine pek etki yaratmamıştır. İngiltere'de 1897 yılında kabul edilen İşçi Tazminatı Yasası, Alman modelinden farklı olarak devlet yönetimi yerine uzun yıllar boyunca işçiler için çeşitli türlerde özel engellilik sigortası düzenleyen "Friendly Societies" Dost Derneklere güvenilmiştir (Guyton, 1999:106).

İngiltere'deki iş kazası sigortasına göre işçinin yaptığı iş sırasında bir kazaya maruz kalması ve bu kaza sebebiyle iki haftadan fazla bir süre çalışamaz duruma gelmesi halinde kendisine, ölmesi halinde ise geçimini sağladığı kişilere işverenin tazminat ödemek zorunda olduğu hüküm altına alınmıştır. Kanun işçinin kendi kendine kazaya sebep olması ya da işçinin bir başka işçinin eylemine bağlı olarak kazaya uğraması durumlarında fark etmeksizin işçiye tazminat hakkı verirken kazanın işyeri içinde veya yakınında olması ve işçinin kaza geçirdiği anda mutlak işini yapıyor olmasını şart koşturmuştur. Fakat acil ve olağanüstü bir duruma müdahale sırasında yaşanan kazalar da iş kazası sayılarak tazminata konu olmuştur (Yılmaz,2017:109).

Sanayi Devriminin öncülerinden Fransa'da ise 1898 yılında çıkarılan yasa ile hizmet sözleşmesine tabi olarak sanayi işletmelerinde çalışan işçilerin iş kazasına uğramasında işverenin kusursuz sorumlu olduğu kuralı benimsenmiştir. Buna göre işçinin iş kazasına uğraması halinde işverenin kusurunun kanıtlanması zorunlu değildir (Gülhan, 2008:4). Sonrasında diğer Avrupa ülkeleri ve ABD'de iş kazaları ve meslek hastalıklarına ilişkin yasal düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır (Çoban ve Kartal, 2016:213). Polonya 1889, Finlandiya ve Norveç 1895, İngiltere ve İrlanda 1897, İspanya 1900, Hollanda 1901, Avusturalya 1902, Macaristan 1907, Kanada ve Yeni Zelanda 1908, Japonya ve İsviçre 1911, Portekiz 1913, Yunanistan ve Güney Afrika 1914, Şili 1916, Brezilya 1919, Estonya 1924, Belçika 1930, Meksika 1931 ve Çin 1951 yılında iş kazalarına yönelik yasalar kabul etmiştir (Greve, 2014).

ABD'de eyalet hükümetleri olumsuz çalışma koşullarının önlenmesi için yetkilendirilmiş, Massachusetts eyaleti öncülüğünde 1836 yılında çocuk işçilere yönelik

düzenlemeler yapılmış, 1867 yılında da özel denetim kanununun uygulanması için örgüt kurularak istatistik veri toplama çalışmalarına hız kazandırılmıştır (Erginbaş, 2010:11).

Sosyal sigorta anlamında ise ABD’de değişim Avrupa’ya nazaran daha yavaş gerçekleştirmiş, örgütlü işçi hareketlerine yönelik popülist duygular yirminci yüzyılın ilk on yılında büyümeye başlamıştır. 1893 yılında Almanya Çalışma Bakanlığı zorunlu sigorta konusuna ilişkin bir rapor hazırlamış, Kongre, 1906 ve 1908 tarihli İşveren Sorumluluk Yasalarını kabul ederek, ortak hukuktaki ihmale katkıda bulunma doktrininin yumuşatmıştır. ABD’de işçilerin tazminatına ilişkin konuların eyaletlere bırakılmasının doğru olduğu düşünülmüş ve bu sebeple New York (1898), Maryland (1902), Massachusetts (1908) ve Montana’da (1909) kapsamlı işçi tazminatı yasalarını geçirmeye yönelik başarısız sonuçlanan veya sınırlı çabalar gösterilmiştir. Yasaların merkezi olmaması uygulanmasını da geciktirmiştir. Eyaletler arası ticarete rekabeti önleyici kabul edildiği için düzenlemelere karşı çıkmıştır. İlk kapsamlı işçi tazminatı yasası 1911’de Wisconsin’de kabul edilmiştir. O yıl dokuz eyalet daha düzenlemeleri kabul etmiş ve on yıl dolmadan bunu otuz altı eyalet daha izlemiştir. İşçi tazminatı yasasını çıkaran son eyalet 1948’de Mississippi’dir (Guyton, 1999:106). Federal hükümet, 1936 tarihli Walsh-Healey Act (Sözleşmesi) ile işyerlerinin sağlık ve güvenliklerine yönelik denetim sorumluluğunu almıştır (Alper, 1992:90; Erginbaş, 2010:11).

1.2. Modern Sosyal Güvenlik Sistemlerinde İş Kazası Sigortası

İş kazaları ve meslek hastalıklarının işçide oluşturduğu bedensel sorunlar, bu sebeple çalışamamasına bağlı maddi kayıplar, ölümü halinde bakmakla yükümlü olduğu kişilerin muhtaç hale gelmesi işçinin ve/veya ailesinin zararının tanzimine ilişkin yasal yükümlülüklerin oluşması modern anlamda sosyal güvenliğin kurulmasına da ön ayak olmuştur (Karadeniz, 2012:17).

20. yüzyılın başlarına kadar sınırlı kapsamda olan sosyal güvenlik programları genişlemiş ve dünya çapında yayılmaya başlamıştır. 1932 yılında ABD Başkanı olarak seçilen Franklin D. Roosevelt’in New Deal (Yeni Düzen) politikası çerçevesinde 1935 yılında ABD’de Sosyal Güvenlik Kanunu (Social Security Act) yürürlüğe girmiştir (Erdoğan, 2018:20-21). Liberal ekonomik düzenin yerine refah devlet anlayışını benimseyen Roosevelt, yaşlıların, işsizlerin, engelli ve bakıma muhtaç durumdaki çocukların ve annelerin korunması ve ekonomik anlamda desteklenmesini içeren Sosyal Güvenlik Kanunu ile sosyal devlet anlayışının temellerini atmıştır (Social Security Act, 1935; Kırdar,2020:10-11). Wagner Yasası olarak da bilinen Ulusal Çalışma İlişkileri Yasası ile çocuk işçiliği yasaklanmış ve minimum çalışma ücreti saat başına 25 cent ve haftalık azami çalışma süresi 44 saat olarak belirlenmiştir.

Ulusal Endüstriyi Kurtarma Yasası ile haftalık ücretler 12-15 dolara çıkarılmış ve çalışma saatleri de haftalık 35-40 saate düşürülmüştür (Grossman, 1978:22). Ancak sosyal güvenlik, ABD’de oldukça dar anlamda ele alınmış, iş kazaları sigortası ve sağlık sigortası gibi sigortaları sosyal güvenlik kavramının dışında bırakmıştır (Alper, 2008:6).

1942 yılında İngiltere’de Lord William Beveridge modern sosyal güvenlik sistemlerinin mihenk taşı olan “herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu” anlayışını içeren “Beveridge Raporu”nu ortaya koymuştur (Erdoğan, 2018:20-21).

Beveridge Raporu’nda, sosyal güvenliğe ilişkin (zorunlu) sosyal sigorta, bütçe hesaplı (sosyal) yardım ve gönüllü sigortadan oluşan üç temel sistem bulunmaktadır. Evrensellik ilkesine dayalı zorunlu sigorta kapsamında yapılacak yardımların fon kaynağının işçi, işveren ve devletin katkıları olacağı, kaynakta kesme (pay-as-you-go) prensibinin uygulanacağı, herkesin aynı tutarlarda prim ödeyeceği ve aynı tutarda yardım alacağı (fat-rate principle), asgari düzeyde yardımların yapılacağı, ilave yardımların kişisel tasarruf ve özel sigorta şirketleri aracılığıyla sağlanabileceği, “asgari hayat ilke”si gereği yardıma ihtiyaç duyan herkesin başvurabileceği bir sistemin benimseneceği, sosyal sigorta ve “birlik ilkesi” gereği sosyal yardım sistemlerinin tek elden yürütüleceği belirtilmiştir (Ezer, 2016:91-92).

Beveridge Raporu, çalışan temelli sosyal sigorta anlayışından toplumun tamamına sosyal koruma sağlayan bir anlayışa yönelik ilk adım olmuştur. Bu rapor temel alınarak sosyal güvenlik sistemlerindeki gelişmeler ilerleme göstermiş ve tüm nüfusu ve tüm riskleri kapsayan sosyal güvenlik sistemleri oluşturulmaya başlanmıştır (Şenocak, 2009:414-415).

Refah devlet anlayışının hâkim olduğu İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde devletler, sosyal risklere karşı sorumluluk üstlenerek bu riskler için harcamalarını ciddi anlamda artırmıştır. Sosyal güvenlik alanında yapılan hukuksal düzenlemeler ile çalışan kesim başta olmak üzere bunların bakmakla yükümlü oldukları ile diğer yardıma ihtiyaç duyanlara; çalışmaya bağlı iş kazaları ve meslek hastalıkları, işsizlik, yaşlılık gibi riskler başta olmak üzere hastalık, annelik, aile olma, doğuştan ya da sonradan engelli olma gibi tüm sosyal risklere yönelik koruma mevzuatları geliştirilmiş, sosyal güvenlikle yararlanma şartları kolaylaştırılmış, düşük gelirli gruplar için karşılıksız sosyal güvenlik anlayışı benimsenmiştir (Kırdar, 2020:11-12).

70’li ve 80’li yıllara sirayet eden dünya çapındaki krizler ile refah devlet uygulamalarında kapsamın daraltılması gündeme gelmiş olsa da bu süreçte benimsenen refah devlet anlayışları çeşitli yazarlarca kategorileştirilmiştir (Göktürk, 2018:10-17).

Refah devlet sınıflandırmasına yönelik literatürde sıklıkla kullanılan sınıflandırma ise Esping-Andersen’e aittir. Esping-Andersen refah devletleri Liberal, Muhafazakâr-Kıta

Avrupalı Modeli ve Sosyal Demokrat-İskandinav Modeli olmak üzere üçe ayırmaktadır. Liberal Refah Modeli özetle sosyal sigorta yardımlarının mütevazı ölçüde tutulduğu devletler, Muhafazakâr Refah Modeli-Kıta Avrupalı Modeli sosyal güvenlik haklarının geniş tutulduğu devletler ve Sosyal Demokrat Refah Modeli-İskandinav Modeli ise sosyal yardımların en yüksek seviyede olduğu ülkeler olarak tanımlanabilmektedir. Liberal Refah Modelin öne çıkan devletleri İngiltere ve ABD; Muhafazakâr Refah Modelin öne çıkan devletleri Almanya, Fransa ve Belçika; Sosyal Demokrat Refah Modelin ise İsveç, Finlandiya, Hollanda, Norveç ve Danimarka'dır. Ancak bu sınıflandırmayı yetersiz bulan kimi yazarlar yeni sınıflandırma sistemleri geliştirmiştir. Örneğin Castles ve Mitchell ile Ferrera, Güney Avrupa ülkelerinin Muhafazakâr Refah Modeli-Kıta Avrupalı Modeli içerisinde yer almaması gerektiğini, kendilerine özgü özellikler ile ayrı bir sınıflandırmaya tabi olmaları gerektiğini savunmuştur. Güney Avrupa Refah Devletleri'nin ortak özellikleri sosyal olanakların ve hizmet eden kurumsal yapıların yetersizliğidir. Bu anlamda Güney Avrupa Refah Modeline Tam Oluşmamış Model de denilmektedir. Modelin öne çıkan ülkeleri İspanya, Portekiz, Yunanistan, Türkiye, İtalya ve İrlanda Cumhuriyeti'dir (Yıldırım ve Şahin, 2019).

Aşağıda Esping-Andersen ve Castles ve Mitchell ile Ferrera'nın refah devlet sınıflandırmasına göre seçilmiş bazı ülkelerin sosyal güvenlik sistemlerinde iş kazaları sigorta uygulamalarına yer verilmektedir.

1.2.1. Seçilmiş Ülkelerin Sosyal Sigorta Sisteminde İş Kazaları

Çalışmada, Liberal Refah Modelini temsilen İngiltere, Kıta Avrupa Refah Modelini temsilen Almanya, İskandinav Refah Modelini temsilen Danimarka ve Güney Avrupa Refah Modelini temsilen İspanya seçilerek bu ülkelerdeki sosyal güvenlik sistemlerinde iş kazaları sigortası incelenmiştir.

1.2.1.1. İngiltere

İngiltere sosyal sigorta sisteminde iş kazası sigortasına yalnızca bir işveren yanında çalışan kişiler tabidir (SGK, 2019:59). Bu kişilerin yapılan işten kaynaklanan veya yapılan iş sırasında yaşanan ve çalışanın bedenene veya ruhen zarar görmesi ile sonuçlanan kazalar "iş kazası" sayılmaktadır (Wikeley ve Ogus, 2002: 721'den aktaran Yılmaz, 2017:120).

Bünyesel olarak gelişen rahatsızlıklar ile intihar gibi kişinin kendisine bilerek ve isteyerek herhangi bir zarar verdiği durumlar "iş kazası" sayılmamaktadır (Yılmaz, 2017:121). Ancak kaza ile sonuç arasında illiyet bağı olması arandığından örneğin işin bir özelliği sebebiyle çalışanın kalp krizi geçirmesi halinde bu durum "iş kazası" sayılacakken iş ile bağlantısı tespit edilemeyen ancak işyerinde geçirilen kalp krizleri "iş kazası" sayılmayacaktır.

Benzer şekilde işin bitimi sonrasında işyerinde duş alımı, özel kıyafet ve/veya ekipman gerektiren işlerde bu kıyafetlerin giyilip çıkarılması/ekipmanların hazırlanması gibi doğrudan iş sırasında olmasa bile işle doğrudan ilintili olan zamanlarda ve fazla çalışma yapıldığı anlarda gerçekleşen kazalar “iş kazası” olarak kabul edilirken acil haller hariç olmak üzere, yapılan işle ilgili olmasına rağmen işverenin bilgisi veya yetkilendirmesi olmaksızın yapılan faaliyetler “iş kazası” sayılmamaktadır (Wikeley ve Ogus, 2002: 721’den aktaran Yılmaz, 2017:120-122)

İşyerinde veya işveren tarafından anlaşılan bir yerde yemek yenildiği sırada gerçekleşen kazalar da “iş kazası” sayılırken böyle bir anlaşmanın olmadığı bir yerde yemek yerken veya çalışanın işe başlamadan önce yemek almak için dışarıda alışveriş yapması sırasında geçirdiği kazalar iş kazası sayılmamaktadır (Akın, 2011: 28’den aktaran Yılmaz, 2017:122).

İş gereği yapılan seyahatler veya işverenin emri ile yapılan seyahatler sırasında yaşanan kazalar “iş kazası” sayılmakta iken evden işe gidiş gelişlerde yaşanan kazaların “iş kazası” sayılması için kazanın işverenin açık ya da zımni olarak izin verdiği bir araçta iken veya bizzat işveren tarafından sağlanan bir araç ile işe geliş gidişlerde yaşanması gerekmektedir. Dolayısıyla toplu taşıma ile işe geliş gidişlerde yaşanan kazalar “iş kazası” kapsamı dışındadır (Wikeley ve Ogus, 2002:732; Social Security Contributions and Benefits Act, 1992; Yılmaz, 2017:122-123).

Çalışan ve işverenlerden bu sigorta kolu kapsamında ayrıca prim alınmamakta diğer sigorta kollarından elde edilen primlerden bu sigortadan sağlanacak hak ve yardımlar karşılanmaktadır (Soy, 2020:25).

Sigorta kapsamında iki tür yardım verilmektedir. Bunlar, tıbbi yardımlar ve mesleki rehabilitasyonlar ile maddi yardımlardır (SGK ,2019:59). Gereken sağlık hizmetleri de Ulusal Sağlık Sistemi’nce karşılanmaktadır (Soy, 2020:25; Ezer, 2016:114; SGK, 2019:59).

Bu sigorta kapsamında yapılması gereken maddi yardımlar, yaşlılık, malullük ve ölüm sigortasına ödenen primlerden karşılanmaktadır. Sigorta kapsamında geçici iş göremezlik, sürekli iş göremezlik ve ölüm halinde hak sahiplerine yapılan ödemeler olmak üzere üç farklı durum için düzenleme yapılmıştır. Geçici iş göremezlik geliri çalışanın prim şartını yerine getirmesi halinde ödenmektedir. Çalışanın son iki vergi yılından en az birinde tamamlanmış 26 hafta prim ödeme günü olması ve son iki vergi yılının her ikisinde tamamlanmış toplamda en az 50 hafta prim ödeme günü veya prim ödeme günü sayılabilen (credited) günlerin olması gerekmektedir. Yeterli prim ödemesi bulunmadığı hallerde gelir testi yapılmakta ve çıkan sonuca göre geçici iş göremezlik ödeneği verilmekte ya da verilmemektedir (Ezer, 2016:114; ÇSGB, İngiltere; SGK, 2019:56-59; European Commission, 2011:21-22). Geçici iş göremezlik en fazla 13 hafta boyunca verilmektedir (Soy, 2020:26).

Sürekli iş göremezlik ödeneği iş kazası tarihinden itibaren 15 hafta geçmesine rağmen halen engelli hali devam eden ve muayene sonucunda maluliyet oranı en az %14 olan çalışana verilmektedir. Engellilik oranı %1 ile %100 arasında hekim tarafından belirlenmektedir. Bu oranın belirlenmesinde yaş ve engelliliğin ciddiyeti dikkate alınmaktadır. Örneğin, bazı akciğer hastalıklarında ödeme, ödemenin başlangıcından itibaren kişinin % 100 engelli olduğu kabul edilerek yapılmaktadır. Ödemeler kişinin banka hesabına her dört haftada bir toplu olarak yapılabileceği gibi haftalık olarak da yapılabilmektedir (Ezer, 2016:114; ÇSGB, İngiltere; SGK, 2019:59).

İş kazasının bildirilmesi işverenin sorumluluğundadır. Ölümlü iş kazalarının derhal, ölümle sonuçlanmamakla birlikte en az 3 gün iş göremezliğe neden olan iş kazalarının ise 10 gün içinde bildirilmesi gerekmektedir. Bu kazaların, süresinde bildirilmemesi para cezasını gerektirmektedir. 3 günden az iş göremezliğe neden olan küçük çaplı iş kazalarının bildirimi ise zorunlu tutulmamıştır (Soy, 2020:25).

1.2.1.2. Almanya

Alman Sosyal Sigortalar Sisteminde iş kazası sigortası kapsamına zorunlu olarak hizmet akdiyle çalışanlar, isteğe bağlı sigortaya tabi işverenler, bazı serbest çalışan kategorileri, gündüz bakım evlerinde bulunan veya profesyonel bakım alan çocuklar, çıraklar, öğrenciler, tarımda yardımcı aile fertleri, belirli gönüllü faaliyetlere katılanlar, hastanelerde tabi oldukları sigortalarınca ödenen rehabilitasyon hizmeti alanlar girmektedir (SGK, 2019:39).

Sigorta kapsamında iş kazası sayılan hallerde oldukça geniş şekilde ele alınarak düzenlenmiştir. Buna göre çalışanların sigortalılık faaliyetleri sırasında, bu faaliyetleri gerçekleştirecekleri yere geliş-gidişleri sırasında ve bu gidiş-geliş güzergâhından sapan güzergâhlarda (kendileri, eşleri veya hayat arkadaşlarının kendileriyle aynı ikamette yaşadıkları çocuklarını, çocuk bakıcısı olarak yabancı bir kişiye emanet bırakmak amacıyla, başka bir meslek sahibi veya sigortalıyla bir aracın birlikte kullanılması suretiyle, kendileriyle aynı ikamette yaşayan çocuk bakıcılarının, çocukların bakımı ve gözetimi faaliyetinden veya çocuklarını eşleri ya da hayat arkadaşlarına emanet etmelerinden kaynaklanan bir sebeple faaliyetin yapıldığı yere giden direk güzergâhtan sapan bir güzergâhta, sigortalılık faaliyetleri ile bağlantılı olarak mutad aile konutuna; faaliyetin yapıldığı yerin sigortalının aile konutuna uzak olması durumunda ise o sırada daha yakında kalacağı bir yerin bulunması halinde buraya gidiş ve dönüş yollarında gidiş ve gelişleri ifade eder), sigortalılık faaliyetinin yürütümü ile ilgili olarak koruma, sevk, bakım faaliyetleri ve bir iş malzemesi ya da koruyucu malzeme ile ilgili tedarik işlemleri sırasında vücut üzerinde dışarıdan bir etki doğuran, bir sağlık sorununa

ya da ölüme sebep olan olaylar iş kazası sayılmaktadır. Bu olaylar sırasında kişilerin kullandığı tıbbi cihazların zarara uğraması veya kaybı da iş kazası sayılmaktadır (Yılmaz, 2017:115-116):

Kaza ile sonuç arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Aşırı yüksek promilde alkol kullanımı gibi, çalışma koşullarıyla ilgisi bulunmayıp sigortalının kendi kendine sebep olduğu veya akıl ve mantığa uygun olmayan riskler iş kazası sigortası kapsamında değildir. Ayrıca kazanın, bayılma, epilepsi, uyuya kalma, beslenme, dinlenme gibi kişisel rahatsızlık ya da özelliklerden ötürü meydana gelmesi halinde de iş kazası sayılamayacaktır. İntihar veya bile isteye kendine zarar verme durumları da iş kazası sigortası dışındadır (Yılmaz, 2017:117; Özmert Koçer, 2014:51).

Alman Sosyal Sigorta Sisteminde iş kazası sigortasına ait primler yalnızca işverenden tahsil edilmektedir (Froneberg, 2010:296). Bu prim miktarını ise çalışan sigortalının ücreti ve kaza riskinin tehlike derecesi belirlemektedir. İş kazalarının az olması halinde Bonus Malus Sistemi ile işverene daha düşük prim ödeme avantajı getirilmektedir (Froneberg, 2010:300). Ölümle sonuçlanan veya üç günden fazla iş göremezliğe sebep olan iş kazalarını bildirme yükümlüsü de işverendir. İşveren bu yükümlülüğünü yetkili kaza sigortası kurumuna üç gün içerisinde bildirmelidir. Ancak tespit edilmemiş bir iş kazası için olay tarihinden itibaren iki yıl içerisinde bildirim yapılması gerekmektedir (Özmert Koçer, 2014:48-51). Yasal süresinde iş kazasını bildirmeyen işverenlere idari para cezası uygulanmaktadır (Zehiroğlu, 2023:135).

İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sigorta Kurumları kazalardan korunma yöntemleri, iş kazası yaşanması halinde tıbbi ve mesleki rehabilitasyon sağlanması, gerekli ise fizik tedavi hizmetleri ve yol masraflarının karşılanması ve iş kazası sebebiyle sigortalı veya hak sahiplerine gelir ve aylık bağlanması hizmetleri vermektedir. Verilen hizmetlerden faydalanmak için koşul kabul edilen prim ödeme gün sayısı bulunmamaktadır. Kazadan sonraki altıncı haftanın sonuna kadar işveren iş kazası geçiren çalışanına ücret ödemeye devam etmekte, altıncı hafta sonrası sigorta fonu devreye girmektedir (SGK, 2019:39).

Bir iş kazası sonrasında çalışanın alması gereken tıbbi yardım Meslek Hastalıkları Sigorta Kurumları tarafından veya hastalık sigortasından karşılanabilmektedir. Tedavi süresince çalışan 78 haftaya kadar brüt ücretinin %80'ine denk gelecek bir ödeme almaktadır. Buna mağduriyet parası denilmektedir. Çalışan meslekte kazanma gücünü en az %20 oranında kaybetmiş ise kazanın 26. Haftasından sonra iş kazası meydana gelmeden önceki yıllık brüt ücretine göre ve engel oranına göre hesaplanan bir tutarda iş göremezlik geliri almaktadır. Meslekte kazanma gücünün %100 oranında kaybedilmiş olması halinde ise yıllık brüt ücretinin üçte ikisine denk gelecek şekilde tam iş göremezlik ödeneği ödenmektedir (Özmert Koçer, 2014:52).

Kaza sebebiyle çalışanın mesleki kazanma gücünü tekrar elde etmesine yönelik yardımlar yapılmaktadır. Ancak bu mümkün değil ise başka bir mesleki yeterlilik kazanması için de yardımlar yapılmaktadır (Özmert Koçer, 2014:51).

İş kazasının ölümle sonuçlanması halinde hak sahiplerine dul ve yetim aylığı ile dullar için üç aylık geçici yardım yapılmakta ve ölüm ödeneği ile cenaze masrafları için ödenek verilmektedir. Dul aylığı hak sahibi ölene kadar ya da başka bir kişi ile evlenene kadar yıllık brüt ücretin % 30'u 2 yıl süre ile verilmektedir. Ancak hak sahibinin 47 yaş üzeri olması veya yetim aylığı alabilecek nitelikte çocuğunun olması halinde ölümden sonraki 3 takvim ayı boyunca ölenin yıllık kazancının %66,7'si ödenmekte ve bu süre sonunda ödenek tutarı ölenin brüt ücretinin %40'ı olacak şekilde güncellenmektedir. Ayrıca iş kazası neticesinde sigortalı vefat etmeden önce eski eşine nafaka ödüyor ise eski eşe de dul aylığı alacak olsa idi ne kadar alması gerekecek idi ise o miktarda ödeme yapılmaktadır (Özmert Koçer, 2014:52-53; SGK, 2019:40).

İş kazası neticesinde sigortalının vefat etmesi halinde 18 yaşına kadar, eğitim görmesi veya bir maluliyetinin olması halinde 27 yaşını doldurana kadar ölen sigortalının son kazancının %20'si kadar yetim aylığı bağlanmaktadır. Her iki ebeveynin ölümü halinde bu tutar %30'a çıkmaktadır (Özmert Koçer, 2014:53). Dul ve yetimlerin gelir alma koşullarının oluşmaması halinde ölen sigortalının kazancının %40'ı oranında götürü bir toptan ödeme hak sahiplerine eşit bir şekilde paylaştırılarak ödenmektedir (SGK, 2019:40).

Bekâr ebeveynlerin ve büyükanne ile büyükbabanın her biri, ölenin son çalıştığı yıla ait brüt yıllık kazancının %20 'si oranında (çift olarak yaşıyorlarsa %30) dul ve yetim yardımı almaktadır (SGK, 2019:40). Sigortalının iş kazası sonucu ölümü halinde üvey anne baba ve bakıcı anne babaların da aylığa hak kazanması mümkündür (Özmert Koçer, 2014:53).

İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sigorta Kurumları ayrıca işverenlerin iş kazalarını önleyebilmek için uyması gereken kuralları, alması gereken tedbirleri, işyerinde bulunması gereken donanımları, sigortalıların iş kazasına uğramaması için uyması gereken kuralları, yüksek risk içeren işlerde çalışacakların öncelikle doktor muayenesinden geçirilmesi gibi konularda bağlayıcı kuralları bulunmaktadır (Özmert Koçer, 2014:49). İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili kontrolleri Federal Eyalet Kurumları İş Müfettişleri, kazaları önlemeye ilişkin düzenlemelerin uygulanırılığı Kaza Sigortalıları Kurumlarının teknik teftiş servis birimlerince sağlanmaktadır (Froneberg, 2010:297). Bu kuralları kasten ya da kusurla çiğneyenlere para cezaları uygulanmaktadır. Kurallara uyulup uyulmadığı denetçiler aracılığıyla kontrol edilmektedir. Denetçiye karşı sorumluluklarını yerine getirmeyenlere de para cezası uygulanmaktadır (Özmert Koçer, 2014:49).

1.2.1.3. Danimarka

Danimarka Sosyal Sigorta Sisteminde “iş kazası”; iş sebebiyle çalışanın, çalışma veya çalışma şartları sebebiyle bir olay ya da bir maruziyet sebebiyle aniden veya 5 gün içerisinde ortaya çıkan yaralanmalarını ifade etmektedir. Bununla birlikte işveren emrinde iken işverenin evinde, işverenin veya aile üyelerinin kişisel hizmetlerinin yerine getirilimi sırasında yaşanan kazalar da “iş kazası” sayılmaktadır. İşe gidiş-gelişler esnasında yaşanan kazaların iş kazası sayılıp sayılmamasında Çalışma Bakanlığı yetkilendirilmiştir. Yaralanmalar fiziksel veya zihinsel olabilir, kalıcı veya geçici olabilir. Bu yaralanmanın “iş kazası” sayılması için tedavi edilmeyi zorunlu kılacak şekilde yaralanmış olması şart değildir (Consolidated Workers' Compensation Act, 2013:m.1, m.4, m.5; European Commission, 2023:34).

Danimarka Konsolide İşçi Tazminatı sözleşmesi bunlar haricinde sivil veya belediye görevlerini yerine getirdiği sırada, çalışanların çalışmaları ile bağlantılı olarak güvenli iş koşulları oluşturmaya çalışırken, insan hayatını kurtarmaya, büyük kazaların veya maddi ve kültürel kayıpların yaşanmasını engellemeye çalışırken kaza geçirenleri de iş kazası sigortasına dahil etmiştir (Consolidated Workers' Compensation Act, 2013:m.4).

İş kazası sigortası kapsamına bir işveren tarafından ücretli, ücretsiz, sürekli, geçici veya gündelik çalıştırılan işçiler girmektedir. Eğitimlerinin bir parçası olarak eğitim, öğretim ve mesleki staj için işyerinde bulunan kişiler de kapsama dahil edilebilmektedir (Consolidated Workers' Compensation Act, 2013:m.2-3).

Danimarka İşçi Tazminatı Yasası uyarınca herhangi bir tazminat için, kaza sonucu oluşan hastalık, yaralanma veya ölüm ile iş arasında nedensellik ilişkisinin olması gerekmektedir (European Commission, 2023:34).

Bir iş kazası sebebiyle kazazedeye kalıcı yaralanma tazminatı; kazanma kapasitesi kaybı tazminatı, tedavi, ilaç, yardım vb. giderlerin karşılanması, hak sahiplerine ise geçimini sağlayan kişinin kaybı için tazminat; ölüm anında bakmakla yükümlü olunan kişi olması sebebiyle geçici ödenek hakları verilebilmektedir (European Commission, 2023:35; Consolidated Workers' Compensation Act, 2013:m11).

Tıbbi muayene sonucu hazırlanan raporda belirtilen kalıcı yaralanma düzeyine göre İşgücü Piyasası Sigortası kalıcı yaralanma tazminatını belirlemektedir. Bu tazminat oranları her yıl Çalışma Bakanlığı’nca güncellenmektedir. 2023 yılında %100 kalıcı yaralanma için belirlenen tazminat tutarı 979.000 DKK’dır. Bu şu anlama gelir, örneğin kalıcı yaralanma oranı %10 olan bir çalışan için verilecek kalıcı yaralanma tazminatı 97.900 (979.000’un %10) DKK olacaktır. Kalıcı yaralanma tazminatından faydalanmak için en az %5 oranında kalıcı yaralanma olmalıdır (European Commission, 2023:34-35).

Kazanma kapasitesinin kalıcı kaybı, kişinin hareket kabiliyetinde azalmayı ifade etmektedir ve bu tazminattan faydalanmak için yaralanma veya hastalık nedeniyle kalıcı iş göremezlik derecesinin ise en az %15 olması gerekmektedir. Ulusal Endüstriyel Yaralanmalar Kurulu, kazanma kapasitesi kaybını belirlerken kişinin yeteneklerini, eğitimini, yaşını ve mesleki yeniden eğitim ve rehabilitasyon ile elde edebileceği iş imkanlarını göz önüne alarak kendisinden makul olarak talep edilebilecek bir işte çalışıp geçimini sağlama ihtimalini göz önünde bulundurmaktadır. Kazanç kapasitesinin %50'nin altına düşmesi durumunda tazminat otomatik olarak toplu ödenmektedir. Kazanma kapasitesinin tamamen kaybının söz konusu olduğu durumlarda kişinin daha önceki yıllık gelirinin %83'üne denk gelecek şekilde tazminat verilmektedir (European Commission, 2023:34-36; Consolidated Workers' Compensation Act, 2013:m16).

Danimarka'da ikamet eden herkesin ihtiyaç duyduğu tıbbi yardımı alma hakkı bulunduğundan iş kazası sebebiyle oluşan her türlü tıbbi yardım da bu kapsamda değerlendirilmektedir. Dolayısıyla iş kazasına uğrayan kişi bu kaza sebebiyle ihtiyaç duyduğu tedavi, ilaç, diş yaralanmaları, protezler, gözlükler veya benzer tıbbi yardımlar, kaza nedeniyle ilerleyen süreçlerde ortaya çıkacak tedavi masrafları, ilaçlar ve diğer yardımları alma hakkına sahiptir. Çalışan, bu yardımları alması gerektiği dönemlerde yapmış olduğu yol ve yemek masraflarını da talep edebilmektedir (European Commission, 2023:34-36; Consolidated Workers' Compensation Act, 2013:m.38).

Kaza sonucu çalışanın ölmesi halinde kişinin eşi veya kayıtlı hayat arkadaşı ile 18 yaşından küçük veya eğitim almaya devam ediyor ise 21 yaşından küçük çocukları (evlat edinilmiş çocuklar dahil) hak sahipleri olabilir. Ancak bu kişilerin bir tazminat almasında belirleyici olan unsurlar ölen çalışanın o kişi/lere hayatta iken finansal destek sağlaması, hak sahibinin yaşı, sağlık durumu, eğitim seviyesi, istihdam ve mali durumu göz önüne alınarak kendi kendine yetip yetmemesidir. Ayrıca ölen çalışanın hayatta kalan eşinin, birlikte yaşadığı kişinin veya kayıtlı hayat arkadaşının hak sahibi sayılması için iş kazası sebebiyle ölüm öncesinde en az 2 yıldır evli olmaları veya evliliğe benzer şekilde ilişki içerisinde olmaları gerekmektedir (European Commission, 2023:34; Consolidated Workers' Compensation Act, 2013:m.19).

İş kazasının çalışanın kendi kasten veya yasa dışı eylem veya ihmali sebebiyle gerçekleşmesi durumunda kazanma kapasitesi kaybı tazminatı ve kalıcı yaralanma tazminatı azaltılabilir veya tamamen sona erebilir. Yine iyileşme ve mesleki rehabilite için kendisine verilen talimatları yerine getirmeyen çalışanlarda tazminatlardan kısmen veya tamamen menedilebilir (Consolidated Workers' Compensation Act, 2013: m.14, m.38).

İş kazası sonucu ölümün bir başkasının kasti veya ağır kusuru sebebiyle gerçekleşmesi halinde hak sahiplerine özel bir tazminat daha verilmektedir (European Commission, 2023:34-36; Consolidated Workers' Compensation Act, 2013:m.23).

Hak sahiplerine yapılacak ödemeler ya sigorta şirketi ya da İşgücü Piyasası Sigortasıdır (European Commission, 2023:36). Ancak işverenin işçi adına İşçi Tazminatı Sigortası yaptırmaması halinde yaşanan iş kazaları sebebiyle yapılan tüm masraflar işverenden tahsil edilmektedir (workplacedenmark).

İş kazalarını bildirme zorunluluğu işverenlerdedir. Buna göre işverenler yaralanma günü sonrasında işe devamsızlığı gerektirecek iş kazalarını ilk günden itibaren 14 gün içinde şirketin sigortasına ve Danimarka Çalışma Ortamı Kurumuna bildirmek zorundadır. İşverenlerin ayrıca işyerinde devamsızlıkla sonuçlanmayan ancak kanuna göre yardım talebinde bulunulmasını haklı kılacak kazaları da olay tarihinden itibaren 14 gün içinde bildirmesi gerekir. İşverenler bu bildirimleri işletme sicil numaraları ile EASY isimli elektronik raporlama sistemi üzerinden yapmaktadır. Ölümle sonuçlanan kazaların ise 48 saat içinde İşgücü Piyasası Sigortasına bildirilmesi ve EASY sistemine girilmesi gerekmektedir (workplacedenmark). İşveren tarafından bildirilmeyen iş kazaları kazazedeler veya hak sahipleri tarafından olay tarihinden itibaren 1 yıl içinde bildirilebilmektedir. Yaşanılan olayın iş kazası olduğunu kanıtlayacak nitelikte belgenin olması halinde ise süre sınırı bulunmamaktadır (European Commission, 2023:35).

1.2.1.4. İspanya

İspanya sosyal sigorta sisteminde “iş kazası, işçinin, çalışan olarak yaptığı iş nedeniyle veya bunun sonucunda uğradığı her türlü bedensel yaralanma olarak ifade edilmektedir. İşçinin bedensel yaralanma geçirmiş olması gerekir. Yaralanma, bir yara, darbe veya hastalık nedeniyle meydana gelen herhangi bir bedensel zarar veya hasar olabileceği gibi zihinsel veya psikolojik sekeller veya hastalıklar da olabilmektedir. Yaşanan kazanın iş kazası sayılması için yapılan iş ile yaralanma arasında sebep-sonuç ilişkisi bulunmalıdır (İspanya Devleti). Aksi ispat edilene kadar işyerinde yaşanan tüm kazalar iş kazası sayılmaktadır (ÇSGB, 2014:131). İşe gidiş gelişlerde yaşanan kazalar da iş kazası sayılmaktadır (europa). Mücbir sebeplerin ve işçinin ağır ihmalinin yol açtığı kazalar iş kazası sayılmamaktadır. Ancak işçinin mesleki özen yükümlülüklerini yerine getirmemiş olması kazanın iş kazası sayılmasında engel teşkil etmemektedir (Saraç, 1999: 153).

İspanya’da sanayi, inşaat ve hizmet sektörü çalışanları, ücretli tarım işçileri ve ücretli ev işçilerinin dahil olduğu genel bir sosyal güvenlik sistemi ve çiftçi, kendi hesabına çalışanlar,

maden işçileri, denizciler ve balıkçıları kapsayan özel içerikli bir sistem bulunmaktadır. Sosyal güvenlik sisteminin yürütümünden sorumlu Ulusal Sosyal Güvenlik Enstitüsü, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı nakdi yardımların da yapıldığı kuruluştur (europa). Ayrıca Mutua denilen 50 işveren 30.000 işçi ile kurulan ve kar amacı gütmeyen özel hukuk organizasyonları olan işveren birlikleri de Ulusal Sosyal Güvenlik Enstitüsü ile iş kazaları gibi beklenmedik durumların yönetiminde yer almaktadır (Martin-Prieto vd. 2020:1). Sosyal Güvenlik yardımlarının tamamlayıcısı olarak “Mutualar” iş kazasına uğrayan işçiye veya ailesine sosyal yardımlarda bulunabilmektedir. Bu yardımlar, iş kazası sonucu oluşan engel durumuna araçların ve/veya evin uyarlanması olabileceği gibi maddi yardım da olabilmektedir (eurogip, 2013:4,8).

İspanya sosyal güvenlik sisteminde iş kazaları sigortası için prim ödeme sorumlusu işverendir. İşin barındırdığı tehlikelere göre prim oranları değişmektedir. Ofisler için %1'den başlayan bu oranlar maden ocakları için %8,5'ten, inşaat işleri için %7,6'dan başlamaktadır. Ancak işverenin iş kazalarını önlemek adına işçilere eğitim vermesi, yeni teknoloji ekipman alımı gibi eylemleri nedeniyle prim miktarı üzerinden %5-10 arası indirim yapılarak iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin teşvikler uygulanmaktadır. Bununla birlikte alınmamış bir tedbir sebebiyle işyerinde bir iş kazası yaşanması ya da eksikliğin denetim ile ortaya çıkarılması halinde işverenlere para cezası uygulanmaktadır (eurogip, 2013:4-5). Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müfettişliği, işçi sağlığı ve güvenliğine ilişkin düzenlemelere uygunluğun sağlanmasından sorumludur (İspanya Hükümeti).

İş kazalarının bildirim sorumlusu işverendir. Çok ciddi veya ölümcül kazalar veya dörtten fazla işçinin etkilendiği kazalarda yetkili Çalışma Otoritesine kazadan itibaren 24 saat içinde bildirimde bulunmak zorundadır. Ölümle sonuçlanmayan kazaların bildirim süresi ise 4-7 gün arasındadır. Bununla birlikte herhangi bir iş göremezliğe sebep olmayan iş kazalarının da bildirimi zorunludur. İş kazalarının bildirilmemesi halinde para cezası uygulanmaktadır (eurogip, 2013:17; ÇSGB, 2014:131). İş kazalarına ilişkin istatistikler ise ulusal istatistik kurumu tarafından tutulmaktadır. Kullanılan makinelerden kaynaklı iş kazası yaşanması halinde ayrı bir bildirim sistemi de kullanılmaktadır (ÇSGB, 2014:131).

İşveren sigorta kapsamında tüm sorumluluklarını yerine getirmemiş olsa da bir işçinin iş kazasına uğraması halinde gerekli olan tüm yardımlar yapılmaktadır. İşçinin bu yardımlardan faydalanması için gerekli bir sigortalılık süresi bulunmamaktadır (europa). Bununla birlikte işverenin gereken önlemleri almamış olması sebebiyle kaza yaşanmış ise kazazedeye sağlanan tüm yardımların maliyeti sorumlu işverene ait olmak üzere %30 ila %50 oranında artırılmaktadır (eurogip, 2013:5).

İş kazası halinde kazazedenin ihtiyaç duyduğu tüm sağlık yardımları sağlanmaktadır. Kazanın geçici iş göremezliğe neden olması halinde kazadan sonraki 15. Güne kadar işçiye işvereni ödeme yapmaya devam etmektedir. İşçinin kaza öncesi ücretinin %75'ine tekabül eden geçici iş göremezlik ödeneği kaza tarihinden itibaren 365 gün boyunca ödenebilmektedir. Kazazedenin iyileşme süresi göz önüne alınarak bu süreye 180 gün daha eklenebilmektedir. Bu süre uzatımında yetkili Ulusal Sosyal Güvenlik Enstitüsü yetkilidir. 545 günün dolması ile birlikte kalıcı iş göremezlik ödeneği için engellilik oranının 3 ay içinde belirlenmesi gerekmektedir. Ancak kazazedenin iyileşme imkânı ve işe dönme olasılığı var ise geçici iş göremezlik ödeneği 730 güne kadar uzatılabilmektedir (eurogip, 2013:6-7).

Kalıcı iş göremezlik ise kısmi kalıcı iş göremezlik, tam kalıcı iş göremezlik, mutlak kalıcı iş göremezlik ve ciddi engellilik hali olmak üzere ayrı ayrı düzenlenmiştir. İş kazası sonucu bu hallerden birinin meydana gelmiş olması durumunda asgari bir sigortalılık süresi aranmaksızın nakdi yardımda bulunmaktadır (europa).

Kısmi kalıcı iş göremezlik ödeneği kaza sebebiyle işçinin %33 ve daha fazla anatomik veya fonksiyonel iş gücü kaybına uğraması halinde verilmektedir. Bu ödenek 24 aylık hastalık parasına denk olacak şekilde bir defada verilmektedir (Saraç, 1999:151).

Tam kalıcı iş göremezlik ödeneği işçinin normal mesleğinin temel görevlerini yerine getirmeyecek ancak başka bir iş yapabilir şekilde iş göremez hale gelmesidir. Oluşan engel oranı %55-75 arasındadır. Temel emekli maaşının %55'i kadardır. 12 aylık ödeme yapılmaktadır ve bu ödemeyi toplu bir şekilde almak mümkündür. İşçinin çeşitli koşullar nedeniyle alıştığı meslekten farklı bir meslekte iş bulmasının zor olduğunun tespiti halinde işçi 55 yaşını doldurduktan sonra ödeme %20 oranında artırılmaktadır (europa; İspanya Katılım, Sosyal Güvenlik ve Göç Bakanlığı; eurogip, 2013:7).

Mutlak kalıcı iş göremezlik işçinin hiçbir işi yapamaz hale gelmesidir. Engel oranı %100'dür. Temel emekli aylığının %100'ü kadar 12 aylık ödeme yapılmaktadır (europa; İspanya Katılım, Sosyal Güvenlik ve Göç Bakanlığı).

Ciddi engellilik hali kişinin çalışmak dışında en temel faaliyetleri gerçekleştirmek için başka birinin yardımına ihtiyaç duymasıdır. Ödenek miktarı, mutlak kalıcı iş göremezlik tutarı ile temel emekli aylığı toplamı kadardır. 12 aylık ödeme yapılmaktadır (İspanya Katılım, Sosyal Güvenlik ve Göç Bakanlığı).

Kişinin 65 yaşına basması ile birlikte verilen bu kalıcı iş göremezlik ödenekleri emekli aylığına dönüşmektedir (İspanya Katılım, Sosyal Güvenlik ve Göç Bakanlığı).

İlaveten iş kazası sonucu işçinin ölümü halinde hak sahiplerine nakdi yardım yapılmaktadır (europa). Alacakları diğer yardımların yanında başvurunun ölümden sonraki

günden itibaren üç ay içinde yapılması halinde ölen sigortalının hayatta kalan eşine, eski eşine veya yasal olarak bilinen partnerine 6 aylık ödeme verilebilmektedir. Ölen sigortalının her bir çocuğuna ise 1 aylık ödeme verilebilmektedir. Ölen sigortalının bakmakla yükümlü olduğu ebeveynlerden birinin olması halinde 9 aylık ödeme, ebeveynlerin her ikisi de hayatta ise ve ödenek alacak başka kimse yok ise 12 aylık ödenek ebeveynlere verilebilmektedir (europa; Saraç, 1999:154).

Ayrıca İspanya’da Ulusal İş Güvenliği ve Hijyen Enstitüsü, işyerinde sağlık ve güvenlik açısından oldukça önemli bir role sahiptir. Bu Enstitünün teknik yardım, çalışma ve araştırmaların yürütülmesi, eğitim ve bilgilendirme gibi misyonları vardır. Kılavuzların ve standartların geliştirilmesi için gerekli teknik tavsiyeyi sağlamaktadır. Ayrıca iyi uygulama örneklerini de geliştirmektedir (eurogip, 2013:10).

İş kazalarının soruşturulmasından Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müfettişliği sorumludur (İspanya Hükümeti). Müfettişler işyeri denetimlerinde iş sağlığı ve güvenliğini ihlal edici bir durumun farkına vardıklarında işi durdurma yetkisine sahiptir. Ayrıca iş kazalarını önlemek için tedbirlerini artıran işverenlere prim teşviği uygulanmasını ya da alınmamış tedbirler için prim miktarında artışa gidilmesini önerme yetkileri bulunmaktadır (eurogip, 2013:13).

İş Sağlığı ve Güvenliği alanındaki düzenlemeler ise İş ve Göç Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. İş Sağlığı ve Güvenliği açısından düzenleyici kanun ise “İşteki Risklerin Önlenmesi Kanunu”dur. Ulusal İşyerinde Hijyen ve Güvenlik Enstitüsü (INSHT) işyerinde sağlık ve güvenlik şartlarının sağlanması, analizlerin yapılması ve bu konudaki iyileştirmelerin desteklenmesi ile teşvikini sağlamaya yönelik bilimsel ve mesleki faaliyetler yürütmektedir (ÇSGB, 2014: 127).

Elbette ki bu gelişmeler Sanayi Devrimini takip eden süreçte kurulan uluslararası kuruluşlar ve bu kuruluşların iş kazalarını ele alan çeşitli sözleşmeleri ile üye devletlere iş kazaları hakkında çeşitli önlemler almasını zorunlu kılmasıyla desteklenmiştir. Aşağıda bu kuruluşlar ve iş kazalarını konu edinen sözleşmeler hakkında bilgiler verilmiştir.

1.3. Uluslararası Kuruluşlar Bünyesinde İş Kazalarına Yönelik Oluşan Alt Birimler ve İş Kazalarına Yönelik Sözleşmeler

1.3.1. Milletler Cemiyeti ve Birleşmiş Milletler (BM)

1. Dünya Savaşını bitiren Paris Barış Konferansı’nda verilen kararla 10.01.1920 tarihinde Milletler Cemiyeti (the League of Nations) kurulmuştur. Ancak yetki ve işlevlerini 1945 yılında New York’ta kurulan BM’e devrederek dağıldığı için burada ikisi birlikte verilmiştir. BM’de Milletler Cemiyeti gibi uluslararası savaşların sona erdirilmesi ve barış

ortamının korunması, ülkeler arası ekonomik ve sosyal iş birliğini gerçekleştirmek amaçlarıyla kurulmuştur (TC Dış İşleri Bakanlığı, ty; Britannica, 2024).

1.3.1.1. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)

Sanayi Devriminin başta Avrupa ve ABD olmak üzere dünyaya yayılım göstermesi bir yandan işçi orduları oluştururken bir yandan da işverenler açısından küresel bir rekabet ortamının doğmasına sebep olmuştur. Artan çalışma saatleri, gittikçe düşen ücretler, çocuk, kadın, yaşlı demeden tüm aile üyelerinin çalışmasına rağmen işçilerin sefalet içerisinde yaşaması kimi düşünürlerce ele alınmış, bu insanların yükselen refahtan paylarını almaları gerektiği dile getirilmiş ise de bir çözüme ulaşılamamıştır. Ancak Robert Owen, Daniel Le Grand, J.A. Blanqui, Villerme, Ducpetiaux ve Jacques Necker gibi işverenlerin uluslararası bir zeminde iyileştirmelerin yapılmasına yönelik öncülük etmeleri ile Birleşmiş Milletlere (BM) bağlı olarak 1919 yılında ILO kurulmuştur (ILO, 2017:18, Önder Yaşar, 2019:4-5).

1946 yılında BM'den ayrılıp bağımsız bir kuruluş olan ILO, işçi sınıfının çalışma koşullarına uluslararası bir standart getirmeyi, çalışma hayatına yönelik politika ve programlar geliştirmeyi amaçlayarak faaliyetlerine devam etmektedir. Devlet, işçi ve işveren temsilcilerinden oluşan üçlü temsile dayalı örgütün çalışma hayatını düzenlemeye, üye ülkeler için bir standart belirlemeye yönelik sözleşmeleri, protokolleri ve tavsiye kararları bulunmaktadır (Önder Yaşar, 2019: 4-7). Sözleşmeler tiplerine göre temel sözleşmeler, yönetime yönelik sözleşmeler ve teknik sözleşmeler olarak üçe ayrılmaktadır.

ILO'nun sözleşmeleri, protokolleri ve tavsiye kararlarında yer verdiği ve çalışma hayatında düzenlemeler yaparak, uluslararası bir standart belirlemeye çalıştığı en önemli konulardan biri de iş kazalarıdır. ILO'nun "Belirli bir zarara ya da yaralanmaya neden olan beklenmeyen ve önceden planlanmamış bir olay" (ILO, 1993; Tunç,2023:5; Akbıyık, 2023:10; Özdemir ve Serin, 2022:276; Karadağ ve Kepekli,2018:315) ve "işten kaynaklanan ve ölümcül veya ölümcül olmayan bir yaralanmayla sonuçlanan olay" (Şen vd. 2018: 1169) şeklinde tanımladığı iş kazalarını konu edinen temel sözleşmeleri; 155 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Sözleşmesi, 161 sayılı Sağlık Hizmetlerine İlişkin Sözleşme ve 187 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliğini Geliştirme Çerçeve Sözleşmesi'dir.

155 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Sözleşmesi: 1981 tarihinde imzalanan bu sözleşme tüm çalışanları ve tüm ekonomik faaliyet alanlarını kapsamaktadır. Sözleşmenin amacı çalışma ortamının doğasında var olan tehlikelerin nedenlerini uygulanabilir olduğu ölçüde en aza indirmek, iş sırasında ortaya çıkan, bunlarla bağlantılı veya meydana gelen kazaları ve sağlığa zararları önlemektir. Kazaları önlemenin mümkün olabilmesi için;

- a) İşin maddi unsurlarının (işyerleri, çalışma ortamı, aletler, makine ve teçhizat, fiziksel, biyolojik ve kimyasal madde ve etkenler, iş süreçleri) tasarımı, testi, seçimi, montajı, düzenlenmesi, ikamesi, kullanımı ve bakımı;
- b) İşin maddi unsurları ile işi yürüten veya denetleyen kişiler arasındaki ilişkiler, çalışma süresi, makine, teçhizat, iş organizasyonu ve iş süreçlerinin işçilerin zihinsel ve fiziksel kapasitelerine uyarlanması;
- c) Yeterli sağlık ve güvenlik düzeyine ulaştıracak şekilde tüm çalışanların ileri düzeyde eğitim, kalifiye ve motivasyonunu kapsayacak eğitimi;
- d) Çalışma grubu ve teşebbüs düzeylerinde ve ulusal düzeyle birlikte diğer tüm uygun düzeylerde iletişim ve iş birliği;
- e) İşçilerin ve temsilcilerinin, bu Sözleşmede belirtilen politikalara uymak amacıyla ve uygun bir şekilde yaptıkları eylemler sonucunda disiplin cezalarından korunmasına yönelik önlemlerini kanun, yönetmelik veya ulusal koşullara ve uygulamaya uygun başka herhangi bir yöntemle alması olarak belirtilmektedir.

İş sağlığı ve güvenliği ile çalışma ortamına ilişkin kanun ve yönetmeliklerin uygulanması, yeterli ve uygun bir denetim sistemi ve belirtilen önlemlerin ihlali durumunda caydırıcı cezaların uygulanması ile iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanacağı belirtilmektedir (ILO, 1981).

Bu sözleşme iş kazalarının bildirilmesi, bildirilen iş kazalarına yönelik soruşturma yapılması, yıllık iş kazası istatistiklerin oluşturulması, işte kullanılan makine, teçhizat ve maddeleri tasarlayan, üreten, ithal eden veya transfer edenin iş sağlığı ve güvenliği açısından tehlike arz etmeyecek önlemleri alması, işçi sağlığına risk oluşturacak biyolojik, kimyasal ve fiziksel etkenlerin incelenmesine yönelik sisteminin oluşturulması veya genişletilmesi gibi önemli tedbirlerin alınmasını içermektedir (ILO, 1981).

161 sayılı Sağlık Hizmetlerine İlişkin Sözleşme: 1985 yılında kabul edilen sözleşmede, güvenli ve sağlıklı bir çalışma ortamı oluşturarak bunun sürdürülebilir olması, işin işçilerin fiziksel ve zihinsel sağlık durumlarına ve yeteneklerine uygun olacak şekilde ayarlanmasına yönelik hizmetlere yer verilmekte ve üye devletlerden bütün ekonomik faaliyet dallarında ve tüm işletmelerde, kamu sektörü ve üretim kooperatifleri üyelerini de kapsayan, bütün işçiler için iş sağlığı hizmetleri konusunda uygun bir ulusal politika geliştirmesi, uygulaması ve periyodik olarak gözden geçirmesi beklenmektedir.

Bu sözleşmede iş sağlığı ve güvenliği konusunda işverenlerin görevleri şu şekilde belirlenmiştir:

“İşyerlerinde sağlığa zararlı risklerin tanımlanması ve değerlendirilmesi;

Sağlık üniteleri, kantinler, yatakhaneler ve işveren tarafından bu tür hizmetlerin sunulduğu yerler dahil olmak üzere, işçinin sağlığını etkileyebilecek çalışma ortamında ve iş uygulamalarındaki faktörlerin gözetimi;

İşyerlerinin tasarımı, makine ve diğer teçhizatın durumu, bakımı ve seçimi ve çalışma sırasında kullanılan maddeler dahil olmak üzere işin planlanması ve organizasyonu konusunda tavsiyede bulunma,

Yeni teçhizatın sağlık açısından değerlendirilmesi ve test edilmesi gibi iş uygulamalarının iyileştirilmesine yönelik programların geliştirilmesine katılım,

İş sağlığı, güvenliği, hijyen ve ergonomi, kişisel ve müşterek koruyucu donanım konularında tavsiyede bulunma,

İş ile ilişkisi bakımından, işçilerin sağlığının gözetimi,

İşin işçiye uygunluğunun geliştirilmesi,

Mesleki rehabilitasyon önlemlerine katkıda bulunma,

İş sağlığı, hijyen ve ergonomi alanlarında bilgi, eğitim ve öğretim sağlamada iş birliği;

İlk yardım ve acil durum tedavi hizmetlerini örgütleme;

İş kazaları ve meslek hastalıklarının analizine katılma”;

İş sağlığı hizmetlerine çalışanların katılımının gerekliliği vurgulanan sözleşmede, bu hizmetlerin işçinin ücretinde bir düşmeye neden olmayacağı, çalışma saatlerini uzatmayacağı, işçilerin yaptıkları işle ilgili tehlikeler hakkında bilgilendirileceği, işveren ve işçilerin, iş ortamında işçi sağlığını etkilediği bilinen veya etkileyeceği düşünülen etkenler hakkında iş sağlığı hizmetlerini verenleri haberdar edeceği, sağlık sorunları sebebiyle işe gelememe ile işyerindeki sağlık koşullarının ilgisi olup olmadığının araştırılması için iş sağlığı hizmetlerini verenlerin haberdar edileceği yer almaktadır (ILO, 1985).

187 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliğini Geliştirme Çerçeve Sözleşmesi: 2006 yılında imzalanan 155 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Sözleşme paralelindeki bu sözleşmede daha geniş çaplı önlemler ele alınmıştır. Bu sözleşmede şunlar belirlenmiştir:

a) Kanun ve yönetmelikler, uygun olduğunda toplu sözleşmeler ve iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili diğer ilgili araçları;

b) Ulusal yasa ve uygulamalara göre belirlenmiş ve iş sağlığı ve güvenliğinden sorumlu yetkili bir birim ve kuruluş veya birimler ve kuruluşlar;

c) Denetim sistemleri de dahil olmak üzere ulusal yasa ve yönetmeliklere uyumu sağlamaya yönelik mekanizmalar;

d) Ulusal iş sağlığı ve güvenliği sisteminin, iş sağlığı ve güvenliği konularını ele alan ulusal üçlü danışma organı veya organlarını; iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili bilgilendirme ve danışmanlık hizmetlerini; iş sağlığı ve güvenliği eğitiminin sağlanmasını; ulusal yasa ve uygulamalara uygun iş sağlığı hizmetlerini; iş sağlığı ve güvenliği araştırmalarını; ilgili ILO araçlarını dikkate alarak iş kazaları ve meslek hastalıklarına ilişkin verilerin toplanması ve analizi için bir mekanizmayı; iş kazaları ve meslek hastalıklarını kapsayan ilgili sigorta veya sosyal güvenlik programları ile işbirliği hükümlerini ve küçük işletmelerde, küçük ve orta

ölçekli işletmelerde ve kayıt dışı ekonomide iş güvenliği ve sağlığı koşullarının aşamalı olarak iyileştirilmesine yönelik mekanizmaları desteklemeyi içermesi beklenmektedir (ILO, 2006).

17 sayılı İşçi Tazminatı (Kazalar) Sözleşmesi'nde işçi tazminatına ilişkin kanun ve yönetmeliklerin ister kamu ister özel olsun, herhangi bir nitelikteki işletme, teşebbüs veya kuruluştaki istihdam edilen işçilere, çalışanlara ve çıraklara, işyeri dışında çalışanlara, iş kazası neticesinde yaralanan işçiye, ölümü halinde ise bakmakla yükümlü olduklarına gelir verilmesini içermektedir. İş göremezlik hali başkasının bakımını gerektirecek düzeyde ise ek tazminat, gerekli olan tıbbi yardım, cerrahi ve farmasötik yardım bedellerinin işveren, kaza sigortası kuruluşları veya hastalık veya maluliyet sigortası kuruluşları tarafından tazmin edileceği belirtilmektedir. İş kazası sebebiyle gerekli olan yapay uzuv, cerrahi alet ve cihazların kendilerine sağlanacağı belirtilmektedir (ILO, 1925a). 19 sayılı Muamele Eşitliği (Kaza Tazminatı) Sözleşmesi'nde üye ülkelerden taraf ülke vatandaşlarının diğer taraf ülkede iş kazasına uğraması halinde 17 sayılı sözleşmede yer alan haklardan yararlandırılması istenmektedir (ILO, 1925b).

Hastalık, iş kazası ve meslek hastalığı, analık hali, işsizlik, engellilik, yaşlılık, ölüm ve ailevi yükümlülüklerle yönelik hükümler içeren 102 Sayılı Sosyal Güvenlik (Asgari Şartlar) Sözleşmesi'nde iş kazası ve meslek hastalıkları söz konusu olduğunda;

- a) İş kazasına bağlı hastalık halinde,
- b) İş kazasına bağlı iş göremezlik halinde,
- c) Kazanma gücünün tamamının veya yasal olarak belirtilen derecenin üstünde olacak şekilde bir kısmının devamlı olarak kaybı veya bu kayba denk kabul edilen bir beden noksanlığı meydana gelmesi,
- d) Geçimi sağlayanın ölümü sebebiyle dul ve yetim kalanlara (yasal hükümlere göre kendi geçimini sağlayamayacak olanlarla sınırlandırılabilir) yapılacak yardımlar teminat altına alınmıştır (ILO, 1952).

81 Sayılı Sanayide ve Ticarete İş Teftişi Sözleşmesi'nde sanayide ve ticarete çalışan işçilerin, 129 sayılı Tarım Sektöründe İş Denetimi Sözleşmesi tarımda çalışan işçilerin çalışma şartları ve iş sırasında korunmalarına yönelik hükümlerin uygulanmasını sağlamak üzere iş müfettişlerinin görevlendirilmesini ve bununla birlikte işverenlere ve işçilere teknik bilgi ve tavsiyelerde bulunmayı ve iş kazası istatistiklerinin tutulmasını hüküm altına almıştır (Kabataş, 2023:18; ILO, 1969; ILO,1947). 176 Sayılı Madenlerde Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesi ise madende işçilerin güvenliği ve sağlığını koruyacak tedbirlerin alınması, bu konularda işçi ve işverene düşen yükümlülükleri ve tedbirlerin uygulanırılığının müfettişlerce denetimlerini,

madenlerde yaşanan her türlü iş kazasının bildirilmesi ve araştırılmasını, istatistiğinin tutulması ve yayınlanmasını içermektedir (ILO, 1995).

Yine 118 Sayılı Muamele Eşitliği (Sosyal Güvenlik) Sözleşmesi'nde taraf ülke vatandaşlarının diğer taraf ülkede çalışırken iş kazasına uğraması halinde ülke vatandaşları ile eşit sosyal güvenlik haklarına sahip olmasını (ILO, 1962); gemi adamlarının işle ilgili olarak ya da iş sırasında maruz kaldıkları kazaları “iş kazası” olarak tanımlayan 134 Sayılı İş Kazalarının Önlenmesine (Gemi Adamları) İlişkin Sözleşme gemi adamlarının (ILO, 1970), 152 Sayılı Liman İşlerinde Sağlık ve Güvenliğe İlişkin Sözleşme ise liman işçilerinin (ILO, 1979) uğradıkları iş kazalarının uygun şekilde rapor edilmesi, araştırılması, istatistiklerinin tutulması, yaşanan tüm iş kazalarının bildirilmesini içermektedir. 167 No'lu İnşaat İşlerinde Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesi'nde ise inşaat işyerlerinde çalışanların iş kazalarına karşı korunması için alınması gereken önlemlere (Kaldırma Araçları Ve Mekanizmaları, İskele Ve Merdivenler, Taşıma, Toprak Kaldırma Ve Malzeme Yükleme Donanımı, Donanım ve El Aletleri, Tesis, Makine, Çatı Dâhil Yüksekte Yapılan İşler, Şaftlar, Toprak İşleri, Kazılar, Yeraltında Yapılan İşler ve Tüneller, Koferdamlar ve Kesonlar, Basıncılı Havada Çalışma, Yapı Çerçeve ve Kalıpları, Su Üzerindeki İşler, Yıkım, Aydınlatma, Elektrik ve Patlayıcılar için ayrı ayrı koruma tedbirleri belirtilmiştir.) yer verilmiş, Kişisel Koruyucu Donanım Ve Giysiler sağlamayı ve potansiyel güvenlik ve sağlık tehlikeleri hakkında işçilerin bilgilendirilmesinin işveren sorumluluğunda olduğu belirtilmiş, işçilere sunulması gereken imkan ve hizmetlerden bahsedilmiş, yaşanan iş kazalarının yetkili mercilere bildirilmesi belirtilmiştir (ILO, 1988).

ILO'nun son verilerine göre dünya genelinde her yıl 395 milyon ölümlerle sonuçlanmayan iş kazası yaşanmaktadır. Her yıl 2.93 milyon kişi de iş kazası sebebiyle yaşamını yitirmektedir. Ölen işçilerin büyük çoğunluğunu erkek işçiler oluşturmaktadır. Dünya genelinde en çok çalışanın olduğu Asya ve Pasifik iş kazasına bağlı ölümlerin de en fazla olduğu bölgelerdir (ILO, 2023).

ILO istatistiklerine göre dünya genelinde tek başına tehlikeli maddelerin yılda 651.279 ölüme neden olduğu tahmin edilmektedir. Sektör olarak orantısız derecede yüksek kayıtlı kaza oranına sahip olan inşaat sektörüdür. İş kazalarından en fazla mağdur olanlar genç ve yaşlı işçilerdir (ILO, World Statistic, ty).

ILO'ya göre inşaat sektörü haricinde en fazla iş kazasının görüldüğü diğer sektörler; tarım, ormancılık ve balıkçılık ile imalat sektörleridir. Bu sektörlerde yılda 200.000 ölümlerle sonuçlanan kaza yaşanmakta ve bu da tüm ölümlü iş kazalarının yüzde 60'ından fazlasıdır. ILO raporuna göre, dünya genelinde her üç ölümlü iş kazasından biri tarım sektöründe meydana gelmektedir (ILO, 2023).

Yine güncel ILO verilerine göre dünya genelinde ölümlü iş kazası oranının en az olduğu ülke İngiltere olmakla birlikte bu oranın en yüksek olduğu ülkeler ise Türkiye, Hindistan ve Rusya'dır (Akbiyık, 2023:2).

1.3.1.2. Dünya Sağlık Örgütü (WHO)

İş kazalarını “önceden planlanmamış ve çoğu zaman, kişisel yaralanmalara, teçhizatın zarar görmesine, üretimin bir süre durmasına yol açan olay” olarak yorumlayan WHO, Birleşmiş Milletler (BM) bünyesinde 1948 yılında kurulmuştur (TMMOB,2011; WHO, ty).

Anayasasında temel gayesi “tüm insanların mümkün olan en üst sağlık düzeyine ulaşmaları” olarak belirtilen WHO'na göre en yaygın iş kazaları kaymalar, takılmalar, düşmeler, yol trafik kazaları, elektrik şokları, patlama ve yangınlar sebebiyle yaşanmaktadır. Islak zeminler, dağınıklık ve dökülmeler takılmalara, kaymalara ve düşmelere neden olmakta, yetersiz operatör eğitimi, yetersiz araç bakımı ve güvenlik önlemlerinin eksikliği ambulans kazalarına (trafik) neden olmakta ve güvenli olmayan elektrikle çalışma uygulamaları elektrik şoklarına, elektrik çarpmasına, yangına ve patlamalara neden olmaktadır (WHO, ty).

WHO'nun iş kazalarına yönelik çalışmaları ILO ile iş birliği içerisinde yürütülmektedir (Alper, 1992:89). WHO ve ILO ilk ortak tahminlerine göre, 2016 yılında 1,9 milyon kişi işle ilgili hastalıklar ve yaralanmalar sebebiyle hayatını kaybetmiştir. WHO/ILO'nun İşle Bağlantılı Hastalık ve Yaralanma Yüğü Ortak Tahminleri, 2000-2016: Küresel İzleme Raporu'na göre, işle ilgili ölümlerin çoğunluğu solunum ve kardiyovasküler hastalıklardan kaynaklanmıştır. Ölümlerin büyük çoğunluğu kronik obstrüktif akciğer hastalığı (450.000 ölüm); felç (400.000 ölüm) ve iskemik kalp hastalığı (350.000 ölüm) iken yüzde 19'u (360.000 ölüm) mesleki yaralanma kaynaklı ölümlerdir. WHO ve ILO'nun uzun çalışma saatleri ve işyerinde hava kirliliğine maruz kalma, astım ojenler, kanserojenler, ergonomik risk faktörleri ve gürültü dahil olmak üzere 19 mesleki risk faktörünü dikkate alarak yapmış olduğu bu çalışmada temel risk, yaklaşık 750.000 ölümle bağlantılı olan uzun çalışma saatlerine maruz kalmaktır. İşyerlerinde hava kirliliğine (partikül madde, gazlar ve dumanlar) maruz kaldığı için 450.000 kişi vefat etmiştir. Küresel bazda 2000-2016 yılları arasında işe bağlı ölümlerde %14 azalma meydana geldiğinden çalışmaya ait raporda bunun işyeri sağlık ve güvenliğindeki iyileşmeleri yansıttığı belirtilmiştir. Öte yandan uzun çalışma saatlerine maruz kalmayla ilişkili kalp rahatsızlıklarına bağlı ölümlerde %41, felç nedeniyle ölümlerde yüzde 19 artış yaşanmıştır. Raporda bunun nispeten yeni ve psikososyal mesleki risk faktöründeki artan eğilimi yansıttığı belirtilmiştir (WHO, 2021).

WHO'ya göre her yıl 2 milyon çalışan iş kazası ve iş kaynaklı yaralanmalar ve hastalıklar sebebiyle hayatını kaybetmektedir. 268 milyon kişi ortalama 3 iş günü kaybıyla sonuçlanan iş kazası yaşamaktadır. Depresyondan kaynaklanan küresel hastalık yükünün %8'i şu anda mesleki risklere atfedilmektedir. WHO, bu verilerin kayıtlı bir şekilde çalışan işçilerin yaşadığı iş kazalarına ilişkin olduğuna, bununla birlikte kayıt dışı bir şekilde çalıştığı işyerlerinde iş kazalarına uğrayan ancak hiçbir veriye yansıtılamayan çalışanların varlığına dikkat çekmektedir (WHO, 2010).

1.3.1.3. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (Bildirgesi) Birleşmiş Milletlerce 1948 yılında kabul edilmiştir. Temel hak ve özgürlükler, ekonomik ve sosyal haklar ile kişilere düşen görevler başlıkları ile toplamda 30 maddeden oluşan bildirgede, bütün insanların ırk, dil, renk, din, siyasal, cinsiyet ya da benzeri bir statü sebebiyle ayrıma tabi tutulmaksızın tüm haklar ve özgürlükler hususunda eşit oldukları, bu hak ve özgürlüklerin yasalar karşısında da eşit korunma hakkına sahip olduğu belirtilmektedir (Gökkılınç, 2013:7-8). Doğrudan iş kazalarına değinilmese de beyannamenin 22. maddesinde herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu ve 23. maddesinde herkesin adil ve elverişli çalışma şartlarına sahip olduğu belirtilmektedir. Yine 25. Maddesinde;

“Her şahsın, gerek kendisi gerekse ailesi için, yiyecek, giyim, mesken, tıbbi bakım, gerekli sosyal hizmetler dahil olmak üzere sağlığı ve refahını temin edecek uygun bir hayat seviyesine ve işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, ihtiyarlık veya geçim imkânlarından iradesi dışında mahrum bırakacak diğer hallerde güvenliğe hakkı vardır.” ifadesi yer almaktadır (UN, 1948). Buradan her çalışanın beden ve ruh bütünlüğünü bozmayacak şekilde tedbirlerin alındığı elverişli bir çalışma ortamında çalışma hakkına sahip olduğu, bununla birlikte iş kazası sebebiyle gerek kendisinin gerek ailesinin geçimini sağlayamaz hale gelmesi durumunda sosyal güvenlik ve diğer güvenliğe ilişkin haklarının olduğu yorumlanabilir.

1.3.1.4. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi

1966 yılında kabul edilen bu sözleşmede herkesin sağlıklı ve güvenli çalışma şartlarında çalışma hakkı olduğu ve herkesin sosyal sigortaların da dahil olduğu sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu belirtilmektedir (UN, 1966).

1.3.2. Avrupa Konseyi

Avrupa Konseyi 1949 yılında bir araya gelen Avrupa ülkeleri tarafından kurulmuştur. Konseyin, üyeleri arasındaki ortak idealler ve ilkeleri korumak ve gerçekleştirmek, miras,

ekonomik ve sosyal ilerlemelerini kolaylaştırmak gibi amaçları için organları bulunmaktadır. İnsan hakları ile temel özgürlüklerinin korunması ve geliştirilmesini önceleyen Konseyin, belirlediği amaçlar doğrultusunda birçok sözleşmesi bulunmaktadır (Council of Europe, 1949). Aşağıda iş kazalarını doğrudan ve dolaylı olarak ele alan sözleşmeleri yer almaktadır.

1.3.2.1. Avrupa Sosyal Şartı ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı

Yaşam hakkı, kölelik ve zorla çalıştırma yasağı, işkence yasağı, adil yargılanma hakkı, hürriyet ve güvenlik hakkı gibi birincil hakları içeren Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi'nin tamamlayıcısı kabul edilen Avrupa Sosyal Şartı 1961 yılında Turin'de imzaya açılmış ve 1965 yılında yürürlüğe girmiştir. Çalışma hakkı, sosyal güvenlik hakkı, örgütlenme hakkı, adil ücret hakkı gibi hakları koruma altına alan şartın tarafları, temel 7 haktan en az 5 tanesini güvenceye almayı garanti etmektedir (European Council, Avrupa Sosyal Şartı, 1965).

Avrupa düzeyinde hiçbir yasal belgede sosyal haklar Avrupa Sosyal Şartı'ndaki kadar kapsamlı ve eksiksiz bir şekilde ele alınmamıştır. Şart, aynı zamanda Birliğin Temel Haklar Sözleşmesinin hukuki referansıdır. Bu sebeple Avrupa'nın Sosyal Anayasası olarak kabul edilmektedir (European Council, ty).

Şartta tüm çalışanların sağlıklı ve güvenli çalışma koşullarında çalışma hakkının olduğuna ve bu hakkın güvence altına alınabilmesi için üye devletlere güvenlik ve sağlık düzenlemeleri yayınlamak, denetim tedbirleriyle bu tür düzenlemelerin uygulanmasını sağlamak, endüstriyel güvenlik ve sağlığı iyileştirmeyi amaçlayan önlemler konusunda, uygun olduğu şekilde, işveren ve işçi örgütlerine danışmak gibi görevler yüklemektedir (European Council, Avrupa Sosyal Şartı, 1965).

Sosyal Güvenlik Hakkı kapsamında ise üye devletlerin bir sosyal güvenlik sistemi kurmak veya var olanı koruması gerekmektedir. Üye devletlerin en azından ILO'nun 102 sayılı sözleşmesindeki normlara eşit bir sosyal güvenlik sistemine sahip olması ve daha üst seviyeye taşımak için de gayret içinde olması gerekmektedir (European Council, Avrupa Sosyal Şartı, 1965).

Avrupa Sosyal Şartına zaman zaman ek protokollerle yeni haklar eklenmiş ve 1996 yılında gözden geçirilmiş ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı yürürlüğe girmiştir. Ancak Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı'nın yürürlüğe girmesi Avrupa Sosyal Şartını geçersiz kılmamakta ve imzalayan üyeleri için bağlayıcılığı devam etmektedir. Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı'nın dokuz temel (çekirdek) madde olmak üzere 31 maddesi bulunmaktadır.

Üye devletlerin temel maddelerden en az altısını, temel maddeler dışındakilerden de en az 16 tanesini kabul etmek zorundadır (Selvi, 2014:47-52).

Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı'nda iş kazaları ile iş sağlığı ve güvenliği anlamında ilgili üç haktan bahsedilmektedir. Bunlar Avrupa Sosyal Şartı'nda da yer alan güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları hakkı ve sosyal güvenlik hakkı ile “çalışma koşullarının ve ortamının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine katılma hakkı”dır. Güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları hakkı kapsamında üye devletler;

İş sağlığı, iş güvenliği ve çalışma ortamı hakkında tutarlı bir ulusal politika oluşturup uygulamak ve bunu belli aralıklarla gözden geçirmek zorundadır. Bu sayede iş güvenliği ve iş sağlığının iyileştirilmesi ve özellikle çalışma ortamının doğasının sebep olduğu tehlikelerin en aza indirerek, çalışma sırasında ortaya çıkan ya da bununla bağlantılı olan hastalıkları ve kazaları önlemek hedeflenmektedir.

Avrupa Sosyal Şartı'nda olduğu gibi sosyal güvenlik hakkı kapsamında taraf devletlerin bir sosyal güvenlik sistemi kurma ve sürdürme zorunluluğu tekrarlanmaktadır.

Yine üye devletler, sağlık ve güvenlik alanlarında yönetmelikler hazırlamalı, bu yönetmeliklerin uygulanıp uygulanmadığını denetlemeli ve tüm çalışanlar için, koruma ve danışmanlık işlevleri içeren iş sağlığı hizmetlerinin geliştirilmesini desteklemelidir (Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı, 1996).

“Çalışma koşullarının ve çalışma ortamının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine katılma hakkı” kapsamında üye devletlerin çalışma koşullarını, işin örgütlenmesini, çalışma ortamının düzenlenmesi ve iyileştirilmesini, işletmelerde sağlığı ve güvenliğin korunmasını, işletmelerde sosyal ve sosyo-kültürel hizmetlerin ve olanakların örgütlenmesini ve tüm zikredilen bu konularda denetim yaparak önlemler alacağını kabul etmesi beklenmektedir (Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı, 1996).

1.3.2.2. Avrupa Sosyal Güvenlik Kodu

ILO'nun 102 sayılı Sosyal Güvenliğin Asgari Normlarına ilişkin sözleşmesini esas alan Avrupa Sosyal Güvenlik Kodu, Avrupa Konseyi tarafından 1968 yılında yürürlüğe sokulmuştur. Kod, dokuz sosyal sigorta riski belirlemiş ve üyelerin bu sosyal sigorta risklerinden en az altı tanesini ulusal mevzuatında sosyal sigorta riski olarak kabul ederek tedbirler almasını zorunlu kılmıştır. Belirlenen dokuz riskten biri de iş kazaları ve meslek hastalıkları olmak üzere sağlık (tıbbi tedaviler), hastalık, işsizlik, yaşlılık, aile yardımları, analık, maluliyet ve ölüm riskleridir (European Code of Social Security, 1964; Kırdar,2020:34).

Kodda, iş kazası ve meslek hastalığı sebebiyle oluşan hastalık halinde her türlü tıbbi bakım ve yardımın verilmesi, iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle çalışamamaya bağlı iş göremezlik halinde gerekli olan her türlü tıbbi bakım ve yardımın verilmesi ve maddi ödeme yapılması, kazanma gücünün tamamen veya mevzuatla belirlenen oranın üzerinde olacak şekilde ve bir kısmının muhtemelen kalıcı bir şekilde kaybı veya bu kayıpla eş değer beden noksanlığı halinde her türlü tıbbi bakım ve yardımın verilmesi ve maddi ödeme yapılması, eşin iş kazası ve meslek hastalığı sebebiyle vefatı sebebiyle dul kalan eş ve çocuğun geçim kaynağını yitirmesine (Dul bir kadının yardımdan yararlanma hakkı, ulusal yasa ve yönetmeliklere göre kendi geçimini sağlayamayacak durumda olduğunun varsayılması şartına bağlanabilir.) bağlı olarak maddi yardım yapılması yer almaktadır (European Code of Social Security, 1964: m:31-38).

Avrupa Sosyal Güvenlik Kodu, ilgililerin başvurabilecekleri bir yargılama mekanizması, işçi ve işveren temsilcilerine bırakılmış bir finansmanı işçi ve işverenlerin ödeyecekleri primlerle ya da vergiler yoluyla sağlanan sosyal güvenlik yönetimine ilişkin esaslar içermektedir (Güzel ve Okur, 2004:42).

1990 yılında gözden geçirilen Kod ile belirlenen sosyal sigorta riskleri için daha yüksek teminat oranları belirlenmesi, yardımların seviye ve süresinin uzatılarak yeni yardımların dahil edilmesi, hak kazanma koşullarının esnemesi, daha fazla sayıda önleyici tedbir ve cinsiyete dayalı tüm ayrımcılığın kaldırılması yer almıştır (Kırdar,2020:34).

1.3.2.3. Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesi

Yabancılar ile göçmen işçilerin bulundukları ülkenin vatandaşlarının sosyal güvenlik anlamında eşit muamele görmeleri için uluslararası bir çalışmanın yapılmasına yönelik Avrupa Sosyal Güvenlik Kodu'nda yapılan vurgu sebebiyle 1972 yılında Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesi imzalanmıştır. Sözleşmede eşit muamele istenen sosyal güvenlik konuları hastalık ve analık yardımları, malullük yardımları, yaşlılık yardımları, iş kazaları ve meslek hastalıkları halinde uygulanan yardımlar, işsizlik yardımları, aile yardımları ile ölüm yardımlarıdır. Eşit muamelenin işverenler tarafından yapılmasını zorunlu kılan rejimler de dahil olmak üzere, primli veya primsiz bütün genel ve özel sosyal güvenlik rejimlerinin tümünde uygulanması belirtilmiştir (Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesi, 1972).

1.3.3. Uluslararası Sosyal Güvenlik Birliği (ISSA)

1927 yılında ILO'nun bünyesinde kurulan ve bugün 160'tan fazla ülkeden 320'den fazla üye kuruma sahip olan ISSA'nın kuruluşu 19. Yüzyıl Avrupalı sanayi işçilerinin hastalık, işsizlik, engellilik ve yaşlılık karşısında toplu bir sigorta arayışına dayanmaktadır (ISSA, ty).

ISSA, asıl görevi tehlike meydana geldikten sonra ortaya çıkan zararların tanzimi olan bir birliktir. Ancak Birlik, zararı önlemenin zararın tanzim etmekten daha kolay olduğunu savunmaktadır ve bu sebeple bünyesinde oluşturduğu komiteler, uzmanlar ve bölgesel kongreler ile çalışanların karşılaşabileceği tehlikelerin önlenmesine yönelik çalışmalar yürütmektedir (Alper, 1992:88).

ISSA'ya göre her yıl 2,8 milyon işle ilgili ölüm, 374 milyon yaralanma ve 160 milyon hastalık yaşanmaktadır. İş yaralanmaları sebebiyle tazminat, sağlık bakımı ve rehabilitasyonun mali yükü, yıllık küresel GSYİH'nın yüzde 4'üne ulaşmaktadır. ISSA, iş kazalarının neden olduğu maliyetler çoğunlukla sosyal güvenlik kurumlarınca karşılandığı için iş kazalarının işçi, işveren ve hükümetler kadar sosyal güvenlik kurumlarınca da önemli bir mesele olduğunu belirtmektedir. Bu sebeple ISSA İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarına Karşı Sigorta Teknik Komisyonu, ISSA üyesi kurumları mesleki risklerle ilgili stratejiler ve hizmetler geliştirmede desteklemektedir. Bu destek hem iş kazalarının önlenmesine yönelik hem de işe dönüş ve rehabilitasyon hizmetlerinin geliştirilmesine yöneliktir. Özel Önleme Komisyonu ile yakın iş birliği içinde çalışan ISSA İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarına Karşı Sigorta Teknik Komisyonu, tüm ISSA üyelerine açık olacak şekilde ve her üç yılda bir Dünya İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi vesilesiyle Küresel İş Sigortası Forumu düzenlemektedir (ISSA, ty).

1.3.4. Avrupa Birliği (AB)

İkinci Dünya Savaşının ağır bedellerini hep birlikte yaşayan Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İtalya ve Lüksemburg'dan oluşan Batı Avrupa ülkeleri hem olası çatışmaları önlemek hem de ekonomik olarak topyekûn bir kalkınma sağlamak amacıyla 1951 yılında Paris Anlaşması ile Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu kurmuştur (Uçak, 2002:4; Kalyoncu, 2007:11). Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu döneminde öncelikle kömür madenleri sonrasında diğer maden işyerlerinde meydana gelen iş kazalarının azaltılması amaçlanmıştır (Koçak ve Koray, 2018:1782).

Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun başarılı olması ile birlikte aynı ülkelerce 1957 tarihli Roma Antlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu kurulmuştur. Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu nükleer santrallerde radyasyon sonucu ortaya çıkabilecek tehlikelere karşı iş sağlığı ve güvenliğine yönelik önlemler belirlemiştir (Çakır, 2004, 66-67'dan aktaran Koçak ve Koray, 2018:1782; Baloglu, 2012:21, Kalyoncu, 2007:13).

1975 yılında İşyerinde Güvenlik, Hijyen ve Sağlığın Korunmasına İlişkin Danışma Komitesi, ertesi yıl "Yaşam ve Çalışma Koşullarının İyileştirilmesine İlişkin Avrupa Kurumu" kurulmuştur. Bu iki kuruluş sağlık ve güvenlik politikalarının oluşumunda işçi, işveren ve

hükümet temsilcilerinden oluşan Üçlü Danışma Komitesi ile politikaların iş birliği ve görüş alışverişi içerisinde oluşumunu sağlamaya çalışmıştır. 1977 yılında işyerindeki güvenlik işaretlerine ilişkin 77/567/EEC sayılı, 1978 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğunun işçilerin kimyasal kanserojenlere maruz kalmalarının kontrolüne yönelik 78/610/EEC sayılı direktif onaylanmıştır (Geyer, 2000; s.74-75'den aktaran Kalyoncu, 2007:14).

Birlik, 1978 yılında ilk Sosyal Eylem Programını uygulamaya koymuştur. 78/C 165/1 sayılı Konsey Kararı ile kabul edilen İşyerindeki Sağlık ve Güvenliğe İlişkin Eylem Programı şu dört konu üzerinde durmaktadır: iş kazalarını ve meslek hastalıklarını önleme, işçileri tehlikeli maddelere karşı koruma, makinelerin tehlikeli ve zararlı etkilerine karşı önlem alma ve işyerindeki iş sağlığı ve güvenliği yaklaşımlarını iyileştirme (Baloğlu, 2012:22; Kalyoncu, 2007:14).

İlk Eylem Programını, işçilerin işyerindeki fiziksel, biyolojik ve kimyasal etkenlere karşı koruma ölçütlerinin uyumlaştırılmasını amaçlayan 80/1107/EEC sayılı Çerçeve Direktifi, işçilerin kurşuna (82/602/EEC), asbeste (83/477/EEC), gürültü kirliliğine (86/188/ECC) ve diğer tehlikeli maddelere (88/364/ECC) maruz kalmalarına karşı koruma amacını taşıyan direktifler izlemiştir (Baloğlu, 2012:23, Kalyoncu, 2007:15).

İkinci Eylem Planı da (1984-1988) iş kazalarına ve tehlikeli maddelere karşı koruma, sağlık ve güvenliğine ilişkin bilgi ve eğitiminin geliştirilmesi, istatistiklerin elde edilmesi, araştırmaların yapılması, kurumsal yönetim ve üye devletler ile Topluluk ve diğer uluslararası kuruluşlar arasında sağlık ve güvenlik konusundaki iş birliğini geliştirmek oluşturmuştur (Baloğlu, 2012:23; Kalyoncu, 2007:15).

Ancak iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin en rasyonel adımlar 1986 tarihli Avrupa Tek Senedi'nin imzalanması sonrası atılmıştır. Senet sonrasında işçi, işveren ve devlet temsilcilerinden oluşan üçlü bir yapı kurulmuş, 1987 yılında Üçüncü Eylem Planı uygulamaya konulmuş, 1992 yılı Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği yılı ilan edilmiş, "Çerçeve Direktif" olarak adlandırılan 89/391/EEC sayılı İşte Çalışanların Sağlık ve Güvenliklerini İyileştirmeye Yönelik Tedbirler Alınmasına ilişkin Konsey Direktifi çıkarılmıştır. Bu direktifte iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi için tedbirlerin alınması ve mevcut tedbirlerin iyileştirilmesi benimsenmiştir (Baloğlu, 2012:24-25).

Direktif ayrıca çalışanlara, İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili öneri sunma, yetkili kuruma başvurma ve ciddi tehlike durumunda işi durdurma hakları tanımaktadır (ÇSGB,2014:27). Yine Direktifte işverenlerin işyerinde iş sağlığı ve güvenliği konusunda yeterli bilgisi olan en az bir çalışanı görevlendirerek mesleki tehlikelerden korunma ve tehlikeleri önleme konusunda çalışmalar yapma zorunluluğundan bahsedilmiştir. Görevlendirilen bu çalışan veya çalışanlar

yürüttükleri faaliyetlerden dolayı dezavantajlı duruma düşmemeleri için güvence altına alınmaktadır. Direktif, işverene ilkyardım, yangın söndürme ve çalışanların tahliyesine ilişkin işletme büyüklüğü ve yapılan iş göz önüne alınarak her türlü tedbiri alma zorunluluğu verirken çalışana herhangi bir hak kaybına uğramadan ciddi bir tehlike karşısında işi durdurabilme veya işyerini terk edebilme hakkı vermektedir. Direktife göre işverenler iş sağlığı ve güvenliği konularında risk değerlendirmesi yapmak ve tehlikeye maruz kalacak risk gruplarını belirlemelidir. İşverenler, koruyucu tedbirlerin alınması ve gerektiğinde uygulanması hakkında karar vermelidir. Üç günden uzun süre işe devamsızlık yapmaya neden olan iş kazalarını kaydetmeli ve ulusal hukuk gereğince yetkili makamlara kayıtlarını tuttuğu iş kazalarını bildirmelidir (Baloğlu, 2012:44).

Direktif, işverenlere, işe başlarken, iş değiştirirken ve transferlerde, yeni iş makinesinin devreye girmesinde veya makine değişiminde ve yeni teknoloji uygulamasında her işçinin kendi yaptığı işle ilgili olmak üzere İSG eğitimi verme zorunluluğu yüklemiştir. Bu eğitimlerin, yeni ve değişik tehlikelerin de ortaya çıkabileceği göz önüne alınarak periyodik olarak tekrarlanması gerekmektedir (Baloğlu, 2012:45).

Çerçeve direktifin işçilere yüklediği sorumluluk ise aldıkları eğitim ve işverenin talimatı gereği kendi sağlık ve güvenliklerinden sorumlu olmalarıdır (Baloğlu, 2012:46).

1989 yılında sonradan Avrupa Birliği İş Sağlığı ve Güvenliği Direktifi olarak anılacak olan Çerçeve Direktifin altında çıkarılan ve ikincil düzenleme sayılan diğer direktiflerin ana başlıkları ise şunlardır: İşyeri, İşaretler ve Kişisel Koruyucu Ekipmana Yönelik Direktifler, Fiziksel Tehlikelere, Kimyasal ve Biyolojik Etkenlere Yönelik Direktifler, İş Yüküne Bağlı, Ergonomik ve Psikososyal Risklere Yönelik Direktifler, Risk Gruplarının Korunmasına Yönelik Direktiflerdir (ÇSGB, 2014:27-29; Baloğlu, 2012:46-48).

1991 yılında Maastricht Antlaşması ile Avrupa Topluluğu, Avrupa Birliği haline gelmiş, bu antlaşmanın ekinde bulunan Sosyal Politikaya İlişkin Protokole dayanarak hazırlanan Sosyal Politikaya İlişkin Antlaşma 1997 yılında Amsterdam Antlaşmasının imzalanması ile bütün üyeler tarafından kabul edilmiş ve böylece sosyal taraflara, Birliğin sosyal alandaki yasama faaliyetlerine katılma imkânı sağlanmıştır (Kalyoncu, 2007:22-23; Baloğlu, 2012:38-39). 1992 yılı Avrupa İSG yılı ilan edilmiştir (Baloğlu, 2013:28).

AB içerisinde iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin birçok birim bulunmaktadır. Bunlardan biri de Avrupa Komisyonu'dur. Komisyon, İSG alanında bir konuyu AB düzeyinde tartışmaya açmak ve bütün tarafların fikir üretmelerini sağlamak amacıyla başvurduğu 1993 yılında yayımlanan “Yeşil Kitap” ve bu danışma süreci sonucunda Birliğin faaliyetlerini yönlendirmek

amaçlı 1994 yılında yayımladığı “Beyaz Kitap” bulunmaktadır. Bunlardan yalnızca “Beyaz Kitabın” bağlayıcılığı olabilmektedir (Baloğlu, 2012:50-51).

Komisyonun “İşte Güvenlik, Hijyen ve Sağlığın Korunması Alanındaki Topluluk Eylemlerinin Genel Çerçevesi (1994- 2000)” başlıklı öneri programı ile İSG alanında uygulanacak yeni stratejiler tartışmaya açılmıştır. Bu programda belirlenen hedefler;

“İSG faaliyetlerinin AB düzeyinde geliştirilmesine yönelik çabaların sürdürülmesi, Üye ülkelerin AB mevzuatını kendi mevzuatlarına doğru bir biçimde yansıtmaları ve uygulamaları için gerekli adımları atmalarının sağlanması, AB’nin İSG alanındaki çalışmalarının üye olmayan ülkelerde de benimsenmesinin desteklenmesi” olarak belirlenmiştir. Bu hedeflere ulaşmak için “AB mevzuatının bilinirliğinin ve anlaşılabilirliğinin geliştirilmesi, mevzuatın eğitim faaliyetleriyle desteklenmesi, İSG alanında bilgi birikimi sağlayacak inceleme ve araştırmaların yapılarak başarılı uygulama örneklerinin saptanması, İSG alanındaki faaliyetlerin sosyoekonomik sonuçlarının değerlendirilerek birbirleriyle olan etkileşiminin ortaya konulması gerektiği”,

belirtilmiştir (Baloğlu, 2012:52-53).

Programın esin kaynağı olduğu 1995 yılında yayımlanan İşte Güvenlik, Hijyen ve Sağlık Hakkında Topluluk Stratejisi (1996-2000) başlıklı Eylem Programı’nda yapılması gerektiği belirtilen faaliyetler;

- İSG’nin geliştirilmesine yönelik mevzuat dışı önlemler başlığı altında, mevzuat dahilindeki konularla ilgili rehberler sağlayacak yayınlar hazırlamak, mevzuatla düzenlenmemiş alanlar için eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yapmak, İSG alanında oluşabilecek yeni risklere karşı önlemler geliştirmek, güvenlik programının kurulması,
- Mevcut yasal düzenlemeler ve yasal olarak düzenlenmesi gereken yeni konular başlığı altında; Ulusal mevzuata uyarlanan Birlik mevzuatının etkin bir biçimde uygulanmasını sağlamak, Komisyon’un yaptığı önerilerle ilgili sürecin izlenmesi, Birlik mevzuatının gözden geçirilmesi, Riskin sınırlandırılması ve risk değerlendirmesi,
- İSG’nin diğer topluluk politikaları içerisindeki yeri başlığı altında, Komisyon faaliyetleri arasındaki uyumun geliştirilmesi, olarak belirtilmiştir (Baloğlu, 2012:53-57).

Komisyonun bir sonraki programı İşte ve Toplumda Değişime Uyum Kapsamında Yeni İş Sağlığı ve Güvenliği Stratejisi (2002-2006) çerçevesinde oluşturulmuştur. Bu Stratejide çalışma hayatında meydana gelen değişikliklerin stres, depresyon gibi psikolojik sorunları beraberinde getirdiği vurgulanarak İSG alanındaki tüm aktörlerin sürece dahil edilmesi kararlaştırılmıştır (EU Communities, 2002’den aktaran Koçak ve Koray, 2018:1790).

“Belirlenecek politikayla, iş kazası ve meslek hastalıklarındaki azalmanın sürdürülmesi, cinsiyet farklılıklarının politika oluştururken göz önünde bulundurulması, stres, depresyon vs. gibi sosyal risklerin engellenmesi, meslek hastalıklarına yönelik koruma tedbirlerinin geliştirilmesi, iş kazaları, meslek hastalıkları ve oluşabilecek riskler yönünden nüfus yapısındaki değişiminin dikkate alınması, işyeri büyüklüklerinin dikkate alınması, yeni ve mevcut risklerin değerlendirilmesi gerektiği”,

belirtilmiştir (Baloğlu, 2012:59-60).

Komisyon,

“İSG alanındaki mevzuatının bilimsel, teknik ve iş dünyasındaki değişikliklere uyarlanması, oluşabilecek yeni risk alanlarına yönelik yasal düzenlemelerin yapılması, İSG alanındaki mevzuatının daha basit ve anlaşılır hale getirilmesinin sağlanması, Komisyon ve üye ülke yönetimleri arasındaki iş birliğinin geliştirilmesi gerektiğini” bu hedeflere ulaşabilmek için de hukuki düzenlemelerin yanında “en iyi uygulama örneklerinin belirlenmesi ve karşılaştırılması, sosyal tarafların gönüllü katılımıyla yapılacak çalışmalar, İSG alanındaki ortak sosyal sorumluluk bilincinin geliştirilmesi, ekonomik teşvikler””,

ile desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu program döneminde ölümlü iş kazası oranlarında % 17, üç günden fazla işten uzak kalmayı gerektiren iş kazası oranlarında ise % 20 oranında düşüş yaşanmıştır (Baloğlu, 2012:58-62).

Komisyon’un iş kazası oranlarının % 25 oranında azaltılması hedefi ile 2007-2012 dönemi için hazırladığı program İşte Kalite ve Verimliliğin Geliştirilmesi Stratejisi’dir. Hedefe ulaşabilmek için,

“Birlik mevzuatının uygulanmasını sağlamak, küçük ve orta ölçekli işletmeleri İSG alanındaki mevzuata uyum sağlamaları için güçlü bir şekilde desteklemek, yasal direktifleri işyerinde değişen koşullara uyarlamak ve daha basit ve anlaşılır hale getirmek, ulusal politikaların gelişimini desteklemek, yeni risklerin tamamlanmasında ve değerlendirilmesinde kullanılan yöntemlere son şeklini vermek ve ulusal düzeyde İSG faaliyetlerine destek vermek başlıca araçlar olarak seçilmiştir” (Baloğlu, 2012:62-63).

İş kazası oranlarının düşürülmesi için özellikle risk düzeyi yüksek tarım, inşaat ve ulaşım gibi sektörler ile KOBİ’lere yönelik, mevzuatın daha etkin bir hale gelmesini sağlayacak yöntemlere yönelmesi gerektiği vurgulanan programda kullanılması gereken yöntemler şu şekilde belirtilmiştir:

“Yerel düzeyde uygulanan iyi örneklerin yaygınlaştırılması, beyaz ve mavi yakalı işçilerin eğitim, risk değerlendirmesi yapmak için sade ve anlaşılır yaklaşımların geliştirilmesi, İSG’ye yönelik kolay anlaşılabilir ve uygulanabilir nitelikteki, basit bir dille yazılmış bilgi ve ilkelerin yaygınlaştırılması, daha etkin bir bilgi dağıtımının ve danışmanlık hizmetine erişimin sağlanması, yüksek kalite ve düşük maliyetteki önleyici hizmetlere erişimin sağlanması, KOBİ’ler için Birlik düzeyinde ve ulusal düzeyde ekonomik teşviklerin sağlanması, özellikle eğitim, ikna, teşvik ve hatta gerektiği takdirde zorlayıcı tedbirler alınması yoluyla KOBİ’lerde yasal mevzuatın etkin bir biçimde uygulanmasının sağlanması” (Baloğlu, 2012:63-64).

1.3.4.1. Avrupa Birliği (AB) Bünyesinde İş Kazalarına İlişkin Teknik Çalışmalar Yürüten Birimler

1.3.4.1.1. İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı (OSHA)

Avrupa Birliği (AB) bünyesinde 1994 yılında oluşturulan OSHA’nın yönetim kurulu, üye ülkelerin birer temsilcisi, üç AB Komisyon temsilcisi, işçi ve işveren örgütlerinden birer

temsilciden oluşmaktadır. Ajansın kurulmasında AB'nin 89/391/EEC sayılı çerçeve direktifi etkili olmuştur. Bu direktifle, silahlı kuvvetler, polis veya belirli sivil koruma hizmetleri gibi belirli kamu hizmeti faaliyetleri dışında hem kamu hem de özel tüm faaliyet sektörlerindeki işyeri işçilerinin güvenliği ve sağlığında iyileştirmeleri hedeflenmiştir (EU-OSHA).

OSHA, iş sağlığı ve güvenliği konusunda bilimsel, teknik ve ekonomik bilgileri derleyerek elde ettiği tüm bilgi ve veriyi AB'nin diğer organlarına, üye ülkelere ve iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili araştırma enstitüleri ve araştırmacılar gibi diğer kişi ve kuruluşlara sunmaktadır. OSHA'nın elde ettiği bilgi ve veriler, iş sağlığı ve güvenliği hakkında etkin ve yerinde politikaların belirlenmesi için önem taşımaktadır. Bu sebeple, vakıf, kurum ve kuruluşlar ile yakın ilişkiler kurmakta ve bunlarla arasında bilgi ağı oluşturmaktadır. Zaman zaman düzenlediği konferans ve seminler ile iş sağlığı ve güvenliği hakkında bilgi alışverişine ortam sunmaktadır. Ajans, üye olmayan ülkelere de bilgi toplamakta ve bu bilgileri de ilgililer için kullanıma sunmaktadır. Ajans ayrıca iş sağlığı ve güvenliğinde kullanılacak olan yöntem ve araçları bilimsel, teknik ve ekonomik açılarından incelemektedir (Ünal, 2019:8; Yılmaz,2009:81-82; Uçak, 2002:145-146).

OSHA, 2027 yılına kadarki dönem için 6 stratejik hedef belirlemiştir. Bunlar;

- 1) Değişimi öngörmek,
- 2) Kesin veriler,
- 3) İSG yönetimine yönelik araçlar,
- 4) Farkındalığı arttırmak,
- 5) Ağ oluşturma (network) bilgeliği,
- 6) Stratejik ve operasyonel ağ oluşturmaktır (EU-OSHA).

1.3.4.1.2. Avrupa İstatistik Bürosu (EUROSTAT)

AB'de iş kazalarına ilişkin istatistikler Avrupa İstatistik Bürosu (EUROSTAT) tarafından tutulmaktadır (ÇSGB,2014:26-27). 1953 yılında kurulan EUROSTAT, ülkeler ve bölgeler açısından karşılaştırılabilir veriler sağlamaktadır (Baloğlu, 2012:32, Eurostat).

AB ülkelerinin iş kazaları ile ilgili kapsamlı bir veri tabanı oluşturmak amacıyla 1990 yılında Avrupa İş Kazaları İstatistikleri (European Statistics on Accidents at Work-ESAW) projesi gerçekleştirilmiş, 7 yıllık bir çalışmanın sonunda ESAW projesi ile elde edilen iş kazası verileri Eurostat'a verilerek, proje 2003 yılında tamamlanmıştır. Bugün itibarıyla ESAW, Eurostat'ın bir bölümüdür ve Birlik içindeki ülkelerin ekonomik aktivitelerine göre iş kazası verilerinin karşılaştırılmasını sağlamaktadır (Koçyiğit Çakır, 2016:35).

'İş kazası' ESAW metodolojisinde şu şekilde tanımlanmaktadır: iş sırasında ortaya çıkan fiziksel veya zihinsel zarara sebep olan münferit olay. 'İş sırasında' ifadesi, 'mesleki bir faaliyette bulunurken veya işte geçirilen süre boyunca' anlamına gelmektedir. Aşağıdaki kaza türleri yukarıdaki tanımın kapsamına girmektedir.

- Akut zehirlenme vakaları,
- Başka kişilerin kasıtlı eylemleri,
- Kazaya uğrayan işçinin çalıştığı işverenin dışındaki bir işverenin işyerinde meydana gelen kazalar. (Bu, mağdurun işi sırasında, toplantılara katılım sırasında veya bu amaçla ziyaret edilen başka bir işverenin tesislerinde hizmet sunumu sırasında meydana gelen kazaları içerebilir.)

- İş sebebiyle yolculuk sırasında halka açık yerlerde veya toplu taşıma araçlarında meydana gelen kazalar.

- İş sebebiyle kullanılan herhangi bir ulaşım aracında meydana gelen kazalar (yeraltı demiryolu, tramvay, tren, tekne, uçak vb.).

- İş sebebiyle seyahat sırasında halka açık yerlerde (kaldırım, merdiven vb.) veya herhangi bir ulaşım aracının geliş ve gidiş alanlarında (istasyon, liman, havaalanı vb.) meydana gelen diğer kazalar (kayma, düşme, saldırı vb.) (Eurostat, 2012:5-6).

İşe gidiş geliş istikametinden örneğin çocukların okuldan alımı için veya restorana gitmek için sapma olduğu sırada meydana gelen kazalar, kasıtlı olarak kendine zarar verme, mağdurun mesleki faaliyetiyle açık bir bağlantısı olmayan, yalnızca tıbbi bir durumdan (örneğin kalp veya beyin hastalıkları) veya iş sırasında meydana gelen ani başlayan diğer tıbbi durumlardan kaynaklanan kazalar, işten bağımsız gerçekleştirilen bir aktivite sırasında yaşanan kazalar, kazayı geçirenin çalışan olmaması halinde işyeri içinde gerçekleşen kazalar kapsam dışı tutulmaktadır (Eurostat, 2012:6).

Avrupa'da belirtilen özellikleri taşıyan, üç günden fazla işe devamsızlıkla (dört takvim günü anlamına gelmekte) ve ölümle (kaza tarihinden itibaren bir yıl içinde ölüme yol açan) sonuçlanan iş kazaları ESAW'a bildirilmektedir.

Bildirimlerde şu bilgilere yer verilmesi gerekmektedir:

- Kazanın meydana geldiği yer, zaman ve zarar gören kişinin tanımlanması (iş kazasının nerede ve ne zaman meydana geldiği, kim(ler)in yaralandığı, işyerinin ekonomik faaliyetinin, kazazedenin mesleğinin, çalışma durumunun (görevinin), cinsiyetinin, işletmesinin coğrafi konumunun ve büyüklüğünün, kaza tarih ve saatinin, çalışma ortamının, iş istasyonlarının ve çalışma süreci),

- Kazanın nasıl meydana geldiğini gösteren bilgiler, yaralanmaların koşulları ve nasıl meydana geldiği (kazanın özellikleri), kaza anındaki spesifik fiziksel aktivite, olayın normal uygulamadan nasıl saptığı, yaralanmanın kesin olarak meydana gelme şekli ve ilgili maddi araçların ayrıntıları,
- Yaralanmaların niteliği ve ciddiyeti ile kazanın sonuçlarına ilişkin bilgiler (yaralanmanın özellikleri), (vücudun yaralanan kısmı, yaralanma şekli, kaybedilen gün sayısı) (Eurostat, 2012:7).

ESAW verileri, üye devletlerin ilgili idari makamlarının verdiği bilgilere dayanmaktadır. Bu noktada ülkelerden iki farklı şekilde veri kaynağı gelebilmektedir. Bunlardan biri sigorta temelli sistemlerden gelen veriler (sigorta şirketlerinin bildirdiği iş kazaları) diğeri ise işverenlerin kazaları ilgili ulusal makamlara bildirme konusundaki yasal yükümlülüğüne dayanan verilerdir (Eurostat, 2012:14).

1.3.4.1.2.1. EUROSTAT Verilerine Göre AB’de İş Kazaları

Burada Eurostat verilerinden derlenen tablolar ile inceleme yıllarında AB genelinde yaşanan iş kazalarına yakından bakılacaktır.

Öncelikle AB geneli ve AB ülkelerinin her birinde en az 4 takvim günü çalışma kaybına neden olan iş kazaları ile ölümlle sonuçlanan iş kazalarına ilişkin veriler verilecektir.

1.3.4.1.2.1.1. AB’de En Az 4 Takvim Günü Çalışma Kaybına Neden Olan İş Kazaları ve Ölümlle Sonuçlanan İş Kazaları

Tab.1: AB’de En Az 4 Takvim Günü Çalışma Kaybına Neden Olan İş Kazası Sayıları - Ülkelere Göre (2019,2020,2021,2022).

	2019	2020	2021	2022
AB Toplamı	3.140.952	2.741.574	2.892.329	2.973.646
Almanya	867.533	766.192	810.127	791.319
Avusturya	60.909	51.031	55.490	55.152
Belçika	68.741	56.477	62.038	61.164
Bulgaristan	2.162	1.820	1.953	2.044
Çekya	42.321	34.963	36.704	36.029
Danimarka	50.179	74.471	85.309	110.668
Estonya	6.180	5.222	5.478	5.301
Finlandiya	40.103	29.584	36.994	35.743
Fransa	778.822	623.654	655.024	622.538
Hırvatistan	10.373	8.566	9.697	10.068
Hollanda	92.838	76.857	82.420	84.831
İspanya	489.643	388.474	457.435	497.832
İsveç	40.684	39.858	47.378	44.829
İsviçre	95.254	87.539	93.978	94.739
İrlanda	13.252	12.073	16.505	20.404
İtalya	289.283	323.683	272.787	330.131
İzlanda	1.321	1.076	1.151	1.328

Kıbrıs	2.158	1.511	1.428	1.326
Letonya	2.245	1.994	2.272	2.319
Litvanya	4.666	3.812	4.483	4.699
Lüksemburg	7.270	5.995	6.474	6.447
Macaristan	23.802	24.210	23.518	25.289
Malta	2.202	1.549	1.587	1.564
Norveç	9.943	9.653	10.938	10.854
Polonya	81.302	62.148	67.929	66.397
Portekiz	131.717	108.772	119.798	125.607
Romanya	4.709	3.956	2.779	3.173
Slovenya	13.065	16.872	14.197	16.023
Slovakya	9.666	7.857	8.050	7.925
Yunanistan	5.127	3.964	4.476	4.824

Kaynak: Eurostat, 2024a.

Yukarıdaki tabloda en az 4 takvim günü çalışma kaybına neden olan iş kazası sayıları yaşandığı ülkeye göre verilmiştir. Buna göre incelenen yıllar içerisinde AB genelinde en az 4 takvim günü çalışma kaybına neden olan iş kazası en fazla sırasıyla, Almanya, Fransa ve İspanya’da gerçekleşmiştir. AB geneli en az 4 takvim günü çalışma kaybına neden olan toplam iş kazası sayısı ise 2019 yılında 3.140.952, 2020 yılında 2.741.574, 2021 yılında 2.892.329 ve 2022 yılında 2.973.646’dır.

Aşağıdaki tabloda ise aynı ülkelerde inceleme yıllarında yaşanan ölümlü iş kazası sayıları gösterilmektedir.

Tablo 1.2: AB’de Ölümle Sonuçlanan İş Kazası Sayıları - Ülkelere Göre (2019,2020,2021,2022).

	2019	2020	2021	2022
AB Toplamı	3.408	3.358	3.389	3.286
Almanya	416	371	435	397
Avusturya	106	85	105	109
Belçika	52	54	47	45
Bulgaristan	85	88	70	83
Çekya	95	108	88	88
Danimarka	39	39	43	41
Estonya	15	10	13	15
Finlandiya	29	24	19	27
Fransa	803	541	674	775
Hırvatistan	43	45	35	48
Hollanda	37	23	25	25
İspanya	347	392	376	411
İsveç	36	24	39	40
İsviçre	56	45	35	58
İrlanda	41	41	34	25
İtalya	491	776	601	469
İzlanda	2	3	2	1
Kıbrıs	10	16	5	9
Letonya	29	22	38	29
Litvanya	37	38	49	32
Lüksemburg	12	7	7	12
Macaristan	84	64	82	70
Malta	3	8	9	15
Norveç	33	41	39	31
Polonya	184	190	220	180

Portekiz	104	131	135	141
Romanya	227	179	172	127
Slovenya	15	17	14	17
Slovakya	33	32	32	31
Yunanistan	35	33	22	25

Kaynak: Eurostat, 2024b.

Tabloya göre AB genelinde en fazla ölümle sonuçlanan iş kazası sırasıyla, Fransa, Almanya ve İspanya’da gerçekleşmiştir. AB geneli ölümle sonuçlanan toplam iş kazası sayısı ise 2019 yılında 3.408, 2020 yılında 3.358, 2021 yılında 3.389 ve 2022 yılında 3.286’dır.

1.3.4.1.2.1.2. AB’de Yaşa, Cinsiyete ve Ekonomik Faaliyete Göre İş Kazaları

Burada AB’de yaşanan iş kazaları sırasında kazazedelerin yaşı, cinsiyeti ve kazaların yaşandığı ekonomik faaliyetlere ilişkin bilgiler verilecektir.

Tablo 1.3:AB’de Yaşa Göre Ölümcül ve Ölümcül Olmayan1 İş Kazaları (2019,2020, 2021, 2022) (Kişi).

	2019		2020		2021		2022	
Yaş	Ölümcül Olmayan	Ölümcül	Ölümcül Olmayan	Ölümcül	Ölümcül Olmayan	Ölümcül	Ölümcül Olmayan	Ölümcül
18 Yaş altı	18.844	10	17.400	3	16.630	5	18.393	4
18-34 Yaş Arası	824.151	489	672.594	434	760.185	452	741.884	459
35-54 Yaş Arası	1.134.573	1.489	922.961	1.317	1.009.305	1.446	1.004.452	1.392
55 Yaş ve Üzeri	394.440	1.008	344.767	1.060	388.471	1.101	397.429	1.070

Kaynak: Eurostat, 2024c.

Tabloya göre verilen tüm yıllarda iş kazaları en fazla 35-54 yaş aralığındaki çalışanlar tarafından yaşanmıştır. Ölümle sonuçlanmayan iş kazalarının en fazla yaşandığı diğer yaş aralığı 18-34 iken ölümle sonuçlanan iş kazalarının en fazla yaşandığı diğer yaş aralığı 55 yaş ve üzeridir.

Tablo 1.4: Cinsiyete Göre Ölümcül ve Ölümcül Olmayan İş Kazaları (2019,2020, 2021, 2022) (Kişi).

	En az 4 Takvim Günü Çalışma Kaybına Neden Olan Ölümcül Olmayan İş Kazaları			Ölümcül İş Kazaları		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam*	Erkek	Kadın
AB Toplamı-2019	3.140.952	2.143.816	996.327	3.408	3.198	207
AB Toplamı-2020	2.741.574	1.822.340	918.568	3.358	3.104	251
AB Toplamı-2021	2.892.329	1.974.686	916.551	3.389	3.157	231
AB Toplamı-2022	2.973.646	1.969.779	1.003.046	3.286	3.046	234

Kaynak: Eurostat, 2024d.

*Cinsiyeti tespit edilemeyenler dahil.

1 Ölümcül olmayan iş kazaları en az 4 takvim günü çalışma kaybına neden olan ölümcül olmayan iş kazalarını ifade etmektedir.

Tabloya göre verilen tüm yıllarda erkekler kadınlara nazaran daha fazla iş kazası geçirmiştir. Bu durum hem 4 takvim günü çalışma kaybına neden olan ölümcül olmayan iş kazalarında hem de ölümcül iş kazalarında geçerlidir.

Aşağıdaki tabloda ise inceleme yıllarında AB geneli ekonomik faaliyetlere göre yaşanan ölümcül ve ölümcül olmayan iş kazası sayıları bulunmaktadır.

Tablo 1.5: AB’de Ekonomik Faaliyete Göre Ölümcül ve Ölümcül Olmayan İş Kazaları, (2019,2020,2021,2022).

	2019		2020		2021		2022	
Ekonomik Faaliyet	Ölümcül Olmayan	Ölümcül	Ölümcül Olmayan	Ölümcül	Ölümcül Olmayan	Ölümcül	Ölümcül Olmayan	Ölümcül
Tarım, Ormancılık, Balıkçılık	138.573	425	108.616	365	123.376	382	115.965	389
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	8.388	40	7.390	48	7.652	36	7.637	44
İmalat	586.402	505	498.060	489	548.650	486	535.476	500
İnşaat	371.800	755	340.984	691	370.651	760	363.731	754
Taşımacılık ve Depolama	281.971	511	231.102	482	265.443	552	262.163	514
Konaklama ve Yemek Servisi Hizmetleri	166.162	78	102.921	65	114.652	62	147.828	81
İdari ve Destek Hizmetleri Faaliyetleri	286.700	232	222.332	208	264.879	221	262.025	215
Kamu Yönetimi ve Savunma	189.851	88	162.509	117	154.266	115	150.938	95
İnsan Sağlığı ve Sosyal Çalışma Faaliyetleri	344.619	71	402.328	172	384.615	106	469.685	79

Kaynak: Eurostat, 2024e.

Tabloya göre AB genelinde en çok ölümcül olmayan iş kazası yaşanan sektörler 2019 yılında sırasıyla imalat, dağıtım işleri ve inşaat; 2020, 2021 ve 2022 yıllarında sırasıyla imalat, insan sağlığı ve sosyal çalışma faaliyetleri ve inşaat sektörleri olmuştur. Verilen tüm yıllarda en çok ölümlü iş kazasının yaşandığı sektörler ise inşaat, imalat, taşımacılık ve depolama sektörleridir.

1.3.4.1.2.1.3 Ekonomik Faaliyete ve Cinsiyete Göre Ölümle Sonuçlanan ve Ölümle Sonuçlanmayan İş Kazaları

Bu bölümde AB’de hem ekonomik faaliyete hem de cinsiyete göre ölümle sonuçlanan ve ölümle sonuçlanmayan iş kazalarına ilişkin veriler verilecektir.

Tablo 1.6: AB’de Ekonomik Faaliyet ve Cinsiyete Göre Ölümcül Olmayan İş Kazaları, (2019,2020, 2021,2022).

	2019		2020		2021		2022	
Ekonomik Faaliyet	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek

Tarım, Ormancılık, Balıkçılık	29.432	109.136	23.124	85.477	27.597	95.755	25.099	90.851
Madencilik ve Taş ocakçılığı	224	8.164	215	7.163	207	7.435	198	7.425
İmalat	95.634	490.704	82.644	415.366	91.564	456.996	90.358	444.933
İnşaat	7.396	364.326	6.403	334.468	6.974	363.577	6.833	356.783
Taşımacılık ve Depolama	55.741	226.128	43.978	187.079	48.383	216.964	46.489	215.622
Konaklama ve Yemek Servisi Hizmetleri	82.304	83.837	48.361	54.546	52.554	62.084	70.460	77.358
İdari ve Destek Hizmetleri Faaliyetleri	83.841	202.837	66.927	155.380	75.895	188.948	78.569	183.429
Kamu Yönetimi ve Savunma	79.016	110.814	69.156	93.332	65.625	88.632	63.667	87.238
İnsan Sağlığı ve Sosyal Çalışma Faaliyetleri	268.815	75.676	314.864	87.348	303.468	80.890	367.459	102.060

Kaynak: Eurostat, 2024f.

Yukarıdaki tabloya göre İmalat, İnşaat, Taşımacılık ve Depolama, İdari ve Destek Hizmetleri Faaliyetleri erkek işçilerin kadın işçilere oranla çok daha fazla ölümcül olmayan iş kazasına uğradığı faaliyetler iken kadınların erkeklerden daha çok ölümcül olmayan iş kazasına uğradığı tek faaliyet alanı “İnsan Sağlığı ve Sosyal Çalışma Faaliyetleri” olmuştur.

Tablo 1.7: AB’de Ekonomik Faaliyet ve Cinsiyete Göre Ölümcül İş Kazaları, (2019,2020, 2021).

	2019		2020		2021	
Ekonomik Faaliyet	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Tarım, Ormancılık, Balıkçılık	19	405	17	348	25	357
Madencilik ve Taş ocakçılığı	0	40	0	48	0	33
İmalat	9	496	21	468	24	458
İnşaat	2	7.396	4	6.362	6	6.941
Taşımacılık ve Depolama	17	493	12	468	15	533
Konaklama ve Yemek Servisi Hizmetleri	16	62	8	57	11	51
İdari ve Destek Hizmetleri Faaliyetleri	18	214	20	187	14	204
Kamu Yönetimi ve Savunma	16	72	27	90	27	84
İnsan Sağlığı ve Sosyal Çalışma Faaliyetleri	28	43	61	111	36	68

Kaynak: Eurostat, 2024g.

Benzer şekilde ölümcül iş kazalarında da erkek işçi ağırlığı söz konusudur. Tarım, Ormancılık, Balıkçılık, Madencilik ve Taş Ocakçılığı, İmalat, İnşaat, Taşımacılık ve Depolama faaliyetleri kadın ve erkek işçiler arasında ölümcül iş kazası sayısı bakımından çok ciddi farklılıkların olduğu sektörler iken geri kalan sektörler de erkek işçilerin kadın işçilere nazaran daha çok ölümcül iş kazası yaşadığını göstermektedir.

1.3.4.1.2.1.4 AB’de Yaranın Türü, Yaranın Vücuttaki Yeri ve Yaralanmaya Sebep Olan Olaya Göre İş Kazaları

Burada AB genelinde yaşanan iş kazaları sonucunda ne tür yaralanmanın gerçekleştiği, yaralanmanın vücudun hangi bölgesinde olduğu ve yaralanmaya sebep olan olaya yer verilmektedir.

Tablo 1.8: AB’de Yaranın Türüne Göre Ölümcül ve Ölümcül Olmayan İş Kazaları, (2019,2020,2021,2022).

	2019		2020		2021		2022	
Yaranın Türü	Ölümcül Olmayan	Ölümcül	Ölümcül Olmayan	Ölümcül	Ölümcül Olmayan	Ölümcül	Ölümcül Olmayan	Ölümcül
Kemik Kırıkları	332.272	384	288.201	338	319.313	304	320.739	325
Çıkıklar, Burkulmalar, İncinmeler	824.775	26	675.094	21	753.788	19	758.023	13
Yara ve Yüzeysel Yaralanmalar	907.455	164	732.736	188	810.483	181	820.740	174
Travmatik Ampütasyonlar (Vücudun Bir Parçasının Kaybı)	13.067	16	11.600	38	11.847	41	11.965	8

Kaynak: Eurostat, 2024h.

Tabloya göre verilen tüm yıllarda en fazla ölümcül olmayan yara türü “Yara ve Yüzeysel Yaralanmalar” olmuştur. İş kazasının ölümle sonuçlanması ise en fazla “Kemik Kırıkları” yara türünde gerçekleşmiştir.

Aşağıdaki tabloda ise inceleme yıllarında AB geneli yaranın vücuttaki yerine göre yaşanan ölümcül ve ölümcül olmayan iş kazası sayıları bulunmaktadır.

Tablo 1.9: AB’de Yaranın Vücuttaki Yerine Göre Ölümcül ve Ölümcül Olmayan İş Kazaları, (2019,2020,2021,2022).

	2019		2020		2021		2022	
Yaranın Vücuttaki Yeri	Ölümcül Olmayan	Ölümcül	Ölümcül Olmayan	Ölümcül	Ölümcül Olmayan	Ölümcül	Ölümcül Olmayan	Ölümcül
Kafa, Daha Fazla Belirtilmemiş	198.114	764	164.490	709	179.677	742	180.813	701
Boyun, Omurga Ve Boyundaki Omur Dahil	75.034	65	52.863	43	59.822	49	58.617	53
Sırt, Omurga Ve Boyundaki Omur Dahil	345.741	64	277.796	56	312.049	58	300.873	54
Gövde Ve Organlar, Daha Fazla Belirtilmemiş	111.254	432	91.675	422	103.642	454	109.382	399

Kaynak: Eurostat, 2024ı.

Tabloya göre verilen tüm yıllarda en fazla ölümcül olmayan iş kazasında vücudun “Sırt, Omurga Ve Boyundaki Omur Dahil” bölgesinde yaralanma gerçekleşmiştir. Ölümcül iş kazalarında ise en fazla yaralanma “Kafa, Daha Fazla Belirtilmemiş” bölgesinde gerçekleşmiştir.

Aşağıdaki tabloda ise inceleme yıllarında AB geneli kaza anında yapılan fiziksel aktiviteye göre yaşanan ölümcül ve ölümcül olmayan iş kazası sayıları bulunmaktadır.

Tablo 1.10: AB’de Yaralanmaya Sebep Olan Olaya Göre Ölümcül ve Ölümcül Olmayan İş Kazaları, 2019,2020,2021,2022.

	2019		2020		2021		2022	
Yaralanmaya Sebep Olan Olay	Ölümcül Olmayan	Ölümcül	Ölümcül Olmayan	Ölümcül	Ölümcül Olmayan	Ölümcül	Ölümcül Olmayan	Ölümcül
Elektrik akımı, ısı, tehlikeli maddelerle temas	76.595	154	194.623	490	130.677	309	195.394	163
Boğulma, gömülme, sarılma	2.437	98	1.705	96	1.760	87	1.962	110
Sabit bir nesneye yatay veya düşey darbe (kazazede hareket halindeyken)	692.788	681	580.991	621	654.195	663	642.071	672
Hareket halindeki bir nesnenin çarpması	396.942	825	314.238	693	345.516	776	357.916	790
Sivri uçlu, sert veya kaba bir materyal araç ile temas	477.660	73	399.652	82	410.030	88	400.744	76
Kısılmak, ezilmek vb.	206.561	430	178.885	413	189.793	446	192.904	458
Fiziksel veya ruhsal baskı	773.802	120	631.969	111	686.021	148	666.976	144
Isırılma, tekme vb. (hayvan veya insan tarafından)	73.806	55	62.756	60	67.955	63	69.563	60
Diğer	68.151	402	73.685	313	80.766	302	93.927	292

Kaynak: Eurostat, 2024ı.

Tabloya göre verilen tüm yıllarda ölümcül olmayan iş kazalarında yaralanmaya en fazla sebep olan olaylar, “Fiziksel veya ruhsal baskı”, “Sabit bir nesneye yatay veya düşey darbe (kazazede hareket halindeyken)” ve “Sivri uçlu, sert veya kaba bir materyal araç ile temas” etmektedir. Ölümcül iş kazalarında yaralanmaya en fazla sebep olan olaylar ise “Hareket halindeki bir nesnenin çarpması”, “Sabit bir nesneye yatay veya düşey darbe (kazazede hareket

halindeyken)” ve “Kısılmak, ezilmek vb.”dir. 2020 yılında yaşanan ölümcül iş kazalarında “Elektrik akımı, ısı, tehlikeli maddelerle temas”ta başlıca yaralanmaya sebep olan olaylar arasındadır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ TARİHSEL SÜREÇ VE MEVCUT DURUM

2.1. Osmanlı Devleti Döneminden Başlayan Süreç

Sanayi Devriminin yaşandığı dönemlerde varlığını sürdüren Osmanlı Devleti döneminde benzer sanayi atılımı gerçekleşemediği için iş kazalarına yönelik önleyici ve koruyucu düzenlemeler Avrupa ülkelerinde olduğu seyirde ilerlememiştir. Nispeten sanayileşmeye başlayan bölgelerde ihtiyaç hissedilen sektörlerle yönelik koruyucu bazı önlemler alınmıştır. Örneğin, Dilaver Paşa Nizamnamesi olarak bilinen “Ereğli Kömür Madeni Hümayunu Nizamnamesi” kömür ocaklarında çalışan madencilerin çalışma sürelerini günde 10 saat ile sınırlandırmıştır. Nizamname, işçilere dinlenme süreleri verilmesi, yatacak yer sağlanması, işyeri hekimi bulundurulması ve bunun gibi bazı çalışma koşullarına yönelik düzenlemeler içermektedir. Akabinde çıkan 1869 tarihli Maadin Nizamnamesinde maden işçilerini iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı koruyucu tedbirler bulunmaktadır. Mühendislerle kazaların önlenmesi için gerekli olan araç gereçleri idareden talep etme hakkı verilerek gerekli önlemleri alma yükümlülüğü verilmiştir. Maadin Nizamnamesinde iş kazasına uğrayan işçilere ve ailelerine karşı tazminat yükümlülüğü, kazada kusuru bulunan işverenlerin para cezasına tabi tutulması gibi düzenlemeler yer almıştır. Bununla birlikte kazanın işçi kusuruna dayanması halinde işçiye de para cezası verilmesi düzenlenmiştir (Deniz, 2018:261-262; Kahya ve Özkar, 2014:7'den aktaran Al, 2019:18; Erginbaş, 2010:14-15).

1921 yılında çıkarılan 151 sayılı “Ereğli Kömür Havzası Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanun” ve bu kanun kapsamında çıkarılan Ereğli Kömür Havzası Maden Ocaklarında Çalışan İşçilerin Sıhhi İhtiyaçlarının Teminine Dair Tüzük” ile çalışma süresi 8 saat ile sınırlandırılmış, madenlerde 18 yaşın altındaki çocukların çalıştırılması, zorla çalıştırma ve zorla fazla çalıştırma yasaklanmıştır. İşçi koğuşları, hamam ve işyeri hastanesi yapma zorunluluğu getirilmiş, işyerinde hekim ve eczane bulundurulması zorunlu hale getirilmiştir. İş kazası sebebiyle vefat edenlerin hak sahiplerinin işverene tazminat davası açabilme hakkı, iş kazasında kusuru bulunan işverene para cezası ödeme zorunluluğu ve çalıştırdığı işçilerin kaydını tutma zorunluluğu getirilmiştir (Erginbaş, 2010:17).

1926 yılında çıkarılan Borçlar Kanunu'nda işverene işçilerin sağlığını korumak için alması gereken tüm tedbirleri alma zorunluluğu getirilmiştir (m. 332) (Erginbaş, 2010:18).

Cumhuriyet Dönemi ile birlikte bir yandan sanayileşmeye hız veren Türkiye öte yandan sosyal devlet anlayışını pekiştirmeye gayret göstermiştir. Dolayısıyla bir yandan Anadolu'nun

çeşitli bölgelerinde fabrikalaşmaya gayret edilirken öte yandan buralarda çalışan işçileri korumaya yönelik hukuksal düzenlemeler oluşturulmaya başlamıştır. 1930 yılında yürürlüğe giren Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile ilk kez maden işletmeleri dışındaki işyerlerinde çalışan işçilerin işçi sağlığı ve güvenliğine ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Kadın ve çocuk işçilerin korunmasına öncelik veren Kanun'da 12 yaş altı çocukların çalışması yasaklanmış, 12 – 16 yaş arası çocukların çalışma saatleri sınırlandırılmış, 18 yaş altı çocukların çalışabileceği alanlar sınırlandırılmış, hamile kadınların çalışma koşulları ve çalışma saatleri düzenlenmiş, tehlikeli ve ağır işte çalışacak işçilerin sağlığının korunması için düzenlemeler yapılmış, işletmelerde işçilerin iyi şekilde barınması ve beslenmesine yönelik tedbirler alınmış, en az 50 işçisi olan işletmelere doktor bulundurma zorunluluğu getirilmiş, şehir dışında ve hastanesi olmayan yerlerde bulunan işyerlerinde bir hasta odası ve ilk yardım gereçleri bulundurma zorunluluğu, 100-500 daimi işçisi olan işyerlerinde bir revir, 500'den fazla işçisi olan işyerlerinde her yüz işçiye bir yatak düşecek şekilde hastane yapılması zorunluluğu getirilmiştir (Deniz, 2018:263; Erginbaş, 2010:19).

İlk iş kanunu ise 1936 tarihli 3008 Sayılı İş Kanunu'dur. Kanunda işçi sağlığı konusunda işveren tam sorumlu tutulmuş, alınması gereken tedbirlerin alınıp alınmadığının denetiminde de devlet sorumlu tutulmuştur. Kanunda iş kazası sebebiyle yapılacak sosyal yardımların devlet tarafından karşılanmasına yer verilmiştir (Deniz, 2018:264). Ancak Kanun tarım, deniz ve hava nakliyatında çalışan işçiler ile ev işlerinde çalışanlar haricindeki beden işçilerini kapsama alıp fikri işçileri ise kapsam dışında bırakmıştır. Yine 10'dan az işçi çalıştıran işverenler bu kanunda belirtilen yükümlülüklerden sorumlu olmadığı gibi kanunda belirtilen haklar da en az 10 işçinin çalıştığı bir işyerinin işçisi için geçerlidir (Dilik, 1985: 99-100; Erginbaş, 2010:21; Deniz, 2018:265).

1945 yılında İşçi Sigortaları Kurumu ve Çalışma Bakanlığı kurulmuş ve aynı yıl “İş Kazalarıyla Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortası Kanunu” kabul edilmiştir (Erginbaş, 2010:21). Bu kanun 3008 Sayılı İş Kanuna tabi çalışanlar için geçerli olduğu için işçilerin tamamı için bir kapsayıcılığı yoktur ve yalnızca işverenlerden finanse edilmek üzere oluşturulmuştur (Deniz, 2018:266).

Bu kanunun yaptığı iş kazası tanımı bugün dahi kullandığımız iş kazası tanımı olması bakımından önem taşımaktadır. Kanun iş kazasını;

- “Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,
- İşveren veya vekili tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla,
- Sigortalının işyerinde can kurtarmak için veya işverenin yahut işyerinin veya yürütülen işin çıkarma ve faydasına çalıştığı sırada,

- 3008 sayılı İş Kanunu'nun 40. Maddesine göre günlük iş süresi içinde sayılması gereken zamanlarda,

yaşanan ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedence veya ruhça arızaya uğratan olay”,

olarak tanımlamaktadır. Sigorta, yaşanan iş kazası sonrasında geçici ve sürekli iş göremezlik ve ölüm durumlarında koruma sağlamak üzere oluşturulmuştur (Deniz, 2018:266).

1961 Anayasası ile birlikte “sosyal güvenlik” kavramı çalışma hayatında ve sosyal politika literatüründe yerini almaya başlamıştır (SGK, Tarihçe). Bu dönemde iş kanunları yeniden düzenlenmiş ve 1965 yılında 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu yürürlüğe girerek, bu zamana kadar sosyal sigortalar anlamında değişik zamanlarda yürürlüğe giren ve dağınık bir şekilde varlığını sürdüren sosyal sigorta kolları bir araya toplanmıştır (Yıldırım, 2022:45-46; Erginbaş, 2010:22). 506 Sayılı Sosyal Kanunun kapsama aldığı kişi ve işyerleri 3008 Sayılı Kanun'dan daha geniştir. Önce *şehir, kasaba ve belediye sınırları içinde bulunan yerlerde 4 kişiden, bunlar dışında kalan yerlerde 8 kişiden az kimse çalıştıran işyerlerinde* uygulanan Kanun 1 Nisan 1971 tarihi itibarıyla 1 kişi çalışan işyerlerini de kapsar hale gelmiştir. İşçi Sigortaları Kurumu, Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) adını almıştır (Alper, 2022: 18-20).

3008 Sayılı İş Kanunu'nun yerini 1971 yılında çıkarılan 1475 sayılı İş Kanunu almıştır. Bu kanunun uygulanacağı işyerleri 3008 Sayılı Kanun'da olduğu gibi çalışan sayısına göre sınırlandırılmamış ise de Kanunun istisna kapsamı bir hayli geniş tutulmuştur. Öyle ki

- “1. Deniz ve hava taşıma işlerinde,
2. Tarım işlerinde (Orman tali ve yolları dahil),
3. Bir ailenin üyeleri veya hısımları arasında dışardan başka biri katılmayarak evlerde ve el sanatlarının yapıldığı işlerde,
4. Ev hizmetlerinde,
5. 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Kanununun 2 nci maddesinin tarifine uygun üç kişinin çalıştığı işyerlerinde,
6. 18 yaşını bitirmemiş çıraklar hakkında,
7. Aile ekonomisi hududu içinde kalan tarımla ilgili her çeşit yapı işlerinde,
8. Konutların kapıcılık hizmetlerinde,
9. Sporcular hakkında,
10. Yardım Sevenler Derneği merkez ve taşra atelyelerinde çalışanlar hakkında,
11. Rehabilite edilenler hakkında,
- (a) Kıyılarda veya liman ve iskelelerde gemilerden karaya ve karadan gemilere yapılan yükleme ve boşaltma işleri,
- (b) Havacılığın bütün yer tesislerinde yürütülen işler,
- (c) Tarım sanatları ile tarım aletleri makine ve parçalarının yapıldığı atelye ve fabrikalarda görülen işler,
- (ç) Tarım işletmelerinde yapılan yapı işleri,
- (d) Halkın faydalanmasına açık veya işyerlerinin müstemilatı durumunda olan park ve bahçe işleri,
- (e) Kaloriferli konut kapıcıları ile çalışmasını aynı işverene veya aynı konuta hasreden konut kapıcıları,

(f)Deniz İş Kanunu kapsamına girmeyen ve tarım işlerinden sayılmayan, denizlerde çalışan su ürünleri müstahsalları ile ilgili işler hariç olmak üzere)”

Kanunun kapsam dışı bıraktığı çalışanlardır (1475, m:5).

Bu kişiler haricinde hizmet akdine dayanarak ücret karşılığı çalışan işçilerin, iş yaptıkları yerler ve “işin niteliği ve yürütümü bakımından işyerine bağlı bulunan yerlerle, dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene, beden veya meslekî eğitim yerleri ve avlu gibi sair eklentiler ve araçlar da işyerinden” sayılmıştır (1475, m.1).

Kanunun 73. Maddesinden 82. Maddesine kadarki tüm maddeleri işyerinde iş sağlığı ve güvenliğine ilişkindir.

İşverenler işyerinde iş sağlığı ve güvenliğini sağlamak için her türlü tedbiri alma konusunda sorumlu tutulurken işçiler de alınan tedbirlere uymakla sorumlu tutulmuştur (1475, m:73).

İşyerinde işveren, işçi ve iş güvenliğini teftişe yetkili bir memurdan oluşan üç kişilik komisyonun işyerinin, tesis ve düzenlerinde çalışma usul ve şekillerinde, makine ve cihazlarında işçilerin hayatı için tehlikeli olan bir hususun tespiti halinde işin durdurulacağı belirtilmiştir (1475, m:75).

16 yaşından küçüklerin ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmasının yasaklandığı (1475, m.78) Kanunda ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılacak işçilerin işe girişlerinde ve işin devamı süresinde bedence bu işe uygun olduklarının doktor raporu ile kanıtlanması, doktor raporu olmayanların kesinlikle bu işlerde çalıştırılmalarının yasak olduğu belirtilmiştir (1475, m.79).

12-18 yaş aralığındaki çocukların herhangi bir işe alımından önce işin niteliğine ve şartlarına uygun olup olmadıklarının doktor raporu ile kanıtlanması, hamile ve emzirme dönemindeki kadınların hangi dönemlerde ne gibi işlerde çalıştırılmalarının yasak olduğu ve bunların çalışmalarında sakınca olmayan işlerde hangi şartlar ve usullere uyacaklarının tüzükle belirleneceği belirtilmiştir (1475, m.80, m.81).

Kanunda belirtilen bu hususları yerine getirmeyen işverenlere her bir kural ihlali için ayrı ayrı para cezası uygulanacağı belirtilmiştir (1475, m.101-104).

Bu kanunla birlikte,

““İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü”, “Parlayıcı, Patlayıcı, Tehlikeli ve Zararlı Maddelerle Çalışılan İşlerde ve İşyerlerinde Alınacak Güvenlik Tedbirleri Hakkında Tüzük”, “Yapı İşlerinde Alınacak İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tedbirleri Tüzüğü”, “Maden ve Taş Ocakları İşletmelerinde ve Tünel Yapımında Alınacak İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Önlemlerine İlişkin Tüzük””,

çıkarılmıştır (Yıldırım, 2022:46; TMMOB, 2017:13).

1982 Anayasası’ndan sonraki süreçte İSG alanında anlamlı gelişmeler AB’ye üyelik sürecinde gerçekleşmiştir (Erginbaş, 2010:23). İlk olarak İş Kanunu’nda değişikliğe gidilmiş

ve 2003 yılında 4857 Sayılı İş Kanunu yürürlüğe girmiştir. 4857 Sayılı İş Kanunu’nda yapılan işyeri tanımı bir önceki Kanun’la aynıdır. Kapsam dışı bıraktığı işçiler de önceki Kanun’la neredeyse aynıdır. 4857 Sayılı Kanun tarım ve orman işlerinin yapıldığı tüm işyerleri ve işletmeleri yerine 50’den az işçi çalıştıran (50 dahil) tarım ve orman işlerinin yapıldığı işyerlerinde veya işletmelerinde çalışan işçileri istisna tutmuştur. Ayrıca önceki Kanunda istisna olan konutların kapıcılık hizmetlerinde çalışanlar ile Yardım Sevenler Derneği merkez ve taşra atelyelerinde çalışanlar istisna kapsamından çıkarılmıştır (4857, m.4). Kanun ilk düzenlendiğinde İş Sağlığı ve Güvenliğine ilişkin hükümler içerse de 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunun yürürlüğe girmesi ile bu hükümler mülga olmuştur.

Kapsama aldığı çalışanların statüsüne (işçi, kendi nam ve hesabına çalışan, memur) göre birbirinden bağımsız faaliyet gösteren “Sosyal Sigortalar Kurumu”, “Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu” ve “Emekli Sandığı” 20.05.2006 tarih 26173 sayılı Resmi Gazete ilanı ile yürürlüğe giren 5502 Sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ile Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) bünyesine toplanmıştır.

2.2. Türkiye’nin İş Kazalarına Yönelik Üye Olunan Uluslararası Kuruluşlar İle Onayladığı Uluslararası Sözleşmeler

Türkiye birçok uluslararası kuruluşun üyesi olması sebebiyle bu kuruluşların kabul ettiği birçok sözleşmenin de tarafıdır. Bu kuruluşlardan en önemlisi ILO’dur. Aşağıdaki tabloda Türkiye’nin 1932 yılından beri üyesi olarak onayladığı ILO’nun doğrudan ve dolaylı olarak iş kazalarına yönelik hükümler içeren sözleşmeleri gösterilmektedir.

Tablo 2.1: Türkiye’nin Onayladığı ILO’nun İş Kazalarına Yönelik Hükümler İçeren Sözleşmeleri.

Sözleşmenin Adı	Türkiye’nin Onaylama Tarihi
17 No’lu İşçi Tazminatı (Kazalar) Sözleşmesi	Onaylanmadı.
19 No’lu Muamele Eşitliği (Kaza Tazminatı) Sözleşmesi	Onaylanmadı.
81 No’lu İş Teftiş Sözleşmesi	05.03.1951
102 No’lu Sosyal Güvenlik (Asgari Standartlar) Sözleşmesi	29.01.1975
118 No’lu Muamele Eşitliği (Sosyal Güvenlik) Sözleşmesi	25.06.1974
129 No’lu Tarım Sektöründe İş Denetimi Sözleşmesi	Onaylanmadı.
134 No’lu İş Kazalarının Önlenmesine (Gemi Adamları) İlişkin Sözleşme	17.03.2005
152 No’lu Liman İşlerinde Sağlık ve Güvenliğe İlişkin Sözleşme	17.03.2005
155 No’lu İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin Sözleşme	22.04.2005

161 No'lu Sağlık Hizmetlerine İlişkin Sözleşme	22.04.2005
167 No'lu İnşaat İşlerinde Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesi	23.03.2015
176 No'lu Madenlerde Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesi	23.03.2015
187 No'lu İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin Sözleşme	16.01.2014

Kaynak: ILO Türkiye Ofisi.

Avrupa Konseyi'nin iş kazaları hakkında doğrudan ve dolaylı olarak hükümler içeren sözleşmelerini kurucu üyelerden olan Türkiye'nin ne zaman onayladığı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 2.2: Türkiye'nin Onayladığı Avrupa Konseyi'nin İş Kazalarına Yönelik Hükümler İçeren Sözleşmeleri.

Sözleşmenin Adı	Türkiye'nin Onaylama Tarihi
Avrupa Sosyal Şartı	24.11.1989
Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı	27.09.2006
Avrupa Sosyal Güvenlik Kodu	07.03.1980
Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesi	02.12.1976

Kaynak: Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, ty; 09.04.2007 tarih 26488 sayılı Resmi Gazete.

Birleşmiş Milletlerin iş kazalarına yönelik doğrudan ve dolaylı olarak hükümler içeren sözleşmelerini Birleşmiş Milletler üyesi olarak Türkiye'nin ne zaman onayladığı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 2.3: Türkiye'nin Onayladığı Birleşmiş Milletlerin İş Kazalarına Yönelik Hükümler İçeren Sözleşmeleri.

Sözleşmenin Adı	Türkiye'nin Onaylama Tarihi
İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi	10.12.1948 (imzalandı)
Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi	23.09.2003

Kaynak: Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü.

Türkiye, yukarıdaki tablolarda gösterilen sözleşmeler haricinde kuruluşundan beri üyesi olduğu WHO ile de iş birliklerini sürdürmektedir. İlaveten aday ülke olması sebebiyle Avrupa Birliği standartlarına uyum gösterme çabası içerisinde. Tüm uluslararası kuruluşlar ve sözleşmeler nihayetinde güncel olarak iş kazalarına yönelik faaliyetlerde bulunmak üzere oluşturulan kurum ve kuruluşlar ile bunların iş kazalarını konu edinen kanun ve yönetmelikleri aşağıdaki bölümde verilmektedir.

2.3. Türkiye’de İş Kazalarına Yönelik Faaliyetleri Bulunan Kurum ve Kuruluşlar İle İş Kazalarına Yönelik Temel Kanun, Yönetmelik ve Tüzükler

Türkiye’de iş kazalarının önlenmesi, denetlenmesi, istatistiğinin oluşturulması gibi iş kazalarını farklı açılardan ele alan kurum ve kuruluşlar ve iş kazalarına yer veren kanun, yönetmelik ve tüzükler bulunmaktadır. Aşağıda bunlara kısaca değinilecektir.

2.3.1. Türkiye’de İş Kazalarına Yönelik Faaliyetleri Bulunan Kurum ve Kuruluşlar

Türkiye’de iş kazalarının önlenmesi için bilimsel ve teknik araştırmaların yapılması ve elde edilen verilerin çalışma hayatının tarafları ile paylaşımının sağlanması, gerekli koruyucu donanımların belirlenmesi ve kullanımının denetlenmesi, alınması gereken iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin belirlenmesi ve bu tedbirlere uyulup uyulmadığının denetlenmesi, her türlü tedbire rağmen iş kazalarının yaşanması halinde kazazedinin eksiksiz bir şekilde tıbbi tedavi ve mesleki rehabilitesinin sağlanması, gelirden mahrumiyet söz konusu ise nakdi yardım yapılması, iş kazası sonucu vefat halinde hak sahiplerine nakdi yardım yapılması gibi iş kazalarına ilişkin birbirinden farklı faaliyetleri olan kurum ve kuruluşlar bulunmaktadır. Bu kurum ve kuruluşların en önemlilerinin iş kazalarına yönelik faaliyetleri hakkında bilgiler aşağıda verilmektedir. Yine iş kazalarına yönelik kanun, yönetmelik ve tüzüklerden en temel kabul edilenlerine burada yer verilmektedir.

2.3.1.1. İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü (İSGGM)

Bugün itibarıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde bulunan İSGGM, iş kazaları özelinde faaliyetleri şunlardır:

- İş kazalarını önleyici inceleme ve araştırma çalışmaları planlanması, programlanması ve uygulanmasını sağlamak,
- KKD gözetim ve denetimini yapmak, KKD'lere ilişkin usul ve esasları belirlemek,
- İşyeri hekimleri, iş güvenliği uzmanları ve iş sağlığı ve güvenliği ile ilişkili diğer görevlilerin eğitim ve belgelendirme usul ve esaslarını belirlemek,
- Tüm çalışanların iş kazalarına karşı korunmaları amacıyla gerekli çalışmaları yaparak tedbirlerin alınmasını sağlamak,
- İş Sağlığı ve Güvenliği Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü Başkanlığı ile İş Sağlığı ve Güvenliği Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü bölge laboratuvar müdürlüklerinin yönetimi ve denetimini yapmak,

- İş sağlığı ve güvenliği alanında analiz, ölçüm, risk analizi ve değerlendirmesi, teknik kontrol, eğitim, danışmanlık, uzmanlık hizmetlerini bizzat yapmak ve bu tarz hizmetleri verecek özel - tüzel kişi ve kuruluşların niteliklerini belirlemek, yetki vermek, yetkilerini iptal etmek, kontrol ve denetimini sağlamak,
- İşyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı, diğer teknik ve sağlık personel ile işçilere eğitim vermek için kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve şirketler ile OSGB'leri yetkilendirmek, gerekli durumlarda yetkilerini iptal etmek, hizmetin etkin ve verimli bir şekilde verilip verilmediğinin kontrol ve denetimini sağlamak, işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanının eğitimleri sonundaki sınavları yapmak veya yaptırmak, belgelerini vermek,
- İş kazalarına yönelik faaliyetleri bulunan ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar ile iş birliği ve koordinasyonu sağlamak,
- Standart çalışmaları yapmak, normlar hazırlamak ve geliştirmek,
- Dokümantasyon çalışmaları yapmak ve istatistikleri düzenlemek,
- Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak (İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü).

2.3.1.2. ÇSGB Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Temel dayanağı ILO'nun 81 Sayılı Sanayi ve Ticarete İş Teftişi Hakkındaki Sözleşmesi olan iş müfettişlerinin bağlı olduğu ÇSGB Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı'nın iş kazaları özelinde faaliyetleri şunlardır:

- 4857 Sayılı İş Kanunu gereği;
“İşyerlerini ve eklentilerini, işin yürütülmesi tarzını ve ilgili belgeleri, araç ve gereçleri, cihaz ve makineleri, ham ve işlenmiş maddelerle, iş için gerekli olan malzemeyi gerektiği zamanlarda ve işçilerin yaşamına, sağlığına, güvenliğine, eğitimine, dinlenmesine veya oturup yatmasına ilişkin tesis ve tertipleri araştırma ve incelemek” (4857 S.K, m:92).
- 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun uygulanmasının izlenmesi ve teftişini gerçekleştirmek (6331 S.K. m:24).

2.3.1.3. İş Sağlığı ve Güvenliği Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü Başkanlığı (İSGÜM)

İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan İSGÜM'ün, iş kazalarının önlenmesine yönelik inceleme ve araştırma faaliyetleri yürütmek, projeler üretmek, rehberler hazırlamak, eğitim faaliyetleri, seminer, konferans ve toplantılar düzenlemek, görsel ve işitsel yayın çalışmaları yapmak gibi görevleri bulunmaktadır.

İSGÜM, Adana, İstanbul, Kocaeli, İzmir, Bursa ve Kayseri'de bulunan Bölge Laboratuvar Müdürlükleri aracılığıyla;

- “İş Hijyeni Ölçüm, Test ve Analizi yapan laboratuvarların yerinde inceleme ve denetimleri,
 - Ortak Sağlık Güvenlik Birimlerinin (OSGB) yerinde inceleme ve denetimleri,
 - İş Güvenliği Uzmanlığı ve İşyeri Hekimliği eğitimi verecek kurumlarının yerinde inceleme ve denetimleri,
 - Kişisel Koruyucu Donanımların piyasa gözetimi ve denetimi,
 - Gürültü, titreşim, aydınlatma, gaz gibi işyeri ortamını etkileyen unsurlar”,
- ile ilgili numune alma, ölçüm ve analiz yapma faaliyetlerini gerçekleştirmektedir (İSGÜM).

2.3.1.4. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi (ÇASGEM)

Türkiye’nin ilk çalışma enstitüsü olan ÇASGEM’in iş kazalarına yönelik faaliyetleri şu şekilde özetlenebilir:

- İş Sağlığı ve Güvenliği ile sosyal güvenlik konularında eğitim programı hazırlamak, seminerler düzenlemek ve bu konular ile ilgili araştırmalar yapmak,
- Çalışma ve sosyal güvenlik konularında araştırma ve incelemeler yapmak, ulusal ve uluslararası bölge seminerleri düzenlemek, bu konularda Türkçe ve yabancı dillerde amacına uygun derlemeler yapmak ve yayınlarda bulunmak, yerli ve yabancı yayın, dokümantasyon, filmler, fotoğraflar ve slaytlar temin ederek, bunlardan yeterince faydalanılmasını sağlamaktır (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi Görev, Yetki Ve Sorumluluk Yönergesi).

2.3.1.5. İş Mahkemeleri

25/10/2017 tarih ve 30221 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan İş Mahkemeleri Kanuna göre işçi ve işveren arasında alacak, tazminat ve işe iade talepleriyle ilgili uyuşmazlıklarda arabuluculuk yoluyla uzlaşmanın sağlanamadığı hallerde ve iş kazası veya meslek hastalığından kaynaklanan maddi ve manevi tazminat ile bunlarla ilgili tespit, itiraz ve rücu davalarında ise doğrudan görevli mahkeme iş mahkemeleridir (7036 S. K. m:3/1-3/3).

SGK’ye iş kazası iddiası ile yapılan başvurunun yapılan inceleme sonucunda tespit edilememesi ve iş kazası olduğuna karar verilmemesi hallerinde iddia sahipleri iş mahkemesine başvurarak iddia olunan iş kazasının mahkeme yoluyla tespitini isteyebilmektedir. Yine her ne kadar bir kazanın yaşandığı anlaşılmış ise de kişinin işyeri sigortalısı olması gerektiği yönünde tespitte bulunamadığı ve dolayısıyla 5510 SSGSSK gereğince iş kazası kabul edilme şartlarının yerine getirildiğine dair kesin tespit yapılamadığı durumlarda kazazede işyeri sigortalısı olduğunun tespiti için iş mahkemesine başvurabilmektedir.

Öte yandan kazazedenin sigortalılığı ve iş kazasının SGK müfettiş veya denetmenleri tarafından tespit edilebilmesine rağmen kazazedeye ve/veya hak sahiplerine yapılacak yardımlar bakımından oldukça önem arz eden gerçek ücretinin tespiti mümkün olamamış ise iddia olunan işçi ücretinin tespiti için de sigortalı veya hak sahipleri yine iş mahkemesine başvurabilmektedir.

İş kazası sebebiyle sigortalı ve/veya hak sahipleri iş kazasında kusuru bulunan işverene açacağı maddi ve manevi tazminat davalarında da yetkili mahkeme iş mahkemeleridir (Bostancı ve Çetinel, 2021:339-340). İş kazası sebebiyle zarara uğrayan sigortalı ve/veya hak sahibi bu davayı Borçlar Kanunu’nda yer alan “Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.” Hükmüne dayanarak açabilmektedir (6098 SK. m:49). Burada değinilen maddi tazminat, iş kazasına uğrayan kişinin ve/veya hak sahiplerinin iş kazası sebebiyle uğradığı maddi gider artışının ve gelir kazanılamamasının sebep olduğu zararların tanzimine yönelik iken manevi tazminat ise iş kazası sebebiyle yaşanan elem, keder ve ıstırap kaynaklıdır. İş kazasının “feci” şekilde gerçekleşmesi, uzun süren ve çok acı veren ameliyatlar ya da tedaviler, işçide oluşan maluliyet oranının yüksekliği gibi özel durumlarda işverenin kusurunun bulunması şartı aranmaksızın manevi tazminat davası açılabilir (Bostancı ve Çetinel, 2021:342-346).

Sigortalının iş kazası sonucu vefat etmesi halinde hak sahipleri söz konusu ölümde kusuru bulunan işverene “destekten yoksun kalma” tazminatına ilişkin davaları yine iş mahkemeleri aracılığıyla açmaktadır (6098 SK. M:55; Mutlay ve Işık, 2019:595).

Ayrıca SGK, iş kazası ve meslek hastalıkları sebebiyle sigortalı ve/veya hak sahiplerine bağladığı gelirin ilk peşin sermaye değeri ve yaptığı her türlü gideri kusuru bulunan işveren veya zarara sebep olan üçüncü kişiden tahsil etmek için iş mahkemeleri aracılığıyla rücu davası açmaktadır (Caniklioğlu ve Bingöl, 2020:32-38; Bostancı ve Çetinel, 2021:337-338).

5510 SSGSSK’nun 101. Maddesi’nde “Bu Kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde, bu Kanun hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili ortaya çıkan uyuşmazlıklar iş mahkemelerinde görülür.” Denilmektedir. Dolayısıyla SGK müfettiş veya denetmenlerince düzenlenen raporlarda taraflara verilen kusur oranları hakkında itirazlar için de yetkili mahkeme iş mahkemeleridir.

2.3.1.6. Sosyal Güvenlik Kurumu

SGK, sosyal sigortalar ve genel sağlık sigortası açısından Türkiye’de sosyal güvenlik sistemi yürütücüsüdür.

İş kazaları açısından SGK’nin yürüttüğü faaliyetler şunlardır:

- İş kazası iddialarının sosyal güvenlik mevzuatı kapsamında denetim ve araştırmasını yapmak,
- İş kazası sebebiyle tıbbi yardıma ihtiyaç duyan sigortalıların tedavi masraflarını karşılamak,
- İş kazası sebebiyle sigortalı ve/veya hak sahiplerine nakdi yardım yapmak,
- İş kazasına uğrayan sigortalı ve/veya hak sahiplerini sosyal güvenlik mevzuatından doğan hakları konusunda bilgilendirmektir.

Öte yandan iş kazası istatistiklerini de SGK derlemek, değerlendirmek ve her yıl yayımlamaktadır. SGK, iş kazası geçiren sigortalılara ilişkin bilgileri 2013 yılından beri ESAW metodolojisine (en az 3 gün iş göremez hale getiren) göre yayımlamaktadır.

2.3.1.6.1. SGK Verilerine Göre Türkiye’de İş Kazaları

Burada SGK verilerinden derlenen tablolar ile inceleme yıllarında Türkiye genelinde yaşanan iş kazalarına yakından bakılacaktır.

2.3.1.6.1.1. Türkiye’de Ölümle Sonuçlanan ve Ölümle Sonuçlanmayan İş Kazaları

Burada Türkiye geneli ölümle sonuçlanan ve ölümle sonuçlanmayan iş kazalarına ilişkin veriler verilecektir.

Tablo 2.4: Türkiye’de Ölümle Sonuçlanan ve Ölümle Sonuçlanmayan İş Kazası Sayıları (2019,2020,2021,2022,2023).

	2019	2020	2021	2022	2023
4 Günden Az İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazası Sayısı	302.792	264.036	349.833	413.765	501.102
4 Gün ve Üzeri İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazası Sayısı	119.671	120.226	161.251	175.058	180.299
Ölümle Sonuçlanan İş Kazası Sayısı	1.147	1.231	1.382	1.517	1.966
Toplam	423.610	385.493	512.466	590.340	683.367

Kaynak: SGK İstatistiklerinden derlenmiştir.

Tabloda 2019, 2020, 2021, 2022 ve 2023 yıllarında Türkiye’de yaşanan iş kazası sayıları verilmiştir. Eurostat verileri 4 gün ve üzeri iş göremezlik ile sonuçlanan iş kazaları ile ölümle sonuçlanan iş kazalarına ait verileri içerdiğinden, daha adil bir karşılaştırma yapabilmek adına Türkiye’deki ölümle sonuçlanmayan iş kazalarına, 4 günden az iş göremezlikle sonuçlananlar ve 4 gün ve üzeri iş göremezlikle sonuçlananlar olmak üzere iki gruba ayırarak yer verilmiştir. Buna göre inceleme yıllarında Türkiye’de yaşanan iş kazalarının en büyük payını 4 günden az

iş göremezlikle sonuçlanan iş kazaları oluşturmaktadır. 4 gün ve üzeri iş göremezlikle sonuçlanan iş kazaları ile ölümlü sonuçlanan iş kazaları sayısında ise verilen yıllar içinde bir artış söz konusudur. 2023 yılına gelindiğinde 4 günden az iş göremezlikle sonuçlanan iş kazası sayısında da ciddi bir artış olduğu görülmektedir.

2.3.1.6.1.2. Türkiye’de Yaşa, Cinsiyete ve Ekonomik Faaliyete Göre İş Kazaları

Çalışmanın bu kısmında Türkiye’de yaşanan iş kazası sırasında kazazedenin yaşı, cinsiyeti ve kazanın yaşandığı ekonomik faaliyete ilişkin bilgiler verilecektir.

Kazazedenin Yaşına Göre

Tablo 2.5: Türkiye’de Kazazedenin Yaşına Göre 4 Günden Az İş Göremezlik İle Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Yaş	2019	2020	2021	2022	2023
18 Yaş Altı	5.646	2.383	4.735	9.422	12.999
18-30 Yaş Arası	136.559	122.157	168.665	197.665	246.180
31-50 Yaş Arası	144.220	125.246	155.792	179.644	207.267
51 Yaş ve Üzeri	16.367	14.250	20.641	27.034	34.656
Toplam	302.792	264.036	349.833	413.765	501.102

Kaynak: SGK İstatistiklerinden derlenmiştir.

Tabloya göre Türkiye genelinde 4 günden az iş göremezlikle sonuçlanan iş kazalarının çoğunluğu 18-30 yaş arası ve 31-50 yaş aralığındaki çalışanlar tarafından geçirilmiştir. Bununla birlikte 2021-2023 yılları arasında iş kazası geçiren 18 yaş altı çalışan sayısında artış gerçekleşmiştir.

Tablo 2.6: Türkiye’de Kazazedenin Yaşına Göre 4 Gün ve Üzeri İş Göremezlik İle Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Yaş	2019	2020	2021	2022	2023
18 Yaş Altı	719	539	959	1.616	2.121
18-30 Yaş Arası	43.878	45.513	65.104	69.705	73.441
31-50 Yaş Arası	67.093	65.971	83.564	89.154	88.954
51 Yaş ve Üzeri	7.981	8.203	11.624	14.583	15.783
Toplam	119.671	120.226	161.251	175.058	180.299

Kaynak: SGK İstatistiklerinden derlenmiştir.

Tabloya göre Türkiye’de 4 gün ve üzeri iş göremezlikle sonuçlanan iş kazaları tüm yıllarda çoğunlukla 31-50 yaş aralığındaki çalışanlarca yaşanmıştır. Yine 2021-2023 yılları arasında iş kazası geçiren 18 yaş altı çalışan sayısında artış gerçekleşmiştir.

Tablo 2.7: Türkiye’de Kazazedenin Yaşına Göre Ölümlü Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Yaş	2019	2020	2021	2022	2023
18 Yaş altı	5	6	5	12	20
18-30 Yaş Arası	227	228	224	319	393
31-50 Yaş Arası	609	634	721	730	909
51 Yaş ve Üzeri	306	363	432	456	644

Kaynak: SGK İstatistiklerinden derlenmiştir.

Yukarıdaki tabloya göre ise Türkiye genelinde incelenen tüm yıllarda ölümle sonuçlanan iş kazalarında kazazede 31-50 yaş aralığındadır.

Kazazedenin Cinsiyetine Göre

Tablo 2.8: Türkiye’de Cinsiyete Göre 4 Günden Az İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazası Sayıları (2019,2020,2021,2022,2023).

Yıllar	Kadın	Erkek	Toplam
2019	69.206	233.586	302.792
2020	54.987	209.049	264.036
2021	73.223	276.610	349.833
2022	97.857	315.908	413.765
2023	123.542	377.560	501.102

Kaynak: SGK İstatistiklerinden derlenmiştir.

Yukarıdaki tabloya göre Türkiye’de 4 günden az iş göremezlikle sonuçlanan iş kazalarının büyük çoğunluğu erkek çalışanlar tarafından geçirilmektedir. Öyle ki bütün yıllarda erkek çalışanların geçirdiği iş kazası sayısı kadın çalışanların geçirdiği iş kazası sayısının üç katından fazla olmuştur. Ayrıca 2021 yılı itibariyle hem kadın çalışanların hem de erkek çalışanların 4 günden az iş göremezlikle sonuçlanan iş kazası sayısında artış görülmektedir.

Tablo 2.9: Türkiye’de Cinsiyete Göre 4 Gün ve Üzeri İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazası Sayıları (2019,2020,2021,2022,2023).

Yıllar	Kadın	Erkek	Toplam
2019	16.149	103.522	119.671
2020	14.378	105.848	120.226
2021	20.783	140.468	161.251
2022	25.197	149.861	175.058
2023	28.089	152.210	180.299

Kaynak: SGK İstatistiklerinden derlenmiştir.

Yukarıdaki tabloya göre Türkiye’de 4 gün ve üzeri iş göremezlikle sonuçlanan iş kazalarının büyük çoğunluğu erkek çalışanlar tarafından geçirilmektedir. İş kazası sayısı bakımından her iki cinsiyet arasındaki farkın en az olduğu yılda bile erkek çalışanların geçirdiği 4 gün ve üzeri iş göremezlikle sonuçlanan iş kazası sayısı kadın çalışanların geçirdiği iş kazası sayısının beş katından fazladır. Ayrıca 2021 yılı itibariyle hem kadın çalışanlarda hem erkek çalışanlarda 4 gün ve üzeri iş göremezlikle sonuçlanan iş kazası sayısında da artış görülmektedir.

Tablo 2.10: Türkiye’de Cinsiyete Göre Ölümle Sonuçlanan İş Kazası Sayıları (2019,2020,2021,2022,2023).

Yıllar	Kadın	Erkek	Toplam
2019	21	1.126	1.147
2020	34	1.197	1.231
2021	32	1.350	1.382
2022	39	1.478	1.517
2023	59	1.907	1.966

Kaynak: SGK İstatistiklerinden derlenmiştir.

Yukarıdaki tabloya göre Türkiye’de ölümle sonuçlanan iş kazalarının büyük çoğunluğu da erkek çalışanlar tarafından geçirilmektedir. İş kazası sayısı bakımından her iki cinsiyet arasındaki farkın en az olduğu yılda bile erkek çalışanların geçirdiği 4 gün ve üzeri iş göremezlikle sonuçlanan iş kazası sayısı kadın çalışanların geçirdiği iş kazası sayısının beş katından fazladır. Ayrıca 2021 yılı itibariyle hem kadın çalışanlarda hem de erkek çalışanlarda 4 gün ve üzeri iş göremezlikle sonuçlanan iş kazası sayısında da artış görülmektedir.

Ekonomik Faaliyete Göre

Aşağıda ise ekonomik faaliyete göre ölümle sonuçlanan ve ölümle sonuçlanmayan iş kazalarına ilişkin veriler verilecektir.

Tablo 2.11: Türkiye’de Ekonomik Faaliyete Göre 4 Günden Az İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazaları.

Ekonomik Faaliyet	2019	2020	2021	2022	2023
Ağaç ve Kağıt	7.729	7.864	9.867	11.007	13.064
Banka, Finans ve Sigorta	529	275	304	517	665
Basın, Yayın ve Gazetecilik	744	685	822	941	1.040
Çimento, Toprak ve Cam	8.167	7.812	11.254	12.287	13.624
Dokuma, Hazır Giyim ve Deri	19.557	17.962	25.364	29.775	30.779
Enerji	3.185	2.891	3.752	4.629	5.067
Genel İşler	21.236	16.281	17.357	20.421	25.315
Gıda Sanayi	16.659	15.840	20.128	23.041	27.343
İletişim	193	91	99	176	196
İnşaat	35.209	30.843	40.120	45.215	61.734
Konaklama ve Eğlence	35.786	19.913	32.241	44.992	56.446
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	7.650	6.739	8.895	10.581	11.307
Metal	53.033	50.697	70.698	78.787	99.686
Petrol, Kimya, Lastik, Plastik ve İlaç	12.621	12.688	15.908	17.468	21.233
Sağlık ve Sosyal Hizmetler	13.264	17.409	19.734	24.690	26.971
Savunma ve Güvenlik	4.715	3.816	5.083	6.313	7.388
Taşımacılık	21.830	18.619	24.230	29.852	35.833
Tarım, Hayvancılık, Ormancılık, Balıkçılık	2.601	2.292	2.939	3.203	3.858
Ticaret, Büro, Eğitim ve Güzel Sanatlar	38.084	31.319	41.038	49.870	59.553
Toplam	302.792	264.036	349.833	413.765	501.102

Kaynak: SGK İstatistiklerinden derlenmiştir.

Yukarıdaki tabloya göre verilen tüm yıllarda Metal faaliyet kolu Türkiye’de 4 günden az iş göremezlikle sonuçlanan iş kazalarının en çok yaşandığı faaliyet kolu olmuştur. Yine verilen tüm yıllarda 4 günden az iş göremezlikle sonuçlanan iş kazasının en fazla yaşandığı diğer faaliyet kolları Ticaret, Büro, Eğitim ve Güzel Sanatlar, Konaklama ve Eğlence, Taşımacılık ve İnşaat’tır. 4 günden az iş göremezlikle sonuçlanan iş kazalarının en az yaşandığı faaliyet kolları ise İletişim, Banka, Finans ve Sigorta ile Basın, Yayın ve Gazeteciliktir.

Tablo 2.12: Türkiye’de Ekonomik Faaliyete Göre 4 Gün ve Üzeri İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazaları.

Ekonomik Faaliyet	2019	2020	2021	2022	2023
Ağaç ve Kağıt	5.122	5.761	7.252	7.519	7.550
Banka, Finans ve Sigorta	33	38	44	51	46
Basın, Yayın ve Gazetecilik	440	374	498	480	445
Çimento, Toprak ve Cam	5.265	5.444	7.703	8.240	7.820
Dokuma, Hazır Giyim ve Deri	8.847	8.476	12.491	13.447	12.933
Enerji	1.084	1.069	1.293	1.580	1.519
Genel İşler	6.063	5.601	6.251	6.763	7.467
Gıda Sanayi	6.780	6.699	8.620	9.447	9.765
İletişim	29	29	42	47	42
İnşaat	12.492	13.461	17.987	18.969	20.377
Konaklama ve Eğlence	7.640	4.905	8.596	11.070	11.349
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	6.450	6.245	8.104	8.682	8.368
Metal	31.719	32.252	43.908	46.921	50.138
Petrol, Kimya, Lastik, Plastik ve İlaç	6.915	7.550	9.730	10.338	10.736
Sağlık ve Sosyal Hizmetler	1.159	1.973	2.370	2.688	2.928
Savunma ve Güvenlik	1.370	1.293	1.707	2.015	2.005
Taşımacılık	6.903	6.569	8.743	9.638	9.906
Tarım, Hayvancılık, Ormancılık, Balıkçılık	1.040	1.039	1.319	1.407	1.479
Ticaret, Büro, Eğitim ve Güzel Sanatlar	10.320	11.448	14.593	15.756	15.426
Toplam	119.671	120.226	161.251	175.054	180.299

Kaynak: SGK İstatistiklerinden derlenmiştir.

Yukarıdaki tabloya göre verilen tüm yıllarda Metal faaliyet kolu, Türkiye’de 4 gün ve üzeri iş göremezlikle sonuçlanan iş kazalarının en çok yaşandığı faaliyet kolu olmuştur. Yine verilen tüm yıllarda 4 gün ve üzeri iş göremezlikle sonuçlanan en fazla iş kazasının yaşandığı diğer faaliyet kolları Ticaret, Büro, Eğitim ve Güzel Sanatlar, Konaklama ve Eğlence ile İnşaat’tır. 4 gün ve üzeri iş göremezlikle sonuçlanan iş kazalarının en az yaşandığı faaliyet kolları ise İletişim, Banka, Finans ve Sigorta ile Basın, Yayın ve Gazeteciliktir.

Tablo 2.13: Türkiye’de Ekonomik Faaliyete Göre Ölümle Sonuçlanan İş Kazaları.

Ekonomik Faaliyet	2019	2020	2021	2022	2023
Ağaç ve Kağıt	18	18	25	34	45
Banka, Finans ve Sigorta	6	0	1	0	2
Basın, Yayın ve Gazetecilik	0	0	2	1	2
Çimento, Toprak ve Cam	24	33	53	46	69
Dokuma, Hazır Giyim ve Deri	27	27	43	32	59
Enerji	24	27	32	26	29
Genel İşler	53	46	52	56	64
Gıda Sanayi	28	23	28	29	73
İletişim	0	2	1	2	0
İnşaat	368	347	386	422	552
Konaklama ve Eğlence	32	43	55	49	72
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	48	66	75	105	86
Metal	86	112	126	146	214

Petrol, Kimya, Lastik, Plastik ve İlaç	23	31	25	45	34
Sağlık ve Sosyal Hizmetler	6	15	12	21	26
Savunma ve Güvenlik	30	22	24	29	27
Taşımacılık	216	241	257	260	347
Tarım, Hayvancılık, Ormancılık, Balıkçılık	31	34	33	36	35
Ticaret, Büro, Eğitim ve Güzel Sanatlar	127	144	152	178	230
Toplam	1.147	1.231	1.382	1.517	1.966

Kaynak: SGK İstatistiklerinden derlenmiştir.

Yukarıdaki tabloya göre ise inceleme yıllarında en fazla ölümlü iş kazasının yaşandığı faaliyet kolları, İnşaat, Taşımacılık ve Ticaret, Büro, Eğitim ve Güzel Sanatlar faaliyetleri iken en az ölümlü iş kazasının yaşandığı faaliyet kolları İletişim, Basın, Yayın ve Gazetecilik ile Banka, Finans ve Sigorta olmuştur.

2.3.1.6.1.3. Türkiye’de Ekonomik Faaliyete ve Cinsiyete Göre Ölümle Sonuçlanan ve Ölümle Sonuçlanmayan İş Kazaları

Bu bölümde Türkiye’de hem ekonomik faaliyete hem de cinsiyete göre ölümle sonuçlanan ve ölümle sonuçlanmayan iş kazalarına ilişkin SGK verilerinden derlenerek oluşturulan veriler verilecektir.

Tablo 2.14: Türkiye’de Ekonomik Faaliyete ve Cinsiyete Göre 4 Günden Az İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Ekonomik Faaliyet	2019		2020		2021		2022		2023	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Ağaç ve Kağıt	614	7.115	545	7.319	727	9.140	962	10.045	1.320	11.744
Banka, Finans ve Sigorta	344	185	156	119	163	141	295	222	376	289
Basın, Yayın ve Gazetecilik	88	656	86	599	124	698	147	794	173	867
Dokuma, Hazır Giyim ve Deri	6.747	12.810	5.709	12.253	7.992	17.372	10.325	19.450	11.085	19.694
Enerji	53	3.132	44	2.847	66	3.686	117	4.512	193	4.874
Genel İşler	6.823	14.413	4.365	11.916	4.355	13.002	5.694	14.727	7.531	17.784
Gıda Sanayi	6.650	10.009	6.039	9.801	8.303	11.825	9.945	13.096	12.089	15.254
İletişim	91	102	21	70	19	80	56	120	28	168

İnşaat	423	34.786	256	30.587	352	39.768	563	44.652	682	61.052
Konaklama ve Eğlence	12.740	23.046	6.569	13.344	10.480	21.761	17.025	27.967	23.111	33.335
Madencilik ve Taş Ocaklığı	64	7.586	55	6.684	103	8.792	114	10.467	124	11.183
Metal	4.151	48.882	3.922	46.775	6.142	64.556	7.069	71.718	10.102	89.584
Petrol, Kimya, Lastik, Plastik ve İlaç	2.152	10.469	2.213	10.475	2.991	12.917	3.473	13.995	4.806	16.427
Sağlık ve Sosyal Hizmetler	9.076	4.188	11.442	5.967	12.743	6.991	16.048	8.642	17.639	9.332
Savunma ve Güvenlik	830	3.885	549	3.267	674	4.409	1.055	5.258	1.398	5.990
Taşımacılık	3.228	18.602	2.279	16.340	3.623	20.607	4.971	24.881	6.892	28.941
Tarım, Hayvancılık, Ormancılık, Balıkçılık	689	1.912	561	1.731	787	2.152	880	2.323	1.103	2.755
Ticaret, Büro, Eğitim ve Güzel Sanatlar	13.637	24.447	9.442	21.877	12.327	28.711	17.540	32.330	23.134	36.419
Toprak, Cam, Çimento	806	7.361	734	7.078	1.252	10.002	1.578	10.709	1.756	11.868
Toplam	69.209	233.586	54.987	209.049	73.223	276.610	97.857	315.908	123.542	377.560

Kaynak: SGK İstatistiklerinden derlenmiştir.

Yukarıdaki tablo verilen yıllar itibariyle hem yürütülen ekonomik faaliyete hem de cinsiyete göre Türkiye’deki 4 günden az iş göremezlikle sonuçlanan iş kazalarına ilişkin verileri içermektedir. Buna göre kadın çalışanların erkek çalışanlara nazaran daha fazla iş kazasına uğradığı yalnızca iki faaliyet bulunmaktadır. Bunlar, Banka, Finans ve Sigorta faaliyeti ile Sağlık ve Sosyal Hizmetler faaliyetidir. Diğer tüm faaliyetlerde iş kazasına uğrayan erkek çalışan sayısı kadın çalışan sayısından fazladır. Bununla birlikte 4 günden az iş göremezlikle

sonuçlanan iş kazalarında kadın çalışanlara nazaran erkek çalışanların oransal olarak çok daha fazla iş kazasına uğradığı faaliyetler, Enerji, İnşaat, Madencilik ve Taş Ocakçılığı faaliyetleridir.

Tablo 2.15: Türkiye’de Ekonomik Faaliyete ve Cinsiyete Göre 4 Gün ve Üzeri İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Ekonomik Faaliyet	2019		2020		2021		2022		2023	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Ağaç ve Kağıt	325	4.797	387	5.374	539	6.713	603	6.916	725	6.825
Banka, Finans ve Sigorta	15	18	19	19	14	30	20	31	24	22
Basın, Yayın ve Gazetecilik	39	401	26	348	45	453	58	422	57	388
Dokuma, Hazır Giyim ve Deri	2.330	6.517	2.044	6.432	3.201	9.290	3.676	9.771	3.597	9.336
Enerji	6	1.078	7	1.062	17	1.276	25	1.555	42	1.477
Genel İşler	1.161	4.902	818	4.783	963	5.288	1.088	5.675	1.299	6.168
Gıda Sanayi	2.375	4.405	2.146	4.553	2.997	5.623	3.523	5.924	3.647	6.118
İletişim	8	21	3	26	6	36	7	40	8	34
İnşaat	67	12.425	74	13.387	113	17.874	142	18.827	149	20.228
Konaklama ve Eğlence	2.439	5.201	1.376	3.529	2.434	6.162	3.695	7.375	4.276	7.073
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	22	6.428	30	6.215	24	8.080	48	8.634	32	8.336
Metal	1.844	29.875	1.687	30.565	2.572	41.336	2.745	44.176	3.520	46.618
Petrol, Kimya, Lastik, Plastik ve İlaç	879	6.036	955	6.595	1.421	8.309	1.609	8.729	1.880	8.856
Sağlık ve Sosyal Hizmetler	673	486	1.131	842	1.274	1.096	1.476	1.212	1.670	1.258
Savunma ve Güvenlik	147	1.223	117	1.176	181	1.526	232	1.783	247	1.758
Taşımacılık	697	6.206	479	6.090	805	7.938	1.074	8.564	1.361	8.545
Tarım, Hayvancılık, Ormancılık, Balıkçılık	227	813	182	857	276	1.043	307	1.100	378	1.101
Ticaret, Büro, Eğitim ve Güzeli Sanatlar	2.378	7.942	2.391	9.057	3.065	11.528	3.873	11.883	4.199	11.227

Toprak, Cam, Çimento	517	4.748	506	4.938	836	6.867	996	7.244	978	6.842
Toplam	16.149	103.522	14.378	105.848	20.783	140.468	25.197	149.861	28.089	152.210

Kaynak: SGK İstatistiklerinden derlenmiştir.

Yukarıdaki tablo verilen yıllar itibariyle hem yürütülen ekonomik faaliyete hem de cinsiyete göre Türkiye’deki 4 gün ve üzeri iş göremezlikle sonuçlanan iş kazalarına ilişkin verileri içermektedir. Buna göre kadın çalışanların erkek çalışanlara nazaran daha fazla 4 gün ve üzeri iş göremezlikle sonuçlanan iş kazasına uğradığı tek faaliyet Sağlık ve Sosyal Hizmetler faaliyetidir. Diğer tüm faaliyetlerde iş kazasına uğrayan erkek çalışan sayısı kadın çalışan sayısından fazladır. Bununla birlikte 4 gün ve üzeri iş göremezlikle sonuçlanan iş kazalarında kadın çalışanlara nazaran erkek çalışanların oransal olarak çok daha fazla iş kazasına uğradığı faaliyetler; Enerji, İnşaat, Madencilik ve Taş Ocakçılığı faaliyetleridir.

Tablo 2.16: Türkiye’de Ekonomik Faaliyete ve Cinsiyete Göre Ölümle Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

	2019		2020		2021		2022		2023	
Ekonomik Faaliyet	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Ağaç ve Kağıt	0	18	1	17	0	25	0	34	1	44
Banka, Finans ve Sigorta	1	5	0	0	0	1	0	0	0	2
Basın, Yayın ve Gazetecilik	0	0	0	0	0	2	0	1	0	2
Dokuma, Hazır Giyim ve Deri	4	23	3	24	7	36	3	29	8	51
Enerji	0	24	0	27	0	32	0	26	0	29
Genel İşler	3	50	1	45	1	51	4	52	5	59
Gıda Sanayi	0	28	3	20	0	28	3	26	8	65
İletişim	0	0	0	2	0	1	0	2	0	0
İnşaat	0	368	0	347	1	385	0	422	1	551
Konaklama ve Eğlence	3	29	2	41	6	49	4	45	6	66
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	0	48	0	66	0	75	0	105	0	86
Metal	1	85	4	108	2	124	3	143	5	209
Petrol, Kimya, Lastik, Plastik ve İlaç	3	20	2	29	0	25	1	44	3	31
Sağlık ve Sosyal Hizmetler	1	5	4	11	4	8	3	18	9	17
Savunma ve Güvenlik	0	30	0	22	0	24	1	28	0	27
Taşımacılık	2	214	0	241	2	255	2	258	2	345
Tarım, Hayvancılık, Ormancılık, Balıkçılık	0	31	0	34	0	33	5	31	2	33

Ticaret, Büro, Eğitim ve Güzel Sanatlar	3	124	14	130	7	145	10	168	9	221
Toprak, Cam, Çimento	0	24	0	33	2	51	0	46	0	69
Toplam	21	1.126	34	1.197	32	1.350	39	1.478	59	1.907

Kaynak: SGK İstatistiklerinden derlenmiştir.

Yukarıdaki tablo ise verilen yıllar itibariyle hem yürütülen ekonomik faaliyete hem de cinsiyete göre Türkiye’deki ölümle sonuçlanan iş kazalarına ilişkin verileri içermektedir. Buna göre ölümle sonuçlanan iş kazalarının çoğu bütün faaliyetlerde geçerli olmak üzere erkek çalışanlar tarafından yaşanmıştır. Bununla birlikte ölümle sonuçlanan iş kazalarında kadın çalışanlara nazaran erkek çalışanların oransal olarak çok daha fazla iş kazasına uğradığı faaliyetler; İnşaat, Taşımacılık ve Madencilik ve Taş Ocakçılığı faaliyetleridir.

2.3.1.6.1.4. Türkiye’de Yaranın Türü, Yaranın Vücuttaki Yeri ve Yaralanmaya Sebep Olan Olaya Göre İş Kazaları

Burada 2019, 2020, 2021, 2022 ve 2023 yıllarında Türkiye genelinde yaşanan iş kazaları sonucunda ne tür yaralanmaların gerçekleştiği, yaralanmaların vücudun hangi bölgesinde olduğu ve yaralanmaya sebep olan olaylara yer verilecektir.

Tablo 2.17: Türkiye’de Yaranın Türüne Göre 4 Günden Az İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazaları, (2019,2020,2021,2022,2023).

Yaranın Türü	2019	2020	2021	2022	2023
Bilinmeyen	19.146	17.130	23.915	29.224	35.664
Yaralar ve Yüzeysel Yaralanmalar	136.466	120.752	163.397	187.635	229.430
Kemik Kırıkları	4.492	4.092	4.884	5.426	6.612
Çıklıklar, Burkulmalar ve İncinmeler	40.224	34.607	46.710	55.381	68.415
Travma Sonucu Organ Kaybı (Bedenin Bir Parçasının Kaybı)	98	74	101	89	132
Beyin Sarsıntısı ve İç Yaralanmalar	656	573	754	930	1.072
Yanıklar, Kaynar Su ile Kavrulma ve Donmalar	7.713	4.976	6.604	8.787	11.443
Zehirlenme ve Enfeksiyonlar	6.236	4.187	4.414	6.924	9.009
Suda Boğulma ve Nefesin Kesilmesi	77	63	98	103	127
Ses, Titreşim ve Basınç Etkileri	479	326	399	479	633
Aşırı Isı, Işık, ve Radyasyon Etkileri	348	341	511	566	807
Şok	871	724	898	1.226	1.445
Birden Fazla Yaralanmalar	1.087	1.083	1.230	1.563	1.814
Diğer	84.899	75.108	95.918	115.432	134.499

Kaynak: SGK İstatistiklerinden derlenmiştir.

Yukarıdaki tabloda verilen yıllar itibariyle Türkiye’de 4 günden az iş göremezlikle sonuçlanan iş kazalarında oluşan “yara türü” ne ilişkin bilgiler yer almaktadır. Buna göre 4 günden az iş göremezlik oluşturan iş kazalarının çoğunluğunda yaranın türü, “yaralar ve yüzeysel yaralanmalar”, “çıkıklar, burkulmalar ve incinmeler” ve “yanıklar, kaynar su ile kavrulma ve donmalar” dır (“Bilinmeyen” hariç tutularak).

Tablo 2.18: Türkiye’de Yaranın Türüne Göre 4 Gün ve Üzeri İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazaları, (2019,2020,2021,2022,2023).

Yaranın Türü	2019	2020	2021	2022	2023
Bilinmeyen	4.250	4.369	6.089	6.700	7.473
Yaralar ve Yüzeysel Yaralanmalar	51.656	52.456	71.528	76.791	79.564
Kemik Kırıkları	15.490	15.268	19.122	19.945	20.296
Çıkıklar, Burkulmalar ve İncinmeler	22.370	22.269	30.175	33.533	35.423
Travma Sonucu Organ Kaybı (Bedenin Bir Parçasının Kaybı)	463	451	574	580	538
Beyin Sarsıntısı ve İç Yaralanmalar	274	257	325	391	370
Yanıklar, Kaynar Su ile Kavrulma ve Donmalar	3.359	2.923	3.962	4.420	4.528
Zehirlenme ve Enfeksiyonlar	248	296	323	280	314
Suda Boğulma ve Nefesin Kesilmesi	1	6	9	5	12
Ses, Titreşim ve Basınç Etkileri	81	66	67	92	74
Aşırı Isı, Işık, ve Radyasyon Etkileri	79	41	87	114	108
Şok	75	50	94	89	80
Birden Fazla Yaralanmalar	893	831	1.125	1.206	1.261
Diğer	20.430	20.943	27.771	30.912	30.258
Toplam	119.669	120.226	161.251	175.058	100.735

Kaynak: SGK İstatistiklerinden derlenmiştir.

Yukarıdaki tabloda verilen yıllar itibariyle Türkiye’de 4 gün ve üzeri iş göremezlikle sonuçlanan iş kazalarında oluşan “yara türü” ne ilişkin bilgiler yer almaktadır. Buna göre 4 gün ve üzeri iş göremezlik oluşturan iş kazalarının çoğunluğunda yaranın türü, “yaralar ve yüzeysel yaralanmalar”, “çıkıklar, burkulmalar ve incinmeler” ve “kemik kırıkları”dır (“Bilinmeyen” hariç tutularak).

Tablo 2.19: Türkiye’de Yaranın Türüne Göre Ölümcül İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Yaranın Türü	2019	2020	2021	2022	2023
Bilinmeyen	175	222	214	244	355
Yaralar ve Yüzeysel Yaralanmalar	19	26	30	16	22
Kemik Kırıkları	45	50	61	61	66
Çıkıklar, Burkulmalar ve İncinmeler	1	0	2	1	4
Travma Sonucu Organ Kaybı (Bedenin Bir Parçasının Kaybı)	13	13	9	7	11
Beyin Sarsıntısı ve İç Yaralanmalar	121	128	127	139	170
Yanıklar, Kaynar Su ile Kavrulma ve Donmalar	16	12	21	25	34
Zehirlenme ve Enfeksiyonlar	6	7	12	7	8

Suda Boğulma ve Nefesin Kesilmesi	19	13	15	17	29
Ses, Titreşim ve Basınç Etkileri	1	2	1	2	2
Aşırı Isı, Işık, ve Radyasyon Etkileri	0	0	1	1	1
Şok	9	4	202	8	10
Birden Fazla Yaralanmalar	189	202	687	227	271
Diğer	533	552	0	762	983
Toplam	1.147	1.231	1.382	1.517	1.966

Kaynak: SGK İstatistiklerinden derlenmiştir.

Yukarıdaki tabloda ise verilen yıllar itibariyle Türkiye’de yaşanan ölümlü iş kazalarında oluşan “yara türü” ne ilişkin bilgiler yer almaktadır. Buna göre ölümle sonuçlanan iş kazalarının çoğunluğunda yaranın türü, “Birden Fazla Yaralanmalar”, “Beyin Sarsıntısı ve İç Yaralanmalar” ve “Kemik Kırıkları”dır (“Bilinmeyen” hariç tutularak).

Tablo 2.20: Türkiye’de Yaranın Vücuttaki Yerine Göre 4 Günden Az İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazaları, (2019,2020,2021,2022,2023).

Yaranın Vücuttaki Yeri	2019	2020	2021	2022	2023
Belirtilmemiş	19.304	16.826	23.121	27.628	33.119
Kafada meydana gelen belirtilmemiş alanlar	47.290	41.257	55.386	64.725	78.462
Boyun; boyundaki omurilik ve omur dahil	1.857	1.505	1.897	2.323	2.801
Sırt; sırttaki omurilik ve omur dahil	7.391	6.678	9.316	10.787	12.956
Gövde ve organlar; belirtilmemiş alanlar	6.709	5.838	8.163	9.726	12.004
Kollar	98.116	83.216	109.842	129.488	159.318
Bacaklar	47.895	42.565	58.850	66.956	81.659
Tüm beden ve çeşitli bölgeler	7.444	6.691	7.503	10.026	13.442
Diğer	66.786	59.460	76.074	92.106	107.341
Toplam	302.792	274.036	350.152	413.765	501.102

Kaynak: SGK İstatistiklerinden derlenmiştir.

Yukarıdaki tabloda verilen yıllar itibariyle Türkiye’de 4 günden az iş göremezlikle sonuçlanan iş kazalarında vücudun zarar gören yerine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Buna göre 4 günden az iş göremezlik oluşturan iş kazalarının çoğunluğunda yaranın vücuttaki yeri, “kollar”, “kafada meydana gelen belirtilmemiş alanlar” ve “bacaklar”dır (“Belirtilmemiş” ve “Diğer” hariç tutularak).

Tablo 2.21: Türkiye’de Yaranın Vücuttaki Yerine Göre 4 Gün ve Üzeri İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazaları, (2019,2020,2021,2022,2023).

Yaranın Vücuttaki Yeri	2019	2020	2021	2022	2023
Belirtilmemiş	3.477	3.669	4.940	5.212	5.694
Kafada meydana gelen belirtilmemiş alanlar	5.608	5.753	7.849	8.594	8.959
Boyun; boyundaki omurilik ve omur dahil	495	496	614	678	673
Sırt; sırttaki omurilik ve omur dahil	2.907	2.912	4.136	4.532	5.203
Gövde ve organlar; belirtilmemiş alanlar	2.414	2.383	3.291	3.526	3.759
Kollar	56.414	55.377	73.166	79.526	81.868

Bacaklar	27.886	28.665	39.234	42.386	43.965
Tüm beden ve çeşitli bölgeler	2.284	2.297	3.181	3.379	3.575
Diğer	18.186	18.674	24.840	27.228	27.245
Toplam	119.671	120.226	161.251	175.061	180.941

Kaynak: SGK İstatistiklerinden derlenmiştir.

Yukarıdaki tabloda ise verilen yıllar itibariyle Türkiye’de 4 gün ve üzeri iş göremezlik oluşturan iş kazalarında vücudun zarar gören yerine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Buna göre 4 gün ve üzeri iş göremezlikle sonuçlanan iş kazalarının çoğunluğunda yaranın vücuttaki yeri, “kollar”, “kafada meydana gelen belirtilmemiş alanlar” ve “bacaklar”dır (“Belirtilmemiş” ve “Diğer” hariç tutularak).

Tablo 2.22: Türkiye’de Yaranın Vücuttaki Yerine Göre Ölümcül İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Yaranın Vücuttaki Yeri	2019	2020	2021	2022	2023
Belirtilmemiş	235	294	298	313	521
Kafada meydana gelen belirtilmemiş alanlar	158	180	185	192	196
Boyun; boyundaki omurilik ve omur dahil	27	21	26	34	39
Sırt; sırttaki omurilik ve omur dahil	4	7	4	6	4
Gövde ve organlar; belirtilmemiş alanlar	75	65	93	91	109
Kollar	6	6	8	13	3
Bacaklar	14	12	10	21	21
Tüm beden ve çeşitli bölgeler	307	318	350	348	487
Diğer	321	328	408	499	586
Toplam	1.147	1.231	1.382	1.517	1.966

Kaynak: SGK İstatistiklerinden derlenmiştir.

Yukarıdaki tabloda ise verilen yıllar itibariyle Türkiye’de ölümle sonuçlanan iş kazalarında vücudun zarar gören yerine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Buna göre ölümle sonuçlanan iş kazalarının çoğunluğunda yaranın vücuttaki yeri, “kafada meydana gelen belirtilmemiş alanlar”, “Gövde ve organlar; belirtilmemiş alanlar” ve “Boyun; boyundaki omurilik ve omur dahil”dir (“Belirtilmemiş” ve “Diğer” hariç tutularak).

Tablo 2.23: Türkiye’de Yaralanmaya Sebep Olan Olaya Göre 4 Günden Az İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Yaralanmaya Sebep Olan Olay	2019	2020	2021	2022	2023
Bilgi Yok	13.365	12.143	15.704	19.627	25.935
Elektrik akımı, ısı, tehlikeli maddelerle temas	7.264	5.491	7.672	9.761	13.494
Boğulma, gömülme, sarılma	441	334	419	474	752

Sabit bir nesneye yatay veya düşey darbe (kazazede hareket halindeyken)	28.521	25.022	36.175	40.857	48.252
Hareket halindeki bir nesnenin çarpması	24.049	20.967	29.199	33.225	40.115
Sivri uçlu, sert veya kaba bir materyal araç ile temas	51.039	44.852	57.066	68.077	84.549
Kısılmak, ezilmek vb.	20.889	18.297	24.375	27.946	35.522
Fiziksel veya ruhsal baskı	5.021	4.058	6.314	7.760	9.846
Isırılma, tekme vb. (hayvan veya insan tarafından)	3.377	2.720	3.300	4.570	5.647
Diğer	148.826	130.152	169.609	201.288	236.990
Toplam	302.792	264.036	349.833	413.585	501.102

Kaynak: SGK İstatistiklerinden derlenmiştir.

Yukarıdaki tabloda verilen yıllar itibariyle Türkiye’de 4 günden az iş göremezlikle sonuçlanan iş kazalarında yaralanmaya sebep olan olaya ilişkin bilgiler yer almaktadır. Buna göre 4 günden az iş göremezlik oluşturan iş kazalarının çoğunluğunda yaralanmaya sebep olan olay, “Sivri uçlu, sert veya kaba bir materyal araç ile temas”, “Sabit bir nesneye yatay veya düşey darbe (kazazede hareket halindeyken)” ve “Hareket halindeki bir nesnenin çarpması” ‘dır (“Bilgi Yok” ve “Diğer” hariç tutularak).

Tablo 2.24: Türkiye’de Yaralanmaya Sebep Olan Olaya Göre 4 Gün ve Üzeri İş Göremezlikle Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Yaralanmaya Sebep Olan Olay	2019	2020	2021	2022	2023
Bilgi Yok	4.138	4.346	5.717	6.191	7.044
Elektrik akımı, ısı, tehlikeli maddelerle temas	2.244	1.987	2.712	3.036	3.316
Boğulma, gömülme, sarılma	45	39	61	60	68
Sabit bir nesneye yatay veya düşey darbe (kazazede hareket halindeyken)	13.269	13.627	18.997	20.603	21.062
Hareket halindeki bir nesnenin çarpması	10.686	10.449	14.634	15.767	16.210
Sivri uçlu, sert veya kaba bir materyal araç ile temas	18.425	18.271	24.098	26.621	28.614
Kısılmak, ezilmek vb.	18.507	18.733	24.073	26.220	27.634
Fiziksel veya ruhsal baskı	1.793	1.584	2.785	3.296	3.404
Isırılma, tekme vb. (hayvan veya insan tarafından)	338	308	368	490	529
Diğer	50.226	50.882	67.806	72.774	72.418
Toplam	119.671	120.226	161.251	175.058	180.299

Kaynak: SGK İstatistiklerinden derlenmiştir.

Yukarıdaki tabloda verilen yıllar itibariyle Türkiye’de 4 gün ve üzeri iş göremezlikle sonuçlanan iş kazalarında yaralanmaya sebep olan olaya ilişkin bilgiler yer almaktadır. Buna göre 4 gün ve üzeri iş göremezlik oluşturan iş kazalarında yaralanmaya sebep olan olay ise

çoğunlukla “sivri uçlu, sert veya kaba bir materyal araç ile temas”, “kısılmak, ezilmek vb.” ve “sabit bir nesneye yatay veya düşey darbe (kazazede hareket halindeyken)” ’dir (“Bilgi Yok” ve “Diğer” hariç tutularak).

Tablo 2.25: Türkiye’de Yaralanmaya Sebep Olan Olaya Göre Ölümle Sonuçlanan İş Kazaları (2019,2020,2021,2022,2023).

Yaralanmaya Sebep Olan Olay	2019	2020	2021	2022	2023
Bilgi Yok	126	156	175	210	298
Elektrik akımı, ısı, tehlikeli maddelerle temas	57	50	63	73	75
Boğulma, gömülme, sarılma	31	24	24	34	76
Sabit bir nesneye yatay veya düşey darbe (kazazede hareket halindeyken)	107	129	141	134	144
Hareket halindeki bir nesnenin çarpması	199	200	200	211	223
Sivri uçlu, sert veya kaba bir materyal araç ile temas	13	14	20	10	31
Kısılmak, ezilmek vb.	80	86	110	116	131
Fiziksel veya ruhsal baskı	7	11	10	6	15
Isırılma, tekme vb. (hayvan veya insan tarafından)	1	0	0	1	3
Diğer	526	561	639	722	970
Toplam	1.147	1.231	1.382	1.517	1.966

Kaynak: SGK İstatistiklerinden derlenmiştir.

Yukarıdaki tabloda ise verilen yıllar itibariyle Türkiye’de ölümle sonuçlanan iş kazalarında yaralanmaya sebep olan olaya ilişkin bilgiler yer almaktadır. Buna göre ölümle sonuçlanan iş kazalarının çoğunluğunda yaralanmaya sebep olan olay, “hareket halindeki bir nesnenin çarpması”, “sabit bir nesneye yatay veya düşey darbe (kazazede hareket halindeyken)” ve “kısılmak, ezilmek vb.” ’dir (“Bilgi Yok” ve “Diğer” hariç tutularak).

2.3.2. Türkiye’de İş Kazalarına Yönelik Temel Kanun, Yönetmelik ve Tebliğler

2.3.2.1. 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası

01.10.2008 tarihinden itibaren geçerli olan 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası 16.06.2006 tarihinde resmî gazetede yayımlanmış ve günümüz itibariyle uygulamadaki sosyal sigortalar kanunudur. Kanun, yine Kanunda belirlenen hallerde gerçekleşen kazaları iş kazası kabul ederek bu kazaların mağdurlarına ve hak sahiplerine İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası kapsamında belirlenen yardımları gerçekleştirmektedir. Aynı zamanda Kanunda iş kazasının söz konusu olduğu hallerde sosyal sigortalar açısından

işverenlerin sorumluluklarına ve bu sorumluklarını yerine getirmemeleri halinde uygulanacak yaptırımlara yer vermektedir (Detaylar ilerleyen bölümde verilecektir).

2.3.2.2. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu

İş kazaları açısından AB standartlarına uyum kapsamında atılan son adım 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunun yürürlüğe girmesi olmuştur. Bu Kanun, kamu ve özel sektör ayırt etmeksizin bütün işlere ve işyerlerine ve bu işyerlerinin işverenleri ile işveren vekillerine, çırak ve stajyerleri de dahil olmak üzere tüm çalışanlarına faaliyet konularına bakılmaksızın uygulanmak üzere 30.06.2012 tarih 28339 sayılı Resmi Gazete ilanı ile yürürlüğe girmiştir. Ancak bu Kanunu'n istisna gözettiği faaliyet ve kişiler bulunmaktadır. Buna göre Kanunun uygulanmadığı faaliyet ve kişiler;

“a) Fabrika, bakım merkezi, dikimevi ve benzeri işyerlerindeki haric Türk Silahlı Kuvvetleri, genel kolluk kuvvetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığının faaliyetleri.

b) Afet ve acil durum birimlerinin müdahale faaliyetleri.

c) Ev hizmetleri.

Ç) Çalışan istihdam etmeksizin kendi nam ve hesabına mal ve hizmet üretimi yapanlar.

d) Hükümlü ve tutuklulara yönelik infaz hizmetleri sırasında, iyileştirme kapsamında yapılan iş yurdu, eğitim, güvenlik ve meslek edindirme faaliyetleridir”(6331, m:2).

“Kanunun amacı işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve mevcut sağlık ve güvenlik şartlarının iyileştirilmesi için işveren ve çalışanların görev, yetki, sorumluluk, hak ve yükümlülüklerini düzenlemektir” (6331, m:1). (Detaylar ilerleyen bölümde verilecektir.)

6331 Sayılı Kanun iş kazasını “işyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenlen özre uğratan olay” olarak tanımlamaktadır (6331, m:3/g).

2.3.2.3. Yönetmelik ve Tebliğler

İş kazalarına yönelik temel kanunların yanında iş sağlığı ve güvenliği açısından yürürlükte bulunan yönetmelikler;

“Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik, Askerî İşyerleri İle Yurt Güvenliği İçin Gerekli Maddeler Üretilen İşyerlerinin Denetimi, Teftişi ve Bu İşyerlerinde İşin Durdurulması Hakkında Yönetmelik, Balıkçı Gemilerinde Yapılan Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik, Biyolojik Etkenlere Maruziyet Risklerinin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik, Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelik, Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik, Çalışanların Gürültü İle İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik, Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, Çalışanların Patlayıcı Ortamların Tehlikelerinden Korunması Hakkında Yönetmelik, Çalışanların Titreşimle İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik, Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında

Yönetmelik, Ekranlı Araçlarla Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik, Elle Taşıma İşleri Yönetmeliği, Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik, Geçici veya Belirli Süreli İşlerde, İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkında Yönetmelik, Gemi Adamlarının İkamet Yerleri, Sağlık ve İaşelerine Dair Yönetmelik, İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği, İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik, İş Hijyeni Ölçüm, Test ve Analizi Yapan Laboratuvarlar Hakkında Yönetmelik, İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği, İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin Desteklenmesi Hakkında Yönetmelik, İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik, İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği, İş Yeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik, İş Yeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik, İş Yerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik, İş Yerlerinde İşin Durdurulmasına Dair Yönetmelik, Kanserojen veya Mutajen Maddelerle Çalışmalarda, Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik, Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda, Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik, Kişisel Koruyucu Donanımların İş Yerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik, Maden İş Yerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği, Sağlık Kuralları Bakımından Günde Azami Yedi Buçuk Saat veya Daha Az Çalışılması Gereken İşler Hakkında Yönetmelik, Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği, Tehlikeli ve Çok Tehlikeli Sınıfta Yer Alan İşlerde Çalıştırılacakların Mesleki Eğitimlerine Dair Yönetmelik, Tozla Mücadele Yönetmeliği, Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi Yönetmeliği, Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği” bulunmaktadır (ÇSGB, 2024).

Tebliğler ise;

“6331 Sayılı İSG Kanunu’ndaki İdari Para Cezaları, Asbest Sökümü İle İlgili Eğitim Programlarına İlişkin Tebliğ, Bazı Kişisel Koruyucu Donanımların İthalat Denetimlerinin Dış Ticaret Veri Sistemi Üzerinden Yapılmasına Dair Dış Ticarete Standardizasyon Tebliği (No: 2010/43), Büyük Endüstriyel Kazalarla İlgili Hazırlanacak Güvenlik Raporu Tebliği, İş Sağlığı ve Güvenliği İle İlgili Çalışan Temsilcisinin Nitelikleri ve Seçilme Usul ve Esaslarına İlişkin Tebliğ, İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İş Yeri Tehlike Sınıfları Tebliği, Kişisel Koruyucu Donanım Yönetmeliği Kapsamında Sistem Belgelendirme Konusunda Onaylanmış Kuruluş Olarak Türk Standartları Enstitüsü’nün Görevlendirilmesine Dair Tebliğ, Kişisel Koruyucu Donanımlar Teknik Komitesinin Oluşumu ve Görevlerine Dair Tebliğ, Kişisel Koruyucu Donanımların İthalat Denetimi Tebliği (Ürün Güvenliği ve Denetimi: 2021/11), Kişisel Koruyucu Donanımların İthalat Denetimlerine Dair Dış Ticarete Standardizasyon Tebliği’nde Değişiklik Yapılması Hakkında Tebliğ (No: 2010/26), Kişisel Koruyucu Donanımların İthalat Denetimlerini Düzenleyen Dış Ticarete Standardizasyon Tebliği (No: 2007/11), Kişisel Koruyucu Donanımların İthalat Denetimlerinin Dış Ticaret Veri Sistemi Üzerinden Yapılmasına Dair, Dış Ticarete Standardizasyon Tebliği (No: 2011/39), Kişisel Koruyucu Donanımların Kategorizasyon Rehberine Dair Tebliğ, Kişisel Koruyucu Donanımlarla İlgili Onaylanmış Kuruluşların Görevlendirilmesine Dair Tebliğ, Kişisel Koruyucu Donanımlarla İlgili Uyumlaştırılmış Ulusal Standartlara Dair Tebliğ, Tozla Mücadele ile İlgili Uygulamalara İlişkin Tebliğ, Türk Standartları Enstitüsü’nün Kişisel Koruyucu Donanım Yönetmeliği Kapsamında Bulunan Ayak ve Bacak Koruyucuları Konusunda Onaylanmış Kuruluş Olarak Görevlendirilmesine Dair Tebliğ, Universal Sertifikasyon ve Gözetim Hizmetleri Tic.Ltd.Şti’nin Kişisel Koruyucu Donanım Yönetmeliği Kapsamında Onaylanmış Kuruluş Olarak Görevlendirilmesine Dair Tebliğ, Yıllara Göre Gemi Adamları İaşe Bedeli Tablosu” olarak sayılabilmektedir (ÇSGB, 2024).

2.4. Türkiye’de Sosyal Sigorta Sisteminde İş Kazaları Sigortası

Türkiye’de sosyal sigorta sistemi işçi, işveren ve devletin çeşitli sigorta kolları için çeşitli oranlarda belirlenen prim oranları ile katkıda bulunduğu bir sistemdir. Sosyal sigorta sistemine giriş şartları, prim oranları, hangi hallerde hangi sigorta kolundan ne tür yardım yapılabileceği 5510 SSGSSK’na göre belirlenmektedir. Kanunun uygulayıcısı da SGK’dır. İş Kazaları Sigortası, Kanunda kısa vadeli sigorta kolları kapsamında İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Sigortası olarak geçmektedir (5510 SSGSSK).

Kısa vadeli sigorta kollarının tamamı için prim ödeme yükümlüsü işveren olmakla birlikte prim oranı %2’dir. İşçinin aylık ücreti üzerinden bu oran dikkate alınarak yapılan hesaplama sonucu işverenin ödeyeceği prim miktarı belirlenmektedir (5510 SSGSSK, m.82/c).

İşveren prim ödeme sorumluluğunu yerine getirmemiş olsa bile işçi iş kazasına maruz kalması halinde Kanunun ön gördüğü yardımlara hak kazanmaktadır. Bu yardımlar, tıbbi bakım hizmetleri, geçici ve sürekli iş göremezlik ödenekleri, iş kazası sebebiyle ölüm halinde hak sahiplerine ölüm geliri, cenaze ödeneği, ölüm geliri bağlanmış kız çocuklarının evlenmesi halinde evlenme ödeneği verilmesini içermektedir (5510 SSGSSK, m:16). Kişinin bu yardımlardan faydalanabilmesi için iş kazası geçirdiğinin ispat edilmesi yeterlidir. İş kazasının tespit edilebilmesi durumunda kaza tarihinde kazazedenin sigortalılığının sağlanmamış olsa bile bu yardımlardan faydalanması söz konusudur (5510 SSGSSK, m:23).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL GÜVENLİK KURUMU PERSPEKTİFİNDEN KAYITLI VE KAYIT DIŞI İSTİHDAM YAŞANAN İŞ KAZASI TANIMI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Sosyal Güvenlik Kurumu Perspektifinden Kayıtlı ve Kayıt Dışı İstihdamda Yaşanan İş Kazaları

Çalışmanın bu bölümünde Sosyal Güvenlik Kurumu açısından iş kazasının anlamı, bir iş kazası iddiasının kayıtlı ve kayıt dışı çalışan açısından nasıl değerlendirildiği ve soruşturulduğu ile iş kazası olarak tanımlanan bir olay söz konusu iken neler yapıldığı üzerine durulmaktadır.

3.1.1. Sosyal Güvenlik Kurumu Açısından İş Kazasının Tanımı ve Bildirimi

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda iş kazasının tanımı bulunmamaktadır. Ancak Kanunun 13. Maddesi'nde iş kazası sayılan haller maddeler halinde listelenmiştir. Buna göre, 5510 Sayılı Kanun'a göre bir olayın iş kazası sayılması için;

- “a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,
 - b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle,
 - c) Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,
 - d) Bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,
 - e) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında” gerçekleşmesi ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hâle”,
- getirmesi gerekmektedir (5510, m:13).

Dolayısıyla bir kazanın SGK nezdinde “iş kazası” sayılması için öncelikle bu kazanın Kanun çerçevesinde “sigortalı” kişi tarafından geçirilmiş olması ve bu sigortalının İş Kazası ve Meslek Hastalıkları sigortasına tabi olması, sigortalının işverenin çalışma, iş görme talimatına hazır bir vaziyette olması veya “çalışmış” kabul edildiği bir zaman diliminde gerçekleşmesi gerekmektedir. Öte yandan kazanın muhakkak işyeri sınırlarında gerçekleşmesi gerekmediği gibi olayın meydana geldiği anda sigortalıya hemen zarar vermiş olması da gerekmemektedir (Y.21.HD, T.15.04.2019, E.2018/5018, K.2019/ 2931; Erdoğan, 2013:1101). Üzerinden zaman geçtikten sonra ortaya çıkan zararın kaza ile uygun illiyet bağının kurulabiliyor olması gerekmektedir (Sosyal Güvenlik Denetmenleri Çalışma Talimatı, m: 2.13.1; SGK 2016/21 Sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları İşlemleri Genelgesi, m.1/e).

Yukarıda değinilen hallerden herhangi biri söz konusu olduğunda “Hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar” (5510, m:4/1-a), “ceza infaz kurumları ile tutukevleri bünyesinde oluşturulan tesis, atölye ve benzeri ünitelerde çalıştırılan hükümlü ve tutuklular, 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanununda belirtilen aday çırak, çırak ve işletmelerde meslekî eğitim gören öğrenciler”, “Harp malulleri ile 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanuna veya 2330 sayılı Kanun hükümleri veya 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Kanunun 56 ncı maddesi uygulanarak aylık bağlanmasını gerektiren kanunlara göre vazife malullüğü aylığı bağlanmış maluller”, “Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen meslek edindirme, geliştirme ve değiştirme eğitimine katılan kursiyerler” ve “Ülkemiz ile sosyal güvenlik sözleşmesi olmayan ülkelerde iş üstlenen işverenlerce yurt dışındaki işyerlerinde çalıştırılmak üzere götürülen Türk işçileri” (5510, m:5a, 5b, 5c, 5e, 5g) ve “2547 sayılı Kanunun Ek 29uncu maddesine göre intörn statüsündeki öğrenciler” için işverenleri kazanın olduğu yerdeki yetkili kolluk kuvvetlerine derhal (Türkiye ile sosyal güvenlik sözleşmesi olmayan ülkelerde iş üstlenen işverenlerce yurt dışındaki işyerlerinde çalıştırılmak üzere götürülen Türk işçileri için işverenleri kazanın olduğu ve ülkemiz ile sosyal güvenlik sözleşmesi bulunmayan ülkelerdeki yerel kolluk kuvvetlerine derhal), en geç kazadan sonraki üç işgünü içinde iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesi düzenleyerek -e sigorta ile doğrudan Kuruma veya işyerinin bulunduğu il sınırlarındaki Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü ve/veya Sosyal Güvenlik Merkez Müdürlüğü’ne doğrudan ya da taahhütlü posta ile haber vermek zorundadır (5510, m:13-2/a). Kazanın işverenin kontrolü dışında bir yerde gerçekleşmesi halinde bu süre işverenin kazayı öğrendiği tarihten itibaren başlar (5510, m:13-2/c).

“Köy ve mahalle muhtarları ile hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar” (5510, m:4/b-1,2,3,4) ise kendileri, iş kazasının üzerinden bir ayı geçmemek şartıyla rahatsızlığının bildirim yapmaya engel olmadığı günden sonra üç işgünü içinde kendi adlarına iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesini düzenleyerek -e sigorta ile doğrudan Kuruma veya işyerinin bulunduğu il sınırlarındaki Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü ve/veya Sosyal Güvenlik Merkez Müdürlüğü’ne doğrudan ya da taahhütlü posta ile haber vermek zorundadır (5510, m:13/b).

İş kazası ve meslek hastalığı sigortasına tabi “tarım veya orman işlerinde hizmet akdiyle süresiz olarak çalışanlar” (5510, m: ek 5), “ev hizmetlerinde bir veya birden fazla gerçek kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıkları kişi yanında ay içinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 gün ve daha fazla olan sigortalılar ile konut kapıcılığı işyerlerinde çalıştırılan sigortalılar” (5510, m:ek 9/1) ve “Ev hizmetlerinde bir veya birden fazla gerçek kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıkları kişi yanında ay içinde çalışma saati süresine

göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 günden az olanlar” (5510, m: ek 9/2)’ın ise kendileri veya işverenleri tarafından kazanın olduğu yerdeki yetkili kolluk kuvvetlerine derhal, kazadan sonraki üç iş günü içinde ise ilgili Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü ve/veya Sosyal Güvenlik Merkez Müdürlüğü’ne iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesi ile iş kazasının bildirilmesi gerekmektedir (SSİY, m:35/c).

İşveren tarafından kuruma zamanında iş kazası bildiriminin yapılmaması halinde bildirimin Kuruma yapıldığı tarihe kadar sigortalıya ödenen/ödenecek geçici iş göremezlik ödeneği işverenden tahsil edilmektedir (5510, m:21; SGK 2016/21 Sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları İşlemleri Genelgesi, m.1.1.4). Süresinde bildirimi yapılmayan her bir iş kazası için işverene ayrıca idari para cezası da uygulanmaktadır (6331 Sayılı Kanun, m:26/e). Kendi nam ve hesabına çalışanların zamanında iş kazası bildirimini yapmamaları halinde ise bildirim tarihine kadar geçen süre için geçici iş göremezlik ödeneği kendilerine ödenmemekte sadece bildirim tarihinden sonraki sürelerle ait geçici iş göremezlik ödeneği ödenmektedir (SGK 2016/21 Sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları İşlemleri Genelgesi, m.1.1.4, SSİY, m:35/4-5).

Kanunun EK 5. Maddesine istinaden sigortalıların İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sigorta Kolu kapsamında sağlanan yardımlardan faydalanabilmesi için iş kazasının olduğu tarihten en az on gün önce sigortalılıklarının tescil edilmiş olması ve kaza anında sigortalılıklarının sona ermemiş olması gerekmektedir. İş kazası veya meslek hastalığından dolayı geçici iş göremezlik ödeneği alabilmeleri için de prim ve prime ilişkin herhangi bir borçlarının bulunmaması gerekmektedir. Ek 5. Sigortalıları, tescil tarihinden itibaren ilk on gün içinde (onuncu gün dahil) iş kazası yaşanmaları halinde geçici iş göremezlik ödeneğinden faydalanamamaktadır (5510, m: Ek Madde 5; SGK 2016/21 Sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları İşlemleri Genelgesi, m:3.2.).

Kanunun 4/1-b. Maddesine istinaden sigortalıların İş Kazası ve Meslek Hastalıkları sigorta kolu kapsamında geçici iş göremezlik ödeneğinden faydalanabilmeleri için öncelikle genel sağlık sigortasına ilişkin borçlarda dahil olmak üzere prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması ve sadece yatarak tedavi süresince veya yatarak tedavi sonrasında bu tedavinin bir parçası olarak verilen istirahat raporu süresince ödenmektedir (5510, m:18/6).

3.1.2. Sosyal Güvenlik Kurumunca İş Kazası İddiasının Değerlendirilmesi ve Soruşturulması

İşveren tarafından düzenlenen iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesi, alınmış ise tanık ifade tutanakları, kazanın bildirildiği kolluk kuvvetlerinin kazaya dair düzenledikleri tutanaklar ve kamu kurum/kuruluşlarında yaşanan iş kazası sebebiyle düzenlenen resmi belge, bilgi ve

kazaya ilişkin düzenlenmiş tutanak veya raporların incelenmesi sonucu Sosyal Güvenlik İl Müdürlüklerinin kısa vadeli sigorta servisleri başka bir işleme gerek kalmaksızın bildirilen kazanın iş kazası olup olmadığına karar verebilmektedir (SGK 2016/21 Sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları İşlemleri Genelgesi, m. 2.1.1.1, SSİY, m:37/1).

Bildirilen olayın Kısa Vadeli Sigorta Servisi tarafından iş kazası olmadığına karar verilmesi halinde bu karara itiraz edilirse itiraz “İş Kazası Tespit Komisyonu” tarafından değerlendirilmektedir. İş Kazası Tespit Komisyonu tarafından da iş kazası olup olmadığına karar verilemediği durumlarda ölümlü vakalar Kurumun müfettişleri tarafından soruşturulması için Rehberlik ve Teftiş Başkanlığına, ölümlü olmayan vakalar denetmenler tarafından soruşturulması için Sosyal Güvenlik Denetmenlerine gönderilmektedir (SGK 2016/21 Sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları İşlemleri Genelgesi, m. 2.1.1.1; 2.1.1.3).

Bununla birlikte kuruma bildirilmeyen bir iş kazası iddiası ve/veya kayıt dışı çalışılan bir dönemde iş kazası yaşandığına dair ihbar ya da şikayetin olması halinde yapılan başvuruların soruşturulması da ölümlü vakalarda müfettişlerce, ölümlü olmayan vakalarda denetmenlerce yapılarak hem kişinin kaza geçirdiği işyerinin sigortalısı sayılıp sayılmayacağına hem de iddia edilen kazanın iş kazası olarak kabul edilip edilmeyeceğine karar verilmektedir.

Öte yandan iş kazası olduğuna karar verilen iddiaların ölümle sonuçlanması, meslekte kazanma gücünün en az %10 oranında kaybı ile sonuçlanması, iş kazası sebebiyle ihtiyaç duyulan tedavi ve ilaç giderleri ile geçici iş göremezlik ödeneği toplamının kazanın meydana geldiği tarihte geçerli olan aylık prime esas kazanç üst sınırını aşması gibi sonuçlarının söz konusu olduğu iş kazalarında işveren, sigortalı ve şayet var ise üçüncü kişilerin kast, kusur, bağışlanmaz kusurunun olup olmadığına, iş kazasının yaşanmasında işverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesinin uygulanıp uygulanmayacağına, kazanın yaşanmasında işverenin suç sayılır bir hareketi ile iş sağlığı ve güvenliği hükümlerine aykırı hareketinin bulunup bulunmadığının tespiti ve tarafların kusur oranlarının belirlenmesi için soruşturmalar yapılmaktadır (Sosyal Güvenlik Denetmenleri Çalışma Talimatı, m:2.13.1; SSİY, m:37/2-4; SGK 2016/21 Sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları İşlemleri Genelgesi, m. 2.1.1.1).

Dolayısıyla kişinin sigortalı iken iş kazasına uğradığı yönünde işverenin İKMH Bildirgesi ile SGK’ye bildirimde bulunması sebebiyle soruşturma yürütülebileceği gibi kişi(lerin) sigortalı değilken iş kazasına uğradığına dair şikayetleri, onlar adına hak sahiplerinin ihbarları sebebiyle de gerçekten iş kazası yaşanıp yaşanmadığı soruşturulabilmektedir.

3.1.2.1. Kayıt Dışı Çalışırken Geçirildiği İddia Edilen İş Kazalarının Değerlendirilmesi ve Soruşturulması

3.1.2.1.1. Kayıt Dışı İstihdam Kavramı

TÜİK'in kayıt dışı istihdam için tanımı: "aktif nüfusa dâhil olan veya piyasada bizzat görev alan ancak herhangi bir uzun veya kısa vadeli sigorta kollarına dâhil olmaksızın çalışan kişilerin oluşturduğu istihdam türüdür." şeklindedir (TÜİK, 2023a; Çelik, 2023:95). Sosyal Güvenlik Sistemleri açısından ise kayıt dışı istihdam, fiilen bir kişinin bir hizmet akdine dayalı olarak bir işveren mahiyetinde yürüttüğü çalışmaların ve/veya bir kişinin kendi nam ve hesabına yürüttüğü ekonomik faaliyetlerin sosyal güvenlik kurumuna hiç bildirilmemesi ve/veya çalışma gün sayısı ya da kazancının eksik bildirilmesidir (SGK, 2024a; Canbay ve Demir, 2013:306). SGK faaliyet raporlarına göre 2019 yılında %34,52 olan kayıt dışı istihdam oranları devam eden yıllar itibarıyla sürekli azalma göstererek 2023 yılında %25,42'ye düşmüştür (SGK, 2024b). Çalışma hayatına giren kişilerin çalışma hayatında kaldıkları süre boyunca SGK'ye bildirilmesi gereklidir. Aksi takdirde bu kişiler kısa ve uzun vadeli sigorta kollarından sigortalılara ve hak sahiplerine sağlanan hak ve yardımlardan yararlanamamaktadır. Bu hakları aşağıdaki tabloda özetleyebiliriz.

Tablo 3.1: Türkiye'de Kısa ve Uzun Vadeli Sigorta Kollarından Sağlanan Haklar.

	Sigorta Kolu	Sigortalıya Sağlanan Hak	Hak Sahibine Sağlanan Hak
Kısa Vadeli	İş Kazası ve Meslek Hastalıkları	-Geçici İş Göremezlik Ödeneği (5510 SSGSSK, m.16/a-m.18/a). -Sürekli İş Göremezlik Geliri (5510SSGSSK, m.16/b-m.19).	-İKMH sebebiyle sigortalının ölümü halinde gelir bağlanması (5510 SSGSSK, m.20). -İKMH sebebiyle ölen sigortalının gelir bağlanmış kız çocuğuna evlenme ödeneği verilmesi (5510 SSGSSK, m.20). -İKMH sebebiyle ölüm halinde sigortalının yakınlarına cenaze ödeneği verilmesi (5510 SSGSSK, m.20).
	Hastalık	-Geçici İş Göremezlik Ödeneği (5510 SSGSSK, m.16-m.18/b)	
	Analık	-Geçici İş Göremezlik Ödeneği (5510 SSGSSK, m.16-m.18/b).	

		-Emzirme Ödeneği (5510 SSGSSK, m.16).	
	İşsizlik	-İşsizlik Ödeneği (4447 İSK, m.48/a-m.50). -Yeni İş Bulma (4447 İSK, m.48/b). -Aktif İşgücü Hizmetleri Kapsamında Kurs Ve Programlar (4447 İSK, m.48/c).	
	Genel Sağlık Sigortası	-Koruyucu sağlık hizmetleri (5510 SSGSSK, m.63/a) -Ayakta veya yatarak tıbbi bakım ve tedaviler (5510 SSGSSK, m.63/b). - Analık halinde yapılacakher türlü tıbbî bakım ve tedaviler (5510 SSGSSK, m.63/c). - Ağız ve diş ile ilgili tıbbî bakım ve tedavileri (5510 SSGSSK, m.63/d). - Yardımcı üreme yöntemleri (5510 SSGSSK, m.63/e). - Tüm tıbbi bakım ve tedavileri için gerekli olan kan ve kan ürünleri, kemik iliği, aşı, ilaç, ortez, protez, tıbbî araç ve gereç, kişi kullanımına mahsus tıbbî cihaz, tıbbi sarf, iyileştirici nitelikteki tıbbî sarf malzemelerinin sağlanması, takılması, garanti süresi sonrası bakımı, onarılması ve yenilenmesi hizmetleri (5510 SSGSSK, m.63/f). -Ayakta ve/veya yatarak tedavinin yerleşim yeri dışında yapılacak olması halinde yol gideri, gündelik ve refakatçi giderlerinin karşılanması (5510 SSGSSK, m.65). -Sigortalının yurtdışında görevli olduğu hallerde ve sağlık bakanlığınca yurt içinde tedavisi yapılamayan sigortalı ve hak sahiplerinin yurtdışında sağlık hizmeti almalarının sağlanması (5510 SSGSSK, m.66).	
Uzun Vadeli	Yaşlılık	-YaşlılıkAylığı (5510 SSGSSK, m.28/a). -Toptan Ödeme (5510 SSGSSK, m.28/b- m.31)	
	Malullük	-Malullük Aylığı (5510 SSGSSK, m.26)	

	Ölüm		-Ölüm Aylığı (5510 SSGSSK, m.32/a) -Ölüm Toptan Ödemesi (5510 SSGSSK, m.32/b-m.36). -Aylık Almakta Olan Kız Çocuklarına Evlenme Ödeneği Verilmesi (5510 SSGSSK, m.32/c-m.37). -Cenaze Ödeneği (5510 SSGSSK, m.32/d-m.37).
--	------	--	--

Kaynak: www.sgk.gov.tr: İşveren Prim Oranları; 5510 SSGSSK; Yaşar ve Karataş, 2022:135-136.

Tabloda görüldüğü üzere bir kişinin kayıt dışı çalışmasının/çalıştırılmasının neden olacağı sonuçlardan biri de kişinin bu kayıt dışı çalışma sırasında uğrayacağı kazanın “iş kazası” olarak değerlendirilmeyebileceğidir. Bu durumda kişi “iş kazası” geçirmiş olsa da kayıt dışı çalışmakta olduğu dönemde “iş kazası”na uğradığı tespit edilemediği için tabloda değinilen hak ve yardımlardan kimi zaman hiç faydalanamamaktadır. Kimi zamanda uzun araştırma ve soruşturmalardan sonra tespit edilebildiği için iş kazasından çok geç bir tarihte bu hak ve yardımlara ulaşabildiği için mağdur olmaktadır. Dolayısıyla kayıtlı bir şekilde çalışma hayatında yer almak diğer kısa ve uzun vadeli sigorta kollarından sağlanan hak ve yardımlardan faydalanmak gibi İş Kazası ve Meslek Hastalıkları sigorta kolundan sağlanan hak ve yardımlardan da zamanında ve etkin bir şekilde faydalanmak için oldukça önem arz etmektedir.

3.1.2.1.2. Kayıt Dışı İstihdamın Tespitine Yönelik Çalışmalar

Bir kişinin kayıt dışı çalıştığı sırada iş kazasına uğradığına ilişkin ihbar veya şikayet söz konusu olduğunda “iş kazası”nın tespitinden önce kişinin kayıt dışı çalıştığının tespit edilmesi gerekmektedir. Kayıt dışı istihdamın araştırılması ve tespit edilmesinde birden fazla denetim ve teftiş yöntemi bulunmaktadır. Bunlar; fiili (yerel) denetim, denetime konu işyerinin kayıt ve belgelerinin incelenmesi, kayıt dışı çalıştırıldığı yönünde şikayeti bulunan kişi, tanık ve kayıt dışı işçi çalıştırdığı iddia edilen işverenin ifadelerine başvurulması, işyeri mahallinde ve gerekirse kişilerin ikametlerinde çevre soruşturması yapılması, işyerinin Sosyal Güvenlik İl Müdürlüklerinde ve/veya Merkez Müdürlüklerinde bulunan işyeri dosyalarının incelenmesi, resmi olan ve olmayan kurum ve kuruluşlar ile bankalardan tespiti yönelik bilgi ve belge talep edilmesi, çağın getirdiği teknolojik uygulamalar aracılığıyla bilgi toplanması olarak özetlenebilir. 5510 SSGSSK’nun 59. Maddesi gereği yemin hariç her türlü delile başvurulması mümkündür. “Kurumun denetim ve kontrol ile görevlendirilmiş memurları” Kurum

müfettişleri ile sosyal güvenlik denetmenleridir (Sosyal Güvenlik Denetmenleri Çalışma Talimatı, m.2.1.3-2.1.9; SSİY, m:114).

Aşağıdaki tabloda SGK'nın 2019-2023 yılları faaliyet raporlarından elde edilmiş kayıt dışı istihdam tespitlerine ilişkin rakamlar yer almaktadır. Tabloda verilen yıllar itibariyle tespit edilen kayıt dışı istihdam sayısında düşüş görülmektedir. Bu düşüşte kayıt dışı istihdamı önlemeye yönelik denetimlerin ve uygulanan idari para cezalarının etkili olduğu söylenebilir. Ancak çalışmanın içerdiği dönem aralığında dünya genelinde yaşanan pandeminin etkisi göz ardı edilmemelidir. Bu dönemde çalışma hayatı sekteye uğramıştır. Öte yandan pandemi sebebiyle kişilerin sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanma ve yine pandemi sebebiyle vefatları halinde hak sahiplerini mağdur etmeme niyetleri kayıt dışı istihdama eğilimi düşürmüştür. Yine pandeminin kimi işverenler açısından kayıt dışı işçi çalıştırma isteklerini törpülediği söylenebilmektedir. Ayrıca pandemi sebebiyle uygulanan kısa çalışma ödeneği uygulamasının da olumlu katkısı olmuştur.

Tablo 3.2: Türkiye’de 2019-2023 Yılları Arasında Tespit Edilen Kayıt Dışı İşçi Sayıları.

Yıllar	Kurum Müfettişlerince Tespit Edilen Kayıt dışı İşçi Sayısı	Sosyal Güvenlik Denetmenlerince Tespit Edilen Kayıt dışı İşçi Sayısı
2019	2.783	117.897
2020	1.509	83.370
2021	-	36.082
2022	-	47.596
2023	-	20.811

Kaynak: SGK, Faaliyet Raporları (05.03.2024).

Kişiler, kayıt dışı çalıştırıldıklarına yönelik şikayetlerde bulunabildiği gibi bir işyerinde sigortasız çalışanların bulunduğunu bilen kişiler de ihbarda bulunabilmektedir. Bu ihbar ve şikayet başvuruları Sosyal Güvenlik İl Müdürlükleri ve/veya Sosyal Güvenlik Merkez Müdürlüklerine bizzat gelerek yapılabildiği gibi bu müdürlüklere posta ve/veya mail yoluyla da yapılabilmektedir. 2010 yılında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu ve Türkiye İş Kurumu tarafından sunulan tüm hizmetlerle ilgili bilgi alma, talep oluşturma, ihbar ve şikayette bulunma işlemleri için kurulan ALO 170 Telefon Hattı aracılığıyla ve 2015 yılında tüm kamu kurumlarının iş ve işlemlerini kapsayacak şekilde talep, ihbar ve şikâyetlerin iletildiği CİMER (Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi) web sitesine gönderilecek -e posta aracılığıyla da ihbar ve şikayetlerde bulunulmaktadır.

3.1.2.1.2.1. Fiili Tespit (Yerel Denetim) ve Çevre Soruşturması

Kayıt dışı istihdamın araştırılması ve tespitinde en hızlı sonuç alınan yöntem fiili tespit veya yerel denetimde denilen işyeri mahallinde yapılan denetimdir. İşçi ve işveren taraflarından habersiz bir gün ve saatte “Kurumun denetim ve kontrol” ile görevlendirilmiş memurlarınca yapılan fiili denetimlerde işçiyi işyerinde çalışırken ve/veya çalışmaya hazır bir şekilde görüp denetim tutanağına kaydetmek kayıt dışılığı tespit edip işçiyi kayıt altına almayı sağlamaktadır. Kayıt dışı çalışan kişinin beyanı, ilgili işyeri sigortalılarının tanıklığı ve işyeri mahallinde yapılan çevre soruşturması neticesinde işveren kabul etmese bile kayıt dışı çalıştırılan işçinin geriye yönelik 1 (bir) yıllık hizmetleri kayıt altına alınabilmekte ve kişiye sigortalılık hak ve faydaları kazandırılabilir (Sosyal Güvenlik Denetmenleri Çalışma Talimatı, m.2.1.5.; 5510, m:86/8).

3.1.2.1.2.2. İfade Alınması

Kayıt dışı çalıştığını iddia eden şikayetçinin fiili denetim esnasında işyerinde görülmemesi veya çoktan işten ayrılmış olması halinde şikayetçi olduğu işyerinde çalışmalarını kanıtlayacak işyeri kayıtlarında, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında veya işyerlerinde bilgi ve belge olup olmadığının öğrenilmesi için ifadesine başvurulmakta ve verdiği bilgiler doğrultusunda araştırmaya devam edilmektedir (Sosyal Güvenlik Denetmenleri Çalışma Talimatı, m.2.1.7).

Ayrıca ilgili dönemde şikayetçi olunan işyeri tarafından sigortalılığı sağlanan ve bordo tanığı olarak tabir edilen işyeri çalışanlarının da şikayetçinin ilgili işyerinde çalışıp çalışmadığı ve ne kadar süre ile çalıştığına dair bilgilerini paylaşmaları için ifadelerine başvurulmaktadır (Sosyal Güvenlik Denetmenleri Çalışma Talimatı, m.2.1.7).

İhbar ve şikayete konu olan işverenlerin de ifadelerine başvurarak iddialar hakkında beyanları alınmaktadır (Sosyal Güvenlik Denetmenleri Çalışma Talimatı, m.2.1.7).

3.1.2.1.2.3. İşyeri Kayıt ve Belgelerinin İncelenmesi

Kayıt dışı çalıştırıldığı yönünde şikayette bulunan kişinin 1 (bir) yıldan daha fazla çalıştığına yönelik iddiasının olması halinde bir yılı aşan sürelerle sigortalılığın sağlanabilmesi için, fiili tespit sırasında denetim yapılan günden önceki hizmetlerin tespit edilememesi halinde ve şikayetçinin fiili denetim öncesinde işten ayrılmış olması halinde çalışmalarının tespiti için işyerine ait kayıt ve belgeler incelenmektedir. Bu kayıt ve belgeler işverenlerin 10 yıl süre ile saklamak ve istenildiğinde SGK yetkililerine incelenmek üzere sunmak zorunda olduğu defter(ler) (yevmiye defteri, işletme defteri, -e defter), ücret ödeme bordroları, puantaj kayıtları, en az 5 (beş) çalışan olması halinde ücret ödemelerini gösterir banka dekontları veya dökümleri,

işyerinin gelir ve gider makbuzlarından oluşmaktadır (5510 SSGSSK, m:86/2; SSİY, m:107). Ancak denetim ve teftişle görevli memurun yaptığı araştırmaya göre başka kanunlar çerçevesinde tutulması ve saklanması zorunlu belgelerin varlığı halinde bu belgeler de istenilmektedir. İlaveten işin mahiyetine özgü belgelerin varlığı halinde de işe yönelik spesifik belgeler istenilmektedir (5510 SSGSSK, m:59/2). Kaydi incelemelerde süre sınırı bulunmaksızın hizmet kazandırılması mümkündür.

3.1.2.1.2.4. Resmi Olan ve Olmayan Kurum ve Kuruluşlar İle Bankalardan Bilgi-Belge Temini

Kayıt dışılığın tespitinde yerel denetim ve kayıt inceleme yöntemlerinden bir neticeye ulaşılamaması veya hizmet süresini ve çalışanın ücretini belirlemede yapılan tespitleri desteklemesi için, şikayetçinin ifadesinde belirtmesi veya yapılan işin mahiyeti ve işkolu kodu gereği bilgi ve belge elde edilmesi mümkün olduğu anlaşılan resmi olan ve olmayan kurum ve kuruluşlar ile bankalardan bilgi ve belge, soruşturmayı yürüten denetim ve teftişle görevli memur tarafından istenebilmektedir. Bu belgeler kolluk kuvvetlerinin düzenlediği tutanaklar, trafik kazası tespit tutanakları, vergi denetim elemanlarının tutanakları, diğer kamu kuruluşlarının kendi mevzuatlarına göre işyerlerinde yaptıkları yoklama ve denetimlere ilişkin tutanaklar, il ve ilçe Milli Eğitim Müdürlüklerinin kendisine bağlı okul, dersane ve sürücü kursu çalışanları için düzenlenen bilgi ve belgeler, ihale konusu işlerde çalışanlar hakkında ihale makamlarınca düzenlenen imza föyleri, puantaj kayıtları, işyerine girmek için kullanılan kimlik belgeleri, özel güvenlik hizmetlerinde çalışanlarla ilgili Emniyet Müdürlüklerinde bulunan bilgi ve belgeler, liman reisliklerince düzenlenen gemi çalışanları listeleri, İş Müfettişlerinin işyerleri hakkında düzenlediği tutanak ve raporlar, kamu kurum ve kuruluşlarında görevli olanların görevleri gereğince düzenledikleri tüm belgeler, kamu bankalarınca ihale konusu işte çalışanlar hakkındaki bildirimler, sınır kapılarında yurda giriş ve çıkışlar için tutulan belgeler diğer kamu kurum ve kuruluşlarından temin edilecek bilgi ve belgeler olarak sayılabilir (Sosyal Güvenlik Denetmenleri Çalışma Talimatı, m:2.1.8).

Yine spor kulüplerinin lisanslı oyuncularının ilgili Federasyonlarda bulunan bilgi ve belgeler, şikayetçi ve/veya hakkında kayıt dışı çalıştığı ihbarında bulunulan kişi(ler)nin özel ve kamu bankalarda bulunan hesaplarına gelen EFT ve havaleleri gönderen kişi ve şirket hesaplarını gösterir bilgi ve belgeler, diğer işyerlerinin düzenlemiş olduğu gelir ve gider makbuzları kayıt dışı istihdamın tespiti için kullanılan diğer bilgi ve belgelere örnektir (Sosyal Güvenlik Denetmenleri Çalışma Talimatı, m:2.1.8).

Tüm bu işlemler sonucunda şikayetçinin/hakkında kayıt dışı çalıştırıldığı ihbarı bulunan kişi ile ilgili tespit yapılamaz ise soruşturmaya son verilir. Bu durumda kişi sigortalılığı tespit edilemediğinden İKMH sigortasından sağlanan haklardan faydalanmak için gerekli ilk şart olan “İKMH sigortasına tabi sigortalı olma” şartını yerine getirememiş olur ve İKMH sigortasının sağladığı herhangi bir haktan ne kendisi ne de hak sahipleri faydalanabilir. Ancak kişinin gerçekten kayıt dışı çalıştırıldığı tespit edildikten sonra iddia olunan kazanın iş kazası olup olmadığına ilişkin araştırmalar yapılmaktadır. Aşağıda kayıt dışı çalıştığı tespit edilen kişinin geçirdiği kazanın iş kazası olup olmadığının nasıl araştırıldığı açıklanmaktadır. Aynı araştırma kayıtlı çalıştığı dönemde iş kazasına uğradığı ancak işveren tarafından iş kazası bildiriminin yapılmadığı iddiası ile yapılan ihbar ve şikayetler ile işveren tarafından iş kazası bildiriminde bulunulmuş olsa dahi bildirilen olayın iş kazası olup olmadığı hakkında karar verilemediğinde de yapılmaktadır. Aşağıda anlatılan araştırma yöntemleri zikredilen bu üç durum için de geçerlidir.

3.2. Yapılan Başvuruların İş Kazası Olup Olmadığının Tespitine Yönelik İncelemeler

Bir iş kazası iddiasının gerçek olup olmadığının tespitinde iki önemli unsur bulunmaktadır. Bunlardan biri kazanın yaşandığı yerde düzenlenmiş kolluk kuvvetlerine ait tutanağın bulunmasıdır. Bu tutanakta kazanın yaşandığı yerin işveren ile bağ kurulabilecek bir yer ve/veya araç olması, kaza mahallinde bulunanların kazayı geçirenin orada bulunma sebebini açıklar ifadelerinin sıcağı sıcağına alınmış olması oldukça önem taşımaktadır. Diğer önemli husus ise sağlık birimlerince düzenlenen tutanakların bulunmasıdır. Örneğin, kazalının sağlık kuruluşuna ambulans ile götürüldüğü durumlarda ambulansın çağrıldığı adrese ilişkin kayıtların bulunması ve sağlık kuruluşuna kişinin doğrudan başvurması durumunda hastane kolluk yetkililerine ve sağlık görevlilerine “iş kazası” öyküsü ile başvurmuş olması önem arz etmektedir.

Bu iki unsur haricinde bir kazanın iş kazası olup olmadığına karar verilir iken denetim ve teftiş ile görevli memur, kazaya tanık olanların anlatımları, işveren ve/veya kaza iddiasında bulunan kişinin anlatımları, olay ile ortaya çıkan sonuç (uğranılan zarar) arasında uygun illiyet bağının kurulabiliyor olması, anlatılan kaza ile ortaya çıkan zarar arasında neden-sonuç bağının kurulabiliyor olması gibi hususları da dikkate almaktadır.

Kimi zaman uğradığı bir kaza dolayısıyla zarar gören kişinin tıbbi muayene ve ilaçlarının karşılanması, söz konusu iş geçici ve/veya sürekli iş göremezlik geliri alabilmesi veya hak sahiplerine gelir bağlanabilmesi için işyerinin “sigortalısı” olmadığı halde işveren tarafından kazayı müteakiben kazazede için işe giriş bildirgesi düzenlenebilmektedir. Bu

sebeple işverenin iş kazası bildiriminde bulunduğu ancak bildirilen durumunun iş kazası olup olmadığına karar verilemediği için denetime sevk edilen soruşturmalarda yürütülmektedir.

Soruşturma neticesinde, kayıt dışı çalışılan dönemde yaşandığı iddia olunan kazalar, kayıtlı çalıştığı halde iş kazası bildirimi yapılmayan kişilerin iş kazası iddiaları ile işveren tarafından iş kazası bildirimi yapılmasına rağmen iş kazası olup olmadığı yönünde karar verilemediği için soruşturmaya sevk edilen başvurularda yaşanan olayın “iş kazası” olduğu yönünde tespitte bulunulmaması halinde soruşturmalar “iş kazası olup olmadığı tespit edilmedi” kararı ile sonuçlandırılmaktadır. Yine bu soruşturmalarda elde edilen deliller soruşturmanın “iş kazası değildir” kararı ile sonuçlanmasını da sağlayabilmektedir. Olayın iş kazası olduğu yönünde karar verilebilmesi için yeni bir delil ile veya iş kazası olduğu yönünde kesinleşmiş bir mahkeme kararı ile tekrar kuruma başvurulmadığı sürece bu şekilde sonuçlandırılan iş kazası iddiaları için İKMH sigortasından sağlanan yardımlar yapılmamaktadır.

Soruşturma neticesinde olayın iş kazası olduğuna kanaat getirilmesi halinde ise kişinin gelir talebi var ise Sağlık Kuruluna sevk edilerek meslekte kazanma gücünde herhangi bir kayıp olup olmadığı, oldu ise derecesinin tespiti sağlanır (SGK 2016/21 Sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları İşlemleri Genelgesi, m:2.1.2). Meslekte kazanma gücünün en az %10 oranında azaldığının tespiti halinde diğer meslekte kazanma gücü en az %10 oranında azalma ile veya ölümle sonuçlanan iş kazaları hakkında yürütülen soruşturmanın aynısı yürütülmektedir. Bu sebeple aşağıda kayıt dışı çalıştırıldığı dönemde iş kazasına uğradığı tespit edilen, kayıtlı çalıştığı dönemde iş kazası geçirmesine rağmen işveren tarafından iş kazası bildirimi yapılmadığı tespit edilen ve işveren tarafından yapılan iş kazası bildirimlerinin gerçekten iş kazası olup olmadığına yönelik araştırma sonucunda yapılan başvurunun iş kazası olduğu yönünde karar verilen ve bu durumlar yaşanmaksızın iş kazası bildirimi yapıp iş kazası olup olmadığı hakkında şüpheye düşülmeyen (kayıtlı iş kazaları) kişiler hakkında yapıldığından aşağıda anlatılan araştırma yöntemleri her dört durum için de geçerlidir.

3.3. İş Kazalarının Soruşturulması

Bakanlık iş müfettişleri, Kurumun denetim ile görevlendirilen memurlarınca yapılan araştırma ve soruşturmalar sonucu düzenlenen rapora/tutanağa veya sonuçlanmış mahkeme kararlarına göre olayın iş kazası olduğunun kesin olarak anlaşılması ve sigortalının gelir talebinde bulunması ya da söz konusu talep olmaksızın meslekte kazanma gücü kayıp oranının tespit edilmesini istemesi halinde, bu kişiler Kurum Sağlık Kurullarına gönderilmektedir. Sağlık Kurulu kararına göre geçirdiği iş kazası sebebiyle sigortalının meslekte kazanma

gücünde %10'un altında bir kayıp bulunması durumunda kurumun yine de tıbbi muayene ve ilaç giderleri olmuş ise iş kazasının yaşanmasında işverenin ve üçüncü kişilerin sorumluluğunun tespiti (5510 SSGSSK, m:21) ve sigortalının kendisinden kaynaklanan sebeplerle tedavi süresinin uzamasının (5510 SSGSS, m:22) söz konusu olup olmadığının araştırılması için Sosyal Güvenlik Denetmeni görevlendirilebilir (SGK 2016/21 Sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları İşlemleri Genelgesi, m:2.1.2).

Sağlık Kurulu kararına göre sigortalının geçirdiği iş kazası sebebiyle meslekte kazanma gücünü %10 ve üzeri oranda kaybettiğinin belirlenmesi durumunda veya geçirilen iş kazası sonucu sigortalının vefat etmesi durumunda kazanın yaşanmasında işveren, sigortalı ve şayet var ise üçüncü kişilerin olayın meydana gelmesinde kastının, kusurunun, bağışlanmaz kusurunun olup olmadığının, işverenin suç sayılır hareketi ile iş sağlığı ve güvenliği hükümlerine aykırı hareketinin bulunup bulunmadığının tespiti ve tarafların kusur oranlarının belirlenmesi, sigortalının kendisinden kaynaklanan sebeplerle tedavi süresinin uzamasının veya iş göremezliğinin artmasının söz konusu olup olmadığının tespiti için “kurumun denetim ve kontrol” ile görevli memurlarınca soruşturma yürütülmektedir. Bu soruşturmalar 5510 Sayılı Kanun ile 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun taraflara yüklediği sorumlulukları ne derecede yerine getirdikleri irdelenerek gerçekleştirilmektedir. 5510 Sayılı Kanun’la benzer şekilde 6331 sayılı Kanun da işverene üç iş günü içinde iş kazasını SGK’ye bildirme sorumluluğunu yüklemiştir. Bununla birlikte bu iş kazalarının kaydını tutma, gerekli incelemeleri yapma ve raporlama; yaralanma ve ölümle sonuçlanmasa bile “*işyeri ya da iş ekipmanının zarara uğramasına yol açan veya çalışan, işyeri ya da iş ekipmanını zarara uğratma potansiyeli olan olayları*” raporlamalıdır (6331, m.14).

6331 Sayılı Kanun, iş kazasını bildirim ve raporlama aşamasına gelene kadar ise iş kazasının yaşanmasını mümkün olan en alt seviyeye düşürücü tedbirler konusunda işverene çeşitli başlıklar altında sorumluluklar vermiştir. Örneğin, işverenin genel yükümlülükleri ilgili Kanunun 4. Maddesinde şu şekilde sayılmaktadır:

...

“a) Mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dâhil her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapar.

b) İşyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyulup uyulmadığını izler, denetler ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlar.

c) Risk değerlendirmesi yapar veya yaptırır.

ç) Çalışana görev verirken, çalışanın sağlık ve güvenlik yönünden işe uygunluğunu göz önüne alır.

d) Yeterli bilgi ve talimat verilenler dışındaki çalışanların hayati ve özel tehlike bulunan yerlere girmemesi için gerekli tedbirleri alır” (6331, m:4).

İşverenin bu genel yükümlülüklerini yerine getirir iken göz önünde bulundurması gereken ilkeler ise;

“a) Risklerden kaçınmak.

b) Kaçınılması mümkün olmayan riskleri analiz etmek.

c) Risklerle kaynağında mücadele etmek.

ç) İşin kişilere uygun hale getirilmesi için işyerlerinin tasarımı ile iş ekipmanı, çalışma şekli ve üretim metotlarının seçiminde özen göstermek, özellikle tekdüze çalışma ve üretim temposunun sağlık ve güvenliğe olumsuz etkilerini önlemek, önlenemiyor ise en aza indirmek.

d) Teknik gelişmelere uyum sağlamak.

e) Tehlikeli olanı, tehlikesiz veya daha az tehlikeli olanla değiştirmek.

f) Teknoloji, iş organizasyonu, çalışma şartları, sosyal ilişkiler ve çalışma ortamı ile ilgili faktörlerin etkilerini kapsayan tutarlı ve genel bir önleme politikası geliştirmek.

g) Toplu korunma tedbirlerine, kişisel korunma tedbirlerine göre öncelik vermek.

ğ) Çalışanlara uygun talimatlar vermek”, olarak belirlenmiştir (6331, m:5).

Ayrıca işveren “çalışanları arasından iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve on ve daha fazla çalışanı olan çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde diğer sağlık personeli” görevlendirmelidir. Gerekli koşulları sağlaması halinde bu görevi kendisi yerine getirebileceği gibi “hizmetin tamamını veya bir kısmını ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet alarak” yerine getirmelidir. Bu görevin kim tarafından yerine getirildiği fark etmeksizin işveren gerekli “araç, gereç, mekân ve zaman gibi bütün ihtiyaçları karşılar”, çalışanlar ve görevi yerine getirenler arasında “iş birliği ve koordinasyonu sağlar”, bu görevi üstlenen kişinin “iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili mevzuata uygun olan ve yazılı olarak bildirilen tedbirleri yerine getirir” (6331, m:6).

İşveren bu kanuna göre işyerinde “a) Belirli risklerden etkilenecek çalışanların durumu, b) Kullanılacak iş ekipmanı ile kimyasal madde ve müstahzarların seçimi, c) İşyerinin tertip ve düzeni, ç) Genç, yaşlı, engelli, gebe veya emziren çalışanlar gibi özel politika gerektiren gruplar ile kadın çalışanların durumu”nu dikkate alarak risk değerlendirmesi yapmak veya yaptırmakla yükümlüdür. Bu risk değerlendirmesine göre “alınacak iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri ile kullanılması gereken koruyucu donanım veya ekipmanı” belirlemeli ve “iş sağlığı ve güvenliği yönünden çalışma ortamına ve çalışanların bu ortamda maruz kaldığı risklerin belirlenmesine yönelik gerekli kontrol, ölçüm, inceleme ve araştırmaların yapılmasını” sağlamalıdır (6331, m:10).

İşverenin “çalışma ortamı, kullanılan maddeler, iş ekipmanı ile çevre şartlarını dikkate alarak” muhtemel acil durumları belirleyip önleyici ve sınırlandırıcı tedbirler almak, olası acil durumların etkilerini ortadan kaldırmak ve/veya asgariye indirmek adına “ölçüm ve değerlendirmeler” yapıp acil durum planları hazırlamak, işyerinin çalışan sayısı, işyeri

büyüklüğü, işkolu gibi özel durumlarını dikkate alarak acil durumlar için “önleme, koruma, tahliye, yangınla mücadele, ilk yardım ve benzeri konularda uygun donanımına sahip ve bu konularda eğitilmiş yeterli sayıda kişiyi görevlendirmek, araç ve gereçleri sağlayarak eğitim ve tatbikatları” yaptırmak ve “ekiplerin her zaman hazır bulunmalarını” sağlamak ve tüm bu durumlar için “işyeri dışındaki kuruluşlarla irtibatı sağlayacak gerekli düzenlemeleri” yapmak sorumlulukları arasındadır (6331, m.11).

İşveren, “çalışanların işyerinde maruz kalacakları sağlık ve güvenlik risklerini dikkate alarak” ilk işe girişlerde, iş değişikliklerinde, “İş kazası, meslek hastalığı veya sağlık nedeniyle tekrarlanan işten uzaklaşmalarından sonra işe dönüşlerde talep olması halinde, işin devamı süresince, çalışanın ve işin niteliği ile işyerinin tehlike sınıfına göre Bakanlıkça belirlenen düzenli aralıklarla” işçilerin sağlık gözetimine tabi olmalarını sağlar (6331, m:15/1-a, 15/1-b).

İşveren, tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta bulunan işlerde işe uygun olduklarını belirten sağlık raporu olmayan işçileri çalıştıramaz (6331, m:15/2).

İşyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve sürdürülebilmesi amacıyla işverenin en önemli sorumluluklarından biri de çalışanların bilgilendirilmesidir. Bu bilgilendirme, “a) İşyerinde karşılaşılabilecek sağlık ve güvenlik riskleri, koruyucu ve önleyici tedbirler, b) Kendileri ile ilgili yasal hak ve sorumluluklar, c) İlk yardım, olağan dışı durumlar, afetler ve yangınla mücadele ve tahliye işleri konusunda görevlendirilen kişiler” hakkındadır (6331, m:16/1-a,b,c). Özellikle “ciddi ve yakın tehlikeye maruz kalan veya kalma riski olan bütün çalışanları, tehlikeler ile bunlardan doğan risklere karşı alınmış ve alınacak tedbirler hakkında derhal bilgilendirir” (6331, m:16/2-a).

6331 Sayılı Kanunu’nun işvereni sorumlu kıldığı en temel ödevlerin başında çalışanların eğitimi gelmektedir. Çalışan işe başlamadan önce, çalışma yeri veya iş değişikliğinde, iş ekipmanının değişmesi hâlinde veya yeni teknoloji uygulanması hâlinde işçiyi eğitmek (6331, m:17/1), çalışan temsilcilerini özel eğitmek (6331, m:17/2), Meslek hastalığına yakalanan veya iş kazası geçiren çalışana işe başlamadan önce, ilgili meslek hastalığı veya iş kazasının sebepleri, korunma yolları ile güvenli çalışma yöntemleri ile ilgili ilave eğitim vermek (6331, m:17/4) ve “geçici iş ilişkisi kurulan işveren, iş sağlığı ve güvenliği risklerine karşı çalışana gerekli eğitimi” vermek (6331, m:17/6) zorundadır. Ayrıca “mesleki eğitim alma zorunluluğu bulunan tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işlerde, yapacağı işle ilgili mesleki eğitim aldığını belgeleyemeyenleri” (6331, m:17/3), “tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde; yapılacak işlerde karşılaşılabilecek sağlık ve güvenlik riskleri ile ilgili yeterli bilgi ve talimatları içeren eğitimin alındığına dair belge olmaksızın, başka işyerlerinden çalışmak üzere gelen çalışanları işe” başlatamaz (6331, m:17/5).

Burada değinilen hükümlere uygun bir şekilde önlem alma, denetim ve gözetim yükümlülüğünü yerine getirmeyen işverenler yaşanan iş kazalarının sebebi olan eksiklikler mukabilinde kusurlu sayılmaktadır. SGK açısından işverenin kusur oranının belirlenmesi, iş kazası sebebiyle işçiye yapılacak sosyal yardımların işverene yansıtılıp yansıtılmayacağı ile ilgilidir. Örneğin, yaşanan iş kazası işverenin kastından veya önlem alma, denetim ve gözetim yükümlülüğüne aykırılığı nedeniyle meydana gelmiş ise Kurumun sigortalı veya hak sahiplerine yaptığı ve sonrasında da yapması gereken ödemeler ve bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı Kurumca işverene ödettirilir. Buradaki sınır sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutardır. Ancak bağlayıcılığı bulunan herhangi bir kanun veya yönetmelikte hangi kusurun veya eksikliğin % kaç kusur oranına denk geldiğini gösterir bir cetvel yer almamaktadır. Bu sebeple verilen kusur oranları yerine getirilmeyen yükümlülüğün/yapılan hatanın ortaya çıkardığı etki/zarar dikkate alınarak denetmen/müfettiş tarafından belirlenmektedir. Bununla birlikte işverenin iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin herhangi bir muhalefeti olmasa dahi kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınmaktadır (5510 SSGSSK, m.21/1). Kaçınılmazlık ilkesi, bilimsel ve teknik kurallar çerçevesinde işverenin alınması gereken tüm tedbirleri almış olmasına rağmen iş kazasının yaşanmasını ifade etmektedir (SGK 2016/21 Sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları İşlemleri Genelgesi, m:7.2.1). Aynı gerekçeler ile ve kaçınılmazlık ilkesi dahilinde sigortalı için yapılacak sağlık hizmeti giderleri de işverenden tahsil edilmektedir (5510 SSGSSK, m.76/4).

İş kazasının SGK'ye belirlenen yasal süre içerisinde bildirilmemesi durumunda bildirilinceye kadar geçen süreçte sigortalıya ödenen geçici iş göremezlik ödeneğini SGK işverenden tahsil etmektedir (5510 SSGSSK, m.21/2).

Sağlık raporu alınmadan işe başlanması yasaklanmış işlerde rapor alınmaksızın veya rapora aykırı bir şekilde bünyeye elverişli olmadığı bir işte çalıştırılan sigortalının işe girmeden önce tespit edilen veya bünyeye elverişli olmadığı işte çalıştırılması sonucu meydana gelen hastalığı nedeniyle kendisine yapılan geçici iş göremezlik ödeneği işverene ödettirilmektedir (5510 SSGSSK, m.21/3). Bu sebeple sigortalının sağlık hizmeti alması halinde Kurumca yapılan sağlık hizmeti giderleri de işverenden tahsil edilmektedir (5510 SSGSSK, m.76/3).

Kayıt dışı çalıştırıldığı dönemde iş kazasına uğradığı tespit edilen sigortalı veya hak sahipleri için Kurumun yaptığı ve yapacağı her türlü yardım ile gelir bağlanırsa bu gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri tutarı işverene ödettirilmektedir (5510 SSGSSK, m.23/1-2). Kendi nam ve hesabına çalışanların yasal süre içerisinde bu çalışmalarını SGK'ye tescil etmemeleri halinde uğradıkları iş kazası sebebi ile kendilerine veya hak sahiplerine gelir ve ödenekleri ödenmemektedir (5510 SSGSSK, m.23/3).

İşverenin ihmali veya gecikmesinden dolayı iş kazasına uğrayan sigortalının sağlık yardımı alması gereken sürenin uzaması, bu sebeple sigortalının malul kalması veya maluliyet derecesinin artması ile sonuçlanması halinde sigortalı için yapılan her türlü sağlık hizmetinin bedeli işverene ödettirilmektedir (5510 SSGSSK, m.76/2).

İş kazası soruşturmalarında işçinin kusurlu davranışlarının tespitinde ise 6331 Sayılı Kanunu'n işçiye yüklediği yükümlülükleri yerine getirip getirmediği kontrol edilmektedir. Buna göre;

Ciddi ve yakın tehlike ile karşı karşıya kalan çalışanların bu durumu gerekli tedbirlerin alınması için işverene bildirmesi ve gerekli tedbirlerin alınmasına kadar çalışmaktan kaçınma hakkını kullanması gerekmektedir (6331, m:13).

Çalışanlar, kendilerine verilen eğitim ve talimatlara uygun davranarak, kendilerinin ve diğer çalışanların sağlık ve güvenliklerini tehlikeye düşürmemelidir (6331, m:19/1).

Bunun için,

“a) İşyerindeki makine, cihaz, araç, gereç, tehlikeli madde, taşıma ekipmanı ve diğer üretim araçlarını kurallara uygun şekilde kullanmalı, bunların güvenlik donanımlarını doğru olarak kullanmalı, keyfi olarak çıkarmamalı ve değiştirmemeli,

b) Kendilerine sağlanan kişisel koruyucu donanımı doğru kullanmalı ve korumalı.

c) İşyerindeki makine, cihaz, araç, gereç, tesis ve binalarda sağlık ve güvenlik yönünden ciddi ve yakın bir tehlike ile karşılaştıklarında ve koruma tedbirlerinde bir eksiklik gördüklerinde, işverene veya çalışan temsilcisine derhal haber vermeli.

ç) Teftişe yetkili makam tarafından işyerinde tespit edilen noksanlık ve mevzuata aykırılıkların giderilmesi konusunda, işveren ve çalışan temsilcisi ile iş birliği yapmalı.

d) Kendi görev alanında, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için işveren ve çalışan temsilcisi ile iş birliği yapmalıdır” (6331, m:19/2-a,b,c,ç,d).

Dolayısı ile sigortalının aşağıda sıralanan sebepler ile iş kazasına uğraması, hastalanması, tedavi süresinin uzaması veya iş göremezliğinin artması hallerinde geçici iş göremezlik ödeneği veya sürekli iş göremezlik geliri;

“a) Ceza sorumluluğu olmayanlar ile kabul edilebilir bir mazereti olanlar hariç, sigortalının iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık nedeniyle hekimin bildirdiği tedbir ve tavsiyelere uymaması sonucu tedavi süresinin uzamasına veya iş göremezlik oranının artmasına, malûl kalmasına neden olması halinde, uzayan tedavi süresi veya artan iş göremezlik oranı esas alınarak dörtte birine kadar Kurumca eksiltir.

b) Ceza sorumluluğu olmayanlar hariç, ağır kusuru yüzünden iş kazasına uğrayan, meslek hastalığına tutulan veya hastalanan sigortalının kusur derecesi esas alınarak üçte birine kadar Kurumca eksiltir.

c) Kasdî bir hareketi yüzünden iş kazasına uğrayan, meslek hastalığına tutulan, hastalanan veya Kurumun yazılı bildirimine rağmen teklif edilen tedaviyi kabul etmeyen sigortalıya, yarısı tutarında ödenir.

d) Tedavi gördüğü hekimden, tedavinin sona erdiğine ve çalışabilir olduğuna dair belge almaksızın çalışan sigortalıya geçici iş göremezlik ödeneği ödenmez, ödenmiş olanlar da yersiz yapılan ödeme tarihinden itibaren 96 ncı madde hükümlerine göre geri” alınmaktadır (5510 SSGSSK, m.22/1).

Kendi nam ve hesabına çalışanların geçirdikleri iş kazasını kuruma geç bildirmeleri halinde iş göremezlik ödenekleri bildirim tarihlerinden sonra ödenmektedir (5510 SSGSSK, m.22/2).

Ayrıca SGK tarafından yetkilendirilmiş hekim veya sağlık kurulundan tedavinin sona erdiğine ve çalışmasında sakınca bulunmadığına dair belge almadan başka bir işte çalışan GSS'liye aynı hastalık nedeniyle yapılan tedavi masrafları kendisinden alınmaktadır (5510 SSGSSK, m.76/3).

Bazı kazalar işyerinin diğer çalışanının, işveren vekilinin, işyeri iş sağlığı ve güvenliğinden sorumlu kişi(ler)in, alt ve/veya üst işverenin veya işyeri ile alakalı olmayan herhangi birinin eylemine bağlı olarak gerçekleşebilmektedir. Bu durumda iş kazasının yaşanmasında üçüncü kişilerin sorumluluğu söz konusu olmaktadır.

Yaşanan iş kazasında üçüncü kişinin sorumluluğunun tespit edilmesi halinde sigortalının kendisine ve/veya hak sahiplerine yapılan ve yapılacak olan ödemeler ve gelirin bağlandığı tarihteki “ilk peşin sermaye değerinin yarısı” bu kişilerden ve kusurları var ise bu kişilerin işverenlerinden rücu edilmek suretiyle alınmaktadır (5510 SSGSSK, m.21/4). Benzer şekilde GSS'liye ve GSS'linin bakmakla yükümlü olduğu kişilere kasıt ve suç sayılır bir hareket ile veya tabi olduğu kanunla belirlenmiş görevi yerine getirmeyerek veya ihmal ederek sağlık hizmeti sağlanmasına veya tedavi sürelerinin uzamasına sebep olduğu “mahkeme kararıyla tespit edilen üçüncü kişilere” sebep oldukları sağlık gideri rücu edilmektedir (5510 SSGSSK, m.76/6).

Bu kanun hükümlerinin uygulanmasını sağlayabilmek adına iş kazası soruşturmasını yürüten Kurum denetmeni veya müfettişi çeşitli incelemeler yapmaktadır. Bu incelemeler şu şekilde sınıflandırılabilir:

3.3.1. Ön Hazırlık

İşveren ve iş kazası geçiren işçinin kurum nezdinde tutulan bilgi ve belgelerini inceleyerek işyeri mahiyeti, işkolu, işyerindeki faaliyet konusu, iş sağlığı ve güvenliği açısından alınması gerekli olduğu halde alınmayan önlemlere yönelik tespitler, sigortalının iş kazasına uğradığı işyerine giriş ve çıkış tarihleri, işe giriş bildirgesinin veriliş tarihi, iş kazasına uğradığı işyerinden ve daha önceki sigortalılık bildirimlerinin hangi meslek kodu ile sağlandığı, iş kazası sebebiyle işyeri tarafından verilen iş kazası bildirim formunda yer alan bilgileri, şayet tutulmuş ise kolluk kuvvetleri olay yeri inceleme ve ifade tutanakları gibi var olan bilgi ve belgeler incelenmektedir (Sosyal Güvenlik Denetmenleri Çalışma Talimatı, 2.13.3.2.1).

3.3.2. Olayın Meydana Geldiği Yerin Görülmesi ve Yerel Denetim

Gerektiğinde ve mümkün olması halinde iş kazasının yaşandığı yer, sebep olan makine ve/veya teçhizat yerinde görülmek üzere fiili denetim yapılmaktadır (Sosyal Güvenlik Denetmenleri Çalışma Talimatı, 2.13.3.2.2).

3.3.3. Kazalının İfadesinin Alınması

Mümkün ise iş kazası geçiren kişinin ifadesine başvurarak olayın meydana geliş şekli, kaza günü ve saati, kazanın tam olarak gerçekleştiği yer, kazaya sebebiyet veren noksanlık, ihmal vs. hakkında detaylı bilgisine başvurulur. Aynı zamanda kazaya tanık var ise bu kişilerin isimleri, kaza geçirilen birim/bölümün yetkili ve sorumlularının kimler olduğu, kazaya herhangi birinin kusuru, kastı veya davranışının sebep olup olmadığı ve böyle bir durumun varlığı halinde bu kişi(lerin) ismi ile bu kişiler ile arasında husumet olup olmadığı, kaza sonrasında gerekli sağlık yardımlarını zamanında ve yeterli düzeyde alıp almadığı, savsaklama ve gecikme oldu ise gerekçesi ve savsaklama ve gecikmeye sebep olan kişilerin isimleri, yapılan işe bünyeye uygun olduğuna dair sağlık raporunun olup olmadığı, iş sağlığı ve güvenliği açısından alınması gerekli tüm tedbirlerinin alınıp alınmadığı, yaptığı işle ilgili eğitime tabi tutulup tutulmadığı, gerekli koruyucu malzemelerin kendisine verilip verilmediği ve kendisi tarafından bu malzemelerin kullanılıp kullanılmadığı, kaza bir makine, teçhizat, araç gereç vs.nin sebep olması halinde bunların periyodik bakımlarının yapılıp yapılmadığı, öncesinde bir arızasının bilinip bilinmediği, fazla mesai yapılıp yapılmadığı, kaza öncesinde yorgunluk, uykusuzluk halinin olup olmadığı, dikkatsizliğe sebep olabilecek herhangi bir ilaç kullanımının mevcut olup olmadığı sorulmaktadır. Ayrıca kaza işyeri dışında bir yerde yaşanmış ise orada bulunma nedeni, görevlendirmenin kim tarafından nasıl yapıldığı (yazılı/sözlü), trafik kazası şeklinde ise araçta bulunma sebebi, aracın kime ait olduğu, aracın sürücüsü kendisi değil ise kim olduğu öğrenilmektedir. Kaza hakkında kolluk kuvvetleri, savcılık veya başka bir kamu kurumu tarafından düzenlenmiş bir evrak olup olmadığı sorularak bunların biliniyor ise tarih ve sayı bilgileri alınmaktadır (Sosyal Güvenlik Denetmenleri Çalışma Talimatı, 2.13.3.2.3).

3.3.4. Tanık İfadelerinin Alınması

Kazaya tanık kişi(ler)nin bulunması halinde bu kişi bordro tanığı ise kazanın yaşandığı işyerinde işe başladığı tarih, işyerinde yaptığı iş ve görev tanımı, kazalının işe başladığı tarih, işyerinde yaptığı iş ve görev tanımı, kazalı ile aralarındaki iş ilişkisi, kazanın nasıl yaşandığına dair detaylı anlatımı, kazanın yaşandığı gün ve saat, kaza geçirilen bölümde başka kişiler olup olmadığı ve bu bölümün yetkililerinin kimler olduğu, kaza öncesinde iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin işyerinde eğitim ve koruyucu malzeme verilip verilmediği, kaza sırasında kazalının

koruyucu malzeme kullanıp kullanmadığı, işyeri tarafından koruyucu önlemlerin alınıp alınmadığı, kazalının bu tedbirlere uygun davranıp davranmadığı, kaza sonrasında sağlık yardımlarının ne şekilde sağlandığı ve bununla ilgili bir gecikme veya savsaklamanın olup olmadığı ve var ise kimden ve neden kaynaklandığı, kazalı ile husumetli bir kişi olup olmadığı ve kaza ile bir ilgisinin olup olmadığı, kaza sebebiyle kolluk kuvvetleri veya savcılık tarafından herhangi bir sıfatla ifadesinin alınıp alınmadığı, soruşturmanın mahkemeye intikal ettirilip ettirilmediği, yapılan işe göre gerekli olan bir belgenin olup olmadığı ile kazaya ilişkin diğer spesifik sorulara yanıtlar aranmaktadır (Sosyal Güvenlik Denetmenleri Çalışma Talimatı, 2.13.3.2.3).

3.3.5. İşveren, İşveren Vekili veya İşyeri Yetkilisinin İfadesinin Alınması

Kazalının işe başladığı tarih, işyerindeki görevi, fiilen işyerinde yürüttüğü faaliyet, kazalıya eğitim ve koruyucu malzeme verilip verilmediği ve kazalı tarafından kaza anında koruyucu malzemelerin kullanılıp kullanılmadığı, kazalının yaptığı işin özelliğine göre gerekli olan belge, sertifika vs. olup olmadığı, kazanın nasıl gerçekleştiğine dair detaylı anlatımı, kazaya sebep olan hususların ayrıntılı anlatımı, kazalının husumetli olduğu birinin olup olmadığı şayet var ise bu kişi(ler)nin kaza ile alakası, kastı veya kusuru kazaya sebebiyet veren herhangi birinin olup olmadığı, kazaya sebep olan makine, teçhizat, araç gereç vs.nin periyodik bakımının yapılıp yapılmadığı ve yapıldı ise kanıtlayıcı belgelerin olup olmadığı, iş kazası sonrası sağlık yardımlarının nasıl sağlandığı, savsaklama veya gecikme söz konusu ise sebepleri, iş kazasının çalışanın görevli olarak bir yere gittiği sırada yaşanması halinde bu görevlendirmenin içeriği ve süresi, görevlendirmenin yazılı olup olmadığı ve kim tarafından görevlendirmenin yapıldığı, iş kazasının işverenin sağladığı araç ile toplu olarak işin yapıldığı yere getirilip götürülmesi sırasında yaşanması halinde kazanın yaşandığı aracın işveren tarafından temin edilip edilmediği, kaza geçirilen aracın toplu taşıma maksadıyla kullanılıp kullanılmadığı, toplu taşımanın sürekli olup olmadığı ve bir sözleşmeye dayalı olarak yapılıp yapılmadığı, olayın trafik iş kazası olması halinde kazaya ilişkin kaza tespit tutanağı, bilirkişi, savcılık veya mahkeme kararlarının olup olmadığı gibi sorular ve olayın özelliğine ilişkin diğer spesifik sorular yöneltilerek işverenin vereceği beyanlar yazılı tutanağa geçirilmektedir (Sosyal Güvenlik Denetmenleri Çalışma Talimatı, 2.13.3.2.3).

3.3.6. İşyeri Yasal Kayıt ve Belgelerinin İncelenmesi

İş kazasının meydana geldiği tarihten önceki üç aya ait işyeri kayıt ve belgelerinin incelenmesi esastır. Ancak kayıt dışılığın olması halinde bu süre daha da geriye çekilebilmektedir. Kazalının ücretine ilişkin tespit yapabilmek için işyerinin yasal defterleri

(Yevmiye Defteri, İşletme Defteri gibi), ücret ödeme bordroları, banka dekontları incelenmektedir. Kazalının sigortasız olması halinde işyerine ait tüm gelir-gider belgeleri de incelemeye dahil edilmektedir. Yaşanan kazanın iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin bir ihlal sebebiyle gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti için de kazalının iş sözleşmesi, görev tanımı, sağlık raporları, mesleki eğitime ilişkin belgeleri, görevlendirme yazıları, izin belgeleri ve istirahat raporları gibi evrakları içeren özlük dosyası, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanuna ve tabi olunan diğer kanunlara göre tutulan kayıtlar, kazaya dair bulunan her türlü evrak ve kazanın özelliğine göre olduğu ve/veya olması gerektiği düşünülen diğer evraklar işverenden incelenmek üzere istenmektedir (Sosyal Güvenlik Denetmenleri Çalışma Talimatı, 2.13.3.2.4).

3.3.7. İş Kazası Raporunun Düzenlenmesi

Yukarıda değinilen tüm yöntemler ile toplanan bilgi ve belgeler ile birlikte bir değerlendirme yapılarak kazalının İKMH sigortasına tabi sigortalı sayılıp sayılmadığı, olayın gerçekten iş kazası olup olmadığı, iş kazası sayılmaması halinde gerekçeleri, yapılacak yardımlarda esas alınmak üzere kazalının fiili ücretini belirten bir rapor düzenlenmektedir. Bu raporda ayrıca 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ve 5510 SSGSSK'nunda taraflara yüklenen sorumlulukların yerine getirilmesinde gösterilen ihlal ve ihmaline göre işçi, işveren ve var ise 3. Kişi(ler)nin kusur oranı ve sigortalının ağır kusuru varsa "ağır kusur" belirlenmektedir (Sosyal Güvenlik Denetmenleri Çalışma Talimatı, 2.13.3.2.6). Kusur oranları kişi ve kusur derecesine göre belirlenmektedir (SGK 2016/21 Sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları İşlemleri Genelgesi, m:2.3).

3.4. İş Kazası Sebebiyle Yapılan Yardımlar

İş kazası sebebiyle sigortalılara tıbbi tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri sağlanmakta, geçici ve sürekli iş göremezlik ödeneği verilmekte, iş kazasının ölümle sonuçlanması halinde ise hak sahiplerine gelir bağlanmakta, cenaze ödeneği verilmekte ve gelir bağlanmış kız çocuklarının evlenmesi halinde evlenme ödeneği verilmektedir (5510 SSGSSK, m.16; SGK 2016/21 Sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları İşlemleri Genelgesi, m:3.1).

3.4.1. Geçici İş Göremezlik Ödeneği

Sigortalının iş kazasına uğraması halinde ilk günden itibaren ayakta ve yatakta tedavi aldığı süre boyunca kendisine geçici iş göremezlik ödeneği ödenmektedir (5510 SSGSSK, m:18/1-a;18/2). Geçici iş göremezlik ödeneğinden yararlanması için öncesinde prim ödemiş olma şartı bulunmamaktadır.

Geçici iş göremezlik ödeneği sigortalının iş göremezliğinin başladığı tarihten önceki on iki aydan son üç ayındaki prime esas kazançlarının prim ödeme gün sayısına bölümü ile gün başına denk gelen ücret miktarına göre hesaplanarak ödenmektedir. Ancak çalışmaya başladığı ay iş kazasına uğramış ise günlük kazancı, çalışmaya başladığı gün ile iş kazasının yaşandığı gün arasındaki süreçte elde edilen/elde edilmesi gereken toplam kazancın çalışma gün sayısına bölünmesi ile çalışmaya başladığı ilk gün iş kazası yaşaması halinde ise aynı veya benzer işte çalışan başka bir sigortalının günlük kazancı dikkate alınarak hesaplanmaktadır (5510 SSGSSK, m:17; SGK 2016/21 Sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları İşlemleri Genelgesi, m:6.6). Ancak denetmen ve müfettişlerce düzenlenen iş kazası soruşturma raporlarında veya mahkeme kararlarında daha yüksek ücret tespiti söz konusu ise tespit edilen ücrete göre geçici iş göremezlik ödeneği hesaplanmaktadır (Sosyal Güvenlik Denetmenleri Çalışma Talimatı, 2.13.3.2.4; 5510 SSGSSK, m:17/b). Geçici iş göremezliğinin hesabında var ise prim ve ikramiyeler, tespit edilen günlük kazanca %50 oranında ekleme yapılmak suretiyle dikkate alınmaktadır (5510 SSGSSK, m:17/a). “Yatarak tedavilerde sigortalılara hesaplanacak günlük kazancının yarısı, ayaktan tedavilerde ise üçte ikisi (2/3) üzerinden hesap edilerek geçici iş göremezlik ödeneği” verilmektedir (5510 SSGSSK, m:18/3; SGK 2016/21 Sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları İşlemleri Genelgesi, m:6.6).

Sigortalının iş kazası geçirmesinde veya tedavi süresinin uzamasında “ağır kusur”unun olduğu tespit edilir ise geçici iş göremezlik ödeneği ağır kusur derecesi esas alınarak 1/3 oranında eksiltiyle ödenmektedir (SGK 2016/21 Sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları İşlemleri Genelgesi, m:2.3). Şayet düzenlenen iş kazası soruşturma raporunda “ağır kusur”un varlığına dikkat çekilmiş ancak bir oran verilmemiş ise geçici iş göremezlik ödeneği %5 oranında kesinti yapılarak ödenmektedir (Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği, m:44/b). Sigortalının kasti hareketi sebebiyle iş kazasına uğraması, teklif edilen tedaviyi kabul etmemesi halinde geçici iş göremezlik ödeneğinin yarısı ödenmektedir (SGK 2016/21 Sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları İşlemleri Genelgesi, m:2.3.1).

3.4.2. Sürekli İş Göremezlik Ödeneği

Geçirdiği iş kazası sebebiyle meslekte kazanma gücünü %10 ve üzeri olacak şekilde kaybeden sigortalılara sürekli iş göremezlik ödeneği verilmektedir. Sürekli iş göremezlik ödeneğinin miktarı meslekte kazanma gücü kaybının oranına göre değişmektedir. Sürekli tam iş göremezlik halinde daha önceki aylık kazancının %70'i kadardır. Dolayısıyla sürekli kısmi iş göremezliklerde ise azami sınır olan %70 üzerinden iş göremezlik derecesine göre

hesaplanmaktadır. Ancak sigortalının sürekli bir başkasının bakımına muhtaç olması halinde gelir bağlama oranı %100'dür (5510 SSGSSK, m:19/1-2-3).

Sürekli iş göremezlik ödeneğinin ödenmesi, geçici iş göremezlik ödeneği alan kazalının sürekli iş göremez hale geldiğinin sağlık kurulu tarafından tespiti ile söz konusu hale gelmiş olabilir. Bu durumda geçici iş göremezlik ödeneğinin sona erdiği tarih itibarıyla sürekli iş göremezlik ödeneği ödenmeye başlamaktadır. Böyle bir süreç yaşanmamış ise sağlık kurulunun rapor tarihi itibarıyla sürekli iş göremezlik ödeneği ödenmeye başlanmaktadır (5510 SSGSSK, m:19/6).

3.4.3. Hak Sahiplerine Gelir Bağlanması, Evlenme ve Cenaze Ödeneği Verilmesi

İş kazası sebebiyle meslekte kazanma gücünü en az %50 oranında kaybetmesi sebebiyle kendisine sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış sigortalıların ne sebeple vefat ettiklerine bakılmaksızın vefatları sonrasında hak sahiplerine ölüm geliri bağlanmaktadır. Ancak geçirdiği iş kazası sebebiyle meslekte kazanma gücünü %50 oranının altında kaybeden sigortalıların ölümünün geçirmiş olduğu iş kazasına bağlı olmaması halinde hak sahiplerine ölüm geliri bağlanmaktadır (5510 SSGSSK, m:20/1-2-3).

İş kazası sebebiyle ölen sigortalının hak sahipleri, dul kalan eşi;

“18 yaşını, lise ve dengi öğrenim görmesi halinde 20 yaşını, yüksek öğrenim yapması halinde 25 yaşını doldurmayanların veya Kurum Sağlık Kurulu kararı ile çalışma gücünü en az % 60 oranında yitirip malûl olduğu anlaşılan çocukları ve yaşları ne olursa olsun evli olmayan, evli olmakla beraber sonradan boşanan veya dul kalan kızlarından çalışmayan veya kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış çocuklarıdır (evlât edinilmiş, tanınmış veya soy bağı düzeltilmiş veya babalığı hükme bağlanmış çocuklar dahil)”.

Eş ve çocuklardan artan hisse kalması halinde elde ettikleri tüm gelirleri asgari ücretin net tutarından daha az olan ve diğer çocuklarından aylık veya gelir bağlanmamış ana baba da başvurması halinde hak sahibi sayılmaktadır. Ana ve babanın 65 yaşın üzerinde olması halinde artan hisse olup olmadığına bakılmaksızın aylık bağlanabilir (5510 SSGSSK, m:34/a-b-d).

Dul kalan eş çalışıyor ise ölen sigortalı için hesaplanan aylığın %50'si, çalışmıyor ise %75'i, çocukların her birine %25'i, ana ve babaya %25'i bağlanmaktadır (5510 SSGSSK, m:34/a-b-d).

Ölüm geliri, “sigortalının ölüm tarihini”(5510 SSGSSK, m:35/a), hak sahipliğinin ölümden sonraki bir tarihte oluşması halinde ise hak sahipliği niteliğinin kazanıldığı günün takip ettiği ay başından itibaren başlatılmaktadır (5510 SSGSSK, m:35/b). Yukarıda da bahsedildiği üzere hak sahipliğini oluşturan durumların ortadan kalkması ile ölüm geliri kesilir ancak aynı koşulların tekrar oluşması ve başvurulması halinde tekrar bağlanır (5510 SSGSSK, m:34/3).

Ölüm geliri almakta iken evlenen kız çocuklarına aldıkları ölüm gelirinin 2 (iki) yıllık tutarı toplu bir şekilde evlenme ödeneği adı altında verilmektedir (5510 SSGSSK, m:37/1).

Sigortalının iş kazası sebebiyle vefatı halinde hak sahiplerine her yıl belirlenen tutarda cenaze ödeneği verilmektedir (5510 SSGSSK, m:37/3).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

2019, 2020, 2021 YILLARINDA ANTALYA SOSYAL GÜVENLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ'NDE YAZILAN İŞ KAZASI RAPORLARININ ANALİZ EDİLMESİ

4.1. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi

Türkiye’de iş kazalarına ilişkin istatistiki veriler Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından her yıl yayımlanmaktadır. Ancak bu veriler çoğunlukla sigortalılığı sağlanmış ve işveren tarafından iş kazası bildirimi yapılmış sigortalılara ilişkin bilgileri içermektedir. Oysa iş kazasına maruz kalmasına rağmen çeşitli sebeplerle iş kazası bildirimi yapılmamış çalışanlar bulunmaktadır. İlaveten Türkiye’de tarım dahil kayıt dışı istihdam oranı %26,1’dir (TÜİK, 2023b). Dolayısıyla kayıt dışı çalışmakta iken iş kazasına maruz kalan kişilerin bulunmaması mümkün değildir. Ancak bu kişilerin maruz kaldığı iş kazaları istatistiklere çoğunlukla yansımamaktadır. Yine sigortalı çalıştığı halde geçirdiği iş kazası işveren tarafından bildirilmediği ve yapılan inceleme sonucunda tespiti yönelik delillere ulaşamadığı için bazı sigortalıların geçirmiş oldukları iş kazaları da istatistiklere yansımamaktadır. Bu sebeple iş kazaları temelinde çok yönlü olarak ele alınan bu çalışmanın amaçlarından biri kayıt dışı çalışırken ve/veya işveren tarafından iş kazası bildirimi yapılmamasına rağmen iş kazasına uğranılması halinde bu iddiaların Sosyal Güvenlik Kurumunca nasıl araştırıldığı, bu iddiaların ortaya konulmasına hangi hususların yardımcı olduğu ve hangi hususların iş kazası tespitini engellediğinin ortaya konulmasıdır. Sigortalı olmasına rağmen iş kazası bildirimi yapılmayan ve sigortalılığı hiç sağlanmamış işyerlerinde iş kazasına uğradığı iddiası ile başvuruda bulunan kişilerin sayısı, bu kişilerin ne kadarının iddialarının tespit edilebildiği, tespiti imkan tanıyan olgular ile tespit edilememe gerekçelerinin ortaya konulması hedeflenmektedir. Bu sayede istatistiklere yansıyan iş kazaları haricinde başta kayıt dışı çalışma olmak üzere çeşitli sebeplerle iş kazası olduğu ortaya konul(a)mayan kazaların varlığına da dikkat çekilecektir.

Bir problemin çözümü ancak onun çok iyi analiz edilmesi ile mümkündür. Türkiye’de iş kazalarını önlemeye yönelik politikaların gerçekçi ve işlevsel olması da iş kazalarının tüm faktörleri ile tam olarak analiz edilmesine bağlıdır. Bu yaklaşım ile çalışmada, yaşanan iş kazaları sebebiyle taraflara verilen kusur oranları ve bu kusur oranlarının gerekçelerine yer verilmiştir. Bu sayede iş kazalarına tarafların hangi ihmallerinin sebebiyet verdiği de ortaya konulabilecektir. Dolayısıyla iş kazalarının önlenmesi ya da daha az yaşanması ve verdiği zararın daha az olması için yapılması gerekenler daha belirgin hale getirilebilecektir.

Yine SGK tarafından yayımlanan iş kazalarına yönelik istatistik bilgiler belirli kriterlere göre (yaş, cinsiyet gibi) il düzeyinde bilgi vermekte iken spesifik kriterlere yönelik (sektöre

göre iş kazası rakamları, yaralanma çeşitleri gibi) Türkiye geneli bilgi vermektedir. Ancak her ilin çalışma hayatında ağırlığı bulunan sektörün ve iş kolunun farklı olması sebebiyle iş kazalarını önlemeye yönelik genel politikaların yanında yerel bazlı politikaların oluşturulması gerekebilmektedir. Bu çalışmada, Antalya ilinde tespit edilen iş kazalarına yönelik bir profil çıkarılmak istenmektedir. Bu sayede Antalya’da “hangi sektörde daha çok iş kazası yaşanmaktadır, yaşanan kaza türleri nelerdir, yol açtığı bedensel zararlar nelerdir” gibi sorulara cevaplar aranarak ve cevaplar doğrultusunda alınabilecek önlemler olup olmadığının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu çalışma, kayıtlı istihdam sırasında yaşanan iş kazalarının yanı sıra kayıt dışı istihdam sırasında yaşanan iş kazalarına yönelik veri ortaya koyarak iş kazalarını konu edinen diğer çalışmalardan ayırmaktadır. Yine iş kazalarının yaşanmasına zemin hazırlayan ihmallerden kaza anında gerçekleştirilen faaliyetlere, kazanın nasıl sonuçlandığından oluşan sürekli iş göremezlik oranı ve kaza nedeniyle kazazede veya hak sahiplerine gelir bağlanıp bağlanmadığına kadar neredeyse her yönü ile iş kazalarına yönelik veri sunması ile önem taşımaktadır.

Öte yandan Antalya özelinde yaşanan iş kazalarına ilişkin veri ortaya koyarak ilgililerin bu hususlara farkındalıklarının oluşturulması ve alınması gereken önlemler hakkında aydınlatıcı nitelikte olması bakımından önem taşımaktadır.

4.2. Literatür Taraması

İş kazalarına ilişkin literatür taraması yapıldığında çalışmaların belirli konular üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu konulardan biri belirli sektörlerde yaşanan iş kazalarının sıklık oranları ve kaza sonrası ölüm oranlarının analizlerle ortaya konulmaya çalışılmasıdır. Örneğin Dündar vd. (2018), 2012-2016 yıllarında (son beş yıl) madencilik sektöründe meydana gelen iş kazaları ve meslek hastalıklarını analiz ettikleri çalışmalarında kaza olabilirlik oranını, maden sektöründeki ana ve alt sektörlerle birlikte belirleyerek değerlendirmişlerdir. Maden sektörünün iş güvenliği açısından durumunu diğer bazı sektörler ile karşılaştırarak yorumlamışlardır. Akyüz vd. (2016) tarafından yapılan çalışmada, SGK’nin orman ürünleri sanayi sektörüne ait 2011-2014 yılı verileri kullanılarak bu sektöre ait iş kazası ağırlık, iş kazası sıklık ve standardize iş kazası değerleri hesaplanarak yorumlanmıştır. Uluslararası literatürde de benzer çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, Shafique ve Rafiq (2019) Hong Kong Çalışma Bakanlığı’nın 2011-2017 yılları arası iş kazası istatistiklerini kullanarak yapısal eşitlik modellemesine göre her kaza tipi için kaza olabilirlik oranı ve iş kazasına bağlı ölüm oranını ortaya koymaya çalışmıştır. Neticede “aynı seviyede kayma, tökezleme veya düşme” şeklinde iş kazalarının daha çok

yaşanmasına rağmen “kişinin yüksekte düşmesi” şeklinde gerçekleşen iş kazalarının daha yüksek oranlarda ölüme sebebiyet verdiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Ivascu ve Cioca (2019) ise Romanya Ulusal İstatistik Enstitüsü, Romanya İş Müfettişliği ve Eurostat verilerinden faydalandıkları çalışmalarında ölümlü ve ölümlle sonuçlanmayan iş kazalarının sıklık indeksleri ile seçilen sektörler arasında ilişki olup olmadığını araştırmıştır.

İş kazaları ile ilgili yapılan çalışmaların yoğunlaştığı bir diğer husus kazaların çalışılan sektör, cinsiyet, iş göremezlik süresi, yaralanan uzuv, kaza geçirilen gün, ay, saat gibi hususlara göre analizidir. Bu çalışmalar kimi yazarlarca belirli bir sektör, işletme ve/veya bölge bazında yapılmış, kimi yazarlarca genel iş kazası verileri dikkate alınarak yapılmıştır.

Belirli bir sektör, işletme ve/veya bölge bazında yapılmış çalışmalara baktığımızda;

Erginel ve Toptancı (2017), SGK'nin 2005-2015 yıllarına ait iş kazalarına ilişkin verilerini kullanarak İç Anadolu Bölgesi inşaat sektöründeki iş kazalarını yaş, şehir ve kaza sebeplerine göre sınıflandırmış ve risk programı ile kaza meydana gelme sıklığı ve etki derecesi için uygun olasılık dağılımları ve parametrelerini belirlemişlerdir. Benzetim yardımıyla yıllık toplam kayıp iş günü riskini elde eden yazarlar en önemli kaza sebepleri için kaza oranı fonksiyonu ve birikimli risk fonksiyonu parametrelerini hesaplamışlardır. Belirlenen dağılımlardan hareketle inşaat sektörü için iş kazalarının risk tahmini yapılan çalışmada iş güvenliği performansının izlenmesi ve kaza sebeplerinin kontrol altında tutulması adına kontrol grafikleri oluşturmuşlardır. Arıtan ve Ataman (2017) ETİ Maden, Kırka Bor Açık İşletmesinde 2008–2014 yılları arasında yaşanan iş kazalarını incelemiş, kazaları kaza nedeni, kazanın aylara ve yıllara göre dağılımı, yaralanan uzuv ve tecrübeye göre değerlendirmişlerdir. Ayrıca yapılan çalışmalar ve işletmeden alınan bilgilere göre kaza sıklık, kaza ağırlık ve kaza olabilirlik oranlarını hesaplamışlardır. Yağimli ve İzci (2017) SGK'nin 2008-2015 yıllarına ait iş kazaları istatistikleri kullanılarak Makine ve Teçhizatı Hariç Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı sektöründe 2016 yılında meydana gelebilecek iş kazası sayısı Uyarlanabilir Bulanık Zaman Serisi ve En Küçük Kareler Yöntemleri kullanılarak tahmin etmeye çalışmıştır. Kadioğlu vd (2016) 2015 yılı boyunca bir eğitim ve araştırma hastanesine iş kazası nedeniyle başvuru yapanların verileri ile yaptıkları çalışmada, iş kazası başvurusunda bulunanların yaşları, cinsiyetleri, ayakta ve yatarak tedavi ile kazaya bağlı ölüm oranlarını, kazanın gerçekleştiği mevsim ve iş kazasının yoğunlaştığı günleri ve yaralanma türlerini analiz etmişlerdir. Kılıç vd. (2017) Adli Tıp'a ait bilirkişilik hizmeti kapsamında maluliyet oranı ve iş göremezlik süresi belirlenmesi talep edilen 3 (üç) iş kazası üzerinde yaptıkları çalışma kapsamında iş kazası sebebiyle kol ve ellerde meydana gelen yaralanmaların karakteristik bir yaralanma çeşidi olduğuna vurgu yapmıştır. Çavuş ve Taçgın (2016) SGK'nin 1997-2011 dönemine ait iş

kazalarına ilişkin istatistiklerinden yararlandıkları çalışmada inşaat sektöründe yaşanan iş kazalarını oluş biçimlerine göre sınıflandırmış ve kaza tiplerini kendi içlerinde alt sınıflara ayırarak kazaların nedenlerini ortaya koymaya çalışmışlardır.

Gönültaş vd. (2018) tarafından mevsimlik işçi olarak Adana ilinin Karataş ilçesine başka şehirlerden gelen işçilerden seçilmiş 199 kişiye uygulanan anket uygulaması kapsamında katılımcıların % 53,8'inin iş kazası / işle ilgili hastalık geçirdiği belirlenmiştir.

Türkiye geneli iş kazası istatistikleri dikkate alınarak yapılan çalışmalara baktığımızda;

Erdugan ve Türkan (2017) yaptıkları çalışmada Türkiye'de 2015 yılında kayıt altına alınmış iş kazalarını sektör, cinsiyet ve iş göremezlik süresi değişkenleriyle ve log-lineer analiz yöntemini kullanarak incelemiştir. Öztürk ve Akın (2021) Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 2018 yılı verilerini kullanarak, iş kazası geçiren çalışanın yaşının iş kazası oranı ve iş kazasına bağlı ölüm oranı üzerinde etkisi olup olmadığını incelemiştir. Çalışma sonrasında iş kazası geçirme oranının 14-19 ve 20-29 yaş aralıklarında yüksek olduğu, 30-39 yaş aralıklarında hem iş kazası geçirme oranının hem de iş kazası sonrası ölüm oranının en düşük olduğu, 50 yaş ve üzeri yaş aralıklarında ise hem iş kazası geçirme oranının hem de iş kazası sonrası ölüm oranının en yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Cerev ve Yıldırım (2018)'da çalışmalarında çalışanların cinsiyet, yaş ve eğitim gibi kişisel özelliklerinin iş kazası ve meslek hastalığı geçirmeleri üzerinde anlamlı bir etki yarattığına değinmiştir.

Kandemir ve Şimşek (2019) SGK'nin iş kazalarına ilişkin istatistiklerini kullanarak yaptıkları çalışmada, cinsiyet, iş göremezlik süresi, çalışılan ortam ve iş kazası türü arasında bir ilişki olup olmadığını ortaya koymaya çalışmışlardır. İş kaza türleri, geçici iş göremezlik süresi, çalışılan ortam ve cinsiyet değişkenleri ile iki ayrı model oluşturmuşlardır. Çalışma sonucunda, kadınlara kıyasla erkeklerin daha çok iş kazasına uğradığı, sabit işyerlerinde daha fazla iş kazasının yaşandığı ve iş göremezlik süresinin 5 ve üzeri gün kadar olduğu sonuçlarına varmışlardır. Baradan vd. (2016) ÇSGB İş Teftiş Kurulu müfettiş raporları kullanılarak oluşturulan bağımsız bir veri tabanı ile 2009- 2010 yıllarında Ege bölgesinde yapı işlerinde meydana gelen iş kazalarının tek değişkenli sıklık ve çapraz tablolama analizlerini yapmışlardır.

Bu anlamda uluslararası çalışmalara bakıldığında; Berglund vd. (2019) 2016 yılında İsveç Sosyal Sigortalar Kurumu'na bildirilen ve en az 1 gün işgünü kaybına sebep olan inşaat sektöründeki özellikle bireysel işletmelerde (esnaf) meydana gelen iş kazaları istatistiklerini analiz ettikleri çalışmalarında kaza nedeni, yaralanan vücut bölgesi, kazanın meydana geldiği haftanın günü, ay, kazazedenin yaşı gibi hususlara odaklanarak esnafın geçirdikleri iş

kazalarında benzer özelliklere sahip olmaları ile birlikte ticarete özgü bir takım sorun alanlarının öne çıktığına işaret etmişlerdir.

Kimi yazarlarca iş kazaları sosyal güvenlik hukuku ve sosyal yardımlar, iş kazalarında işveren ve üçüncü kişilerin sorumlulukları ve bu sorumluluğun rücu davalarına etkisi gibi hukuksal zeminde ele alınmaktadır. Örneğin, Civan (2015) çalışmasında iş kazası ve meslek hastalıkları sebebiyle işverenlerin ve/veya üçüncü kişilerin Sosyal Güvenlik Kurumuna karşı sorumluluğu ve her ikisinin sorumlu olduğu kazalarda müteselsil sorumluluklarının Yargıtay Kararları çerçevesinde değerlendirmesini yapmış, Sosyal Güvenlik Kurumu'nca sosyal yardım adı altında yapılan ve rücu davasına konu edilemeyecek yardımlara yer vermiştir. Baycık'ta (2017) çalışmasında benzer şekilde iş kazası ve meslek hastalıkları için sigortalıya/hak sahiplerine yapılan ödeme ve sosyal yardımlar sebebiyle Sosyal Güvenlik Kurumu'nun rücu hakkının hukuki temeli ve niteliği, iç tavan ve dış tavan uygulaması, kaçınılmazlık ilkesi ve müteselsil sorumluluk konuları Yüksek Mahkeme içtihadı ile birlikte değerlendirmiştir. Yine Akdeniz (2014) iş kazası ve meslek hastalığından doğan zararlardan dolayı işverenin sorumluluğunu irdelediği çalışmasında yargı kararları ve karşılaştırmalı hukuk düzenlemeleri kapsamında işverenin sorumluluğunu kusur sorumluluğu ve kusursuz sorumluluk görüşleri çerçevesinde değerlendirmiştir.

Demircioğlu ve Kalyon (2013) çalışmalarında yaşanan bir iş kazasına ilişkin T.C. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi E. 2012/4196 K. 2012/5289 T. 5.4.2012 tarih/sayılı işveren sorumluluğuna yönelik kararını incelemişlerdir. İşverenin iş kazasından doğan sorumluluğunun kusursuz sorumluluğa dayandırıldığı ve de üçüncü kişinin kusurlu fiilinin işverenin sorumluluğu açısından illiyet bağıni kestiğine yönelik kararı işveren tarafından İŞİG tedbirlerinin yeterince yerine getirilip getirilmediğine yer verilmemesi, dolayısıyla işverenin kusurlu olmasının, üçüncü kişinin kusursuz sorumlulukta illiyet bağıni kesmesine engel olmasına yer verilmemesi nedeniyle eleştirmişler, kararda işverenin alması gereken tedbirlere ve işçiye karşı olan özen borcuna, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ("TBK") m. 417, 4857 sayılı İş Kanunu ("İK") m. 77 ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ("İSGK") kapsamında irdelenmediğine değinmişlerdir. Baloğlu'da (2014) çalışmasında iş kazalarından doğan sorumlulukların hukuki yönlerini Yargıtay içtihatları doğrultusunda analiz etmiştir.

Bazı çalışmalar, çalışanların iş kazalarına sebep olan unsurlar hakkında düşüncelerini ön plana çıkarmaya yöneliktir. Örneğin, İlhan vd. (2013) Sakarya mobilya imalatı çalışanlarının iş kazası ve meslek hastalıklarının ortaya çıkış nedenlerini araştırmışlardır. Bu kapsamda Sakarya ili Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı mobilya imalathanesinde çalışan 1075 işçiden 227'sine anket uygulanmıştır. Anket verilerine göre çalışanlar, iş ve meslek hastalığına maruz

kalmasını iki temel faktöre dayandırmaktadır. Bunlar; işe yeni başlayanlara İSG konularında eğitim verilmemesi ve aşırı yüke maruz kalmalarıdır. Al (2019) tez çalışmasında iş kazasına uğradığını iddia eden 10 kişi ile yaptığı yarı yapılandırılmış yüz yüze görüşmeler ile iş kazası bildirimlerinin yapılmama sebeplerini üç kategoriye ayırmıştır. Çalışmaya göre bu sebepler; kazazededen kaynaklı sebepler, işverenden/işveren vekilinden kaynaklı sebepler ve sağlık hizmet (112) sunucusundan (sağlık personellerinden) kaynaklı sebeplerdir. Çalışmada kazazededen kaynaklı sebeplerin de doğuşunda işverenin tutum ve yaklaşımının etkili olduğu belirtilmektedir. Akkuş (2021) otel çalışanlarının geçirdikleri iş kazaları ve bu kazaların nedenlerini araştırdığı çalışmasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden faydalanarak 23 otel çalışanı ile görüşmüştür. Bu çalışmada çalışanlar, en çok düşme sebepli akut travma türü kaza geçirdiklerini, çoğunlukla güvensiz davranış kaynaklı kazalar yaşadıklarını ve bu kazalarda en çok kollarından yaralandıklarını belirtmişlerdir. Kaza sonrası çalışmaya devam ettikleri durumların yaşandığı ve bu durumların kayıtlara yansımadığını belirttikleri, kendilerine verilen İSG eğitiminin genellikle yetersiz ve yüzeysel olduğunu düşündükleri ve kazaların önlenmesinde en çok işletmelerin yükümlülüklerini vurguladıkları tespitlerine yer verilmiştir.

Çalışanların iş kazalarına sebep olan unsurlar hakkında fikirlerine yer veren uluslararası çalışmalar da mevcuttur. Örneğin, Barkhordari vd (2019)'nin İran'da bulunan İsfahan Çelik Fabrikası çalışanları ile yaptıkları çalışmada genel sağlık, iş-aile çatışması, çaba-ödül uyumsuzluğu, iç ve dış kontrol odağı gibi hususların iş kazası geçirmeye neden olabilecek mesleki stres kaynağı olup olmadıkları ölçülmek istenmiştir. Çalışma kapsamında 450 katılımcı kontrol ve vaka olmak üzere iki gruba ayrılmış ve gruplara bu hususları içeren 7 soru sorulmuş ve alınan cevaplar SPSS 22 ve Amos Yazılım Programı yardımıyla analiz edilmiştir. Nihayetinde çalışanın genel sağlık durumu, iş-aile çatışması, çaba-ödül uyumsuzluğu, iç ve dış kontrol odağı gibi hususların çalışanları iş stresine uğrattığı ve bunun da iş kazası geçirme riskini artırdığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca mevcut veriler kullanılarak iş kazalarına sebep olan unsurları analiz etmeye çalışan çalışmalar da bulunmaktadır. Duarte vd. (2021) PROSPERO (International Prospective Register of Systematic Reviews)'ya kayıtlı 3071 makale arasından uygunluğuna karar verilen 16 makale seçilerek meta analiz programı (PRISMA) aracılığıyla yapılan analizle yüzey ve yeraltı madenciliğinde meydana gelen iş kazalarında kullanılan makinelerin bir etkisi olup olmadığını ortaya koymaya çalıştıkları çalışmalarında madencilik sektöründe kazaya neden olan iş makinelerinin özellikle bakım veya onarım faaliyetleri sırasında konveyör bantları, nakliye kamyonları ve damperli kamyonlar olduğu tespitine varılmıştır. Yazarlar etkili izleme ve makine işletimi kontrollerinin iş

kazalarını en aza indirmek için dikkate alınması gerektiğini, daha az deneyimli ve kıdemli işçilerin, özellikle yorgunluk kontrollerine, iş yükü yönetimi ve uygun eğitim programlarına özel dikkat gösterilmesi gerektiğini, kazaların ve kazalara bağlı ölümlere büyük çoğunlukla etkisiz ve uygun olmayan eğitim yöntemlerinin neden olduğunu belirtmişlerdir. İspanya İstihdam ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 2005 - 2015 yılları arasına ait verileri kullanılarak madencilik sektöründe yaşanan iş kazalarının analizini Weka Yazılımı ile yaptıkları çalışmalarında hem yüzey hem de yer altı madenciliğinde yaşanan iş kazalarının esas gerekçesinin fiziksel efor ve aşırı yorulmaya dayalı fiziksel hareketlere bağlı olduğunu değerlendirmişlerdir.

Bazı çalışmalar SGK'nin yayımladığı iş kazası istatistiklerinin gerçeği ne kadar yansıttığını sorgulamaya yöneliktir. Örneğin Dalyan vd. (2021) çalışmalarında, SGK'nin 2013-2019 yılları arasında yayımladığı iş kazası istatistiklerindeki eksik olduğu düşünülen verilerin tespiti amacıyla iş güvenliği ve iş sağlığına yönelik sertifikaya sahip kişilere uygulanmak üzere bir anket çalışması düzenlenmiştir. Neticede SGK'na iş kazası bildirimi esnasında eksik veya yanlış verildiğine vurgu yapılmıştır.

Yeni endüstri yaklaşımlarının iş kazalarını ne yönde etkileyeceğini tartışan çalışmalarda bulunmaktadır. Caner (2021)'in çalışması, çalışma, sevkiyat sistemleri, otomasyon sistemleri, kas gücü gerektiren işlemlerin robotik sistemler tarafından yürütülmesi, görüntü ve ses algılarının sanal gerçeklik teknolojisi ile iş ortamı dışından da çalışanların faaliyetlerini yürütmelerine olanak sağlanması, çalışanların beyin gücünden yararlanmanın ön plana çıkartılması gibi Endüstri 4.0 yaklaşımının benimsenmesinin sonuçları olarak öne sürülen uygulamaların kaza ve hastalıklarının önlenmesi ile çalışma hayatındaki insanların sağlık ve güvenlik standartlarının yükseltilmesine ne gibi katkılar sağladığı üzerine araştırmalara dayanmaktadır. Can ve Çelik (2019)'de Endüstri 4.0 ile mal ve/veya hizmet üretiminde kullanılan işgücünün kullanım şekli ve işgücüne duyulan ihtiyacın niteliğinin değişeceğinden bahisle mevcut iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin yetersiz kalacağını vurguladıkları çalışmalarında endüstri 4.0 sisteminde oluşabilecek sorunları analiz etmiş ve çözüm önerisi sunmuşlardır.

4.3. Araştırma İzni ve Veri Temini

Bu çalışmaya Antalya Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü (SGİM)'nden arşiv araştırmasına istenen izinle başlanmıştır. İzin talep edilen yazıda çalışmanın neden yapılmak istendiği ve ulaşmak istediği sonuçlar açıklanmış ve verilen izin sonucunda arşiv araştırması arşiv personelinin ve arşivin fiziki uygunluğunun olduğu günlerde araştırmacı tarafından "iş kazası"

ana başlığı ile yazılmış ve araştırmanın yapıldığı günlerde dosyası arşivde bulunan 2019-2020-2021 yıllarına ait 338 iş kazası raporunun ve bu raporların da içinde bulunduğu iş kazası dosyalarının incelenmesi ile gerçekleştirilmiştir. İş kazası rapor ve dosyalarının içeriksel incelemesi ve kavramsal tasnifi yaklaşık 4 aylık bir süre içerisinde tamamlanmıştır. İçeriksel inceleme ve kavramsal tasnif sonucunda elde edilen bilgiler excel üzerinde sayısallaştırılmıştır. Verilerin excel formuna dönüştürülmesi sırasında hata yapmamak adına iş kazası rapor ve dosyaları çoklu kontrol içinde 3 aylık sürede sayısallaştırılmıştır. Oluşturulan veriler SPSS programına kodlanmış, analizlerin hatalı olmaması için aynı analizler kontrol altında tekrarlanmış ve gerekli düzeltmeler gerçekleştirilmiştir. SPSS üzerindeki çalışmalar ise toplamda 7 ayda gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca çalışmanın yapılması için Akdeniz Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'na başvurulmuş, Etik Kurulu'nun 21.07.2022 tarih 257 sayılı uygunluk kararı temin edilmiştir.

4.4. Araştırmanın Metodolojisi

Evren, araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği kişi, nesne, çevre vs.'yi ifade etmektedir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014:70). Bu çalışmanın evrenini ise Antalya SGİM'de 2019- 2020-2021 yıllarında "iş kazası" konulu raporlar oluşturmaktadır. Veri kaynağı, Antalya SGİM arşivinde bulunan ve 2019-2020 ve 2021 yılları arasında yazılmış "iş kazası" konulu 338 rapor ve rapora ait dosya evraklarından elde edilerek kategorileştirilen verilerdir.

Çalışmada doküman analizi yöntemi (belgesel tarama modeli) benimsenmiştir. Bu teknik, mevcuttaki kayıt ve belgelerin incelenerek verinin toplanmasına denilmektedir. Belgelerin taranması, analiz edilen verilerin yorumlanması için araştırma konusuna ilişkin iyi bir bilgi birikimine ihtiyaç duyulmaktadır. Araştırma amacına yönelik olarak kaynağın incelenmesi, kaydedilmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014:37, 126-127).

Çalışmada 2019-2020-2021 yıllarına ait 338 iş kazası raporu ve dosyasında bulunan diğer evraklar tek tek okunarak amaca yönelik tüm bilgiler tarafları (işçi-işveren-tanık vs) anonimleştirilmiştir. İş kazası raporlarında iddia olunan kaza tarihi, kazanın nasıl yaşandığına ilişkin tarafların ve görgü tanıklarının beyanları, işyerine ait çalışana İSG Eğitimi ve KKD verilip verilmediği ve kaza öncesi çalışanın ücretinin tespitine yönelik kayıt inceleme tutanağı, elde edilen tüm veriler kapsamında yapılan değerlendirme sonucu kazanın taraflarına verilen kusur oranları ve kusur gerekçeleri (bu gerekçeler kimi raporlarda açıkça yazmamakla birlikte atıfta bulunulan 6631 Sy. Kanunun ilgili maddeleri çerçevesinde tarafımızca türetilmiştir), kaza

geçirilen işyeri kodu ve mahiyeti yer almaktadır. Dosya içerisinde bulunan diğer evraklar ise çalışanın kaza geçirdiği işyerinde çalışma süresini ve aynı ve/veya benzer meslek kodu ile var ise bulunan başka tecrübelerini de içeren hizmet dökümü, var ise kolluk kuvvetlerinin ve sağlık kurumlarının tuttuğu kazaya ilişkin tutanaklar, kaza sebebiyle kişiye sağlık kurulu tarafından verilen sürekli iş göremezlik derecesini ve vücutta kaza nedeniyle oluşan hasarı ve bölgesini gösterir belge, kazazedeye veya hak sahiplerine kaza nedeniyle gelir bağlanıp bağlanmadığını gösterir belgeler, var ise iş kazası bildirim tutanağıdır. İş kazası bildirim tutanaklarında işyeri numarası, işyerinin bağlı bulunduğu ünite, işyerinin bağlı bulunduğu il, kaza günü işyeri vardiya başlangıç saati, kaza günü işyeri vardiya bitiş saati, işyeri adresi, işyeri unvanı, kaza sonrası işyerinin durumu, kazazedenin adı soyadı, T.C kimlik numarası, doğum tarihi, ilk işe giriş tarihi, son işe giriş tarihi, mesleği görevi, İSİG eğitimi alıp almadığı, kazazedenin mesleki eğitim alıp almadığı, kaza günü iş başı saati, kazazedenin kaza sonrası ne yaptığı, işi bırakma tarihi ve saati, kaza anında yürütmekte olduğu genel faaliyet, kaza anında yürütmekte olduğu özel faaliyet, özel faaliyet sırasında kullandığı araç ve gereç, yaralanmaya neden olan olay, yaranın türü, yaranın vücuttaki yeri, yaralanmaya neden olan araç/gereç, kaza sonucunda iş göremezlik durumu, kazanın gerçekleştiği yer, kazanın gerçekleştiği ortam, çalışılan ortam, çalışılan çevre, iş kazası bildirim tarih ve saat bilgileri, kazaya uğrayan kişi sayısı, kazanın meydana geldiği il ve ilçe, kaza tarih ve saati, kaza adresi, kazanın gerçekleştiği yer/bölüm, kaza sebebi açıklaması, kaza sebebi ve kazaya sebep olan araç / gereç bilgileri bulunmaktadır (Buraya iş kazası bildirim tutanağından yalnızca çalışma kapsamında yararlanılan bilgiler alınmıştır). Dosyaların tamamı incelenerek doğrudan veri olarak kullanılabilirler. Bazı veriler ise incelenen evraklardan türetilmiştir. Örneğin iş kazası iddiasında bulunan kişilerin mesleki tecrübeleri benzer meslek kodlarında yapılan bildirimleri dosyalarında bulunan hizmet dökümlerinden tek tek kontrol edilerek hesaplanmıştır. Aynı şekilde kaza tarihi ve doğum tarihi kullanılarak çalışanın iş kazası geçirdiği tarihteki yaşına ait bilgi türetilmiştir. İş kazasının meydana geldiği saat bilgisinden kazanın günün hangi periyodunda olduğu bilgisi ve kazazedenin çalışmaya başlamasından ne kadar süre sonra kaza olduğu bilgileri türetilmiştir. Ham veriler ve türetilmiş veriler istatistiksel analizde kullanılacak hale getirilmiştir.

Tüm bu incelemeler sonucunda elde edilen verilerin her biri bağımsız değişken kabul edilmiş ve şu başlıklar altında kategorileştirilmiştir:

- İncelenen raporların hangi yıla ait olduğunu ortaya koyabilmek için “Rapor Yılları” başlığı altında;

- İddia olunan iş kazası hakkında işveren tarafından Kuruma “iş kazası bildirimi”nde bulunup bulunmadığının tespiti için “İş Kazası Bildirimi Hakkında” başlığı altında;
- İş kazası iddiasında bulunan/adına başvuruda bulunulan kişinin cinsiyetine yönelik veriler için “Cinsiyet” başlığı altında;
- İş kazası iddiasında bulunan/adına başvuruda bulunulan kişinin kaza anında sigortalı olup olmadığının tespitine yönelik “Sosyal Güvenlik Durumu” başlığı altında;
- İş kazası iddiasında bulunan/adına başvuruda bulunulan kişinin kaza anında hangi yaş grubunda olduğunu belirlemek için “Yaş Aralıkları” başlığı altında (ayrıca ayrıntılı yaş tablosu da verilmiştir);
- İddia olunan iş kazasının geçirildiği işyeri haricinde kazazedenin mesleki tecrübesini ortaya koyabilmek için “Mesleki Tecrübe” başlığı altında;
- İddia olunan iş kazasının geçirildiği işyerinde kazazedenin çalışma süresini ortaya koyabilmek için “Kaza Geçirilen İşyerinde Çalışma Süresi” başlığı altında (ayrıca çalışma süresini ayrıntılı gösteren tablo da verilmiştir);
- İddia olunan kaza sırasında yürütülen işin tespiti için “Kaza Sırasında Yürütülen İş” başlığı altında;
- İş kazası iddiasında bulunulan işyerinin daha detaylı tespiti için “İşyeri Kodu” başlığı altında;
- İddia olunan kazanın hangi işkolunda olduğunun tespiti için “İşkolu Kodları” başlığı altında;
- İddia olunan iş kazasının Antalya’nın hangi ilçesinde kurulu işyerinde gerçekleştiğini ortaya koymak amacıyla “Kazanın Yaşandığı İlçe” başlığı altında;
- İddia olunan iş kazasının Antalya’nın hangi ilçesine görevli gidildiği sırada gerçekleştiğini ortaya koymak amacıyla “Kazanın Yaşandığı İlçe (Görevlendirme ile Gidilen)” başlığı altında;
- İddia olunan iş kazasının Antalya dışında hangi ile görevli gidildiği sırada gerçekleştiğini ortaya koymak amacıyla “Kazanın Yaşandığı Şehir (Görevlendirme ile Gidilen)” başlığı altında;
- İddia olunan iş kazasının Antalya ilinde kurulu işyeri tarafından hangi ülkeye görevli gidildiği sırada gerçekleştiğini ortaya koymak amacıyla “Kazanın Yaşandığı Ülke (Görevlendirme ile Gidilen)” başlığı altında;
- İddia olunan iş kazası öncesinde kazazedenin ilgili işyerinde İSG Temel Eğitimi alıp almadığının tespiti için “İSG Temel Eğitimi” başlığı altında;

- İddia olunan iş kazası öncesinde kazazedenin ilgili işyerinde Mesleki İSG Eğitimi alıp almadığının tespiti için “Mesleki Temel Eğitimi” başlığı altında;
- İddia olunan iş kazası sırasında kazazedeye ilgili işyerinde Kişisel Koruyucu Donanım verilip verilmediğinin tespiti için “Kişisel Koruyucu Donanım” başlığı altında;
- İddia olunan kazanın verilmesi gereken İSG Eğitimi ile ilgili olup olmadığının ortaya konulması için “Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili” başlığı altında;
- İddia olunan kazanın verilmesi gereken KKD ile ilgili olup olmadığının ortaya konulması için “Kaza Verilmesi Gereken KKD İle İlgili” başlığı altında;
- İddia olunan kaza ile KKD arasındaki ilişkinin (KKD’nin hiç olmaması, doğru kullanılmaması, olmasına rağmen kullanılmaması gibi) ortaya konulması için “Kazanın KKD İle İlgisi” başlığı altında;
- İddia olunan iş kazasının yaşandığı gün kazazedenin mesaiye saat kaçta başladığının tespiti için “Mesai Başlangıç Saati” başlığı altında;
- İddia olunan iş kazasının yaşandığı saatin tespiti için “Kaza Saati” başlığı altında;
- İddia olunan kazanın mesai saatinden ne kadar önce veya sonrasında yaşandığını ortaya koyabilmek için “Kazanın Yaşandığı Zaman Dilimi Sıklık ve Yüzde Analizi” başlığı altında;
- İddia olunan iş kazası sonucu kazazede de oluşan yara türünü belirlemek için “Yaranın Türü” başlığı altında;
- İddia olunan iş kazası sonucu kazazedenin vücudunun hangi bölgesinin zarar gördüğünün tespiti için “Yaranın Vücuttaki Yeri” başlığı altında;
- İddia olunan iş kazasına neden olan olayın tespiti için “Yaralanmaya Sebep Olan Olay” başlığı altında;
- İddia olunan kazanın kazazedenin hizmet akdinde yer alan işi yaparken ya da bu işten bağımsız bir durum/olay nedeniyle yaşanıp yaşanmadığını ortaya koyma amacıyla “Kazaya Sebep Olan Olay/Durum Çalışanın Esas Yapmakta Olduğu İş Sebebi İle Gerçekleşti” başlığı altında;
- İddia olunan iş kazası sonucunda kazazedenin sürekli iş göremezlik derecesi %10 altında veya üstünde ya da SİD oranı belirlenmeksizin yaralanma ile sonuçlananlar, ölümle sonuçlananlar, iş kazası sayılmayan yaralanma veya ölümle sonuçlananlar olacak şekilde tespiti için “Kazanın Nihai Sonucu” başlığı altında;

- Araştırmaya dahil edilen 338 raporun tamamında soruşturma sonucunda başvuruların iş kazası sayılıp sayılmadığına yönelik verileri ortaya koyabilmek için “Tüm İş Kazası Başvurularında İnceleme Sonucu” başlığı altında;
- İddia olunan iş kazası sebebiyle yapılan araştırma sonucunda Sosyal Güvenlik Denetmen ya da Müfettişlerince yazılan raporlarda işverenlere verilen kusur oranlarını ortaya koymak için “İşveren Kusur Oranları” başlığı altında;
- İddia olunan iş kazası sebebiyle yapılan araştırma sonucunda Sosyal Güvenlik Denetmen ya da Müfettişlerince yazılan raporlarda kazazede işçilere verilen kusur oranlarını ortaya koymak için “İşçi Kusur Oranları” başlığı altında;
- İddia olunan iş kazası sebebiyle yapılan araştırma sonucunda Sosyal Güvenlik Denetmen ya da Müfettişlerince yazılan raporlarda 3. kişilere verilen kusur oranlarını ortaya koymak için “3. Kişi Kusur Oranları” başlığı altında;
- İddia olunan iş kazası sebebiyle yapılan araştırma sonucunda Sosyal Güvenlik Denetmen ya da Müfettişlerince yazılan raporlarda şayet iddia olunan iş kazalarında birden fazla 3. Kişi var ise ilk 3. Kişi dışındaki 3. Kişi sayılan kişilere verilen kusur oranlarını ortaya koymak için “Diğer 3. Kişi Kusur Oranları” başlığı altında;
- İddia olunan iş kazası sebebiyle yapılan araştırma sonucunda Sosyal Güvenlik Denetmen ya da Müfettişlerince yazılan raporlarda işverenlere verilen kusur oranlarının gerekçelerini ortaya koymak için “İşveren Kusur Gerekçeleri” başlığı altında;
- İddia olunan iş kazası sebebiyle yapılan araştırma sonucunda Sosyal Güvenlik Denetmen ya da Müfettişlerince yazılan raporlarda kazazede işçilere verilen kusur oranlarının gerekçelerini ortaya koymak için “İşçi Kusur Gerekçeleri” başlığı altında;
- İddia olunan iş kazası sebebiyle yapılan araştırma sonucunda Sosyal Güvenlik Denetmen ya da Müfettişlerince yazılan raporlarda 3.kişilere verilen kusur oranlarının gerekçelerini ortaya koymak için “3. Kişi(ler) Kusur Gerekçeleri” başlığı altında;
- İddia olunan iş kazası sebebiyle yapılan araştırma sonucunda Sosyal Güvenlik Denetmen ya da Müfettişlerince yazılan raporlarda şayet iddia olunan iş kazalarında birden fazla 3. Kişi var ise ilk 3. Kişi dışındaki 3. Kişi sayılan kişilere verilen kusur oranlarının gerekçelerini ortaya koymak için “Diğer 3. Kişi Kusur Gerekçeleri” başlığı altında;
- İddia olunan ve yapılan inceleme sonucunda iş kazası olduğu tespit edilen iş kazası sonucunda kazazedenin gördüğü bedensel zararı detaylı bir şekilde ortaya koymak için “Tespit Edilen İş Kazası Sonucu” başlığı altında;
- SİD oranı %10 ve üzeri olacak şekilde yaralanma ile sonuçlanan iş kazası başvurularını ortaya koyabilmek için “SİD Oranı (%10 Üzeri Olanlar)” başlığı altında;

- Çalışanın sigortalı olduğu sırada geçirdiği ve işveren tarafından iş kazası bildirimi yapılmadığı ancak Sosyal Güvenlik Denetmeni veya Müfettiş tarafından yürütülen soruşturma kapsamında iş kazası olduğu tespit edilen kazalarda tespiti mümkün kılan delilleri ortaya koyabilmek için “Bildirimi Yapılmayan İş Kazalarının Tespitini Mümkün Kılan Deliller (Kişi Sigortalı İken)” başlığı altında;
- Çalışanın sigortasız olduğu sırada geçirdiği ve iş kazasında işveren tarafından iş kazası bildirimi yapılmadığı ancak Sosyal Güvenlik Denetmeni veya Müfettiş tarafından yürütülen soruşturma kapsamında iş kazası olduğu tespit edilen kazalarda tespiti mümkün kılan delilleri ortaya koyabilmek için “Bildirimi Yapılmayan İş Kazalarının Tespitini Mümkün Kılan Deliller (Kişi Sigortasız İken)” başlığı altında;
- İşveren tarafından iş kazası bildirimi yapılmasına rağmen Sosyal Güvenlik Denetmeni veya Müfettişi tarafından yapılan soruşturma sonucunda iş kazası olduğu tespit edilemeyen kazaların kazazede açısından nasıl sonuçlandığını (kazanın neden olduğu zararın boyutu) ortaya koyabilmek için “Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Var)” başlığı altında;
- İşveren tarafından iş kazası bildirimi yapılmadığı ancak kazazede ya da hak sahipleri tarafından iş kazası iddiasıyla yapılan başvurular sebebiyle Sosyal Güvenlik Denetmeni veya Müfettişi tarafından yapılan soruşturma sonucunda iş kazası olduğu tespit edilemeyen kazaların kazazede açısından nasıl sonuçlandığını (kazanın neden olduğu zararın boyutu) ortaya koyabilmek için “Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Yok)” başlığı altında;
- İşveren tarafından iş kazası bildirimi yapılmadığı ancak sigortalı kazazede ya da hak sahipleri tarafından iş kazası iddiasıyla yapılan başvurular sebebiyle Sosyal Güvenlik Denetmeni veya Müfettişi tarafından yapılan soruşturma sonucunda iş kazası olduğu tespit edilemeyen kazalarda tespitin yapılamama gerekçelerini ortaya koyabilmek için “İş Kazası Tespitinin Yapılamama Gerekçesi (Kayıtlı Çalışan)” başlığı altında;
- İşveren tarafından iş kazası bildirimi yapılmadığı ancak sigortasız kazazede ya da hak sahipleri tarafından iş kazası iddiasıyla yapılan başvurular sebebiyle Sosyal Güvenlik Denetmeni veya Müfettişi tarafından yapılan soruşturma sonucunda iş kazası olduğu tespit edilemeyen kazalarda tespitin yapılamama gerekçelerini ortaya koyabilmek için “İş Kazası Tespitinin Yapılamama Gerekçesi (Kayıt dışı Çalışan)” başlığı altında;
- Sosyal Güvenlik Denetmeni ve Müfettişleri tarafından yapılan araştırma sonucunda sigortalı çalışan adına başvuru yapılan ve iş kazası olmadığına karar verilen

kazalarda iş kazası olmadığına karar verilme gerekçelerini ortaya koyabilmek adına “İş Kazası Olmadığına Karar Verilme Gerekçesi (Kayıtlı Çalışan)” başlığı altında;

- Sosyal Güvenlik Denetmeni ve Müfettişleri tarafından yapılan araştırma sonucunda sigortasız çalışan adına başvuru yapılan ve iş kazası olmadığına karar verilen kazalarda iş kazası olmadığına karar verilme gerekçelerini ortaya koyabilmek adına “İş Kazası Olmadığına Karar Verilme Gerekçesi (Kayıt dışı Çalışan)” başlığı altında;

- Sosyal Güvenlik Denetmeni ve Müfettişleri tarafından yapılan araştırma sonucunda sigortalı çalışan adına başvuru yapılan ve iş kazası olmadığına karar verilen kazaların kazazede açısından nasıl sonuçlandığını ortaya koyabilmek için “İş Kazası Olmadığına Karar Verilen Kaza (İddia) Sonucu (Kayıtlı Çalışan)” başlığı altında;

- Sosyal Güvenlik Denetmeni ve Müfettişleri tarafından yapılan araştırma sonucunda sigortasız kişi adına başvuru yapılan ve iş kazası olmadığına karar verilen kazaların kazazede açısından nasıl sonuçlandığını ortaya koyabilmek için “İş Kazası Olmadığına Karar Verilen Kaza (İddia) Sonucu (Kayıt dışı Çalışan)” başlığı altında;

- İşveren tarafından iş kazası bildirimi yapılmamış ancak kazazede tarafından iş kazası iddiasıyla yapılan başvuruların kazadan ne kadar süre sonra yapıldığını tespit edebilmek için “Bildirimi Yapılmayan İş Kazalarında Başvuru Süresi (Kazazedenin Başvurusu)” başlığı altında;

- İşveren tarafından iş kazası bildirimi yapılmamış ancak kazazedenin hak sahipleri tarafından iş kazası iddiasıyla yapılan başvuruların kazadan ne kadar süre sonra yapıldığını tespit edebilmek için “Bildirimi Yapılmayan İş Kazalarında Başvuru Süresi (Hak Sahipleri Başvurusu)” başlığı altında;

- İddia olunan iş kazası neticesinde kazazedeye sürekli iş göremezlik geliri bağlanıp bağlanmadığını ortaya koyabilmek için “Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı (Kazazede)” başlığı altında;

- İddia olunan iş kazası neticesinde kazazedenin hak sahiplerine gelir bağlanıp bağlanmadığını ortaya koyabilmek için “Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı (Hak Sahipleri)” başlığı altında;

Akabinde bu başlıklar altında gruplandırılan veriler SPSS 20.00 programı aracılığıyla öncelikle sıklık ve yüzde analizine tabi tutulmuştur. Babbie (2010)’ye göre, sıklık analizi veri tabanının iyi bir şekilde anlaşılıp mevcut durumun tanıtılmasına olanak sağlamaktadır.

Bir çalışmada, araştırma konusu değişkeni etkileyip etkilemediği test edilmek istenen her bir diğer değişkene bağımsız değişken denilmektedir. Ağırlık, boy gibi ölçüm ve tartım ile değerleri saptanabilen değişkenlere nicel değişken, cinsiyet gibi değişkenlerin kategorik ya da

isimsel olarak belirtilebilen ayırt edici niteliklerini, durum ve pozisyonlarını belirten değişkenlere nitel değişken denilmektedir (Durmuş vd. 2013:7-8). Çalışmada elde edilen verilerden yaş, çalışma süresi ve mesleki tecrübe süresi nicel verilerdir. Bunlar haricindeki verilerin tamamı nitel (kategorik) verilerdir.

Ki-Kare (Chi-Square) Bağımsızlık Testi iki veya daha fazla sınıflı ölçekle ölçülmüş değişkenler arasında ilişki olup olmadığına cevap veren hipotez testidir (Durmuş vd. 2013:184). Henry (2012), kategorik yapıdaki değişkenlerin alt gruplarının her bir değişkene göre farklı dağılıp dağılmadığının Ki-Kare (Chi-Square) ilişki analiz yöntemi ile tespit edilebileceğini ifade etmektedir. Dolayısıyla kategorik değişkenler arasında anlamlı bir ilişkinin varlığından söz edebilmek için ki-kare analizinden yararlanılabilmektedir. Çalışmada da veri setinde bulunan cinsiyet değişkeni ile diğer bağımsız değişkenler arasında bir ilişki olup olmadığı yapılan çapraz tablo ve ki-kare analizleri aracılığıyla incelenmiş, bir ilişki olduğu tespit edilenlere çalışmada yer verilmiştir.

Ki-Kare (Chi-Square) testi denildiğinde akla gelen öncelikle Pearson 'ın ki-kare testidir. Pearson 'ın ki-kare testi, kategorik değişkenler arasındaki ilişki veya fark hakkındaki soruları yanıtlamak için en çok kullanılan istatistiksel analizlerden biridir (Franke vd. 2012:448). Çapraz tabloda yer alan değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığını test edebilmek için çapraz tabloda yer alan hücrelerin her birindeki frekans sayısının en az 5 olması halinde Pearson Ki-Kare testi yorumlanmaktadır. Ancak hücrelerdeki frekans sayısının 5 ve 5'in altında olması halinde Fisher'in Kesin Testi (Fisher's Exact Test) yorumlanmaktadır. Bu testlerden önce hipotezin kurulması gerekmektedir. H_0 hipotezi değişkenler arasında ilişki olmadığı, H_1 hipotezi ise değişkenler arasında ilişki olduğuna yönelik kurulmaktadır. (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014:306-324). Pearson'ın Ki-Kare testinde Asymp. Sig. (2-sided) değerinin (p değeri), Fisher'in kesin testi (Fisher's Exact Test)'nde ise Exact Sig. (2-sided) değerinin (p değeri) 0.05'ten küçük olduğu durumlar değişkenler arasında anlamlı farklılığın olduğuna işaret etmektedir (Kılıç, 2016:181). Bu durumda H_0 hipotezi reddedilerek H_1 hipotezi kabul edilmekte ve değişkenler arasında ilişki olduğu yorumlanmaktadır. Çalışmada koşulların sağlandığı durumlarda Pearson'ın Ki-Kare testi, sağlanmadığı durumlarda Fisher'in kesin testi (Fisher's Exact Test) uygulanmıştır.

Hipotez, değişkenler arasında ilişki ya da etkileşim olduğuna yönelik varsayımlardır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014:63). Çalışmada, Ki-Kare (Chi-Square) testine tabi tutulan hipotezler şunlardır:

1. Kazazedenin cinsiyeti ile kaza öncesinde Kişisel Koruyucu Donanım verilip verilmemesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

2. Kazazedenin cinsiyeti ile kaza öncesinde İSG Eğitimi verilip verilmemesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
3. Kazazedenin cinsiyeti ile Kazanın Nihai Sonucu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
4. Kazazedenin cinsiyeti ile Kaza Geçirilen İşyerinde Çalışma Süresi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
5. Kazazedenin cinsiyeti ile kazanın verilmesi gereken İSG Eğitimi ile ilgili olup olmaması arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
6. Kazazedenin cinsiyeti ile kazanın verilmesi gereken KKD ile ilgili olup olmaması arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
7. Cinsiyet ile Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Yok) arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Yine belirlenen bağımsız değişkenler arasında bir etkileşim olup olmadığı parametrik ve diğer non-parametrik (parametrik olmayan) (Ki-Kare testi de bir non-parametrik analiz tekniğidir (Durmuş vd. 2013:184).) analiz teknikleri kullanılarak test edilebilmektedir. Hangi analiz tekniğinin kullanılacağı birtakım kurallara bağlıdır. Örneğin değişkenlerin normal dağılım gösterdiği durumlarda t testi, f. testi, anova ve one-way (tek yönlü) anova gibi parametrik analiz teknikleri kullanılır iken değişkenlerin normal dağılım göstermediği durumlarda Mann Whitney U Testi, Kruskal-Wallis gibi non-parametrik analiz teknikleri kullanılmaktadır ki her parametrik testin bir parametrik olmayan karşılığı bulunmaktadır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014:246-290). Öte yandan değişken sayısına göre de tercih edilecek test değişmektedir.

Örneğin incelenen bir değişken açısından bağımsız iki grup arasında fark olup olmadığı t testi ile analiz edilebilmektedir. T -testinin non-parametrik karşılığı “Mann Whitney U Testi”dir. Anova testi ve tek yönlü anova testi gibi testler ise birbirinden bağımsız ikiden fazla gruplar arasındaki farklılıkları ortaya koymak için yaygın bir şekilde kullanılan testlerdir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014:247-290). Anova ve one-way (tek yönlü) anova testinin non-parametrik karşılığı ise Kruskal-Wallis gibi testlerdir. Anova veya one-way (tek yönlü) anova testi yapılmak istenen değişkenlerin normallik ve homojenlik sağlamaması durumunda değişkenler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı Kruskal-Wallis testi ile ortaya konulabilmektedir.

Değişkenlerin normalliği ve homojenliği p değerinin aldığı değere göre belirlenmektedir. P değerinin Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro Wilk gibi verilerin normal dağılıp dağılmadığını gösteren testlerde 0.05’ten küçük çıkması verilerin normal dağılım

göstermediğini, Fmax testi, Levene testi ve Barlett testi gibi verilerin homojen dağılım gösterip göstermediğini ölçen testlerde 0.05'ten küçük çıkması ise verilerin homojen dağılmadığını göstermektedir (Eral ve Vehid, 2013:138). Yapılan normallik ve homojenlik testleri sonucu verilerin normallik ve homojenlik taşımadığı anlaşıldığından bağımsız iki örnek arasında anlamlı bir ilişkinin veya anlamlı bir farklılığın olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Bağımsız üç veya daha fazla örneğin analizinde ise Kruskal Wallis Analizi tercih edilmiştir.

SPSS programında anlamlılık düzeyi %5 olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple significance (2 tailed) değerinin %5 anlamlılık düzeyi için 0,05'ten küçük çıkması bağımsız iki grup arasında ölçülen değişken bakımından farklılık olduğunu göstermektedir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014:273). Mann Whitney U Testi yapıldıktan sonra çıkan tabloda yer alan Asymp. Sig (2 tailed) satırı karşısında yer alan değer 0,05'ten küçük olması bağımsız gruplar arasında farklılık olduğu şeklinde yorumlanmaktadır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014:246-290-292). $p > 0,05$ ise anlamlı bir ilişki-fark yoktur şeklinde değerlendirilmektedir, bu durumda H_0 hipotezi kabul edilmektedir (Durmuş vd. 2013:188-190). Kruskal Wallis Testi'nde de Asymp. Sig. Değerinin 0,05'ten küçük olması halinde H_0 hipotezi reddedilerek H_1 hipotezi kabul edilmekte ve değişkenler arasında ilişki olduğu yorumlanmaktadır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014:329-335).

Bu değişkenlerin birbirini etkileyip etkilemediği de kurulan hipotezlerle test edilmektedir. Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis Testi için kurulan hipotezler şunlardır:

1. İşverenin iş kazası bildiriminde bulunması incelemenin “İş Kazasıdır” şeklinde sonuçlanması üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Bununla birlikte anova testi ile yalnızca gruplar arasında herhangi bir farklılığın olup olmadığı anlaşılabilmektedir. Hangi grubun farklı olduğunu belirlemek için One-way Anova (tek yönlü anova) testine ihtiyaç bulunmaktadır. One-Way Anova testinin uygulanabilmesi için anova testinde diyalog kutusunda bulunan “post hoc” butonuna tıklayarak çoklu mukayese yapmak üzere geliştirilmiş test yöntemlerinden biri seçilir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014:283). Böylece anlamlı ilişkinin/farklılığın kaynağı belirlenebilmektedir (Franke vd. 2012:452). Homojenliğin sağlandığı durumlarda Scheffe ve Tukey gibi Post Hoc testleri tercih edilirken homojenliğin sağlanmadığı durumlarda çoğunlukla Games-Howell testi tercih edilmektedir. Çalışmada homojenliğin sağlanmaması sebebiyle Games-Howell tercih edilmiştir. Post hoc analizinde de sig. sütununun altında bulunan değer 0,05'ten küçük olması, o değer bulunduğ gruplar arasında farklılığın bulunduğuna işaret etmektedir.

Kruskal Wallis:

1. Kaza öncesinde İSG Eğitimi almış olmak iş kazasının nihai sonucuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
2. Kaza öncesinde Mesleki İSG Eğitimi almış olmak iş kazasının nihai sonucuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
3. Yaralanmaya sebep olan olay çalışılan iş koluna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
4. Kazanın KKD gerektiren bir iş olması ile SİD oranı (%10 üzeri olanlar) arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
5. İddia olunan iş kazasının verilmesi gereken İSG Temel Eğitimi ile ilgili olup olmamasının kazanın nihai sonucu üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaktadır.
6. Kazanın KKD ile ilgili olup olmamasının Kazaya Sebep Olan Olay/Durum Çalışanın Esas Yapmakta Olduğu İş Sebebi İle Gerçekleşti üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaktadır.
7. İddia olunan iş kazasının verilmesi gereken İSG Temel Eğitimi ile ilgili olup olmamasının kazanın nihai sonucu üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaktadır.
8. İddia olunan iş kazasının verilmesi gereken KKD ile ilgili olup olmamasının kazanın nihai sonucu üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaktadır.
9. İddia olunan kaza sırasında Kişisel Koruyucu Donanımın bulunup bulunmamasına göre yaranın türü anlamlı bir farklılık göstermektedir.
10. İddia olunan iş kazasının KKD ile ilgisine göre işverene verilen kusur oranları farklılık göstermektedir.
11. İddia olunan iş kazasının KKD ile ilgisine göre işçiye verilen kusur oranları farklılık göstermektedir.

4.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın evrenini, Antalya SGİM’de 2019, 2020 ve 2021 yıllarında müfettiş ve denetmenler tarafından düzenlenmiş “iş kazası” konulu raporlar ve bu raporların yer aldığı iş kazası dosyaları oluşturmaktadır. Evrenin mekan olarak sınırlandırılması düşük maliyetle erişim ve ulaşım kolaylığına sahip olması sebebiyledir. Güncel veriler içermesi sebebiyle de iş kazaları raporlarından yalnızca 2019, 2020 ve 2021 yıllarına ait olanlar seçilerek zamansal sınırlılık oluşturulmuştur. Arşiv çalışması Antalya SGİM Arşivinin araştırmaya uygun olduğu gün ve saatlerde gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla 2019,2020 veya 2021 yılında yazılmış iş kazası raporu olmalarına rağmen arşiv çalışması sırasında çeşitli işlemlerin tamamlanması için iş kazaları servisi veya diğer servislerde bulunduğu için veya iş kazası dosyası oluşturulduğu

halde araştırma süreci bitip raporu yazılmadığı için incelenememiş iş kazası dosyaları bulunmaktadır. Bu dosyalarda bir diğer kısıtlılığı oluşturmuştur.

4.6. Bulgular ve Değerlendirme

4.6.1. İncelenen Raporlar ve Kazazedeler Hakkında Tespit Edilen Genel Bilgiler

Tablo 4.1: Rapor Yıllarına Göre Sıklık ve Yüzde Analizi.

Rapor Yılları	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
2019	169	50,0
2020	90	26,6
2021	79	23,4
Toplam	338	100

Araştırma kapsamında incelenen iş kazası raporlarının %50'si 2019, %26,6'sı 2020 ve %23,4'ü 2021 yılında düzenlenmiştir.

Tablo 4.2: İş Kazası Bildirimi Hakkında Sıklık ve Yüzde Analizi.

İş Kazası Bildirimi Hakkında	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
İş Kazası Bildirimi Yok	102	30,2
Yasal Süresinde Bildirim	223	66,0
Yasal Süresinden Sonra Bildirim	13	3,8
Toplam	338	100

İş Kazası Bildirimi Hakkında Sıklık ve Yüzde Analizi sonuçlarına göre hakkında iş kazası raporu düzenlenen 102 kişi için işveren tarafından yasal süresinde SGK'ye iş kazası bildirimi yapılmamıştır. Bu rakam incelenen tüm raporların %30,2'sidir. 223'ünde ise işveren tarafından yasal süresinde bildirim yapılmıştır. Bu da incelenen tüm raporların %66'sıdır. Yasal süresi geçtikten sonra işveren tarafından iş kazası bildirimi yapılan kaza sayısı 13, oranı %3,8'dir.

Tablo 4.3: Cinsiyete Göre Sıklık ve Yüzde Analizi.

Cinsiyet	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Kadın	27	8
Erkek	311	92
Toplam	338	100

Cinsiyete Göre Sıklık ve Yüzde Analizi sonuçlarına göre incelenen 338 kazazedinin %8'ine tekabül eden 27'sinde hakkında iş kazası raporu düzenlenen kişi kadın, %92'sine tekabül eden 311'i erkektir. Bu sonuç, literatürle de uyumludur (Kılıç vd. 2017:75). Bunun birçok nedeni olabilir. İlerleyen sayfalarda elde edilen bulgulara dayalı olarak detaylı değerlendirmek mümkün olacaktır.

Tablo 4.4: Sosyal Güvenlik Durumuna Göre Sıklık ve Yüzde Analizi.

Sosyal Güvenlik Durumu	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Sigortalı	225	66,6
Sigortasız	62	18,3
Kaza Sonrası Sigortası Yapılan (Kayıtlı/Sigortalı Sayılan)	24	7,1
Kaza Sonrası Sigortası Yapılan (Kayıt dışı/Sigortasız Sayılan)	27	8
Toplam	338	100

Sosyal Güvenlik Durumuna Göre Sıklık ve Yüzde Analizi sonuçlarına göre haklarında iş kazası raporu düzenlenen 338 kişiden %66,6'sına tekabül eden 225'inin kaza sırasında sigortalı olduğu, %18,3'üne tekabül eden 62'sinin sigortasız olduğu, %7,1'ine tekabül eden 24'ünün sigortasız olmasına rağmen aynı gün içinde sigorta bildirimi yapıldığından kayıtlı çalışan olarak kabul edildiği, %8'ine tekabül eden 27'sinin ise kaza sonrasında sigortalılığı sağlansa da aynı gün içinde sigorta bildirimi yapıldığında kayıtlı çalışan olarak kabul edilmeyecek sektör/meslek kodunda olması sebebiyle kaza anında sigortasız sayılan kişiler olduğu tespit edilmiştir.

Kazazedelerin çoğunlukla sigortalı olması son yıllarda kayıt dışı istihdam oranlarının düşmesi ve kayıtlı çalışmanın yaygınlaşması ile birlikte değerlendirilebilir. Yapılan analize göre başvuruda bulunanların %18,3'ü sigortasız, %7,1'i kaza anında sigortasız olsa da aynı gün işe giriş bildirgesi verilebilen işkolu çalışanı olmaları sebebiyle cezasız bir şekilde sigortalılıkları sağlananlar ve %8'i sigortasız olup aynı gün işe giriş bildirgesi verilebilen işkolu çalışanı da olmamaları sebebiyle cezalı bir şekilde sigortalılıkları sağlananlardır. Aslında bu kişiler de kaza anında sigortasız kişilerdir ve iş kazası yaşanmasa idi kayıt dışı çalışmaya devam etmeleri muhtemel kişilerdir. Dolayısıyla bu kişileri de sigortasız kabul edersek kaza anında kayıt dışı olan kazazede sayısı %33,4'tür. 2019, 2020 ve 2021 yıllarında Türkiye geneli kayıt dışı istihdam oranları da sırasıyla %34,52, %30,59 ve %29 olarak gerçekleşmiştir (SGK, Kayıt dışı İstihdam Oranları). Dolayısıyla çalışma kapsamında bulunan kayıt dışılık oranı Türkiye geneli kayıt dışı istihdam oranına yakındır ve bu anlamda resmi veriler ile uyumludur.

Tablo 4.5: Yaş Aralıklarına Göre Sıklık ve Yüzde Analizi.

Yaş Aralıkları	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
18 Yaş Altı	7	2,1
18-30 Yaş Arası	78	23,1
31-50 Yaş Arası	195	57,7
51 Yaş ve Üzeri	58	17,2
Toplam	338	100

Yaş Aralıklarına Göre Sıklık ve Yüzde Analizi sonuçlarına göre incelenen yıllar arasında haklarında iş kazası raporu düzenlenen 338 kişiden %2,1'ine tekabül eden 7'sinin kaza sırasında 18 yaşın altında olduğu, %23,1'ine tekabül eden 78'inin 18-30 yaş arasında olduğu, %57,7'sine tekabül eden 195'inin 31-50 yaş arasında olduğu, %17,2'sine tekabül eden 58'inin ise 51 yaş ve üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Hakkında iş kazası raporu düzenlenen en küçük kişi 6, en büyük kişi ise 66 yaşındadır.

Çalışmada iş kazalarının 31-50 yaş aralığındaki çalışanlarda daha çok görüldüğü sonucuna varılmıştır. Bu durum istihdam edilenlerin çoğunlukla 31-50 yaş aralığındaki kişilerden oluşması ile ilintili olabilir. TÜİK'in "Yaş Gruplarına Göre İstihdam Oranları" bu veriyi doğrulamaktadır. Türkiye genelinde de istihdam edilenlerin çoğunluğu 31-50 yaş aralığındadır. Keza SGK'nin inceleme yıllarına ait iş kazalarına ilişkin istatistiklerine göre de iş kazaları çoğunlukla 31-50 yaş aralığındaki çalışanlar tarafından yaşanmıştır. İstihdamın 31-50 yaş aralığında daha çok olmasının da birçok sebebi bulunmaktadır. Eğitim-öğretim 20'li yaşlara ve kimi zaman 20'li yaşların ortalarına kadar devam ettiğinden istihdama katılım 30'lu yaşlara doğru gerçekleşmektedir. Öte yandan Türkiye'de erkeklerin askerliği, kadınların gebelik durumları çoğunlukla 20'li yaşlarda söz konusu olmaktadır. İşverenler bu durumları işlerini sekteye uğratacak olaylar olarak görebilmekte ve daha uzun süre kesintisiz bir şekilde çalışacaklarına inandıkları daha ileri yaşlardaki kişileri istihdam etmek isteyebilmektedir. Yine yaşla birlikte tecrübenin de arttığına olan inanç işverenlerin tercihlerini etkilemektedir.

Hakkında iş kazası raporu düzenlenen en küçük kişinin 6 yaşında olması çarpıcı bir bilgidir. Hak sahipleri tarafından yapılan başvuru iş kazası olarak kabul edilmemiş olsa da Türkiye'deki tarımda ücretsiz aile işçiliği probleminin sonuçlarından biri olması bakımından anlamlıdır.

Tablo 4.6: Mesleki Tecrübe Sıklık ve Yüzde Analizi.

Mesleki Tecrübe	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Tecrübe Yok	33	9,8
1 Yıldan Az	58	17,2
1-5 Yıl arası	102	30,1
5 Yıl Üzeri	55	16,3
Kaza Geçirilen İşyeri Dışında Hiç Tecrübe Yok	87	25,7
Meslek Kodu Hiç Bulunamayanlar/Tespit Edilemedi	3	0,9
Toplam	338	100

Mesleki Tecrübe Sıklık ve Yüzde Analizi sonuçlarına göre incelenen iş kazası raporlarında "kazazede" olarak yer alan kişilerin %30,2'sinin kaza geçirilen işyeri dışında

benzer sektör ve/veya meslek kodlarında mesleki tecrübesinin 1-5 yıl arasında olduğu, %25,7'sinin kaza işyeri dışında mesleki tecrübesinin bulunmadığı, %16,3'ünün kaza geçirilen işyeri dışında 5 yıl üzerinde mesleki tecrübesinin bulunduğu tespit edilmiştir. Kaza geçirilen işyeri dışında bir yıldan az tecrübesi olanların oranı %17,2 iken hiç tecrübesi olmayanların oranı ise %9,8'dir.

Kaza geçirenlerin %25,7'si kaza geçirdiği işyerindeki çalışmaları haricinde mesleki tecrübesi olmayan kişiler, %17,2'si 1 yıldan az tecrübesi olan kişiler ve %9,8'i kaza geçirilen işte hiçbir tecrübesi olmayan kişilerdir. Bunların toplamını tecrübe konusunda zayıf kişiler olarak tanımlarsak kaza geçirenlerin yarıdan fazlasının tecrübe konusunda eksiği bulunan kişiler olduğunu söyleyebiliriz. Bu noktada iş kazasına uğramada tecrübe eksikliğinin etkisi olduğu söylenebilir. Özellikle tehlikeli ve çok tehlikeli işlerde tecrübe önem kazanmaktadır. Deneyimle işçi kendisi için tehlike arz edecek durumları daha iyi analiz edecek ve gerekli dikkat ile özeni gösterecek, kendisini tehlikeye düşürecek davranışlardan kaçınacaktır. Üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise işe yeni başlayan kişilerin “göze girme”, “kendini sevdirmeye” ve “çalışkan” algısı oluşturabilmek için gereğinden fazla inisiyatifle ve çaba göstererek çalışmasının da iş kazalarını tetikleyebileceğidir. Köklü ve diğerleri (2015) ile Camkurt (2013)'ta işe başlanılan ilk dönemlerde iş kazası riskinin daha yüksek olduğunu vurgulamıştır.

Öte yandan tüm kazazedelerin %30,2'si 1-5 yıl arası tecrübesi olan kişilerden oluşurken %16,3'ü 5 yıl ve üzeri mesleki tecrübeye sahip kişilerden oluşmaktadır. İki grup arasındaki farklılık ise bir süre aynı veya benzer işi yapan kişilerin kendilerine mesleki anlamda çok güvenmelerine, bu güven sebebiyle olası tehlikeleri küçümsemelerine ya da göz ardı etmelerine sebep olduğu ancak artan tecrübe ile birlikte yaşında artmasıyla kişinin kendi güvenliğini ön plana aldığı ve bu sebeple uzun vadede mesleki tecrübenin kazaları önlediği yönünde değerlendirilebilir.

Tablo 4.7: Kaza Geçirilen İşyerinde Çalışma Süresi Sıklık ve Yüzde Analizi.

Kaza Geçirilen İşyerinde Çalışma Süresi	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
İlk Gün Kaza	66	19,5
1 Yıldan Az Sürede Kaza	168	49,7
1-5 Yıl Arası Kaza	74	21,9
5 Yıl Üzeri	18	5,3
Çalışmayı Kanıtlar Delil Yok	12	3,6
Toplam	338	100

Kaza Geçirilen İşyerinde Çalışma Süresi Sıklık ve Yüzde Analiz sonuçlarına göre incelenen kaza başvurularının 66'sı işyerinde çalışmaya başlanılan ilk gün yaşanmıştır. Bu sayı incelenen başvuruların %19,5'ini oluşturmaktadır. İlk gün yaşanan kazalarda dahil olmak üzere işyerinde çalışmaya başlanılan ilk yıl içerisinde yaşandığı iddia edilen tüm iş kazası sayısı 234'tür. Bu sayı incelenen tüm başvuruların %69,2'sidir. 1-5 yıl arasında yaşandığı iddia edilen kaza sayısı 74'tür. Bu sayı da tüm başvuruların %21,9'udur. 5 yıl üzeri çalışılan işyerinde kaza geçirildiğine dair yapılan başvuru sayısı toplam 18'dir. Bu da toplam iş kazası başvurularının %5,3'üdür. 12 başvurucunun ise iş kazası geçirdiğini iddia ettiği işyerinde çalıştığını kanıtlar delil bulunmadığından kaza olduğu iddia olunan işyerindeki çalışma süresi bulunmamaktadır. Bu da incelenen tüm iddiaların %3,6'sına denk gelmektedir.

4.6.2. İncelenen Raporlardaki İşyerleri Hakkında Tespit Edilen Genel Bilgiler

Tablo 4.8: Kaza Sırasında Yürütülen İşe Göre Sıklık ve Yüzde Analizi.

Kaza Sırasında Yürütülen İş	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Tarım ve ormancılık	19	5,6
İnşaat kazı onarım yıkım	95	28,1
Hizmet (alım satım ve diğer ticari faaliyetler)	69	20,4
Kamu hizmetleri (servis, bakım ve yardım)	8	2,4
Üretim imalat işleme depolama	51	15,1
Kurulum, hazırlama montaj sökme parçalama	4	1,2
Bakım onarım ayar akort	11	3,3
İş alanının temizlenmesi	2	,6
Atık yönetimi ve işleri	6	1,8
Taşıtlar dahil olmak üzere hareket	53	15,7
Mermer/Taş/Kum/Çakıl Ocakları/Çeşitli Maden Ocakları	14	4,1
İlaçlama Faaliyetleri	1	,3
Apartman/Site Yönetimi	4	1,2
Ev Hizmetleri	1	,3
Toplam	338	100

Kaza Sırasında Yürütülen İşe Göre Yüzde ve Sıklık Analizi sonuçlarına göre en çok kaza sırasıyla %28,2 ile “İnşaat, kazı, onarım, yıkım” işleri sırasında, 20,4 ile “Hizmet (alım satım ve diğer ticari faaliyetler)” işleri sırasında, %15,7 ile ise “Taşıtlar dahil olmak üzere hareket” halinde iken gerçekleşmiştir.

En çok kazanın inşaat işlerinde çalışılırken yaşanması yukarıda da verildiği üzere SGK verilerine göre Türkiye’de, Eurostat verilerine göre de Avrupa genelinde yaşanan iş kazalarının çoğunun inşaat işlerinde yaşanması ile paralellik göstermektedir.

Taşıtlar dahil olmak üzere hareket halinde iken ifadesinden kastedilen trafik kazalarıdır. Bu durumda iş sebebiyle araçta bulunduğu sırada trafik kazası şeklinde iş kazasına uğramanın çok yaygın olduğu söylenebilir. Benzer şekilde SGK verileri Türkiye’de, Eurostat verileri Avrupa genelinde de iş kazalarının önemli bir kısmının trafik kazası şeklinde yaşandığını ortaya koymaktadır. Bu anlamda kaza sırasında yürütülen işe göre yaşanan iş kazalarına yönelik çalışmada elde edilen sonuçlar Türkiye ve Avrupa verileri ile benzerdir.

Tablo 4.9: İşkolu Kodları Sıklık ve Yüzde Analizi.

İşkolu Kodları	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Avcılık, Balıkçılık, Tarım Ve Ormancılık	19	5,6
Gıda Sanayi	3	0,9
Madencilik Ve Taş Ocakları	15	4,4
Petrol, Kimya, Lastik, Plastik Ve İlaç	4	1,2
Ağaç Ve Kâğıt	16	4,7
Basın, Yayın Ve Gazetecilik	1	0,3
Ticaret, Büro, Eğitim Ve Güzel Sanatlar	42	12,4
Çimento, Toprak Ve Cam	5	1,5
Metal	20	5,9
İnşaat	101	29,9
Enerji	13	3,8
Taşımacılık	24	7,1
Gemi Yapımı Ve Deniz Taşımacılığı, Ardiye Ve Antrepoculuk	5	1,5
Sağlık Ve Sosyal Hizmetler	2	0,6
Konaklama Ve Eğlence İşleri	49	14,5
Genel İşler	19	5,6
Toplam	338	100

İşkolu Kodları Sıklık ve Yüzde Analizi sonuçlarına göre 338 iş kazası raporunun %29,9’unda işkolu İnşaat, %14,5’inde Konaklama ve Eğlence İşleri, %12,4’ünde Ticaret, Büro, Eğitim ve Güzel Sanatlardır. Aşağıdaki tabloda ise iş kazası geçirilen işyerlerini daha detaylı verebilmek için işyeri koduna göre de sıklık ve yüzde analizi yapılmıştır.

TÜİK verilerine göre inceleme döneminde inşaat sektöründe çalışanların %95'ten fazlası erkektir (TÜİK, İş Gücü İstatistikleri). İnşaat yalnızca Türkiye'de değil dünya genelinde de erkek çalışanların ağırlıklı olduğu bir iş koludur. Bu bilgi, erkek işçilerin kadın çalışanlara nazaran neden daha fazla iş kazası geçirdiğini de yanıtlamaktadır. Bu durumun sebebi madencilik, imalat ve inşaat gibi iş kazalarının daha çok görüldüğü sektörlerde erkek çalışanın daha çok olması ile açıklanabilir.

Tablo 4.10: İşyeri Kodu Sıklık ve Yüzde Analizi.

İşyeri Kodu	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Gösteri Sanatlarına Yönelik Diğer Faaiyetler/Gösteri Organizasyon	2	,6
Otel İşletmesi	35	10,4
Karayolu İle Şehiriçi/Şehirler Arası Yük Taşımacılığı/Nakliye	17	5,0
Tarımsal Amaçlı Sanayi Makine ve Ekipmanların Kurulumu	1	,3
Elektrik Montaj ve Tesisatçılığı	1	,3
Elektrik Arıza Giderim ve Bakım Faaliyeti	8	2,4
Metallerin Makinede İşlenmesi	2	,6
Plastik poşet, çöp torbası, çanta vs. paketleme malzeme imalatı	2	,6
Mobilya ve Mobilya Aksesuarları Toptan Ticareti	1	,3
Temizlik İşleri	2	,6
Asansör Bakım Onarım Faaliyetleri	1	,3
Şehir içi/Şehirlerarası Yolcu Taşımacılığı	6	1,8
Her Türde Bina İnşaatı	73	21,6
Pizzacıların Faaliyeti	4	1,2
Villa ve Havuz Bakımı	1	,3
Başka Yerde Sınıflandırılmamış Metal Ürünlerin Bakım ve Onarımı	1	,3
Hazır Beton İmalatı	2	,6
Mermer/Taş/Kum/Çakıl Ocağı-Çeşitli Metal Madenciliği	14	4,1
Ormancılık Faaliyetleri	1	,3
Mobilya Atölyesi/Marangoz	2	,6

Beton Pompa Tamiri ve Kiraya Verilmesi	1	,3
Mobilya İmalatı/Ahşap Mobilya İmalatı	11	3,3
Restoran/Lokanta İşletmesi	6	1,8
Et Toptan Ticareti	1	,3
Kireç ve Alçı İmalatı	1	,3
Şehir içi Araç Çekiciliği	1	,3
Mobilya, Hırdavat, Oyuncak Vb. Satış İşletmesi	1	,3
Sıkıştırılmış Lif Tahta Taban Vb. İmalatı	1	,3
Tesisat Malzemeleri Perakende Ticareti	1	,3
Demir Çelik Sac İmalatı	2	,6
Mühendislik Faaliyetleri	2	,6
Elektrik İletim Hattı İşİ	1	,3
Yataklı Hastane Hizmetleri	2	,6
Bina İçi ve Dışı Elektrik Tesisatı	1	,3
Böcek, Haşere Vb. Kontrol Faaliyetleri	1	,3
Zirai Ekipmanların Satış, Montaj ve Bakımı	1	,3
Hurda, Lastik Ticareti	1	,3
Orman Ürünleri Satışı	2	,6
Diğer Gıda Ürünlerinin Perakende Ticareti	1	,3
Fast Food Satış Yerleri	1	,3
Fide Üretimi	2	,6
Otopark İşletmesi	1	,3
Diğer İnsan Kaynaklarının Sağlanması	2	,6
Personel Çalıştırılması (Belediye)	1	,3
Konut Kapıcılığı/Apartman-Site Yönetimi	4	1,2
Kombine Büro Yönetim Hizmetleri	4	1,2
Market İşletmeciliği/AVM ve Büyük Mağazacılık/Yapı Market	4	1,2

Yol, Köprü, Baraj, Akışkanlar İçin Boru Hatları İnşaatı Vb.	9	2,7
Gıda Maddeleri Ticareti	2	,6
Dikili Ağaç Makineli Kesim İşi	1	,3
Ecza Deposu	1	,3
Çevre Düzenleme İşi	2	,6
Raylı Sistem Hatlarının Yapım İşi	1	,3
Reklam Panosu/Tabelası İmalatı	4	1,2
Petrol Ürünleri Satışı	1	,3
İnşaat Malzemeleri Alım Satım	2	,6
Binanın Dış Boyası Yapım İşi/Boya Uygulama ve Satışı/Boya-Dekorasyon	7	2,1
Ağaç Kesim, Sürütme, Yükleme İşi	1	,3
Diğer Taze Meyve Sebze Toptan Ticareti	2	,6
Doğal Bilimler ve Mühendislikle İlgili Diğer Araştırma ve Deneysel Geliştirme Faaliyetleri	1	,3
Ambalaj Toplama Ayırma İşi	1	,3
Motorlu Kara Taşıtlarının Genel Bakım ve Onarım Hizmetleri	1	,3
Çelik Kapı İmalatı	4	1,2
Isıcam İmalatı/Çok Katlı Yalıtım Camları İmalatı	2	,6
İnşaat ve inşaat parçaları için metal çatı ya da iskele imalatı	2	,6
Endeks Okuma Kesme-Açma- Sökme-Takma İşleri	1	,3
Çamaşır Yıkama Fabrikası ve Kuru Temizleme	1	,3
Tehlikesiz Atıkların Toplanması	2	,6
Branda, Tente, Kamp Malzemeleri Toptan Satışı	1	,3
Gazete Dağıtım	1	,3
Sebze Meyve Perakende Ticareti	2	,6
Alüminyum Doğrama İmalat ve Montaj/Alüminyum PVC Doğrama	3	,9

Plastik Boru İmalatı	1	,3
Gıda, İçecek ve Tütün Toptan Ticareti	1	,3
Yol Asfalt Çalışmaları	3	,9
Ahşap Pencere Kapı Kasaları Eşikleri Ahşap Merdiven Veranda İmalat ve Satışı	1	,3
Geri Dönüşüm	3	,9
Yat Üretimi	4	1,2
Isıtma, Soğutma, Havalandırma, İklimlendirme Sistemlerinin Kurulumu	1	,3
Kağıt Kutu / Oluklu Kağıt İmalı	2	,6
Ormanı Yangın ve İzinsiz Kesime Karşı Koruma Faaliyetleri	1	,3
Cam Ürünlerinin İmalatı ve İşlenmesi	1	,3
Çeşitli Metallerin İmalatı	2	,6
Ağaç Kesim İşİ	1	,3
Atık ve Hurda Ticareti	1	,3
Kereste İmalatı	2	,6
Kafe-Bar İşletmesi	1	,3
Eğitim Kurumu	1	,3
Mantar Ticareti	1	,3
İçecek İmalatı ve Toptan Satışı	1	,3
Zeytin Toplama İşİ	1	,3
Öğrenci Ve İşçi Yurtları, Pansiyonlar Ve Odası Kiralanan Evlerde Yapılan Konaklama Faaliyetleri	1	,3
Süt Ürünleri İmalatı	1	,3
Toprağın Sürülmesi	1	,3
Narenciye Üretimi	3	,9
Tarım İşİ	2	,6
İnşaatlarda Beton İşleri	1	,3
Mermer Atölyesi / Satışı	2	,6
Sera Yapımı	1	,3
Sebze Meyve Toptancı Hali	1	,3
Seyahat Acentesi	1	,3
Çatı İşleri	2	,6

Depolama Lojistik İşleri	1	,3
Pamuk Ticareti	1	,3
Alçı-Alçıpan Malzemeleri Taşımacılığı	2	,6
Ev Hizmetleri	1	,3
Toplam	338	100

İşyeri Kodu Sıklık ve Yüzde Analizi sonuçları yukarıda verilmiştir. Buna göre en çok iş kazası başvurusu bulunan işyeri kodları %21,6 ile “Her Türde Bina İnşaatı” (bina inşaatına ilişkin tüm işyeri kodları dahil olmak üzere örn. konut inşaatı, kamu binası vs), %10,4 ile “Otel İşletmesi” ve %5 ile “Karayolu İle Şehiriçi/Şehirler Arası Yük Taşımacılığı/Nakliye” olmuştur.

İşyeri koduna göre baktığımızda kazaların en fazla yine her türde bina inşaatları, otel işletmeleri, karayolu ve şehiriçi/şehirler arası yük taşımacılığı/nakliye kodlu işyerlerinde yaşandığı sonucuna ulaşılmaktadır. ILO, Eurostat ve SGK verilerine göre Türkiye, Avrupa ve dünya genelinde inşaat ve taşımacılık/nakliye sektörleri en çok iş kazası yaşanan iş kollarıdır. Dolayısıyla çalışmada elde edilen sonuç Avrupa ve dünya verileri ile de örtüşmektedir. Burada bulunan farklılık ise işyeri koduna göre Antalya’da en çok iş kazası yaşanan işyerlerinden birinin “otel işletmeleri” olmasıdır. Bilindiği üzere Antalya, Türkiye’nin ileri gelen turizm şehirlerinden biri olarak çok sayıda otel işletmesi bulundurmakta ve buralarda çok sayıda işçi çalışmaktadır. Bu sebeple işyeri kodu bakımından en fazla iş kazasının yaşandığı sektörlerden biri olması mümkün iken yaşanan iş kazası sayısı ve kalıcı iş göremezlik ya da ölümle sonuçlanan iş kazası sayısı bakımından değerlendirilmesi ancak benzer özellikteki başka bir şehrin verileri ile kıyaslanması ile ortaya konulabilmektedir.

4.6.3. Kazanın Yaşandığı Yere İlişkin Tespit Edilen Bilgiler

Tablo 4.11: Kazanın Yaşandığı İlçe Sıklık ve Yüzde Analizi.

Kazanın Yaşandığı İlçe	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Muratpaşa	41	12,1
Aksu	9	2,7
Serik	18	5,3
Manavgat	21	6,2
Alanya	30	8,9
Gazipaşa	11	3,3
Akseki	1	0,3
Kepez	64	18,9
Döşemealtı	26	7,7
Korkuteli	7	2,1
Elmalı	3	0,9

Kemer	12	3,6
Finike	7	2,1
Kumluca	6	1,8
Kaş	6	1,8
Konyaaltı	17	5,0
Akseki	1	0,3
İbradı	1	0,3
Diğer Kaza Yeri	57	16,9
Toplam	338	100

Kazanın Yaşandığı İlçe Sıklık ve Yüzde Analiz sonuçlarına göre tüm iş kazası raporlarının %18,9'u ile en fazla kaza Kepez İlçesinde gerçekleşmiş/gerçekleştiği iddia edilmiştir. Kepez İlçesini %12,1 oran ve 41 kaza sayısı ile Muratpaşa İlçesi takip etmiştir. 57 kaza (Diğer Kaza Yeri) çalışanın başka bir ilçeye, şehre veya ülkeye görevli gönderildiği sırada gerçekleşmiştir.

İş kazası yaşanan işyerleri bulundukları ilçelere göre analiz edildiğinde en çok iş kazasının Kepez ilçesindeki işyerlerinde yaşandığı bunu Muratpaşa ve Alanya ilçelerinin takip ettiği ve en az iş kazasının İbradı ile Akseki ilçelerinde yaşandığı ortaya çıkmıştır. Bu durum ilçelere göre işyeri sayısında ve işyerlerinin faaliyetlerinde farklılık olması ile ilişkilendirilebilir. Öte yandan tehlikeli ve çok tehlikeli işyerlerini içeren Organize Sanayi Bölgesinin kurulu olduğu Döşemealtı ilçesinde tüm kazaların %7,7'si gerçekleşmiştir. Dolayısıyla kurumsallaşma ve çalışan sayısının artışı ile iş kazası sayısı arasında ters orantı olduğu söylenebilir. Kurumsallaşma, işletmeye özgü bir iş güvenliği kültürü oluştururken her işe başlayan kişiden bu kültüre uyum sağlaması beklenmektedir. Günümüz şartlarında iş güvenliği kültürü özellikle çalışanın kendisinin ve mesai arkadaşlarının güvenliğini tehlikeye atmadan çalışabilmesini içermektedir. Aynı zamanda çalışan sayısı arttıkça risklerin de arttığını bilen işletmeler iş kazalarını önleyici tedbirleri almaya önem vermekte, çalışanları iş sağlığı ve güvenliğine uygun davranmaları konusunda daha fazla uyarmakta ve takip etmektedir. Buna karşılık özellikle şahıs işletmeleri olmak üzere küçük ölçekli işletmelerde iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tedbirler göz ardı edilebilmekte ve buralarda çalışan kişiler de alınan tedbirlere uygun davranış göstermeyebilmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde şahıs işletmeleri başta olmak üzere küçük ölçekli işletmelerde iş kazası yaşanma riskinin daha yüksek olduğu değerlendirilebilir.

Tablo 4.12: Kazanın Yaşandığı İlçe (Görevlendirme İle Gidilen) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Kazanın Yaşandığı İlçe	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Muratpaşa	3	0,9
Aksu	4	1,2

Serik	4	1,2
Alanya	1	0,3
Kepez	4	1,2
Döşemealtı	1	0,3
Korkuteli	4	1,2
Elmalı	2	0,6
Kemer	2	0,6
Finike	4	1,2
Kumluca	2	0,6
Gündoğmuş	1	0,3
Konyaaltı	2	0,6
Diğer Kaza Yeri	304	89,9
Toplam	338	100

Kazanın Yaşandığı İlçe (Görevlendirme İle Gidilen) Sıklık ve Yüzde Analiz sonuçlarına göre incelenen iş kazası başvurularının 34 tanesi işçinin görevlendirme ile işyerinin bulunduğu ilçeden başka bir ilçeye gittiği sırada gerçekleşmiştir. Bu da tüm raporların %10,1'ine denk gelmektedir. Başvuruların %89,9'u ise işçinin esas çalıştığı işyerinin bulunduğu ilçede, başka bir ile veya ülkeye görevli gittiği sırada gerçekleşmiş/gerçekleştiği iddia edilmiş kazalarla ilgilidir. Bu analizler sonucunda iş kazalarının büyük çoğunluğunun yerleşik iş yerlerinde yaşandığı, geçici işyerlerinde iş kazası yaşanma riskinin daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.13: Kazanın Yaşandığı Şehir (Görevlendirme İle Gidilen) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Kazanın Yaşandığı Şehir (Görevlendirme İle Gidilen)	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Bolu	1	0,3
Niğde	1	0,3
Muğla	5	1,5
Afyonkarahisar	1	0,3
Burdur	5	1,5
Rize	1	0,3
Isparta	5	1,5
Samsun	2	0,6
Sivas	1	0,3
Diğer Kaza Yeri	316	93,5
Toplam	338	100

Kazanın Yaşandığı Şehir (Görevlendirme İle Gidilen) Sıklık ve Yüzde Analizine göre incelenen iş kazası başvurularının 22 tanesi işçinin görevlendirme ile şehir dışına gittiği sırada gerçekleşmiştir. Bu da tüm başvuruların %6,5'ine denk gelmektedir. Kazanın Muğla, Burdur

ve Isparta’da yaşandığına dair 5’er başvuru, Samsun’da 2, Bolu, Niğde, Afyonkarahisar, Rize ve Sivas’ta 1’er başvuru bulunmaktadır. Başvuruların %93,5’i ise işçinin esas çalıştığı işyerinin bulunduğu ilçede, başka bir ilçeye veya ülkeye görevli gittiği sırada gerçekleşmiş/gerçekleştiği iddia edilmiştir.

Tablo 4.14: Kazanın Yaşandığı Ülke (Görevlendirme İle Gidilen) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Kazanın Yaşandığı Ülke (Görevlendirme İle Gidilen)	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Hindistan	1	0,3
Kazakistan	1	0,3
İran	1	0,3
Diğer Kaza Yeri	335	99,1
Toplam	338	100

Kazanın Yaşandığı Ülke (Görevlendirme İle Gidilen) Sıklık ve Yüzde Analizine göre incelenen iş kazası başvurularının 3 tanesi işçinin görevlendirme ile yurtdışına gittiği sırada gerçekleşmiştir. Bu ülkeler Hindistan, Kazakistan ve İran’dır. Başvuruların %99,1’i ise işçinin esas çalıştığı işyerinin bulunduğu ilçede, başka bir ilçeye veya şehre görevli gittiği sırada gerçekleşmiş/gerçekleştiği iddia edilmiştir.

Kazaların işyerinin kurulu olduğu adres dışında ne oranda gerçekleştiğini ortaya koyabilmek adına kazanın yaşandığı ilçe (görevlendirme ile gidilen), kazanın yaşandığı şehir (görevlendirme ile gidilen) ve kazanın yaşandığı ülke (görevlendirme ile gidilen) sıklık ve yüzde analizleri de yapılmıştır. Bu sonuçlara göre işyeri adresinin kurulu bulunduğu yer dışında iş kazası geçirme riski düşük iken bu riskin işyeri adresinin kurulu olduğu ilçe sınırlarından çıktıkça düştüğü, en düşük olduğu yerin yurtdışına görevli olarak gidilen çalışma yeri olduğu sonucuna varılmıştır. Bu durum çalışanların alışageldikleri işyeri mahalli dışına çıktıklarında daha tedbirli davranmaları, kurallara uyarak çalışmalarını ile yorumlanabilir. Özellikle yurtdışına görevli olarak gittikleri sırada yaşanan iş kazası sayısının düşüklüğü çalışanların düzen, sistem ve işleyişine aşına olmadıkları için buralarda çok dikkatli davranmaları ile açıklanabilir.

4.6.4. İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi ile Kişisel Koruyucu Donanımlar Hakkında Tespit Edilen Bilgiler

Tablo 4.15: İSG Temel Eğitimi Sıklık ve Yüzde Analizi.

İSG Temel Eğitimi	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Var	129	38,2
Yok	144	42,6
Belirsiz	65	19,2
Toplam	338	100

İSG Temel Eğitimi Sıklık ve Yüzde Analizi sonuçlarına göre incelenen yıllarda haklarında iş kazası raporu düzenlenen 338 kişiden 129'u kazadan önce ilgili işyerinde İSG Temel Eğitimi almıştır. Bu tüm incelenen kişilerin %38,2'sini oluşturmaktadır. 144'ü ise kazadan önce İSG Temel Eğitimi almamıştır. Bu da hakkında iş kazası raporu düzenlenen tüm kişilerin %42,6'sıdır. İncelenen 65 kişinin İSG Temel Eğitimi alıp almadığı belirlenememiştir. Bu da incelenen tüm kişilerin %19,2'sini oluşturmaktadır.

Tablo 4.16: Mesleki İSG Eğitimi Sıklık ve Yüzde Analizi.

Mesleki İSG Eğitimi	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Var	37	10,9
Yok	218	64,5
Belirsiz	83	24,6
Toplam	338	100

Mesleki İSG Eğitimi Sıklık ve Yüzde Analizi sonuçlarına göre incelenen yıllarda haklarında iş kazası raporu düzenlenen 338 kişiden 37'si kazadan önce Mesleki İSG Eğitimi almıştır. Bu tüm incelenen kişilerin % 10,9'unu oluşturmaktadır. 218'i ise kazadan önce Mesleki İSG Eğitimi almamıştır. Bu da hakkında iş kazası raporu düzenlenen tüm kişilerin %64,5'idir. İncelenen raporlarda 83 kişinin Mesleki İSG Eğitimi alıp almadığı belirlenememiştir. Bu da incelenen tüm kişilerin %24,6'sını oluşturmaktadır.

Bu sonuçlar Mesleki İSG Eğitimi alan kişi sayısının ne denli düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte her işin kendine göre zorlukları, bilinmesi gereken tehlikeleri ve bunlardan korunma yöntemleri bulunmaktadır. Bu sebeple Mesleki İSG Eğitim son derece önemlidir.

Tablo 4.17: Kişisel Koruyucu Donanım Sıklık ve Yüzde Analizi.

Kişisel Koruyucu Donanım	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Var	75	22,2
Yok	170	50,3
Belirsiz	93	27,5
Toplam	338	100

Kişisel Koruyucu Donanım Sıklık ve Yüzde Analizi sonuçlarına göre incelenen yıllarda haklarında iş kazası raporu düzenlenen 338 kişiden 75'inin üzerinde kaza sırasında KKD bulunmaktadır. Bu tüm incelenen raporların % 22,2'sini oluşturmaktadır. 170'inde ise KKD bulunmamaktadır. Bu da hakkında iş kazası raporu düzenlenen tüm kişilerin %50,3'üdür. İncelenen raporlarda 93 kişinin kaza sırasında KKD kullanıp kullanmadığı tespit edilememiştir. Bu da incelenen tüm kişilerin %27,5'ini oluşturmaktadır.

Tablo 4.18: Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili Sıklık ve Yüzde Analizi.

Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Evet	219	64,8
Hayır	46	13,6
İSG Eğitiminden Bağımsız Gerçekleşen Kaza	32	9,5
Tespit Edilemedi	2	0,6
“İş Kazası Değildir”, “İş Kazası Tespit Edilmedi”	39	11,5
Toplam	338	100

İddia olunan kazanın verilmesi gereken İSG Eğitimi ile ilgili olup olmadığını gösteren sıklık ve yüzde analizi yukarıdadır. Buna göre incelenen iş kazası başvurularının %64,8’inde kaza verilmesi gereken İSG Eğitimi ile ilgilidir. %13,6’sı verilmesi gereken İSG Eğitimi ile ilgili değilken %9,5’i İSG Eğitiminden bağımsız bir sebeple gerçekleşmiş (kalp krizi, dış etmene bağlı olmadan gelişen beyin kanaması gibi bünyesel rahatsızlıklar nedeniyle), %11,5’inin ise iş kazası olduğu yönünde karar veril(e)mediğinden iddia olunan kazanın İSG Eğitimi ile ilgili olup olmadığı hakkında bir değerlendirme yapılamamıştır. Toplam iş kazası başvurularının %0,6’sında iş kazası olduğu yönünde karar verilmiş olsa da kazanın verilmesi gereken İSG Eğitimi ile ilgili olup olmadığı yönünde bir tespitte bulunulamamıştır.

Tablo 4.19: Kaza Verilmesi Gereken KKD İle İlgili Sıklık ve Yüzde Analizi.

Kaza Verilmesi Gereken KKD İle İlgili	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Evet	173	51,2
Hayır	90	26,6
KKD’den Bağımsız Gerçekleşen Kaza	32	9,5
Tespit Edilemedi	4	1,2
“İş Kazası Değildir”, “İş Kazası Tespit Edilemedi”	39	11,5
Toplam	338	100

İddia olunan kazanın verilmesi gereken KKD ile ilgili olup olmadığını gösteren sıklık ve yüzde analizi yukarıdadır. Buna göre incelenen kazaların %51,2’si verilmesi gereken KKD ile ilgilidir. %26,6’sı verilmesi gereken KKD ile ilgili değilken %9,2’si KKD’den bağımsız bir sebeple gerçekleşmiş (kalp krizi, dış etmene bağlı olmadan gelişen beyin kanaması gibi bünyesel rahatsızlıklar nedeniyle), %11,5’inin ise iş kazası olduğu yönünde karar veril(e)mediğinden iddia olunan kazanın KKD ile ilgili olup olmadığı hakkında bir

değerlendirme yapılamamıştır. İncelenen kaza başvurularının %1,2'si hakkında iş kazası olduğu yönünde karar verilmiş olsa da kazanın verilmesi gereken KKD ile ilgili olup olmadığı yönünde bir tespitte bulunulamamıştır.

Tablo 4.20: Kazanın KKD İle İlgisi Sıklık ve Yüzde Analizi.

Kazanın KKD İle İlgisi	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
İşyerinde KKD Bulunmadığı İçin Gerçekleşen Kaza	132	39,0
İşyerinde Bulunan KKD'nin Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	32	9,5
İşyerinde Bulunan KKD'nin Doğru Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	4	1,2
KKD'den Bağımsız (Bünyesel Rahatsızlıklar)	33	9,8
Tespit Edilemedi	7	2,1
Diğer Çalışanın İşyerinde Bulunan KKD'yi Kullanmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	2	0,6
“İş Kazası Değildir” ve “İş Kazası Tespit Edilemeyen”	39	11,5
KKD'den Bağımsız (Esas İşle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD Bulunsa da Gerçekleşen Kazalar)	89	26,3
Toplam	338	100

İddia olunan kazanın verilmesi gereken KKD ile ilgisinin detayını içeren Kazanın KKD İle İlgisi Sıklık ve Yüzde Analizi yukarıdadır. Buna göre incelenen kazaların %39,1'i işyerinde KKD bulunmaması sebebiyle gerçekleşmiştir. %26,3'ü KKD'den bağımsız (Esas İşle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD Bulunsa da Gerçekleşen Kazalar) bir sebeple gerçekleşirken %9,8'i kazazedenin bünyesel rahatsızlıklarına bağlı olarak meydana geldiğinden KKD'den bağımsız gerçekleşmiştir. Kazaların %9,5'i işyerinde bulunan KKD'yi kazazedenin kullanmaması, %0,6'sı ise diğer çalışanın kullanmaması sebebiyle gerçekleşmiş iken tüm iddiaların %1,2'si işyerinde bulunan KKD'yi kazazedenin doğru kullanmaması sebebiyle gerçekleşmiştir. Tüm iddiaların %11,5'inin ise iş kazası olduğu yönünde karar veril(e)mediğinden iddia olunan kazanın KKD ile detaylı bir ilgisi olup olmadığı hakkında değerlendirme bulunmamaktadır.

Burada geçen tüm veriler birlikte değerlendirildiğinde, iş kazası geçirenlerin çoğunluğunun kaza geçirdikleri işyerlerinde Temel İSG ve Mesleki İSG Eğitimi almayan kişiler olduğu ve kaza anında KKD bulunmadığı, yaşanan kazaların ise %64,8'inin verilmesi gereken

İSG eğitimi ile %51,2'sinin verilmesi gereken KKD ile ilgili olduğu ortaya konulmaktadır. Dolayısıyla verilmesi gereken İSG eğitimi verilmiş olsa idi veyahut verilen İSG eğitimine uygun davranılsa idi kazaların %64,8'i yaşanmayabilir, verilmesi gereken KKD verilmiş olsa idi veyahut verilen KKD etkin ve doğru bir şekilde kullanılsa idi kazaların %51,2'sinde kazazede daha az zarar görebilir ya da hiç zarar görmeksizin kazayı atlatabilirdi.

4.6.5. Mesai Başlangıç Saatleri ve Kaza Saatlerine İlişkin Tespit Edilen Bilgiler

Tablo 4.21: Mesai Başlangıç Saati Sıklık ve Yüzde Analizi.

Mesai Başlangıç Saati	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)	Yüzdesi (%) (Geçerli)
0:00	9	2,7	3,1
4:00	1	,3	,3
6:00	1	,3	,3
7:00	3	,9	1,0
7:30	8	2,4	2,7
8:00	150	44,4	50,8
8:15	2	,6	,7
8:30	65	19,2	22,0
9:00	22	6,5	7,5
9:30	3	,9	1,0
9:40	1	,3	,3
10:00	7	2,1	2,4
10:30	1	,3	,3
11:00	1	,3	,3
13:30	1	,3	,3
14:00	1	,3	,3
16:00	8	2,4	2,7
17:30	2	,6	,7
18:00	1	,3	,3
19:00	3	,9	1,0
19:30	1	,3	,3
22:00	2	,6	,7
23:00	2	,6	,7
Toplam	295	87,3	100
Kayıp Veri	43	12,7	
Nihai Toplam	338	100	

Mesai Başlangıç Saati Sıklık ve Yüzde Analizine göre sonuçlar yukarıda gösterilmektedir. Buna göre haklarında iş kazası raporu düzenlenen kişilerin %50,8'i kaza günü

(geçerli) 08:00'da mesaiye başlamıştır. %22'si (geçerli) 08:30'da mesaiye başlarken %7,5'i (geçerli) 09:00'da mesaiye başlamıştır. %12,7'sinin mesaiye başlama saati tespit edilememiştir.

Tablo 4.22: Kaza Saati Sıklık ve Yüzde Analizi.

Kaza Saati	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)	Yüzdesi (%) (Geçerli)
0:00	2	,6	,7
0:10	1	,3	,3
0:30	1	,3	,3
1:00	1	,3	,3
1:36	1	,3	,3
1:45	1	,3	,3
2:00	1	,3	,3
3:20	1	,3	,3
3:30	1	,3	,3
4:00	1	,3	,3
4:30	1	,3	,3
4:50	1	,3	,3
4:58	1	,3	,3
5:00	3	,9	1,0
6:18	1	,3	,3
6:30	3	,9	1,0
6:50	1	,3	,3
7:00	2	,6	,7
7:12	1	,3	,3
7:15	2	,6	,7
7:30	3	,9	1,0
7:45	2	,6	,7
7:55	1	,3	,3
8:00	4	1,2	1,3
8:05	1	,3	,3
8:10	1	,3	,3
8:15	1	,3	,3
8:28	1	,3	,3
8:30	3	,9	1,0
8:40	1	,3	,3
8:45	1	,3	,3
9:00	7	2,1	2,3
9:05	3	,9	1,0

9:10	1	,3	,3
9:13	1	,3	,3
9:15	1	,3	,3
9:20	1	,3	,3
9:30	10	3,0	3,3
9:37	1	,3	,3
9:40	3	,9	1,0
9:45	4	1,2	1,3
10:00	6	1,8	2,0
10:02	1	,3	,3
10:20	1	,3	,3
10:23	1	,3	,3
10:28	1	,3	,3
10:30	10	3,0	3,3
10:45	1	,3	,3
10:50	1	,3	,3
10:58	1	,3	,3
11:00	9	2,7	2,9
11:15	4	1,2	1,3
11:30	12	3,6	3,9
11:40	2	,6	,7
11:45	3	,9	1,0
11:55	1	,3	,3
12:00	10	3,0	3,3
12:30	3	,9	1,0
12:50	1	,3	,3
13:00	2	,6	,7
13:10	1	,3	,3
13:15	1	,3	,3
13:30	7	2,1	2,3
13:40	1	,3	,3
13:50	1	,3	,3
14:00	11	3,3	3,6
14:05	1	,3	,3
14:10	1	,3	,3
14:18	1	,3	,3
14:20	1	,3	,3
14:25	1	,3	,3
14:30	12	3,6	3,9
14:33	1	,3	,3

14:41	1	,3	,3
14:45	2	,6	,7
15:00	11	3,3	3,6
15:15	2	,6	,7
15:20	1	,3	,3
15:22	1	,3	,3
15:30	9	2,7	2,9
15:35	1	,3	,3
15:40	1	,3	,3
15:45	1	,3	,3
15:55	1	,3	,3
16:00	15	4,4	4,9
16:10	1	,3	,3
16:15	1	,3	,3
16:20	2	,6	,7
16:27	1	,3	,3
16:30	9	2,7	2,9
16:40	3	,9	1,0
16:45	3	,9	1,0
17:00	3	,9	1,0
17:30	5	1,5	1,6
17:35	1	,3	,3
17:40	1	,3	,3
18:00	4	1,2	1,3
18:10	1	,3	,3
18:30	7	2,1	2,3
18:40	1	,3	,3
19:30	3	,9	1,0
20:00	3	,9	1,0
20:10	1	,3	,3
20:18	1	,3	,3
20:30	3	,9	1,0
20:50	1	,3	,3
21:00	1	,3	,3
21:10	1	,3	,3
21:19	1	,3	,3
21:20	1	,3	,3
21:30	1	,3	,3
22:00	2	,6	,7
22:30	1	,3	,3

22:40	1	,3	,3
23:00	5	1,5	1,6
23:45	1	,3	,3
23:50	1	,3	,3
23:55	1	,3	,3
Toplam	306	90,5	100
Kayıp Veri	32	9,5	
Nihai Toplam	338	100	

Kaza Saati Sıklık ve Yüzde Analizine göre sonuçlar yukarıda gösterilmektedir. Buna göre haklarında iş kazası raporu düzenlenen kişilerin %4,9'u (geçerli) kazayı 16:00'da, %3,9'u (geçerli) 11:30'da, yine %3,9'u (geçerli) 14:30'da geçirmiştir. İş kazası başvurularının %9,5'inin kaza saati tespit edilememiştir. Çalışmanın çoğunlukla 17:00-18:00 saatleri arasında bittiği göz önüne alındığında kazaların iş bitim saatine doğru (16:00) arttığı gözlemlenmiştir. Bunun fiziksel ve mental yorgunluğun bir sonucu olabileceği değerlendirilmektedir. Yine 11:30 ve 14:30'da yaşanan iş kazalarının yüksekliğinin öğle yemeği öncesi açlık oranının artması ve yemek sonrası rahvetin yaşanması ile ilintili olabileceği değerlendirilmektedir.

Tablo 4.23: Kazanın Yaşandığı Zaman Dilimi Sıklık ve Yüzde Analizi.

Kazanın Yaşandığı Zaman Dilimi	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Mesai Başlamadan Önce	14	4,1
Mesai Başladıktan Sonraki 1 Saat İçinde	29	8,6
Mesai Başladıktan Sonraki 1,1-2 Saat Aralığında	33	9,8
Mesai Başladıktan Sonraki 2,1-3 Saat Aralığında	30	8,9
Mesai Başladıktan Sonraki 3,1-4 Saat Aralığında	26	7,7
Mesai Başladıktan Sonraki 4,1-5 Saat Aralığında	15	4,4
Mesai Başladıktan Sonraki 5,1-6 Saat Aralığında	28	8,3
Mesai Başladıktan Sonraki 6,1-7 Saat Aralığında	39	11,5
Mesai Başladıktan Sonraki 7,1-8 Saat Aralığında	34	10,1

Mesai Başladıktan Sonraki 8 Saatın Üzerinde Bir Zaman Aralığında	37	10,9
Mesai Bittikten Sonra	9	2,7
Dinlenme-Mola Süresinde	2	0,6
Belirsiz	41	12,1
Hafta Sonu Tatilinde	1	0,3
Toplam	338	100

Kazanın Yaşandığı Zaman Dilimi Sıklık ve Yüzde Analiz sonuçlarına göre iddia olunan iş kazalarının %12,1'inin ne zaman yaşandığı tespit edilmemiştir. %11,5'i "Mesai Başladıktan Sonraki 6,1-7 Saat Aralığında", %10,9'u "Mesai Başladıktan Sonraki 8 Saatın Üzerinde Bir Zaman Aralığında" ve %9,8'i ise "Mesai Başladıktan Sonraki 1,1-2 Saat Aralığında" gerçekleşmiştir. Mesai başlamadan önce gerçekleşen kaza oranı ise %4,1'dir.

İş kazalarının yaşanmasında iş sağlığı ve güvenliğine dair tedbirlerin alınmamış olması, alınan bu tedbirlere uyulmamış olması, kişinin tecrübesi, çalışanın uykusuz olması veya kişisel bir problemi olduğu için dalgınlık göstermesi gibi birçok faktör etkili olabilmektedir. Bunun yanında mesai başladıktan sonra geçen süre ile birlikte mental ve fiziksel yorgunluklarda tetikleyici olabilmektedir. Yapılan incelemede iş kazalarının %40,8'i çalışmaya başladıktan 5 saat ve üzeri bir süre sonrasında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Yine kazaların %10,9'u 8 saati aşan çalışma sırasında gerçekleşmiştir. Bu veri çalışma saatlerinin uzaması ile iş kazaları arasında pozitif yönde bir ilişkiye işaret etmektedir.

4.6.6. Kaza Nedeniyle Oluşan Yara Türü, Yaranın Vücuttaki Yeri, Yaralanmaya Sebep Olay, Kazaya Sebep Olan Olay, İnceleme Sonrası Ulaşılan Karara Göre Kazanın Nihai Sonucu ve Tüm İş Kazası Başvurularında İnceleme Sonucuna İlişkin Bilgiler

Tablo 4.24: Yaranın Türü Sıklık ve Yüzde Analizi.

Yaranın Türü	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Yaralar Ve Yüzeysel Yaralanmalar (Açık Yaralar)	21	6,2
Kemik Kırıkları	112	33,1
Çatlaklar, Çıkıklar, Burkulmalar Ve İncinmeler	4	1,2
Travma Sonucu Organ Ya Da Uzuv Kaybı	46	13,6
İç Yaralanmalar	6	1,8

Yanıklar, Kavrulmalar Ve Donmalar	14	4,1
Zehirlenme Ve Enfeksiyonlar	2	0,6
Suda Boğulma Ve Nefesin Kesilmesi	2	0,6
Şok	1	0,3
Birden Fazla Sayıda Yaralanma	61	18
Dış Etkenlerden Bağımsız (Kalp Krizi, Beyin Kanaması, Epilepsi Krizleri Vs)	34	10,1
Kas ve Sinir Yaralanmaları	9	2,7
Kafa Travmaları	15	4,4
Akciğer Travması/Yaralanması	2	0,6
Solunum ve Dolaşımın Durması	4	1,2
Eklemler Sorunları	1	0,3
Tespit Edilemeyen	1	0,3
Yumuşak Doku Bozuklukları	3	0,9
Toplam	338	100

Yaranın türü sıklık ve yüzde analiz sonuçlarına göre “kemik kırıkları” incelenen tüm iş kazası başvurularının %33,1’ini oluşturmaktadır. Buna göre 338 iş kazası başvurusunun 112’si kemik kırılması ile sonuçlanmıştır. Bunu %18 ile “birden fazla sayıda yaralanma” izlemiştir. Buna göre yaşadığı kaza nedeniyle 61 kişi birden fazla yaralanma türü ile karşı karşıya kalmıştır. En çok görülen üçüncü yaralanma türü ise tüm incelenen iş kazası başvurularının %13,6’sını oluşturan “Travma Sonucu Organ Ya Da Uzun Kaybı”dır. Buna göre 46 kişi kaza sebebiyle organ ya da uzun kaybına uğramıştır.

Kemik kırıkları en yaygın görülen yara türüdür. Bunu birden fazla sayıda yaralanma ve organ ya da uzun kayıpları takip etmektedir. Eurostat verilerine göre Avrupa genelinde ölümle sonuçlanan iş kazalarının çoğunluğunda yara türünün “kemik kırıkları” olduğu, SGK verilerine göre ise Türkiye’de ölümle sonuçlanan iş kazalarının çoğunluğunda yara türünün “birden fazla yaralanmalar” olduğuna ilişkin veriler yukarıda verilmiştir. Bu durumda çalışma kapsamında elde edilen sonuçlar Türkiye ve Avrupa verileri ile uyumludur.

Tablo 4.25: Yaranın Vücuttaki Yeri Sıklık ve Yüzde Analizi.

Yaranın Vücuttaki Yeri	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Kafa beyin ve beyine bağlı damarlar	20	5,9
Göz(ler)	15	4,4

Boyun (omurilik dahil)	1	0,3
Sırt, omurilik dahil	15	4,4
Göğüs kafesi (kaburga eklem ve kürek kemikleri dahil)	3	0,9
Organlarıyla birlikte göğüs bölgesi	32	9,5
Organlarıyla birlikte karın ve sırtın alt bölümü	5	1,5
Gövde çeşitli bölgeleri etkilenmiş	1	0,3
Yüz Bölgesi (Çene Kemikleri (Alt-Üst)-Dudak ve Ağız Boşluğu)	3	0,9
Dirsek dahil kol(lar)	11	3,3
El(ler)	10	3,0
El Parmak(ları)	30	8,9
El Bileği	5	1,5
İç Yaralanmalar (Karın İçi Organlar)	1	0,3
Kalça ve kalça eklemleri	4	1,2
Bacak (diz dahil)	16	4,7
Ayak bileği	3	0,9
Ayak(lar)	13	3,8
Ayak parmakları	2	0,6
Tüm beden	9	2,7
Bedenin etkilenmiş çeşitli bölgeleri	125	37
Ayak topuğu	5	1,5
Omuz ve Omuz Eklemleri	9	2,7
Toplam	338	100

Yaranın vücuttaki yeri sıklık ve yüzde analizine göre “bedenin etkilenmiş çeşitli bölgeleri” incelenen tüm iş kazası başvurularının %37’sini oluşturmaktadır. Buna göre 338 iş kazası başvurusunun 125’inde vücudun birden fazla yeri zarar görmüştür. Bunu %9,5 ile “organlarıyla birlikte göğüs bölgesi” izlemiştir. Buna göre de 32 kişi organlarıyla birlikte göğüs bölgesinden hasar almıştır. Tüm incelenen iş kazası başvurularının %8,9’unda yaranın vücuttaki yeri “el parmakları”dır. Buna göre 30 kişi kaza sebebiyle el parmaklarından yaralanmıştır.

Tablo 4.26: Yaralanmaya Sebep Olan Olay Sıklık ve Yüzde Analizi.

Yaralanmaya Sebep Olan Olay	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Elektrikle temas	18	5,3
Tehlikeli maddelerle temas	4	1,2

Boğulma	2	0,6
Yüksekten Düşme	90	26,6
Bulunduğu Zeminde Düşme/Kayma/Tökezleme	14	4,1
Vahşet, saldırı, tehdit – işverenin otoritesine tabi olan şirket çalışanları arasında	2	0,6
Uçan/ sıçrayan/kopan nesnenin darbesi	7	2,1
Salınan nesnenin darbesi	5	1,5
Düşen nesnenin darbesi	12	3,6
Araçlar veya nesneyle çarpışma/ çarpma	60	17,8
Keskin bir materyal ya da araç ile temas	36	10,7
Sivriltilmiş bir materyal ile temas	5	1,5
Sert veya kaba materyal ile temas	10	3
Ezilmek/ Kısılmak	29	8,6
Fiziksel Yoğun Baskı	4	1,2
Dış etkene bağlı olmayan sebepler	34	10,1
Boşlukta Asılı Kalma	1	0,3
Vahşet, saldırı, tehdit – işlerini yapmakta olan kazazedeye yönelik şirket dışındaki kişiler tarafından	3	0,9
Yanlış Beden Hareketi	1	0,3
Uyuşturucu Madde Kullanımı	1	0,3
Toplam	338	100

Yaralanmaya Sebep Olan Olay Sıklık ve Yüzde Analiz sonuçlarına göre “yüksekten düşme” incelenen tüm iş kazası başvurularının %26,6’sını oluşturmaktadır. Buna göre 338 iş kazası başvurusunun 90’ında yüksekten düşme sebebiyle kaza yaşanmıştır. Bunu %17,8 ile “düşen nesnenin darbesi” izlemiştir. Buna göre de 60 kişi düşen nesnenin darbesine maruz kalmıştır. En fazla yaralanmaya sebep olan üçüncü olay ise tüm incelenen başvuruların %10,7’sini oluşturan “keskin bir materyal ya da araç ile temas”tır. Buna göre 36 kişi kazalarda keskin bir materyal ya da araç ile temas ederek yaralanmış veya vefat etmiştir.

Yaralanmaların çoğu vücudun birden fazla yerini etkileyecek şekilde sonuçlanmıştır. En çok etki gören diğer vücut bölgeleri sırasıyla organlarıyla göğüs bölgesi ve el parmaklarıdır. En çok yaralanmaya sebep olan olay yüksekten düşme, araçlar veya nesneyle çarpışma/çarpma, keskin bir materyal ya da araç ile temas olmuştur. Her iki sonuç birlikte değerlendirildiğinde

yüksekten düşme ve trafik kazalarının vücudun birden fazla yerini etkileyecek yaralanmalara sebep olduğu, el ile kullanılan keskin iş aletlerinin ise el parmaklarında yaralanmalara sebep olduğu yorumlanabilmektedir.

Tablo 4.27: Kazaya Sebep Olan Olay/Durum Çalışanın Esas Yapmakta Olduğu İş Sebebi İle Gerçekleşti Sıklık ve Yüzde Analizi.

Kazaya Sebep Olan Olay/Durum Çalışanın Esas Yapmakta Olduğu İş Sebebi İle Gerçekleşti	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Evet	214	63,3
Hayır	51	15,1
İşten Bağımsız Bir Sebeple Gerçekleşen Kaza	34	10,1
“İş Kazası Değildir”, “İş Kazası Tespit Edilemedi”	39	11,5
Toplam	338	100

Kazaya Sebep Olan Olay/Durum Çalışanın Esas Yapmakta Olduğu İş Sebebi İle Gerçekleşti Sıklık ve Yüzde Analiz sonuçlarına göre incelenen kazaların %63,3’ü çalışanın esas yapmakta olduğu işi yaparken, %15,1’i esas yaptığı işten başka bir işi yaparken yaşanmıştır. İddia olunan kazaların %10,1’i işten bağımsız bir sebeple (bünyesel rahatsızlıklar nedeniyle) gerçekleşirken %11,5’inin ise iş kazası olduğu yönünde karar veril(e)mediğinden iddia olunan kazaya sebep olan olay/durumun çalışanın esas yapmakta olduğu iş sebebiyle gerçekleşip gerçekleşmediği hakkında değerlendirme bulunmamaktadır.

Tablo 4.28: Kazanın Nihai Sonucu Sıklık ve Yüzde Analizi.

Kazanın Nihai Sonucu	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
SİD %10’un Altında Kalanlar	27	8,0
SİD %10’un Üzerinde Olanlar	164	48,5
Ölümlle Sonuçlananlar	101	29,9
SİD Belirlenmeyenler	7	2,1
“İş Kazasıdır” Denilmeyen Kaza Sonucu Ölümler	10	3,0
"İş Kazasıdır" Denilmeyen Kaza Sonucu Yaralanmalar	29	8,6
Toplam	338	100

İncelenen iş kazası raporlarının nihai sonuçlarına bakıldığında %8,0’ına tekabül eden toplam 27 kişi SİD oranı %10’un altında kalacak şekilde, %48,5’ine tekabül eden toplam 164 kişi SİD oranı %10’un üzerinde olacak şekilde zarar görmüştür. Haklarında iş kazası raporu düzenlenen kişilerin %29,9’una tekabül eden toplam 101 kişi incelenen kazalar sebebiyle vefat

etmiştir. Haklarında iş kazası raporu düzenlenen kişilerin %2,1'ine tekabül eden toplam 7 kişi için SİD Oranı belirlenmemiş, %3,0'ına tekabül eden toplam 10 kişi “iş kazasıdır” denilmeyen (iş kazası olduğu tespit edilemeyenler ile iş kazası olmadığına karar verilenler) kazalarda vefat etmiş, %8,6'sına tekabül eden 29 kişi de “iş kazasıdır” denilmeyen (iş kazası olduğu tespit edilemeyenler ile iş kazası olmadığına karar verilenler) kazalarda yaralanmıştır.

Bu rakamlar iş kazalarının çalışanların yaşantıları üzerinde doğrudan etkilerini göstermektedir. Kazazedelerin neredeyse yarısı geçirdiği iş kazası nedeniyle daha önce sahip olmadığı fiziksel bir engelle sahip olmuş, bir hastalığa yakalanmış ve ömrünün geri kalanını bu engel veya hastalıkla geçirmek zorunda kalmıştır. %29,9'unun vefatı ile ailelerin maddi ve manevi zorluklar yaşamasına sebep olmuştur.

Tablo 4.29: Tüm İş Kazası Başvurularında İnceleme Sonucu Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tüm İş Kazası Başvurularında Rapor Sonucu	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
İş Kazasıdır	299	88,5
İş Kazası Değildir	23	6,8
İş Kazası Olup Olmadığı Tespit Edilemedi	16	4,7
Toplam	338	100

Tüm İş Kazası Başvurularında İnceleme Sonucu Sıklık ve Yüzde Analizi sonuçlarına göre incelenen tüm başvuruların %88,5'inin iş kazası olduğu tespit edilmiştir. %6,8'inin inceleme sonucu iş kazası olmadığına karar verilmiş, %4,7'sinin ise iş kazası olup olmadığı tespit edilememiştir.

İncelenen iş kazası raporlarında iş kazası başvurusunda bulunan /adına başvuru alan kişilerin %11,3'ünün başvurusu “iş kazası” olarak değerlendirilmemiştir. Bu oldukça yüksek bir orandır. Aralarında vefat eden, SİD oranı %10 ve üzeri olacak şekilde yaralanan, uzuv kaybı yaşayan, felç kalan kişilerin de bulunduğu bu kişiler arasında gerçekten iş kazası geçirmeyip, geçirdiği herhangi bir kaza sebebiyle oluşan mağduriyetlerini hizmet akdine dayalı çalışanlara İKMH sigortasından sağlanan haklar ile telafi etmek isteyen kişiler de bulunabilmektedir. Ancak gerçekten iş kazasına uğradığı halde “iş kazası” olarak değerlendirilmesine imkan tanıyan deliller bulunamadığı için başvurusu iş kazası olarak değerlendirilmemiş kişiler olabilmektedir. Bu durum gerçek iş kazası rakamlarını gölgeler iken daha da önemlisi İKMH sigortasından sağlanan haklardan yararlanılamaması iş kazasına uğrayan kişilerin ve ailelerinin maddi ve manevi mağduriyetlerine sebep olmaktadır.

4.6.7. İş Kazaları Sebebi İle Taraflara Verilen Kusur Oranları ve Gerekçelerine İlişkin Bilgiler

Tablo 4.30: İşveren Kusur Oranları Sıklık ve Yüzde Analizi.

İşveren Kusur Oranları	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
15	1	0,3
20	4	1,2
30	2	0,6
40	5	1,5
45	1	0,3
50	21	6,2
55	1	0,3
60	11	3,3
65	4	1,2
70	19	5,6
75	7	2,1
80	41	12,1
85	3	0,9
90	30	8,9
95	8	2,4
100	48	14,2
Kusur oranı tespit edilemeyenler/Belirtilmeyenler	40	11,8
0	92	27,2
Toplam	338	100

İşveren Kusur Oranları Sıklık ve Yüzde Analiz sonuçlarına göre iş kazası başvuruları sebebiyle haklarında inceleme yapılan işverenlerden %27,2'sine tekabül eden 92'sinin kazalar sebebiyle kusur oranı 0'dır. %14,2'sine tekabül eden 48'i ise %100 kusurludur. Yine %12,1'ine tekabül eden 41'i de %80 kusurludur. Başvuruların %11,8'inde işverenin kusur oranı tespit edilememiş/raporda belirtilmemiştir.

Kusur oranı tespit edilemeyen veya belirtilmeyenler ile kusur oranı 0 olarak belirlenenler haricinde işverenlerin %61'inin yaşanan iş kazalarında kusuru bulunmaktadır. Oldukça yüksek olan bu oran işverenlerin iş sağlığı ve güvenliğine dair hükümlere riayet etmediklerini göstermektedir.

Tablo 4.31: İşçi Kusur Oranları Sıklık ve Yüzde Analizi.

İşçi Kusur Oranları	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
5	9	2,7

10	35	10,4
15	4	1,2
20	47	13,9
25	7	2,1
30	19	5,6
35	3	0,9
40	7	2,1
50	18	5,3
55	1	0,3
60	2	0,6
70	2	0,6
75	1	0,3
80	4	1,2
100	16	4,7
Kusur oranı tespit edilemeyenler/Belirtilmeyenler	40	11,8
0	123	36,4
Toplam	338	100

İşçi Kusur Oranları Sıklık ve Yüzde Analiz sonuçlarına göre iş kazası incelemesi yapılan işçilerin %36,4'üne tekabül eden 123'ünün incelenen kazalar sebebiyle kusur oranı 0'dır. %13,9'una tekabül eden 47'si ise %20 kusurludur. Tüm işçilerin %11,8'inde işçinin kusur oranı tespit edilememiş/raporda belirtilmemiştir.

Kusur oranı tespit edilemeyen veya belirtilmeyenler ile kusur oranı 0 olarak belirlenenler haricinde işçilerin ise %51,8'inin yaşanan iş kazalarında kusuru bulunmaktadır. Bu oranda oldukça yüksek olup hem işveren kusur oranları hem işçi kusur oranları dikkate alındığında yaşanan iş kazalarının çoğunun insan kaynaklı olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Çögenli ve Özer (2017:59) de yeterli ve etkin bir şekilde alınan İSİG önlemlerinin iş kazalarını %98 oranında önlenebileceğini belirtmektedir.

Tablo 4.32: 3. Kişi Kusur Oranları Sıklık ve Yüzde Analizi.

3. Kişi Kusur Oranları	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
10	4	1,2
15	2	0,6
20	5	1,5
25	2	0,6
30	3	0,9
40	4	1,2
50	7	2,1

55	1	0,3
60	1	0,3
75	3	0,9
80	7	2,1
85	1	0,3
100	22	6,5
Kusur oranı tespit edilemeyenler/Belirtilmeyenler	39	11,5
0	237	70,1
Toplam	338	100

3. Kişi Kusur Oranları Sıklık ve Yüzde Analiz sonuçlarına göre incelemesi yapılan iş kazası başvurularının %70,1'ine tekabül eden 237'sinde 3. Kişi olarak kusur oranı belirlenen yoktur. %11,5'ine tekabül eden 39'unda kusur oranı tespit edilememiş/raporda belirtilmemiştir. %6,5'i ise 3. Kişiler %100 kusurlu bulunmuştur.

Kusur oranı tespit edilemeyen veya belirtilmeyenler ile kusur oranı 0 olarak belirlenenler haricinde 3. Kişilerin kusurunun bulunduğu kaza oranı %18,4'tür. Bu durumda yaşanan iş kazalarında 3. Kişilerin çok anlamlı bir etkisi olmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 4.33: Diğer 3. Kişi Kusur Oranları Sıklık ve Yüzde Analizi.

Diğer 3. Kişi Kusur Oranları	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
%10	2	0,6
%15	1	0,3
%20	5	1,5
%25	2	0,6
İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok	328	97,0
Toplam	338	100

Diğer 3. Kişi Kusur Oranları Sıklık ve Yüzde Analiz sonuçlarına göre incelemesi yapılan kazaların 10 tanesinde birden fazla 3. Kişi tespit edilmiştir. Kusur oranı verilen ilk 3. Kişinin haricinde olayın 3. Kişisi olarak tespit edilen 5 kişiye %20 kusur oranı verilmiştir. Bu şekilde verilen en düşük kusur oranı %10 iken yüksek kusur oranı %25'tir.

Bu sonuçlara göre yaşanan iş kazalarının yalnızca %3'ünde birden fazla sayıda 3.kişi bulunmaktadır. Bu durumda yaşanan iş kazalarında diğer 3. Kişilerin de çok anlamlı bir etkisinin olmadığı değerlendirilebilmektedir.

Tablo 4.34: İşveren Kusur Gerekçeleri Sıklık ve Yüzde Analizi.

İşveren Kusur Gerekçeleri	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
İSİG Eğitim Vermeme	2	0,6
Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal	19	5,6
KKD Sağlamama	4	1,2
Ehil Olmayan Kişiye İş Yaptırma	2	0,6
Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamamak	4	1,2
Trafik Kurallarını İhlal	1	0,3
İSİG Eğitim Vermeme, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal	6	1,8
Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, Tehlikeler Konusunda Yeterince Uyarmama	2	0,6
İSİG Eğitim Vermeme, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama	7	2,1
İSİG Eğitim Vermeme, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama, KKD Sağlamama	15	4,4
İSİG Eğitim Vermeme, KKD Sağlamama	13	3,8
İSİG Eğitim Vermeme, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama, İş disiplinin sağlamama	1	0,3
İSİG Eğitimi Vermeme, KKD Sağlamama, Cihaz ve Makinelerin Periyodik Bakım, Onarımını Yaptırmama	2	0,6
İSİG Eğitim Vermeme, KKD Sağlamama, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal	27	8,0
İSİG Eğitimi Vermeme, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, Gerekli Araç Gereci Bulundurmama	1	0,3
Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama, Gerekli Araç Gereci Sağlamama	1	0,3
Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, İşin Yürütümünü Organize Etmeme	1	0,3
Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama, Makinelerin Uygun Kullanımını Sağlamama	1	0,3
İSİG Eğitim Vermeme, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, KKD Sağlamama, Risk Analizi Yaptırmama	2	0,6
Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama	5	1,5
İSİG Eğitim Vermeme, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, İşe Uygun Araç Sağlamama	1	0,3
Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, İş Organizasyonu Yapmama, İşçiye Kapasitesi Üzerinde İş Yükleme	1	0,3

Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, İşyerinde Kontrol Mekanizması Kurmama	3	0,9
Bünyeye Elverişli Olmadığı Bir İşte Kişiyi Çalıştırma	1	0,3
Ehil Olmayan Kişiyi İş Yaptırma, Cihaz ve Makinelerin Periyodik Bakım, Onarımını Yaptırmama	1	0,3
İSİG Eğitim Vermeme, KKD Sağlamama, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama, Risk Değerlendirmesi Yapmama	2	0,6
KKD Sağlamama, Cihaz ve Makinelerin Periyodik Bakım, Onarımını Yaptırmama	1	0,3
İSİG Eğitim Vermeme, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama, İşe Uygun Teknik Personel Bulundurmama	1	0,3
İSİG Eğitimi Vermeme, KKD Sağlamama, Gerekli Araç Gereci Noksansız Bulundurmama	1	0,3
Risk Analizi Yaptırmamak, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal	2	0,6
Risk Değerlendirmesi Yap(ı)p(tırıp Sonucuna Göre Önlem Almamış Olmak, KKD Sağlamama	1	0,3
Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, Güvenli Çalışmayı Sağlayacak İletişim Protokollerinin Sağlanmaması	2	0,6
İSİG Eğitim Vermeme, KKD Sağlamama, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, Cihaz ve Makinelerin Periyodik Bakım, Onarımını Yaptırmama	1	0,3
Kusur Yok	96	28,4
Cihaz ve Makinelerin Periyodik Bakım, Onarımını Yaptırmama	1	0,3
Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama, Daha Önce Belirlenmiş Riskler İçin Tedbir Almama	1	0,3
Ehil Olmayan Kişiyi İş Yaptırma, KKD Sağlamama, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal	1	0,3
Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama, KKD Sağlamama	1	0,3
İSİG Eğitim Vermeme, Ehil Olmayan Kişiyi İş Yaptırma, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal	1	0,3
Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, Uygun Çalışma Biçiminin Benimsenmemesi	1	0,3
Kusur Oranı Hesaplanmamış	41	12,1
Risk Değerlendirmesi Yapmama, Gerekli Araç Gereci Noksansız Bulundurmama, Ehil Olmayan Kişiyi İş Yaptırma	1	0,3
KKD Sağlamama, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama	3	0,9
İSİG Eğitim Vermeme, KKD Sağlamama, İş Ekipmanı Kullanımı Hakkında Eğitim Vermeme	1	0,3

İSİG Eğitim Vermeme, KKD Sağlamama, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama	5	1,5
Sağlık ve Güvenlik Tedbirlerinin Değişen Şartlara Uygun Hale Getirilmemesi, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama	2	0,6
İSİG Eğitim Vermeme, KKD Sağlamama, Risk Değerlendirmesi Yapmama	1	0,3
İSİG Eğitim Vermeme, KKD Sağlamama, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, Disiplinli Çalışma Organizasyonu Kurmama	1	0,3
İSİG Eğitim Vermeme, Araç Gereç Sağlamama, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama, İşe Uygun Çalışma Biçimi Benimsememe	1	0,3
Risk Analizi Yapmama, Ekipman-Çalışma Şekli-Üretim Metodu Seçiminde Özen Göstermeme, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama	1	0,3
KKD Sağlamama, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal	4	1,2
İSİG Eğitim Vermeme, KKD Sağlamama, Araç Gereç Sağlamama, Risk Değerlendirmesi Yapmama	1	0,3
İSİG Eğitim Vermeme, KKD Sağlamama, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama, Araç-Gereç Sağlamama	1	0,3
İş Organizasyonunu İşçinin Güç ve Becerisine Göre Belirlememe, İş Araç Gereci Sağlamama, İSİG Eğitim - KKD Sağlamama	1	0,3
Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, Güvenli Çalışma Alanı Sağlamama, Disiplinli Çalışma Organizasyonunu Kurmama	1	0,3
İSİG Eğitim Vermeme, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, KKD Sağlamama, Önceden Bilinen Risk İçin Tedbir Almama	1	0,3
Ehil Olmayan Kişiyi Çalıştırma, Güvenlik Tedbirlerine Uygun Olmayan Makine Kullanma, , Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal	1	0,3
İSİG Eğitim Vermeme, KKD Sağlamama, İşçiye Kapasitesi Üzerinde İş Yükleme	1	0,3
İş Disiplini Sağlamamak, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal	1	0,3
İSİG Eğitim Vermeme, KKD Sağlamama, İş Disiplini Sağlamamak, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal	2	0,6
KKD Sağlamama, , Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama, İş Ekipmanlarının Riskini En Aza İndirmemek	1	0,3
KKD Sağlamama, , Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama, Ehil Olmayan Kişiyi Çalıştırma, İSİG Eğitim Vermeme	1	0,3
KKD Sağlamama, , Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, İş Araç Gereci Sağlamama	1	0,3
İSİG Eğitim Vermeme, KKD Sağlamama, Çalışma ve Dinlenme Sürelerinin Organize Edilmemesi	1	0,3

Görev Tanımında Olmayan İş Yaptırma, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal	1	0,3
İşyerinde Disiplin Sağlamama, Çalışanların Görev Tanımlarında Bulunmayan İşleri Yapıp Yapmadıklarını Kontrol Etmeme	1	0,3
Risk Değerlendirmesinde Çıkan Sonuçlara Göre Tedbir Almama, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal	1	0,3
Risk Analizi Yapıp Çıkan Sonuçlara Göre Önlem Almama, , Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama, M.E. Vermeme	2	0,6
KKD Sağlamama, Cihaz ve Makinelerin Periyodik Bakım, Onarımını Yaptırmama, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama	1	0,3
İSİG Eğitim Vermeme, KKD Sağlamama, Risk Analizi Yap(tır)ıp Sonuca Göre Önlem Almama	1	0,3
Görev Tanımında Olmayan İş Yaptırma, Araç Gereç Temin Etmeme, , Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, Net Bir İş Organizasyonu Yapmama	1	0,3
Çalışanın Bünyesine Uygun Olmayan İş Yaptırma, KKD Sağlamama, Güvenli Çalışma Alanı Yaratmama	1	0,3
İSİG Eğitim Vermeme, KKD Sağlamama, Ehil Olmayan Kişiyi İş Yaptırma, Risk Değerlendirmesi Yap(tır)ıp Önlem Almama	1	0,3
İSİG Eğitim Vermeme, KKD Sağlamama, Risk Değerlendirmesi Yap(tır)ıp Önlem Almama, İş Organizasyonu Yapmama	1	0,3
İSİG Eğitim Vermeme, KKD Sağlamama, Risk Analizi Yap(tır)ıp Sonuca Göre Önlem Almama, , Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal	1	0,3
İşe Uygun Makine Sağlamama, İşçinin Güvenliğini Kendi İns. Bırakmak, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal	1	0,3
Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, İş Disiplini Sağlamama, Koruyucu Aksami Bulunmayan Makine Kullanma	1	0,3
Ehil Olmayan Kişiyi Çalıştırma, KKD Sağlamama, İSİG Eğitim Vermeme, Risklere Karşı Tedbir Almama	1	0,3
Daha Öncesinde Tespit Edilen Risk İçin Tedbir Almamış Olma	1	0,3
İSİG Eğitim - KKD Sağlamama, Belirlenen Riske Karşı Önlem Almama, Güvenli Çalışma Alanı Sağlamama, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal	1	0,3
Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, İş Organizasyonu Yapılmaması, Belirlenen Risklerin Göz ardı Edilmesi	1	0,3
KKD Sağlamama, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama	1	0,3
, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, Risk Değerlendirmesi Yapmama, Mevcut Durumun İyileştirilmemesi	1	0,3

Yetki ve Sorumluluk Alanlarının Belirlenmemesi, Risklere Karşı Tedbir Almama, İş Disiplini Sağlamama	1	0,3
Riskler İçin Önlem Almama, Gerekli Araç Gereci Sağlamama, Çalışanın Bünyesine Uygun Olmayan İş Verme	1	0,3
İSİG Eğitim-KKD Sağlamama, , Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, Çalışma Biçimini İşçinin Tercihine Bırakma, İş Disiplini Sağlamama	1	0,3
Güvenli Çalışma Konusunda Disiplin ve Bilinç Oluşturmama, İş Ekipmanlarını İSİG'e Uygun Olacak Şekilde Revize Etmeme	1	0,3
İSİG Eğitim-KKD Sağlamama, İş Disiplini Sağlamama, , Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, Uyarı Levhaları Konulmaması	1	0,3
Risk Değerlendirmesi Yapmama, İşe Uygun Ekipman Temin Etmeme, Mevcut Durumun İyileştirilmemesi, İSİG Eğitim-KKD Sağlamama	1	0,3
İş Ekipmanlarını Eksiksiz Sağlamama, İş Organizasyonu Yapılmaması, Risk Değerlendir. Yapmama, İSİG Eğitim-KKD Sağlamama	1	0,3
Toplam	338	100

İşveren Kusur Gerekçeleri frekans tablosuna göre iş kazası raporlarında bulunan işverenlerin %28,4'üne tekabül eden 96'sının kazalar sebebiyle kusuru olmadığına karar verilmiştir. Tüm kazaların %12,1'inde işverenin kusur gerekçesi tespit edilememiş/raporda belirtilmemiştir. “İSİG Eğitim Vermeme-KKD Sağlamama, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal” aynı anda 27 kez bir arada işveren kusur gerekçesi olmuştur. Bununla birlikte “Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal” kusur gerekçesi 116 kez, “KKD Sağlamama” kusur gerekçesi 110 kez ve “İSİG Eğitim Vermeme” kusur gerekçesi 100 kez tekrar etmiştir.

Bu sonuçlara göre işverenlere verilen kusur oranlarının gerekçeleri 6331 sayılı Kanun'da işverene atfedilen temel sorumluluklar ile ilgilidir.

Tablo 4.35: İşçi Kusur Gerekçeleri Sıklık ve Yüzde Analizi.

İşçi Kusur Gerekçeleri	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Tehlikeli Harekette/Davranışta Bulunma	32	9,5
Trafik Kurallarını İhlal	21	6,2
Dikkatsiz ve Özensiz Davranma	62	18,3
Koruyucu Malzeme Kullanmama	1	0,3
Dikkatsiz ve Özensiz Taşıt Kullanma	3	0,9
İSİG Tedbirine Uygun Davranmama	9	2,7
Güvenli Çalışma Ortamı Sağlanmadan Çalışmaktan Kaçınma Hakkını Kullanmama	8	2,4
İş Araçlarını Amacı Dışı Kullanma	1	0,3

İSİG Tedbirlerine Uymama, Dikkatsiz Ve Özensiz Davranma, Trafik Kurallarını İhlal	1	0,3
Dikkatli Ve Tedbirli Hareket Etmeme, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlanmadan Çalışmama Hakkını Kullanmama	1	0,3
İSİG Tedbirlerine Uymama, Tehlikeli Harekette Bulunma, Verilen Emre Aykırı Hareket Etme	2	0,6
Verilen Koruyucu Malzemeyi Kullanmama, Gerekli Dikkat ve Özeni Göstermeme	4	1,2
İzinsiz İş Yapma, Tehlikeli Harekette Bulunma	2	0,6
İSİG Tedbirlerine Uymama, Gerekli Dikkat ve Özeni Göstermeme	1	0,3
Dikkatli Ve Tedbirli Hareket Etmeme, Tehlikeli Harekette Bulunma, Ehil Olmadığı Bir İş Yapma	2	0,6
Dikkatli Ve Tedbirli Hareket Etmeme, Tehlikeli Harekette Bulunma	9	2,7
Verilen Koruyucu Malzemeyi Kullanmama, Tehlikeli Harekette Bulunma	4	1,2
Tehlikeli Harekette Bulunma, Yetki ve İzninin Olmadığı Alana Girme	1	0,3
Ehil Olmadığı İş Yapmayı Reddetme Hakkını Kullanmama	1	0,3
Trafik Kurallarını İhlal, Ehil Olmadığı İş Yapma	1	0,3
Sağlık ve Güvenlik Yönünden Tehlike İle Karşılaşıldığında İşveren Veya Çalışan Temsilcisine Haber Vermeme	1	0,3
Kusur Yok	119	35,2
Kusur Oranı Hesaplanmamış	41	12,1
Görevli Olmadığı İş Yapma, Dikkatsiz ve Özensiz Davranma	1	0,3
Tehlikeli Harekette Bulunma, İhmalkar Davranma, Güvenliği Sağlanmadan Çalışmama Hakkını Kullanmama	1	0,3
Gerekli Dikkat ve Özeni Göstermeme, Güvenliği Sağlanmadan Çalışmama Hakkını Kullanmama	3	0,9
İSİG Tedbirlerine Uymama, Verilen KKD'yi Kullanmama, Trafik Kurallarını İhlal	1	0,3
İSİG Tedbirlerine Uymama, Trafik Kurallarını İhlal	1	0,3
Verilen Koruyucu Malzemeyi Kullanmama, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlanmadan Çalışmama Hakkını Kullanmama	1	0,3
Açık Bir İzne Dayanmadığı Gibi Hiçbir Gereği veya Yararı Bulunmayan Bir İş Bilerek Yapmak	1	0,3
Yeterli Güvenlik Tedbiri Alınmasını İstememe, İSİG Eksiklikleri Hakkında İşvereni Uyarmama	1	0,3
Gerekli Bir Hareketi Savsak, İSİG Tedbirlerine Uygun Hareket Etmemek	1	0,3
Toplam	338	100

İşçi Kusur Gereçleri Sıklık ve Yüzde Analiz sonuçlarına göre hakkında iş kazası raporu düzenlenen işçilerin %35,2'sine tekabül eden 119'unun kazalar sebebiyle kusuru olmadığına karar verilmiştir. %18,3'üne tekabül eden 62'si ise "Dikkatsiz ve Özensiz

Davranma” gerekçesi ile kusurlu bulunmuştur. Tüm kazaların %12,1’inde işçinin kusur gerekçesi tespit edilememiş/raporda belirtilmemiştir. Bununla birlikte dikkatsiz ve özensiz davranma en sık tekrar eden kusur gerekçesi iken bunu tehlikeli harekette bulunma izlemiştir. Buna göre 53 raporda işçinin tehlikeli harekette bulunduğu yönünde değerlendirme yapıldığı tespit edilmiştir.

Bu sonuçlara göre de işçilere verilen kusur oranlarının gerekçeleri 6331 sayılı Kanun’da işçilere atfedilen temel sorumluluklar ile ilgilidir.

Tablo 4.36: 3. Kişi(ler) Kusur Gerekçeleri Sıklık ve Yüzde Analizi.

3. Kişi Kusur Gerekçeleri	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Trafik Kurallarını İhlal	35	10,4
Çalışanın Sağlık ve Güvenliğini Tehlikeye Düşürme (gerçekleştiren diğer çalışan değil)	3	0,9
Çalışanın Sağlık ve Güvenliğini Tehlikeye Düşürme (bunu gerçekleştiren diğer çalışan)	3	0,9
Yersiz Hareket Talimatı	1	0,3
Dikkatsiz Davranma	4	1,2
Tehlikeli Olduğu Bilinen Bir İşe/Harekete Teşvik Etme	1	0,3
Gözetim Yükümlülüğünü Yerine Getirmeme	1	0,3
Tehlikeli Harekette Bulunma	1	0,3
Tehlikeli Harekette Bulunma, İSG'ye Uygun Çalışma Ortamı Oluşturmama	1	0,3
Güvenli Olmayan İş Ekipmanlarının Kullanımına İzin Verme, İSİG Hükümlerini Yerine Getirmeme	1	0,3
Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, İSİG Tedbiri Alınmaksızın Çalışmaması Yönünde İşçiyi Uyarmama	2	0,6
İSİG Eğitim Vermeme, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama, İşe Uygun Teknik Personel Bulundurmama	1	0,3
İSİG Eğitim Vermeme, KKD Sağlamama, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal	1	0,3
Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, Güvenli Çalışmayı Sağlayacak İletişim Protokollerinin Sağlanmaması	2	0,6
Kusur Yok	237	70,1
Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, Uygun Çalışma Biçiminin Benimsenmemesi	1	0,3
Kusur Oranı Hesaplanmamış	41	12,1
Risk Analizi Yapıp Çıkan Sonuçlara Göre Önlem Almama, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal, Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama, K.K.D Sağlamama	1	0,3

Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamama, Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal	1	0,3
Toplam	338	100

3. Kişi(ler) Kusur Gerekçeleri Sıklık ve Yüzde Analiz sonuçlarına göre iş kazası raporlarının %70,1'ine tekabül eden 237'sinde 3. Kişi kabul edilecek kimse bulunmamaktadır. Tüm kazaların %12,1'inde 3. Kişi olarak kabul edilenlerin kusur gerekçesi tespit edilememiş/raporda belirtilmemiştir. Tüm kazaların 35'inde 3. Kişi olarak kabul edilen kişilere kusur verilme gerekçesi "Trafik Kurallarını İhlal" olmuştur. Bununla birlikte "Denetim ve Gözetim Yükümlülüğünü İhlal" kusur gerekçesi 8 kez, "Çalışanın Sağlık ve Güvenliğini Tehlikeye Düşürme" (işyerinin diğer çalışanı tarafından ve işyeri çalışanı olmayan kişiler toplamı) kusur gerekçesi 6 kez ve "Dikkatsiz Davranma" kusur gerekçesi 4 kez tekrar etmiştir.

Sonuçlar, 3. Kişilerin çoğunlukla trafik kazası şeklinde yaşanan iş kazaları sebebiyle kusurlu bulunduklarını, çalışanların diğer çalışanlar için risk oluşturacak şekilde çalışma oranlarının düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.37: Diğer 3. Kişi Kusur Gerekçeleri Sıklık ve Yüzde Analizi.

Diğer 3. Kişi Kusur Gerekçeleri	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Trafik Kurallarını İhlal	8	2,4
Çalışanın Sağlık ve Güvenliğini Tehlikeye Düşürme (bunu gerçekleştiren diğer çalışan)	2	0,6
İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok	328	97,0
Toplam	338	100

Diğer 3. Kişi Kusur Gerekçeleri Sıklık ve Yüzde Analizi sonuçlarına göre incelemesi yapılan kazaların 10 tanesinde birden fazla 3. Kişi tespit edilmiştir. Kusur gerekçesi belirlenen bu kişilerin 8'inin kusur gerekçesi "Trafik Kurallarını İhlal" etmektir. Geriye kalan 2 kişi için belirlenen kusur gerekçesi ise "Çalışanın Sağlık ve Güvenliğini Tehlikeye Düşürme (bunu gerçekleştiren diğer çalışan)"'dir.

Bu sonuçlarda birden fazla 3. Kişinin bulunduğu iş kazası sayısının bir hayli düşük olduğunu, diğer 3. kişilerin de iş kazasına dahil olma gerekçelerinin trafik kazası olduğunu göstermektedir.

4.6.8. Tespit Edilen İş Kazası Başvurularına İlişkin Bilgiler

Tablo 4.38: Tespit Edilen İş Kazası Sonucu Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tespit Edilen İş Kazası Sonucu	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Yaralanma (SİD %10 Altı)	23	6,8

Ölüm	101	29,9
Kalıcı Hasar/Yaralanma (SİD %10 ve Üzeri)	118	34,9
Uzuv Kaybı (SİD %10 ve üzeri)	27	8,0
Görme Kaybı (SİD%10 ve üzeri)	14	4,1
Felç	5	1,5
"İş Kazasıdır" Denilmeyen Yaralanma	12	3,6
"İş Kazasıdır" Denilmeyen Ölüm	10	3,0
"İş Kazasıdır" Denilmeyen Kalıcı Hasar/Yaralanma	13	3,8
"İş Kazasıdır" Denilmeyen Uzuv Kaybı	3	,9
"İş Kazasıdır" Denilmeyen Felç	1	,3
Görme Kaybı (SİD%10 altı)	1	,3
Uzuv Kaybı (SİD %10 Altı)	3	,9
SİD Belirlenmeyenler	7	2,1
Toplam	338	100

Tespit Edilen İş Kazası Sonucu Sıklık ve Yüzde Analizi sonuçları yukarıda gösterildiği gibidir. Buna göre incelenen kaza iddialarından iş kazası olduğu tespit edilmiş ve kazazedesi kalıcı bir şekilde (SİD %10 ve Üzeri) hasar almış/yaralanmış olay oranı %34,9, kazazedesi bu iş kazası sonucu vefat etmiş olay oranı %29,9'dur. Yine incelenen iddialardan iş kazası olduğu tespit edilmiş ve kazazedesi uzuv kaybı yaşayacak şekilde zarar görmüş (SİD %10 ve üzeri) olay oranı %8,0, kazazedesi görme kaybı yaşayacak şekilde zarar görmüş (SİD %10 ve üzeri) olay oranı %4,1 ve kazazedesi felç kalacak şekilde zarar görmüş olay oranı %1,5'tir. İş kazası olduğu yönünde karar verilmeyen (iş kazası sayılmayanlar ve iş kazası olduğu tespit edilemeyenler) olaylar sebebiyle ölüm oranı %3,0, kalıcı hasar alacak/yaralanacak şekilde zarar görme oranı %3,8, yaralanma oranı ise %3,6'dır.

Tablo 4.39: SİD Oranı (%10 Üzeri Olanlar) Sıklık ve Yüzde Analizi.

SİD Oranı (%10 Üzeri Olanlar)	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
%10-%20	71	21
%20,1-%30	26	7,7
%30,1-%40	33	9,8
%40,1-%50	23	6,8
%50,1-%60	5	1,5
%60,1-%70	1	0,3
%70,1-%80	1	0,3
%80,1-%90	1	0,3
%100	3	0,9
İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok	174	51,5
Toplam	338	100

SİD Oranı (%10 Üzeri Olanlar) Sıklık ve Yüzde Analizi sonuçlarına göre incelenen iş kazası iddiası ile SGK tarafından incelemesi yapılan 338 kişinin %48,5'i geçirdiği kaza sebebiyle %10 ve üzerinde sürekli iş göremez hale gelmiştir. Bu kişilerin %21'inin iş göremezlik derecesi %10-%20 arasındadır. Sırasıyla %9,8'inin iş göremezlik derecesi %30,1-%40 arasında iken %7,7'sinin %20,1-%30 arasındadır. 3 kişi bu kazalar sebebiyle %100 iş göremez hale gelmiştir.

Tablo 4.40: Bildirimi Yapılmayan İş Kazalarının Tespitini Mümkün Kılan Deliller (Kişi Sigortalı İken) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Bildirimi Yapılmayan İş Kazalarının Tespitini Mümkün Kılan Deliller (Kişi Sigortalı İken)	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
112-Ambulans ile hastaneye götürülme	5	1,5
Hastaneye İş Kazası Girişi Yapılması	2	0,6
Kolluk kuvvetlerinin Tutanak Tutması, 112-Ambulans İle Hastaneye Götürülme	4	1,2
Hastaneye İş Kazası Olarak Giriş Yapılması, İş Kazası Olduğuna Dair Mahkeme Kararı	1	0,3
Kolluk Kuvvetlerinin Tutanak Tutması, 112-Ambulans İle Hastaneye Götürülme, Bordro Tanığı Beyanları	1	0,3
Kaza Olduğu İddia Edilen Günde Aynı Öykü İle Hastane Girişinin Olması, Kaza Tanıklarının Beyanları	2	0,6
Kolluk Kuvvetlerinin Tutanak Tutması, İddia Olunan Gün Hastaneye Aynı Öykü İle Giriş Yapılması	1	0,3
Bordro Tanığı Beyanları, İddia Olunan Gün Hastaneye Giriş Yapılması, İşverenin Sonradan İşe Giriş Bildirgesi Vermesi	2	0,6
Bordro Tanığı Beyanları, Hastaneye İş Kazası Girişi Yapılması, İşverenin Sonradan İşe Giriş Bildirgesi Vermesi	1	0,3
Bordro Tanığı Beyanları, İddia Olunan Gün Aynı Öykü İle Hastaneye Girişinin Olması	1	0,3
Kazanın İşverenin Aracı İle Gerçekleşmesi, 112-Ambulans İle Hastaneye Götürülme, İşverenin İkrarda Bulunması	1	0,3
Kaza Olduğu İddia Edilen Günde Aynı Öykü İle Hastane Girişinin Olması	1	0,3
İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok	316	93,5
Toplam	338	100

Bildirimi Yapılmayan İş Kazalarının Tespitini Mümkün Kılan Deliller (Kişi Sigortalı İken) Sıklık ve Yüzde Analizi sonuçlarına göre bildirimi yapılmayan 5 iş kazasının tespitini mümkün hale getiren “112-Ambulans ile hastaneye götürülme” olgusudur. Bunu 4 iş kazasının tespitini mümkün hale getiren “Kolluk Kuvvetlerinin Tutanak Tutması, 112-Ambulans İle Hastaneye Götürülme” olgusu takip etmektedir. Yine tek başına ve diğer olgularla birlikte “112-Ambulans ile hastaneye götürülme” 13, “Kolluk Kuvvetlerinin Tutanak Tutması” 6,

“Bordro Tanığı Beyanları” ve “İddia Olunan Gün Hastaneye Aynı Öykü İle Giriş Yapılması” 5 ve “Hastaneye İş Kazası Olarak Giriş Yapılması” 4 kazada tespiti mümkün kılan unsurlar olmuştur.

Tablo 4.41: Bildirimi Yapılmayan İş Kazalarının Tespitini Mümkün Kılan Deliller (Kişi Sigortasız İken) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Bildirimi Yapılmayan İş Kazalarının Tespitini Mümkün Kılan Deliller (Kişi Sigortasız İken)	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
112-Ambulans ile hastaneye götürülme	2	0,6
Kolluk kuvvetlerinin Tutanak Tutması	1	0,3
Hastaneye İş Kazası Olarak Giriş Yapılması	1	0,3
Kolluk kuvvetlerinin Tutanak Tutması, Hastaneye İş Kazası Olarak Giriş Yapılması	1	0,3
Kolluk Kuvvetlerinin Tutanak Tutması, 112-Ambulans İle Hastaneye Götürülme	7	2,1
Kolluk Kuvvetlerinin Tutanak Tutması, İşverenin İş Kazasını İkrar Etmesi	1	0,3
Bordro Tanıklarının Beyanı, Hastaneye İş Kazası Girişi Yapılması	1	0,3
Hastaneye İş Kazası Olarak Giriş Yapılması, İşverenin İş Kazasını İkrar Etmesi	1	0,3
İşyeri Kayıtlarında Yapılan Tespitler, Bordro Tanıklarının Beyanı	1	0,3
Hastaneye İşyeri Çalışanı İle Gittiğine Dair Kamera Kaydı, Kolluk Kuvveti Tutanağı, Bordro Tanıkları Beyanı	1	0,3
Kaza Olduğu İddia Edilen Günde Hastane Kaydının Olması, Kolluk Kuvvetlerine Başvurulması, Bordro Tanığı Beyanları	1	0,3
Kaza Olduğu İddia Edilen Günde Hastane Kaydının Olması, Bordro Tanığı Beyanları	3	0,9
Kolluk Kuvvetlerinin Tutanak Tutması, 112-Ambulans İle Hastaneye Götürülme, Hastaneye İş Kazası İle Giriş Yapılması	1	0,3
Kaza Olduğu İddia Edilen Günde Hastane Kaydının Olması, Kolluk Kuvvetlerinin Tutanak Tutması	3	0,9
İşverenin Kazayı İkrar Etmesi, Kolluk Kuvvetlerinin Tutanak Tutması, Bordro Tanığı Beyanları	1	0,3
Kolluk Kuvvetlerinin Tutanak Tutması, 112-Ambulans İle Hastaneye Götürülme, İşverenin Sonradan İşe Giriş Bildirgesi Vermesi	1	0,3
Kazazedenin Kolluk Kuvvetlerine Başvuru Yapması, İddia İle Aynı Öykü İle Hastaneye Başvuru	1	0,3
Kaza Olduğu İddia Edilen Günde Aynı Öykü İle Hastane Kaydının Olması	3	0,9
Mahkeme Kararı, Tanık Beyanları, Kolluk Kuvvetlerinin Tutanak Tutması, İddia Olunan Gün Aynı Öykü İle Hastane Kaydının Bulunması	1	0,3
Kaza Olduğu İddia Edilen Günde Aynı Öykü İle Hastane Kaydının Olması, İşverenin Sonradan İşe Giriş Bildirgesi Vermesi	2	0,6

Trafik Kazasının İşverene Ait Araçla Yapıldığının Tespit Edilmesi, Bordro Tanığı Beyanı	1	0,3
İşverenin Sonradan İşe Giriş Bildirgesi Vermesi, Hastaneye İş Kazası Girişi Yapılması	1	0,3
Kolluk Kuvvetlerinin Tutanak Tutması, Bordro Tanığı Beyanları	1	0,3
Kolluk Kuvvetlerinin Tutanak Tutması, Bordro Tanığı Beyanları, Mahkeme Kararı	1	0,3
Kolluk Kuvvetlerinin Tutanak Tutması, Bordro Tanığı Beyanları, 112-Ambulans İle Hastaneye Götürülme	1	0,3
Kaza Olduğu İddia Edilen Günde Aynı Öykü İle Hastane Kaydının Olması, Kazayı Doğrulayan Tanık Beyanları	1	0,3
Kolluk Kuvvetlerinin Tutanak Tutması, 112-Ambulans İle Hastaneye Götürülme, Mahkeme Kararı	1	0,3
Hastaneye İş kazası Girişi Yapılması, Kolluk Kuvvetlerinin Tutanak Tutması, Gazete Haberi	1	0,3
İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok	296	87,6
Toplam	338	100

Bildirimi Yapılmayan İş Kazalarının Tespitini Mümkün Kılan Deliller (Kişi Sigortasız İken) Sıklık ve Yüzde Analizi sonuçlarına göre bildirimi yapılmayan 7 iş kazasının tespitini mümkün hale getiren “Kolluk Kuvvetlerinin Tutanak Tutması, 112-Ambulans İle Hastaneye Götürülme” olgusudur. Bunu 3 farklı iş kazası tespitini mümkün hale getiren “Kaza Olduğu İddia Edilen Günde Hastane Kaydının Olması, Bordro Tanığı Beyanları”, “Kaza Olduğu İddia Edilen Günde Hastane Kaydının Olması, Kolluk Kuvvetlerinin Tutanak Tutması” ve “Kaza Olduğu İddia Edilen Günde Aynı Öykü İle Hastane Kaydının Olması” olguları takip etmektedir. Yine tek başına ve diğer olgularla birlikte “Kolluk Kuvvetlerinin Tutanak Tutması” 23, “112-Ambulans İle Hastaneye Götürülme” 13 ve “Bordro Tanığı Beyanları” 8 kazada tespiti mümkün kılan unsurlar olmuştur.

Özellikle çalışanın sigortasız olması sebebiyle uygulanacak yaptırımlardan ve yaşanan iş kazası maliyetlerinden kaçınmak için işverenler iş kazası bildirimi yapmaktan imtina edebilmektedir. Bu durum iş kazasına uğrayan kişinin SGK’ye başvuru yapması ve iddiasının incelenmesini engellemektedir. Belirli delillerin varlığı halinde iş kazası iddiaları doğrulanabilmekte ve kazazedenin yararlanması gereken hak ve yardımlar kendisine sağlanmaktadır. Çalışma kapsamında yapılan incelemede tespit yapmaya en fazla imkan sağlayan unsurun, kazazedenin 112-Ambulans ile işyeri adresinden ve/veya işveren sorumluluğunda olan bir adresten alınıp sağlık kuruluşlarına götürülmesi olduğu tespit edilmiştir. Bir diğer delil ise kazazede ve/veya kazazedeye eşlik eden kişi(ler) tarafından hastane polisine veya kolluk kuvvetleri merkezine giderek iş kazası ihbar ve/veya şikayette

bulunulması sebebiyle kolluk kuvvetlerince düzenlenen ifade tutanakları ve olay yeri inceleme tutanaklarının varlığıdır.

4.6.9. Tespit Edilemeyen İş Kazası Başvurularına İlişkin Bilgiler

Tablo 4.42: Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Var) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Var)	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Ölüm	1	0,3
İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok	337	99,7
Toplam	338	100

Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Var) Sıklık ve Yüzde Analizi sonucuna göre işveren tarafından iş kazası bildirimi yapılmasına rağmen iş kazası olduğu yönünde tespit yapılamayan kaza sayısı 1'dir. Bu kaza sonucu iş kazası geçirdiği iddia edilen kişi vefat etmiştir. İşveren tarafından iş kazası bildirimi yapıldığı halde iş kazası olduğu tespit edilemeyen kaza oranı %0,3'tür.

Tablo 4.43: Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Yok) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Yok)	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Yaralanma	7	2,1
Ölüm	1	0,3
Kalıcı Hasar/Yaralanma	4	1,2
Uzuv Kaybı	3	0,9
İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok	323	95,6
Toplam	338	100

Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Yok) Sıklık ve Yüzde Analizi sonucuna göre işveren tarafından iş kazası bildirimi yapılmamış fakat uğradığı iş kazası sonucu yaralandığı iddiası ile SGK'ye başvuruda bulunan 7 kişinin iddiayı doğrulayacak delil bulunmadığından iş kazası iddiası tespit edilememiştir. Aynı şekilde uğradığı iş kazası sonucu kalıcı hasar bırakacak şekilde yaralanan 4 kişinin ve uzuv kaybı yaşayan 3 kişinin iddiaları doğrulanarak iş kazası tespiti yapılamamıştır. İş kazası sonucu vefat ettiği iddia edilen 7 kişinin hak sahiplerinin yaptığı iş kazası başvurusunda da kazanın iş kazası olduğu tespit edilememiştir. İş kazası iddiası ile başvuru yapılmasına rağmen işveren tarafından iş kazası bildirimi yapılmayan ve SGK denetim elemanlarınca da iş kazası olduğu tespit edilemeyen kaza oranı %4,4'tür.

Tablo 4.44: İş Kazası Tespitinin Yapılamama Gerekçesi (Kayıtlı Çalışan) Sıklık ve Yüzde Analizi.

İş Kazası Tespitinin Yapılamama Gerekçesi (Kayıtlı Çalışan)	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
İş Kazası Bildirimi Yok, Kolluk Kuvvetlerine Haber Verilmemiş, Hastane Kaydı Yok, Kazayı Doğrulayan Tanık Yok	1	0,3
Hastaneye İş Kazası Girişi Yok, Kazayı Doğrulayan Tanık Beyanı Yok	1	0,3
İş Kazası Bildirimi Yok, Kolluk Kuvvetlerine Haber Verilmemiş, Hastane Girişi Yok, Tanık Yok, Kaza Öncesinde Aynı Öykü İle Hastane Kaydı Var	1	0,3
Zamanaşımı Nedeniyle İşyeri Kayıtlarının İncelenememesi, Kolluk Kuvvetlerine Haber Verilmemesi, Hastaneye İş Kazası Girişi Yok	1	0,3
İllyet Bağı Kurulamadı	1	0,3
İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok	333	98,5
Toplam	338	100

İş Kazası Tespitinin Yapılamama Gerekçesi (Kayıtlı Çalışan) Sıklık ve Yüzde Analizi sonucuna göre kayıtlı çalışırken (sigortalı) iş kazasına uğradığı iddiasıyla kendisi veya hak sahipleri tarafından SGK’ye başvurusu bulunan 4 kişiyle ilgili iş kazası tespiti yapılamamıştır. Sigortalı çalışırken iş kazasına uğradığı iddiası ile başvuru yapılmasına rağmen SGK denetim elemanlarınca da iş kazası olduğu tespit edilemeyen kaza oranı %1,2’dir. İş Kazası Tespitinin Yapılamama Gerekçesi (Kayıtlı Çalışan) Sıklık ve Yüzde Analizi sonucuna göre “Kolluk Kuvvetlerine Haber Verilmemesi” iş kazasının tespit edilememe gerekçelerinden en sık tekrarlayanıdır.

Tablo 4.45: İş Kazası Tespitinin Yapılamama Gerekçesi (Kayıt dışı Çalışan) Sıklık ve Yüzde Analizi.

İş Kazası Tespitinin Yapılamama Gerekçesi (Kayıt dışı Çalışan)	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Kolluk Kuvvetlerine Haber Verilmemiş, İş Kazası Bildirimi Yok, Hastaneye İş Kazası Girişi Yok, Kazayı Doğrulayan Bordro Tanığı Yok	2	0,6
Kolluk Kuvvetlerine Haber Verilmemiş, İş Kazası Bildirimi Yok, Kazayı Doğrulayan Bordro Tanığı Yok, İşveren Belirtilmemiş	1	0,3
İş Kazasına İlişkin İşyeri Kayıtlarında Veri Olmaması, Kazayı Doğrulayan Tanık Olmaması, İş Kazası Bildirimi Olmaması	1	0,3
Başka Bir İş Kolundan 4/1-B Sigortalısı, İş Kazası Bildirimi Yok, Kolluk Kuvvetlerine Bildirilmemesi, Hastaneye İş Kazası Girişi Yok	1	0,3

Cenazenin İşyeri Dışında Bulunması, İş Kazası Bildirimi Yok, Hastane Kayıtlarına İş Kazası Geçmemiş	1	0,3
Hastaneye İş Kazası Girişi Yapılmamış, Kazayı Doğrulayan Tanık Beyanı Yok	1	0,3
Kolluk Kuvvetleri Tutanaklarında Kazanın Evinin Yakınlarında Yaşandığının Belirtilmesi, İş Kazası Bildirimi Yok, Tanık Yok	1	0,3
Başvurunun Uzun Yıllar Sonra Yapılması, İş Kazası Bildirimi Olmaması, İşverenin Belirtilmemesi, Tanık Olmaması	1	0,3
Kolluk Kuvvetlerine Haber Verilmemiş, İş Kazası Bildirimi Yok, Hastaneye İş Kazası Girişi Yok, 112-Ambulans Kaydı Yok	2	0,6
İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok	327	96,7
Toplam	338	100

İş Kazası Tespitinin Yapılamama Gerekçesi (Kayıt dışı Çalışan) Sıklık ve Yüzde Analizi sonucuna göre kayıt dışı çalışırken (sigortasız) iş kazasına uğradığı iddiasıyla SGK’ye başvuruda bulunan/hak sahipleri başvuruda bulunan 11 kişiyle ilgili iş kazası tespiti yapılamamıştır. Sigortasız çalışırken iş kazasına uğradığı iddiası ile başvuru yapılmasına rağmen SGK denetim elemanlarınca da iş kazası olduğu tespit edilemeyen kaza oranı %3,3’tür. İş Kazası Tespitinin Yapılamama Gerekçesi (Kayıt dışı Çalışan) Sıklık ve Yüzde Analizi sonucuna göre “Kolluk Kuvvetlerine Haber Verilmemesi” ve kazanın “Hastane Kayıtlarına İş Kazası Geçmemiş Olması” iş kazasının tespit edilememe gerekçelerinden en sık tekrarlayanlarıdır.

Yukarıda değinilen delillerin bulunmaması bildirimi yapılmayan bir iş kazası iddiasının SGK nezdinde tespit edilmesini imkansız hale getirmektedir. Yapılan incelemede belirtilen delillerin bulunmaması sebebiyle 5’i sigortalı 11’i sigortasız olmak üzere 16 kişi tarafından/adına yapılan başvurularda iş kazası tespiti yapılamamıştır. Bu sebeple bildirimi yapılmayan iş kazalarında resmi belgelerin ve diğer delillerin bulunması oldukça önem taşımaktadır.

4.6.10. İş Kazası Olmadığına Karar Verilen Başvurulara İlişkin Bilgiler

Tablo 4.46: İş Kazası Olmadığına Karar Verilme Gerekçesi (Kayıtlı Çalışan) Sıklık ve Yüzde Analizi.

İş Kazası Olmadığına Karar Verilme Gerekçesi (Kayıtlı Çalışan)	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
İş Kazası Bildirimi Yok, Kazayı Doğrulayan Bordro Tanığı Yok, Kaza (İddia) Mesai Bitiminden Çok Sonra	1	0,3
İş Kazası Bildirimi Yok, Kolluk Kuvvetlerine Haber Verilmemiş, Hastane Girişi Yok, Tanık Yok, Kaza Öncesinde Aynı Öykü İle Hastane Kaydı Var	2	0,6

Kazanın Lojmanda Olduğuna Dair Tanık Beyanları Var, Kolluk Kuvvetlerine Haber Verilmemiş	1	0,3
İş Kazası Bildirimi Yok, Hastaneye İş Kazası Girişi Yok, Bordro Tanığı Yok, Kolluk Kuvvetlerine Haber Verilmemiş	1	0,3
İş Kazası Bildirimi Yok, İş İçin Görevli Gittiği Tespit Edilemedi	2	0,6
İş Kazası Bildirimi Yok, Kolluk Kuvvetlerine Haber Verilmemiş, Hastane Kaydı İş Kazası Değil, Bordro Tanığının İfadesine Başvurulamaması	1	0,3
İşyeri Kayıtlarının İncelemeye Sunulmaması Nedeniyle İncelenememesi	1	0,3
İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok	329	97,3
Toplam	338	100

İş Kazası Olmadığına Karar Verilme Gerekçesi (Kayıtlı Çalışan) Sıklık ve Yüzde Analizi sonucuna göre sigortalı çalışanın (veya hak sahiplerinin) iş kazası iddiası nedeniyle yapılan inceleme sonucunda olayın iş kazası olmadığına karar verilme gerekçelerinden en sık tekrarlayanları “iş kazası bildiriminin yapılmamış olması” ve “kolluk kuvvetlerine haber verilmemesi”dir.

Tablo 4.47: İş Kazası Olmadığına Karar Verilme Gerekçesi (Kayıt dışı Çalışan) Sıklık ve Yüzde Analizi.

İş Kazası Olmadığına Karar Verilme Gerekçesi (Kayıtlı Çalışan)	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Ek-5 Kaydının Olmaması	5	1,5
5510/m.6 Gereği Sigortalı Sayılmayanlar Listesinde Yer Alma	1	0,3
İş Kazası Bildirimi Yok, Kolluk Kuvvetlerine Haber Verilmemiş, İş Kazası Olmadığına Dair Tanık Beyanları Var	1	0,3
İş Kazası Bildirimi Yok, Kolluk Kuvvetlerine Haber Verilmemiş, İş Kazası Olmadığına Dair Tanık Beyanları Var, Hizmet Akdi Olmadığına Dair Tespitler	1	0,3
İş Kazası Bildirimi Yok, Trafik Kaza Tutanağı Yok, Başvurmuş Ancak Kazanın Ayrıntısı İçin İfade Vermeye Gelmemiş	1	0,3
İş Kazası Bildirimi Yok, Kolluk Kuvvetlerine Haber Verilmemiş, Kaza Günü Hastane Girişi Yok	1	0,3
İş Kazası Bildirimi Yok, Kolluk Kuvvetlerine Haber Verilmemiş, Hastane İş Kazası Girişi Yok, Bordro Tanığı Yok	1	0,3
Hizmet Akdi Olmadığına Dair Kanıtların Varlığı, Kaza Öncesi 4/1-B Sigortalılık İşlemlerinin Yapılmamış Olması	1	0,3
İş Kazası Bildirimi Yok, Kolluk Kuvvetlerine Haber Verilmemiş	1	0,3
İş kazası bildirimi yok, Kolluk Kuvvetleri Tutanağında ve Bordro Tanığı Beyanlarında Kazanın Çalışma Alanında Olmadığına Dair Bilgilerin Olması	1	0,3
EK-9 Kapsamında 10 günden az çalışan İKMH Tabi Değil	1	0,3
İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok	323	95,6

Toplam	338	100
--------	-----	-----

İş Kazası Olmadığına Karar Verilme Gerekçesi (Kayıt dışı Çalışan) Sıklık ve Yüzde Analizi sonucuna göre sigortasız çalışanın (veya hak sahiplerinin) iş kazası iddiası nedeniyle yapılan inceleme sonucunda olayın iş kazası olmadığına karar verilme gerekçelerinden en sık tekrarlayanı “kazazedenin Ek-5 kaydının olmaması”dır. Yine diğer olgularla birlikte en sık tekrarlayan gerekçeler “işveren tarafından iş kazası bildiriminin yapılmamış olması” ve “kolluk kuvvetlerine haber verilmemiş olması”dır.

Tablo 4.48: İş Kazası Olmadığına Karar Verilen Kaza (İddia) Sonucu (Kayıtlı Çalışan) Sıklık ve Yüzde Analizi.

İş Kazası Olmadığına Karar Verilen Kaza (İddia) Sonucu (Kayıtlı Çalışan)	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Yaralanma	2	0,6
Ölüm	2	0,6
Kalıcı Hasar/Yaralanma	5	1,5
İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok	329	97,3
Toplam	338	100

İş Kazası Olmadığına Karar Verilen Kaza (İddia) Sonucu (Kayıtlı Çalışan) Sıklık ve Yüzde Analizi sonucuna göre uğradığı iş kazası sonucu yaralandığı iddiası ile SGK’ye başvuruda bulunan 2 kişinin ve kalıcı hasar bırakacak şekilde yaralandığı iddiasıyla başvuran 5 kişinin başvurusu “iş kazası olmadığı” yönünde değerlendirilmiştir. Aynı şekilde 2 kişinin uğradığı iş kazası sonucu vefat ettiği gerekçesiyle hak sahiplerinin yaptığı iş kazası başvurusu da iş kazası olmadığı yönünde değerlendirilmiştir. Kayıtlı çalıştığı dönemde iş kazasına uğradığı iddia edilen toplam 9 kişi hakkındaki iş kazası iddiası SGK denetim elemanlarınca iş kazası olmadığı yönünde değerlendirilmiştir. Bu oran tüm incelenen kişilerin %2,7’sidir.

Tablo 4.49: İş Kazası Olmadığına Karar Verilen Kaza (İddia) Sonucu (Kayıt dışı Çalışan) Sıklık ve Yüzde Analizi.

İş Kazası Olmadığına Karar Verilen Kaza (İddia) Sonucu (Kayıt dışı Çalışan)	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Yaralanma	1	0,3
Ölüm	5	1,5
Kalıcı Hasar/Yaralanma	5	1,5
Felç	1	0,3
İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok	326	96,4
Toplam	338	100

İş Kazası Olmadığına Karar Verilen Kaza (İddia) Sonucu (Kayıtdışı Çalışan) Sıklık ve Yüzde Analizi sonucuna göre uğradığı iş kazası sonucu yaralandığı iddiası ile SGK’ye başvuruda bulunan 1 kişinin, kalıcı hasar bırakacak şekilde yaralandığı iddiasıyla başvuran 5 kişinin ve kaza sebebiyle felç kaldığı iddiasıyla başvuran 1 kişinin başvurusu “iş kazası

olmadığı” yönünde değerlendirilmiştir. Aynı şekilde 5 kişinin uğradığı iş kazası sonucu vefat ettiği gerekçesiyle hak sahiplerinin yaptığı iş kazası başvurusu da iş kazası olmadığı yönünde değerlendirilmiştir. Kayıt dışı çalıştığı dönemde iş kazasına uğradığı iddia edilen toplam 12 kişi hakkındaki iş kazası iddiası SGK denetim elemanlarınca iş kazası olmadığı yönünde değerlendirilmiştir. Bu oran tüm incelenen kişilerin %3,6’sıdır.

Hem iş kazası bildirimi olmaması hem de yukarıda değinilen delillerin bulunmaması sebebiyle 9 sigortalının iş kazası başvurusu yapılan inceleme sonucu “iş kazası değildir” denilerek reddedilmiştir. Burada değinilmesi gereken bir diğer hususta iş kazası tespiti yapılamaması ile iş kazası olmadığına karar verilmesi arasındaki farktır. Her ikisi arasında sonuç bakımından fark yoktur. Öyle ki iş kazası olmadığına karar verilen incelemeler sonucunda da iş kazası tespiti yapılamayan başvurular sonucunda da kazazede olduğu iddiasındaki kişiye ve/veya hak sahiplerine SGK tarafından herhangi bir yardım ya da gelir bağlama işlemi gerçekleştirilmemektedir. Ancak iş kazası olup olmadığının tespit edilememesi ile iş kazası olmadığına karar verilmesi arasında anlam açısından bir farklılık söz konusudur. İş kazası olup olmadığının tespit edilememesi eldeki verilerin yetersizliğine işaret etmekte iken iş kazası olmadığına karar verilmesi daha çok kanun maddelerinin olayı iş kazası saymaması ile ilintilidir. Örneğin yapılan incelemeler kapsamında Kanunun ek 5. Maddesine istinaden sigortalı olması gerektiği halde Ek-5 kaydının bulunmaması sebebiyle 5 tarım işçisinin geçirdiği kaza iş kazası sayılmamıştır. Benzer şekilde ev hizmetlerinde çalışırken kaza geçiren 1 kişinin Ek-9 kaydı bulunmadığı için geçirdiği kaza iş kazası sayılmamıştır. Yine Kanunun 6.maddesine istinaden sigortalı sayılmadığı için ve 4/1-b sigortalılık işlemlerinin yapılmamış (bağkur kaydının bulunmaması) olması sebebiyle geçirdikleri kaza iş kazası sayılmayan 1’er kişi bulunmaktadır. İş kazasının ne zaman yaşanacağı öngörülemediğinden kişilerin çalışmalarının karşılığına denk gelecek sigortalılık statüsüne göre işlemlerini işe başlar başlamaz yaptırmaları büyük önem arz etmektedir.

Öte yandan çalışmada, kayıt dışı çalıştığı işyerinde iş kazasına uğradığı iddiasıyla başvurmasına rağmen SGK denetmen ve müfettişlerince yapılan araştırmada iş kazası tespit edilemeyenlerin oranı %3,3 ve iş kazası olmadığına karar verilenlerin oranı %4,4’tür. Dolayısıyla kayıt dışı çalıştığı esnada iş kazasına uğradığını iddia eden ancak bu iddiası doğrulanamayanların oranı %7,7’dir. Kayıt dışı çalışma, iddia olunan iş kazalarının ortaya konulabilmesi için büyük bir handikap iken bir de iş kazasını çok net bir şekilde ortaya koyan delillerin bulunmaması veya üzerinden geçen zaman ile birlikte yok olması çalışan açısından yaşanan mağduriyetin giderilmesini imkansız hale getirirken gerçek iş kazası rakamlarının da bilinmemesine neden olmaktadır.

İlaveten iş kazası geçirse bile sigortasız çalıştığı için SGK'ye başvuru yapabileceğine dair bilgisi olmadığı için başvuru yapmamış kişilerin ve/veya işvereni tarafından başvuru yapmaması için ikna edilmiş kişilerin olabileceği de göz ardı edilmemelidir. Bu ihtimal de iş kazaları açısından fiili durumun tam olarak ortaya konulmasını zorlaştırmaktadır.

4.6.11. Bildirimi Yapılmayan İş Kazalarında Başvuru Süresine İlişkin Bilgiler

Tablo 4.50: Bildirimi Yapılmayan İş Kazalarında Başvuru Süresi (Kazazedenin Başvurusu) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Bildirimi Yapılmayan İş Kazalarında Başvuru Süresi (Kazazedenin Başvurusu)	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Kaza Tarihinden İtibaren 1 Yıl İçinde	42	12,4
Kaza Tarihinden İtibaren 1,1-5 Yıl İçinde	24	7,1
Kaza Tarihinden İtibaren 5 Yıldan Fazla Süre Sonrasında	4	1,2
İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok	268	79,3
Toplam	338	100

Bildirimi Yapılmayan İş Kazalarında Başvuru Süresi (Kazazedenin Başvurusu) Sıklık ve Yüzde Analizi sonuçlarına göre incelenen tüm iş kazası başvurularının %20,7'sinde işvereni tarafından SGK'ye iş kazası bildirimi yapılmamış iken kazazedeler iş kazasına uğradıkları yönünde SGK'ye başvuruda bulunmuştur. Tüm incelenen kişilerin %12,4'ü iddia olunan kaza tarihinden itibaren 1 yıl içinde bu başvuruyu yapmış iken, %7,1'i iddia olunan kazadan sonraki 1,1-5 yıl içinde ve %1,2'si iddia olunan kazanın üzerinden 5 yıldan fazla süre geçtikten sonra başvuruda bulunmuştur.

Tablo 4.51: Bildirimi Yapılmayan İş Kazalarında Başvuru Süresi (Hak Sahipleri Başvurusu) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Bildirimi Yapılmayan İş Kazalarında Başvuru Süresi (Hak Sahipleri Başvurusu)	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Kaza Tarihinden İtibaren 1 Yıl İçinde	12	3,6
Kaza Tarihinden İtibaren 1,1-5 Yıl İçinde	11	3,3
Kaza Tarihinden İtibaren 5 Yıldan Fazla Süre Sonrasında	1	0,3
İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok	314	92,9
Toplam	338	100

Bildirimi Yapılmayan İş Kazalarında Başvuru Süresi (Hak Sahipleri Başvurusu) Sıklık ve Yüzde Analizi sonuçlarına göre incelenen tüm iş kazası raporlarının %7,1'inde işvereni tarafından SGK'ye iş kazası bildirimi yapılmamış iken uğradıkları iş kazası sebebiyle hayatını kaybeden kazazedeler yerine hak sahipleri SGK'ye iş kazası başvurusunda bulunmuştur. Tüm incelenen kişilerin %3,6'sının hak sahibi kaza tarihinden itibaren 1 yıl içinde bu başvuruyu

yapmış iken, %3,3'ü kazadan sonraki 1,1-5 yıl içinde ve %0,3'ü kazanın üzerinden 5 yıldan fazla süre geçtikten sonra başvuruda bulunmuştur.

4.6.12. İş Kazası Başvurusu Neticesinde Gelir Bağlanıp Bağlanmadığına İlişkin Bilgiler

Tablo 4.52: Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı (Kazazede) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı (Kazazede)	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Evet	162	47,9
Hayır	35	10,4
Diğer	112	33,1
“İş Kazasıdır” Denilmeyenler	29	8,6
Toplam	338	100

Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı (Kazazede) Sıklık ve Yüzde Analizi sonuçları yukarıdaki gibidir. Buna göre incelenen iş kazası başvurularının %47,9'unda geçirmiş olduğu iş kazası sebebiyle kazazedeye sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış, %10,4'üne ise bağlanmamıştır. %8,6'sı hakkında iş kazası olduğu yönünde bir değerlendirme yapılmadığından sürekli iş göremezlik geliri bağlanması söz konusu olmazken, %33,1'inde kazazede yerine hak sahiplerinin başvurusu bulunmaktadır.

Tablo 4.53: Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı (Hak Sahipleri) Sıklık ve Yüzde Analizi.

Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı (Kazazede)	Sıklık Sayısı (Frekans)	Yüzdesi (%)
Evet	100	29,6
Hayır	2	,6
Diğer	226	66,9
“İş Kazasıdır” Denilmeyenler	10	3,9
Toplam	338	100

Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı (Hak Sahipleri) Sıklık ve Yüzde Analizi sonuçları yukarıdaki gibidir. Buna göre incelenen iş kazası başvurularının %29,6'sında yaşanan iş kazası sebebiyle vefat eden kazazedenin hak sahiplerine sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış, %0,6'sına ise bağlanmamıştır. %3,9'u hakkında iş kazası olduğu yönünde bir değerlendirme yapılmadığından hak sahiplerine sürekli iş göremezlik geliri bağlanması söz konusu olmazken, %66,9'unda hak sahipleri yerine kazazedenin başvurusu bulunmaktadır.

İncelenen iş kazası raporlarında yer alan kazazedelerin %47,9'unun kendisine, %29,6'sının da hak sahiplerine gelir bağlandığı tespit edilmiştir. Bu veriler, iş kazalarının toplumsal maliyetini oluşturmaktadır. Yukarıda da değinildiği üzere SGK, İKMH sigorta kolu bünyesinde toplanan primler ile bu gelirleri finanse etmektedir. Yaşanan iş kazası sayısı arttıkça

gelir bağlanan kişi sayısının da artması bir maliyet unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan bireylerin çalışma hayatının içerisinde hizmet ve meta üreten bir konumdan yaşadıkları iş kazası sebebiyle çalışma güçlerini kaybederek tüketici konuma gelmeleri de toplum açısından bir kayıptır.

4.6.13. Değişkenler Arasındaki İlişkilerle İlgili Kurulan Hipotezler ve Analiz Sonuçları

4.6.13.1. Cinsiyet Değişkeni ile ve Diğer Değişkenler Arasındaki İlişkiye İlişkin Çapraz Tablo ve Ki-Kare Analiz Sonuçları

Tablo 4.54: Cinsiyet-Sosyal Güvenlik Çapraz Tablo Analiz Sonuçları.

Cinsiyet * Sosyal Güvenlik Çapraz Tablo							
			Sosyal Güvenlik				
					Kaza Sonrası Sigortası Yapılan (Kayıtlı/Sigortalı Sayılan)	Kaza Sonrası Sigortası Yapılan (Kayıtdışı/Sigortasız Sayılan)	
			Sigortalı	Sigortasız			Toplam
Cinsiyet	Kadın	Sayı	16	8	2	1	27
		Cinsiyet içinde %	59,3%	29,6%	7,4%	3,7%	100,0%
		Sosyal Güvenlik içinde %	7,1%	12,9%	8,3%	3,7%	8,0%
		Toplamın içinde %	4,7%	2,4%	0,6%	0,3%	8,0%
	Erkek	Sayı	209	54	22	26	311
		Cinsiyet içinde %	67,2%	17,4%	7,1%	8,4%	100,0%
		Sosyal Güvenlik içinde %	92,9%	87,1%	91,7%	96,3%	92,0%
		Toplamın içinde %	61,8%	16,0%	6,5%	7,7%	92,0%
Toplam		Sayı	225	62	24	27	338
		Cinsiyet içinde %	66,6%	18,3%	7,1%	8,0%	100,0%
		Sosyal Güvenlik içinde %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplamın içinde %	66,6%	18,3%	7,1%	8,0%	100,0%

Cinsiyet- Sosyal Güvenlik Çapraz Tablo Testi sonuçlarına göre iş kazası başvurularının %92'si erkekler tarafından, %8'i kadınlar tarafından yapılmıştır. Erkeklerin %67,2'si, kadınların %59,3'ü ilgili dönemde ilgili işyerinde sigortalı, erkeklerin %17,4'ü, kadınların %29,6'sı sigortasızdır. Erkeklerin %7,1'i, kadınların %7,4'ü kaza anında sigortasız olmasına rağmen yasal düzenlemelerin işverene aynı gün sigortalı işe giriş bildirgesini verme hakkı

tanınan bir sektörde çalışılması sebebiyle kaza günü işe giriş bildirgesi verilerek sigortalı sayılmıştır. Erkeklerin %8,4'ü kadınların %3,7'si işveren tarafından kaza sonrasında sigortalı işe giriş bildirgesi verilse de yasal düzenlemelerin işverene aynı gün sigortalı işe giriş bildirgesini verme hakkı tanınan bir sektörde çalışılmaması sebebiyle kaza anında sigortasızdır. Toplamda iş kazası başvurusunda bulunan kişilerin iddia olunan kaza sırasında %33,4'ü sigortasızdır. Bunun %30,1'i erkek iken yalnızca %3,3'ü kadındır. Ancak kadın kazazedeler arasındaki sigortasızlık oranı erkek kazazedeler arasındaki sigortasızlık oranından daha yüksektir.

Kadınlar arasında kayıt dışı istihdam oranının yüksekliği Türkiye geneli veriler ile uyumludur. Zira Türkiye'de kayıt dışı istihdam oranı kadınlar arasında daha yüksektir (Yurt ve Şişman, 2024:80; Çelik, 2023:106; Tiryaki Yenilmez, 2023:140).

Tablo 4.55: Cinsiyet-Yaş Çapraz Tablo Analiz Sonuçları.

Cinsiyet * Yaş Çapraz Tablo							
			Yaş				Toplam
			18 yaş altı	18- 30	31- 50	51 yaş ve üzeri	
Cinsiyet	Kadın	Sayı	1	3	18	5	27
		Cinsiyet içinde %	3,7%	11,1%	66,7%	18,5%	100,0%
		Yaş içinde %	14,3%	3,8%	9,2%	8,6%	8,0%
		Toplam içinde %	0,3%	0,9%	5,3%	1,5%	8,0%
	Erkek	Sayı	6	75	177	53	311
		Cinsiyet içinde %	1,9%	24,1%	56,9%	17,0%	100,0%
		Yaş içinde %	85,7%	96,2%	90,8%	91,4%	92,0%
		Toplam içinde %	1,8%	22,2%	52,4%	15,7%	92,0%
Toplam		Sayı	7	78	195	58	338
		Cinsiyet içinde %	2,1%	23,1%	57,7%	17,2%	100,0%
		Yaş içinde %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam içinde %	2,1%	23,1%	57,7%	17,2%	100,0%

Cinsiyet- Yaş Çapraz Tablo Testi sonuçlarına göre iş kazası başvurusunda bulunan tüm kişilerin %57,7'si 31-50 yaş aralığında, %23,1'i 18-30 yaş aralığında, %17,2'si 51 yaş ve üzeri ve %2,1'i 18 yaş altıdır. İş kazası başvurusunda bulunan erkeklerin %56,9'u, kadınların %66,7'si 31-50 yaş aralığında, erkeklerin %24,1'i, kadınların %11,1'i 18-30 yaş aralığındadır. Erkeklerin %17'si, kadınların %18,5'i 51 yaş ve üzeri iken erkeklerin %1,9'u ile kadınların %3,7'si 18 yaş altındadır. En fazla iş kazası başvurusu hem kadınlar hem de erkekler arasında 31-50 yaş aralığında yoğunlaşmaktadır.

Bu durum istihdam edilenlerin çoğunlukla 31-50 yaş aralığındaki kişilerden oluşması ile ilintili olabilir. TÜİK'in “Yaş Gruplarına Göre İstihdam Oranları” bu veriyi

doğrulamaktadır. Türkiye genelinde de istihdam edilenlerin çoğunluğu 31-50 yaş aralığındadır. Keza SGK'nin inceleme yıllarına ait iş kazalarına ilişkin istatistiklerine göre de iş kazaları çoğunlukla 31-50 yaş aralığındaki çalışanlar tarafından yaşanmıştır. İstihdamın 31-50 yaş aralığında daha çok olmasının da birçok sebebi bulunmaktadır. Eğitim-öğretim 20'li yaşlara ve kimi zaman 20'li yaşların ortalarına kadar devam ettiğinden istihdama katılım 30'lu yaşlara doğru gerçekleşmektedir. Öte yandan Türkiye'de erkeklerin askerliği, kadınların gebelik durumları çoğunlukla 20'li yaşlarda söz konusu olmaktadır. İşverenler bu durumları işlerini sekteye uğratacak olaylar olarak görebilmekte ve daha uzun süre kesintisiz bir şekilde çalışacaklarına inandıkları daha ileri yaşlardaki kişileri istihdam etmek isteyebilmektedir. Yine yaşla birlikte tecrübenin de arttığına olan inanç işverenlerin tercihlerini etkilemektedir.

Tablo 4.56: Cinsiyet-Kişisel Koruyucu Donanım Çapraz Tablo Analiz Sonuçları.

Cinsiyet*Kişisel Koruyucu Donanım Çapraz Tablo						
			Kişisel Koruyucu Donanım			Toplam
			Var	Yok	Belirsiz	
Cinsiyet	Kadın	Sayı	2	10	15	27
		Cinsiyet içinde %	7,4%	37,0%	55,6%	100,0%
		Kişisel Koruyucu Donanım içinde %	2,7%	5,9%	16,1%	8,0%
		Toplam içinde %	0,6%	3,0%	4,4%	8,0%
	Erkek	Sayı	73	160	78	311
		Cinsiyet içinde %	23,5%	51,4%	25,1%	100,0%
		Kişisel Koruyucu Donanım içinde %	97,3%	94,1%	83,9%	92,0%
		Toplam içinde %	21,6%	47,3%	23,1%	92,0%
Toplam		Sayı	75	170	93	338
		Cinsiyet içinde %	22,2%	50,3%	27,5%	100,0%
		Kişisel Koruyucu Donanım içinde %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam içinde %	22,2%	50,3%	27,5%	100,0%

Cinsiyet-Kişisel Koruyucu Donanım Çapraz Tablo Analizi Sonuçlarına göre haklarında iş kazası raporu düzenlenen 338 kişinin %50,3'üne işyerinden KKD temin edilmemiştir. Toplam kişilerin %22,2'sine işyerinden KKD temin edilmiş iken %27,5'ine KKD temin edilmediği tespit edilememiştir. Cinsiyete göre baktığımızda ise kazazede kadınların %55,6'sına kaza öncesinde KKD verilip verilmediği belirlenemez iken bu oran erkeklerde %25,1'dir. Kadın kazazedeler arasında KKD sağlananların oranı %7,4 iken bu oran erkek kazazedeler arasında %23,5, kadın kazazedeler arasında KKD sağlanmayanların oranı %37,0 iken bu oran erkek kazazedeler arasında %51,4'tür.

Bu veriler, kadın çalışanlara nazaran erkek çalışanlara daha çok KKD temin edildiğini göstermektedir. Bu sonuç, erkeklerin KKD kullanımını gerektiren tehlikeli ve çok tehlikeli işlerde daha çok istihdam edilmeleri ile açıklanabilir.

Cinsiyet-Kişisel Koruyucu Donanım Değişkenlerine İlişkin Ki-Kare Testi Analizi

H0: Kazazedenin cinsiyeti ile kaza öncesinde Kişisel Koruyucu Donanım verilip verilmemesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

H1: Kazazedenin cinsiyeti ile kaza öncesinde Kişisel Koruyucu Donanım verilip verilmemesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 4.57: Cinsiyet İle Kişisel Koruyucu Donanım Arasındaki İlişki.

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,301 ^a	2	,002
Likelihood Ratio	11,570	2	,003
Linear-by-Linear Association	10,856	1	,001
N of Valid Cases	338		
a. Hiçbir (0,0%) hücrenin beklenen sayısı 5'ten az değildir. Minimum beklenen sayı 5,99'dur.			

Kaza öncesinde işyeri tarafından KKD verilip verilmemesi ile kazazedenin cinsiyeti arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına ilişkin ki-kare testi sonucu yukarıda verilmiştir. Çıkan sonuca göre cinsiyete göre KKD verilip verilmemesi arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Buna göre erkek kazazedeler arasında KKD temin edilmediği durumlarda yaşanan kaza oranı kadın kazazedelerden daha yüksektir.

Bu sonuçlarda erkeklerin KKD kullanımını gerektiren tehlikeli ve çok tehlikeli işlerde daha çok istihdam edilmeleri ile açıklanabilir.

Tablo 4.58: Cinsiyet-İSG Eğitim Çapraz Tablo Analizi Sonuçları.

Cinsiyet*İSG Eğitim Çapraz Tablo						
			İSG Temel Eğitimi			Toplam
			Var	Yok	Belirsiz	
Cinsiyet	Kadın	Sayı	5	10	12	27
		Cinsiyet içinde %	18,5%	37,0%	44,4%	100,0%
		İSG Temel Eğitimi içinde %	3,9%	6,9%	18,5%	8,0%
		Toplam içinde %	1,5%	3,0%	3,6%	8,0%
	Erkek	Sayı	124	134	53	311
		Cinsiyet içinde %	39,9%	43,1%	17,0%	100,0%
		İSG Temel Eğitimi içinde %	96,1%	93,1%	81,5%	92,0%
		Toplam içinde %	36,7%	39,6%	15,7%	92,0%

Toplam	Sayı	129	144	65	338
	Cinsiyet içinde %	38,2%	42,6%	19,2%	100,0%
	İSG Temel Eğitimi içinde %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	Toplam içinde %	38,2%	42,6%	19,2%	100,0%

Cinsiyet-İSG Eğitim Çapraz Tablo Analizi Sonuçlarına göre iş kazası başvurusunda bulunan/adına başvurulmuş 338 kişinin %42,6'sı iş kazası geçirdiği başvurusunda bulunulan işyerinde İSG Eğitimi almamıştır. Toplam kişilerin %38,2'si iş kazası geçirdiği başvurusunda bulunulan işyerinde İSG Eğitimi almış iken %19,2'sinin İSG Eğitimi alıp almadığı tespit edilememiştir. Cinsiyete göre baktığımızda ise incelenen kadınların %44,4'ünün iş kazası iddia olunan işyerinde İSG Eğitimi alıp almadığı belirlenemez iken bu oran erkeklerde %17,0'dır. Yine iş kazası geçirdiğini iddia ettiği/adına iddia olunan işyerinde İSG Eğitimi alan kadınların oranı %18,5, almayanların oranı %37,0 iken bu oranlar erkekler için sırasıyla %39,9 ve %43,1'dir. Dolayısıyla İSG Eğitimi almış erkekler arasında kaza geçirme oranı kadınlardan daha yüksektir.

Cinsiyet ile İSG Eğitimi Değişkenlerine İlişkin Ki-Kare Testi Analizi

H0: Kazazedenin cinsiyeti ile kaza öncesinde İSG Eğitimi verilip verilmemesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

H1: Kazazedenin cinsiyeti ile kaza öncesinde İSG Eğitimi verilip verilmemesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 4.59: Cinsiyet İle İSG Eğitimi Arasındaki İlişki.

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,882 ^a	2	,002
Likelihood Ratio	11,130	2	,004
Linear-by-Linear Association	10,942	1	,001
N of Valid Cases	338		
a. Hiçbir (0,0%) hücrenin beklenen sayısı 5'ten az değildir. Minimum beklenen sayı 5,19'dur.			

Kaza öncesinde İSG Eğitimi verilip verilmemesi ile kazazedenin cinsiyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını ortaya koyabilmek adına yapılan ki-kare testi sonucu yukarıda verilmiştir. Çıkan sonuca göre cinsiyet ile kaza öncesinde İSG Eğitimi verilip verilmemesi arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Pearson Chi-Square - $p < 0,05$). Anlamlı farklılığın İSG Eğitimi almış erkekler ile İSG Eğitimi almış kadınlar arasında olduğu ve İSG Eğitimi almış erkeklerin İSG Eğitimi almış kadınlara nazaran daha fazla iş kazası

başvurusunda bulunduğu/haklarında başvuruda bulunulduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu sonuç kadın çalışanların erkek çalışanlara nazaran verilen eğitimlere daha uygun hareket etmekte olmaları ile açıklanabilir.

Tablo 4.60: Cinsiyet-Kazanın Nihai Sonucu Çapraz Tablo Analiz Sonuçları.

Cinsiyet*Kazanın Nihai Sonucu Çapraz Tablo								
		Kazanın Nihai Sonucu						Toplam
		SİD oranı %10'un altında olanlar	SİD oranı %10 ve üzerinde olanlar	Ölümle sonuçlananlar	SİD Belirlenmeyenler	"İş kazasıdır" Denilmeyen Kaza Sonucu Ölümler	"İş kazasıdır" Denilmeyen Kaza Sonucu Yaralanmalar	
Cinsiyet	Kadın	Sayı	4	11	4	1	6	27
		Cinsiyet içinde %	14,8%	40,7%	14,8%	3,7%	22,2%	100,0%
		Kazanın Nihai Sonucu içinde %	14,8%	6,7%	4,0%	14,3%	20,7%	8,0%
		Toplam içinde %	1,2%	3,3%	1,2%	0,3%	1,8%	8,0%
		Sayı	23	153	97	6	23	311
	Erkek	Cinsiyet içinde %	7,4%	49,2%	31,2%	1,9%	7,4%	100,0%
		Kazanın Nihai Sonucu içinde %	85,2%	93,3%	96,0%	85,7%	79,3%	92,0%
		Toplam içinde %	6,8%	45,3%	28,7%	1,8%	6,8%	92,0%
		Sayı	27	164	101	7	29	338
	Toplam	Cinsiyet içinde %	8,0%	48,5%	29,9%	2,1%	8,6%	100,0%
		Kazanın Nihai Sonucu içinde %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam içinde %	8,0%	48,5%	29,9%	2,1%	8,6%	100,0%
		Sayı	27	164	101	7	29	338

Cinsiyet-Kazanın Nihai Sonucu Çapraz Tablo Analizi sonuçlarına göre iş kazası başvurusunda bulunan/adına başvuru alan 338 kişiden geçirdiği kazanın iş kazası olduğu tespit edilip bu kaza sonucu SİD oranı %10 ve üzerinde olacak şekilde yaralananların oranı %48,5, SİD oranı %10'un altında olacak şekilde yaralananların oranı ise %8,0'dır. Geçirdiği iş kazası sonucu vefat ettiği tespit edilen kişi oranı ise %29,9'dur. Geçirdiği iş kazası sonucu vefat ettiği

gerekçesi ile hak sahipleri tarafından başvuru yapılan ancak bu vefat sebebinin “iş kazası” olduğu doğrulan(a)mayanların oranı %3,0 iken, bu şekilde yaralananların oranı %8,6’dır. Hem erkek hem kadın kazazedelerin kendi cinsiyetleri arasında iş kazası sonucu SİD oranı %10 ve üzerinde olacak şekilde yaralanma ile sonuçlanan kaza sayısı diğer nihai sonuçlara kıyasla fazla iken ölümle sonuçlanan kaza oranı erkek çalışanlar arasında, "İş Kazasıdır" Denilmeyen Kaza Sonucu Yaralanmalar ise kadın çalışanlar arasında daha fazladır.

Cinsiyet-Kazanın Nihai Sonucu Değişkenlerine İlişkin Ki-Kare Testi Analizi

H0: Kazazedenin cinsiyeti ile Kazanın Nihai Sonucu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

H1: Kazazedenin cinsiyeti ile Kazanın Nihai Sonucu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 4.61: Cinsiyet-Kazanın Nihai Sonucu Arasındaki İlişki.

Chi-Square Tests						
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)	Point Probability
Pearson Chi-Square	11,105 ^a	5	,049	,054		
Likelihood Ratio	9,429	5	,093	,109		
Fisher's Exact Test	11,119			,030		
Linear-by-Linear Association	2,630 ^b	1	,105	,114	,068	,017
N of Valid Cases	338					

a. 4 hücrenin (33,3%) beklenen değeri 5'ten azdır. Minimum beklenen sayı ,56'dır.

b. Standartlaştırılmış istatistik -1,622'dir.

Kazazedenin cinsiyeti ile Kazanın Nihai Sonucu arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığına yönelik ki-kare test analizi yapılmıştır. Sonuca göre kazazedenin cinsiyeti ile kazanın nihai sonucu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Fisher's Exact Test - $p < 0,05$). Bu ilişkinin sebebi “Ölümle Sonuçlananlar” ve “İş Kazasıdır” Denilmeyen Kaza Sonucu Yaralanmalar başlıkları altında toplanan nihai sonuçlar sebebiyle kaynaklanmaktadır. Öyle ki geçirdiği iş kazası sonucu vefat eden kadın oranı %14,8 iken bu oran erkeklerde %31,2'dir. Dolayısıyla kazanın ölümle sonuçlanması erkeklerde daha yüksektir. “İş Kazasıdır” Denilmeyen Kaza Sonucu Yaralanmalar’ın oranı kadınlarda %22,2 iken bu oran erkeklerde %7,4 olduğundan iş kazası olduğu tespit edilemeyen kazalar sonucu yaralanma oranı kadınlarda daha yüksektir.

Erkek çalışanların kadın çalışanlara nazaran daha çok ölümle veya SİD oranı %10 ve üzeri olacak şekilde yaralanmaları ile sonuçlanan iş kazasına maruz kalmaları da yine tehlikeli

ve çok tehlikeli işlerde erkeklerin daha fazla istihdam edilmesi ve kadınların daha dikkatli çalışmaları ve kendi güvenliklerini ön plana almaları ile açıklanabilir.

Tablo 4.62: Cinsiyet-Kaza Geçirilen İşyerinde Çalışma Süresi Çapraz Tablo Analiz Sonuçları.

Cinsiyet*Kaza Geçirilen İşyerinde Çalışma Süresi Çapraz Tablo								
			Kaza Geçirilen İşyerinde Çalışma Süresi					Toplam
			İlk Gün Kaza	1 Yıldan Az	1-5 Yıl Arası	5 Yıl Üzeri	Çalışmayı Kanıtlar Delil Yok	
Cinsiyet	Kadın	Sayı	6	8	7	4	2	7
		Cinsiyet içinde %	22,2%	29,6%	25,9%	14,8%	7,4%	100,0%
		Kaza Geçirilen İşyerinde Çalışma Süresi içinde %	9,1%	4,8%	9,5%	22,2%	16,7%	8,0%
		Toplam içinde %	1,8%	2,4%	2,1%	1,2%	0,6%	8,0%
	Erkek	Sayı	60	160	67	14	10	311
		Cinsiyet içinde %	19,3%	51,4%	21,5%	4,5%	3,2%	100,0%
		Kaza Geçirilen İşyerinde Çalışma Süresi içinde %	90,9%	95,2%	90,5%	77,8%	83,3%	92,0%
		Toplam içinde %	17,8%	47,3%	19,8%	4,1%	3,0%	92,0%
	Toplam	Sayı	66	168	74	18	12	338
		Cinsiyet içinde %	19,5%	49,7%	21,9%	5,3%	3,6%	100,0%
		Kaza Geçirilen İşyerinde Çalışma Süresi içinde %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam içinde %	19,5%	49,7%	21,9%	5,3%	3,6%	100,0%

Cinsiyet-Kaza Geçirilen İşyerinde Çalışma Süresi Çapraz Tablo Analizi Sonuçlarına göre iş kazası başvurusunda bulunan/ adına başvuru alan 338 kişinin %49,7'si iş kazası geçirdiğini iddia ettiği işyerinde “1 Yıldan Az” süre ile, %21,9'u “1-5 Yıl Arası” çalışmıştır. İlk gün kaza geçirdiği iddia olunanların oranı %19,5'tir. Cinsiyete göre baktığımızda erkek işçiler arasında “1 Yıldan Az” süre çalışılan işyerinde kaza geçirme oranı ciddi bir şekilde yüksek iken kadın işçiler arasında daha orantılı bir dağılım söz konusudur.

Cinsiyet- Kaza Geçirilen İşyerinde Çalışma Süresi Değişkenlerine İlişkin Ki-Kare Testi Analizi

H0: Kazazedenin cinsiyeti ile Kaza Geçirilen İşyerinde Çalışma Süresi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

H1: Kazazedenin cinsiyeti ile Kaza Geçirilen İşyerinde Çalışma Süresi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 4.63: Cinsiyet-Kaza Geçirilen İşyerinde Çalışma Süresi Arasındaki İlişki.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)	Point Probability
Pearson Chi-Square	8,898 ^a	4	,064	,062		
Likelihood Ratio	7,502	4	,112	,127		
Fisher's Exact Test	8,978			,043		
Linear-by-Linear Association	3,340 ^b	1	,068	,071	,047	,016
N of Valid Cases	338					

a. 2 hücrenin (20,0%) beklenen değeri 5'ten azdır. Minimum beklenen sayı ,96'dır.

b. Standartlaştırılmış istatistik -1,827'dir.

Kazazedenin cinsiyeti ile kaza geçirilen işyerinde çalışma süresi arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığına yönelik ki-kare test analizi yapılmıştır. Sonuca göre kazazedenin cinsiyeti ile kaza geçirilen işyerinde çalışma süresi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Fisher's Exact Test - $p < 0,05$). Bu ilişki kadın işçilere nazaran erkek işçiler arasında “1 Yılda Az” süre çalışılan işyerinde kaza geçirme oranının ciddi bir şekilde yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Buna göre erkek işçilerin çalışmaya başladıkları ilk dönemlerde kaza geçirme oranları kadın işçilere nazaran daha yüksektir.

İki cinsiyetteki bu farklılık “bir işte tutunma”, “yer edinme” baskısının erkeklerde daha yüksek olması ile açıklanabilir. Bu durum Türkiye’de baskın bir şekilde aileyi geçindirmesi gerekenin erkek olması ve kadın kazancının ise eve ek gelir olarak görülmesi ile yorumlanabilir.

Tablo 4.64: Cinsiyet- Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili Çapraz Tablo Analizi.

Cinsiyet* Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili Çapraz Tablo								
			Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili					
			Evet	Hayır	İSG Eğitiminden Bağımsız Gerçekleşen Kaza	Tespit Edilemedi	"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	
Cinsiyet	Kadın	Sayı	12	7	0	1	7	27
		Cinsiyet içinde %	44,4%	25,9%	0,0%	3,7%	25,9%	100,0%
		Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili içinde %	5,5%	15,2%	0,0%	50,0%	17,9%	8,0%
		Toplam içinde %	3,6%	2,1%	0,0%	0,3%	2,1%	8,0%
	Erkek	Sayı	207	39	32	1	32	311
		Cinsiyet içinde %	66,6%	12,5%	10,3%	0,3%	10,3%	100,0%
		Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili içinde %	94,5%	84,8%	100,0%	50,0%	82,1%	92,0%
		Toplam içinde %	61,2%	11,5%	9,5%	0,3%	9,5%	92,0%
Toplam	Sayı		219	46	32	2	39	338
	Cinsiyet içinde %		64,8%	13,6%	9,5%	0,6%	11,5%	100,0%
	Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili içinde %		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

	Toplam içinde %	64,8%	13,6%	9,5%	0,6%	11,5%	100,0%
--	-----------------	-------	-------	------	------	-------	--------

Cinsiyet- Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili Çapraz Tablo Analizi Sonuçları yukarıda verilmiştir. Buna göre verilmesi gereken İSG Eğitimi ile ilgili kazaların %94,5'i erkek işçiler, %5,5'i kadın işçiler tarafından geçirilmiştir. Bu oran kadınların kendileri arasında %44,4 iken erkeklerin kendileri arasında %66,6'dır. Kadın işçiler arasında "İSG Eğitiminden Bağımsız Gerçekleşen Kaza" başvurusu bulunmazken bu oran erkek işçiler arasında %10,3'tür.

Cinsiyet- Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili Ki-Kare Testi Analizi

H0: Kazazedenin cinsiyeti ile kazanın verilmesi gereken İSG Eğitimi ile ilgili olup olmaması arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

H1: Kazazedenin cinsiyeti ile kazanın verilmesi gereken İSG Eğitimi ile ilgili olup olmaması arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 4.65: Cinsiyet- Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle Arasındaki İlişki.

Chi-Square Tests						
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)	Point Probability
Pearson Chi-Square	17,991 ^a	4	,001	,008		
Likelihood Ratio	16,508	4	,002	,002		
Fisher's Exact Test	16,245			,002		
Linear-by-Linear Association	6,015 ^b	1	,014	,015	,013	,004
N of Valid Cases	338					

a. 5 hücrenin (50,0%) beklenen değeri 5'ten küçüktür. Minimum beklenen sayı ,16'dır.

b. Standartlaştırılmış istatistik -2,453'tür.

Kazazedenin cinsiyeti ile kazanın verilmesi gereken İSG Eğitimi ile ilgili olup olmadığı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına yönelik Ki-Kare testi analiz sonuçları yukarıdaki gibidir. Çıkan sonuca göre kazazedenin cinsiyeti ile kazanın verilmesi gereken İSG Eğitimi ile ilgili olup olmadığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Fisher's Exact Test - $p < 0,05$). Bu ilişkinin sebebi İSG Eğitimi almış erkek işçilerin yine İSG Eğitimi almış kadın işçilere nazaran daha çok iş kazası başvurusunda bulunmasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla buradan İSG Eğitimi almış erkek işçilerin İSG Eğitimi almış kadın işçilere nazaran daha çok iş kazası yaşadığı yorumlanabilmektedir.

Tablo 4.66: Cinsiyet- Kaza Verilmesi Gereken KKD İle İlgili Çapraz Tablo Analizi.

Cinsiyet*Kaza Verilmesi Gereken KKD İle İlgili Çapraz Tablo		
	Kaza Verilmesi Gereken KKD İle İlgili	Toplam

			Evet	Hayır	KKD'den Bağımsız Gerçekleşen Kaza	Tespit Edilemedi	"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	
Cinsiyet	Kadın	Sayı	10	9	0	1	7	27
		Cinsiyet içinde %	37,0%	33,3%	0,0%	3,7%	25,9%	100,0%
		Kaza Verilmesi Gereken KKD İle İlgili içinde %	5,8%	10,0%	0,0%	25,0%	17,9%	8,0%
		Toplam içinde %	3,0%	2,7%	0,0%	0,3%	2,1%	8,0%
	Erkek	Sayı	163	81	32	3	32	311
		Cinsiyet içinde %	52,4%	26,0%	10,3%	1,0%	10,3%	100,0%
		Kaza Verilmesi Gereken KKD İle İlgili içinde %	94,2%	90,0%	100,0%	75,0%	82,1%	92,0%
		Toplam içinde %	48,2%	24,0%	9,5%	0,9%	9,5%	92,0%
	Toplam	Sayı	173	90	32	4	39	338
		Cinsiyet içinde %	51,2%	26,6%	9,5%	1,2%	11,5%	100,0%
		Kaza Verilmesi Gereken KKD İle İlgili içinde %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam içinde %	51,2%	26,6%	9,5%	1,2%	11,5%	100,0%

Cinsiyet- Kaza Verilmesi Gereken KKD İle İlgili Çapraz Tablo Analizi Sonuçları yukarıda verilmiştir. Buna göre verilmesi gereken KKD'nin söz konusu olduğu kazaların 94,2%'si erkek işçiler tarafından, 5,8%'i kadın işçilerce yaşanmıştır. Verilmesi gereken KKD ile ilgisi olmayan kazaların da 90,0%'ı erkek işçiler, %10'u kadın işçilerce yaşanmıştır. Kadın işçilerin geçirdiği iddia olunan iş kazalarının verilmesi gereken KKD ile ilgili olan ve olmayanları arasında sayıca ciddi farklılık bulunmazken, erkek işçilerin geçirdiği iddia olunan iş kazalarının çoğunluğu verilmesi gereken KKD ile ilgilidir.

Cinsiyet- Kaza Verilmesi Gereken KKD İle İlgili Ki-Kare Testi Analizi

H0: Kazazedenin cinsiyeti ile kazanın verilmesi gereken KKD ile ilgili olup olmaması arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

H1: Kazazedenin cinsiyeti ile kazanın verilmesi gereken KKD ile ilgili olup olmaması arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 4.67: Cinsiyet- Kaza Verilmesi Gereken KKD İle Arasındaki İlişki.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)	Point Probability
Pearson Chi-Square	11,260 ^a	4	,024	,038		
Likelihood Ratio	12,106	4	,017	,017		
Fisher's Exact Test	11,177			,017		
Linear-by-Linear Association	4,841 ^b	1	,028	,030	,022	,006
N of Valid Cases	338					

a. 4 hücrenin (40,0%) beklenen değeri 5'ten küçüktür. Minimum beklenen değer ,32'dir.

b. Standartlaştırılmış istatistik -2,200'dir.

Kazazedenin cinsiyeti ile kazanın verilmesi gereken KKD ile ilgili olup olmadığı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test eden ki-kare testine ilişkin analiz sonuçları yukarıdaki gibidir. Sonuca göre kazazedenin cinsiyeti ile kazanın verilmesi gereken KKD ile ilgili olup olmaması arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Fisher's Exact Test - $p < 0,05$). Buna göre kadın başvuruçuların %37,0'ında kaza verilmesi gereken KKD ile ilgili iken bu oran erkeklerde %52,4'tür. Buradan KKD ile çalışılması gereken işlerde kaza geçirenlerin kadın çalışanlara nazaran daha çok erkek çalışanların olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 4.68: Cinsiyet- Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı (Kazazede) Çapraz Tablo Analizi.

Cinsiyet* Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı (Kazazede) Çapraz Tablo							
			Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı (Kazazede)				Toplam
			Evet	Hayır	Diğer	"İş Kazasıdır" Denilmeyenler	
Cinsiyet	Kadın	Sayı	11	5	5	6	27
		Cinsiyet içinde %	40,7%	18,5%	18,5%	22,2%	100,0%
		Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı(Kazazede) içinde %	6,8%	14,3%	4,5%	20,7%	8,0%
		Toplam içinde %	3,3%	1,5%	1,5%	1,8%	8,0%
	Erkek	Sayı	151	30	107	23	311
		Cinsiyet içinde %	48,6%	9,6%	34,4%	7,4%	100,0%
		Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı(Kazazede) içinde %	93,2%	85,7%	95,5%	79,3%	92,0%
		Toplam içinde %	44,7%	8,9%	31,7%	6,8%	92,0%
Toplam		Sayı	162	35	112	29	338
		Cinsiyet içinde %	47,9%	10,4%	33,1%	8,6%	100,0%
		Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı(Kazazede) içinde %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

	Toplam içinde %	47,9%	10,4%	33,1%	8,6%	100,0%
--	-----------------	-------	-------	-------	------	--------

Cinsiyet- Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı (Kazazede) Çapraz Tablo Analizi Sonuçları yukarıda verilmiştir. Buna göre iş kazası olduğu tespit edilen kazaların %47,9’unda işçinin kaza neticesinde en az %10 oranında sürekli iş göremez hale geldiği tespit edildiği için kazazedeye SİD geliri bağlanmıştır. Bu oran kadınlar arasında %40,7, erkekler arasında %48,6’dır. İş kazası olduğu tespit edilmesine rağmen sürekli iş göremezlik geliri bağlanmayanların oranı %10,4’tür. Bu oran kadınlar arasında %18,5 iken erkekler arasında %9,6’dır. Kendi adına iş kazası başvurusunda bulunup başvurusu hakkında iş kazası kararı verilmediği için sürekli iş göremezliği hakkında değerlendirme yapılmayanların oranı %8,6’dır ("İş Kazasıdır" Denilmeyenler). Bu oran kadınlar arasında %22,2 iken erkekler arasında %7,4’tür. (Diğer başlığı altında verilenler ise iş kazası geçirdiği iddia olunan kişilerin hak sahiplerinin başvuruları ile ilgilidir-Tablo 10).

Cinsiyet- Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı (Kazazede) ile İlgili Ki-Kare Testi Analizi

H0: İş kazası iddiasıyla başvuran kişilerin cinsiyeti ile SİD Geliri bağlanıp bağlanmadığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

H1: İş kazası iddiasıyla başvuran kişilerin cinsiyeti ile SİD Geliri bağlanıp bağlanmadığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 4.69: Cinsiyeti İle SİD Geliri Bağlanıp Bağlanmadığı Arasındaki İlişki.

Chi-Square Tests						
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)	Point Probability
Pearson Chi-Square	10,462 ^a	3	,015	,016		
Likelihood Ratio	8,702	3	,034	,040		
Fisher's Exact Test	9,428			,017		
Linear-by-Linear Association	1,000 ^b	1	,317	,352	,183	,044
N of Valid Cases	338					

a. 2 hücrenin (25,0%) beklenen değeri 5’ten küçüktür. Minimum beklenen değer 2,32’dir.

b. Standartlaştırılmış istatistik -1,000'dir.

İş kazası iddiasıyla başvuran kişilerin cinsiyeti ile SİD Geliri bağlanıp bağlanmadığı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test eden ki-kare testine ilişkin analiz sonuçları yukarıdaki gibidir. Sonuca göre kazazedenin cinsiyeti ile kaza sonucu SİD Geliri bağlanıp bağlanmadığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Fisher's Exact Test - $p < 0,05$). Farklılığın başvurusu iş kazası olarak değerlendirilmediği için SİD geliri bağlanıp bağlanmayacağı hakkında değerlendirme yapılmayan kadın işçi oranının erkek işçi oranından daha yüksek olmasından kaynaklandığı yapılan çapraz tablo ile ortaya konulmuştur. Bu sonuç, iş kazası başvurusu lehine sonuçlanmadığı için gelir bağlanmamış kadın oranının erkek oranından yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.70: Cinsiyet-Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı (Hak Sahipleri) Çapraz Tablo Analizi.

Cinsiyet*Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı (Hak Sahipleri) Çapraz Tablo							
			Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı (Hak Sahipleri)				Toplam
			Evet	Hayır	Diğer	"İşkazasıdır" Denilmeyenler	
Cinsiyet	Kadın	Sayı	4	0	22	1	27
		Cinsiyet içinde %	14,8%	0,0%	81,5%	3,7%	100,0%
		Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı (Hak Sahipleri) içinde %	4,0%	0,0%	9,7%	10,0%	8,0%
		Toplam içinde %	1,2%	0,0%	6,5%	0,3%	8,0%
	Erkek	Sayı	96	2	204	9	311
		Cinsiyet içinde %	30,9%	0,6%	65,6%	2,9%	100,0%
		Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı (Hak Sahipleri) içinde %	96,0%	100,0%	90,3%	90,0%	92,0%
		Toplam içinde %	28,4%	0,6%	60,4%	2,7%	92,0%
Toplam		Sayı	100	2	226	10	338
		Cinsiyet içinde %	29,6%	0,6%	66,9%	3,0%	100,0%
		Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı (Hak Sahipleri) içinde %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam içinde %	29,6%	0,6%	66,9%	3,0%	100,0%

Cinsiyet- Kaza Sonucu SİD Geliri Bağlandı (Hak Sahipleri) Çapraz Tablo Analizi Sonuçları yukarıda verilmiştir. Buna göre 338 iş kazası iddiasının %29,6'sında olayın iş kazası olduğu tespit edilmiş ve kaza neticesinde kazazedenin vefat etmiş olması sebebiyle hak sahiplerine SİD geliri bağlanmıştır. Bu oran kadınlar arasında %14,8, erkekler arasında %30,9'dur. İş kazası olduğu tespit edilmesine rağmen vefat eden kazazedenin hak sahiplerine sürekli iş göremezlik geliri bağlanmayanların oranı %0,6'dır ve bu oranın tamamı erkek kazazedelerin hak sahiplerini içermektedir. Kazazede adına hak sahibi olarak iş kazası

başvurusunda bulunup iddiası doğrulanarak/tespit edilerek iş kazası kararı verilmediği için sürekli iş göremezliği hakkında değerlendirme yapılmayanların oranı %3,0'dır ("İş Kazasıdır" Denilmeyenler). (Diğer başlığı altında verilenler ise iş kazası geçirdiği iddia olunan kişilerin kendi başvuruları ile ilgilidir-Tablo 9).

Tablo 4.71: Cinsiyet-Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Var) Çapraz Tablo Analizi.

Cinsiyet*Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Var) Çapraz Tablo					
			Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Var)		Toplam
			Ölüm	İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok	
Cinsiyet	Kadın	Sayı	0	27	27
		Cinsiyet içinde %	0,0%	100,0%	100,0%
		Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Var) içinde %	0,0%	8,0%	8,0%
		Toplam içinde %	0,0%	8,0%	8,0%
	Erkek	Sayı	1	310	311
		Cinsiyet içinde %	0,3%	99,7%	100,0%
		Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Var) içinde %	100,0%	92,0%	92,0%
		Toplam içinde %	0,3%	91,7%	92,0%
Toplam		Sayı	1	337	338
		Cinsiyet içinde %	0,3%	99,7%	100,0%
		Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Var) içinde %	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam içinde %	0,3%	99,7%	100,0%

Cinsiyet- Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Var) Çapraz Tablo Analiz Sonuçları yukarıda verilmiştir. Buna göre 338 iş kazası iddiasının yalnızca 1 tanesinde işverenin iş kazası bildirimi bulunmasına rağmen yapılan inceleme sonucunda bildirilen kazanın iş kazası olduğu yönünde tespitte bulunulamamıştır. Söz konusu kaza sonucu erkek kazazede vefat etmiştir.

Tablo 4.72: Cinsiyet - Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Yok) Çapraz Tablo Analizi.

Cinsiyet *Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Yok) Çapraz Tablo								
			Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Yok)					Toplam
			Yaralanma	Ölüm	Kalıcı Hasar/Yaralanma	Uzuv Kaybı	İncelenen Durum	
Cinsiyet	Kadın	Sayı	2	0	2	0	23	27
		Cinsiyet içinde %	7,4%	0,0%	7,4%	0,0%	85,2%	100,0%
		Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Yok) içinde %	28,6%	0,0%	50,0%	0,0%	7,1%	8,0%
		Toplam içinde %	0,6%	0,0%	0,6%	0,0%	6,8%	8,0%
	Erkek	Sayı	5	1	2	3	300	311
		Cinsiyet içinde %	1,6%	0,3%	0,6%	1,0%	96,5%	100,0%
		Tespit Edilemeyen İş kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş kazası Bildirimi Yok) içinde %	71,4%	100,0%	50,0%	100,0%	92,9%	92,0%
		Toplam içinde %	1,5%	0,3%	0,6%	0,9%	88,8%	92,0%
	Toplam	Sayı	7	1	4	3	323	338
		Cinsiyet içinde %	2,1%	,3%	1,2%	0,9%	95,6%	100,0%
		Tespit Edilemeyen İş kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş kazası Bildirimi Yok) içinde %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam içinde %	2,1%	0,3%	1,2%	0,9%	95,6%	100,0%

Cinsiyet- Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Yok) Çapraz Tablo Analiz Sonuçları yukarıda verilmiştir. Buna göre tüm iş kazası iddialarının %2,1'inde kişiler geçirdikleri kazalar sebebiyle yaralandıklarını iddia etmiş olsalar da bu iddiaları tespit edilememiştir (İşverenin de iş kazası bildirimi bulunmamakta). Bu oran kadın işçiler arasında %7,4 iken erkek işçiler arasında %1,6'dır. Hak sahipleri tarafından adına başvurulmuş erkek işçilerin %0,3'ü iddia olunan kazalar sebebiyle vefat etmişse de haklarındaki iş kazası iddiası tespit edilememiştir. Kadın işçilerde bu durum yaşanmamıştır. Kadın kazazedelerin %7,4'ünün geçirdiği kaza kalıcı hasar/yaralanma ile sonuçlansa da iddialarının iş kazası olduğu tespit edilememiştir. Bu oran erkek kazazedeler arasında %0,6'dır. Erkek

kazazedelerin %1,0'ının geçirdiği kaza uzuv kaybı ile sonuçlanmışsa da iş kazası iddiaları tespit edilememiştir. Kadın kazazedeler arasında bu durum yaşanmamıştır.

Cinsiyet - Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Yok) Ki-Kare Testi Analizi

H0: Cinsiyet ile Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş kazası Bildirimi Yok) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

H1: Cinsiyet ile Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş kazası Bildirimi Yok) arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 4.73: Cinsiyet - Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş Kazası Bildirimi Yok) Arasındaki İlişki.

Chi-Square Tests						
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)	Point Probability
Pearson Chi-Square	14,318 ^a	4	,006	,048		
Likelihood Ratio	8,471	4	,076	,038		
Fisher's Exact Test	11,274			,021		
Linear-by-Linear Association	7,809 ^b	1	,005	,012	,012	,003
N of Valid Cases	338					

a. 7 hücrenin (70,0%) beklenen değeri 5'ten küçüktür. Minimum beklenen değer ,08'dir.

b. Standartlaştırılmış istatistik 2,794'tür.

Cinsiyet ile Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş kazası Bildirimi Yok) arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını ortaya koyabilmek için yapılan Ki-Kare testine ilişkin analiz sonuçları yukarıdaki gibidir. Buna göre Cinsiyet ile Tespit Edilemeyen İş Kazası (İddia) Sonucu (İşverenin İş kazası Bildirimi Yok) arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Fisher's Exact Test- $p < 0,05$). Bu ilişki tespit edilemeyen iş kazası (iddia) sonucu (işverenin iş kazası bildirimi yok) vefat ettiği iddia edilen kadın yokken bu oranın erkeklerde %0,3 ve yine uzuv kaybı iddiasıyla başvuruda bulunup iddiası tespit edilemeyen kadın bulunmazken bu oranın erkeklerde %1,0 olmasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla erkek çalışanlarda kadın çalışanlara nazaran tespit edilemeyen ancak kazazede için ağır bir şekilde sonuçlanan iş kazası sayısı daha yüksektir.

4.6.13.2. Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Mann Whitney U ve Kruskal Wallis Analiz Sonuçları

Yasal Sürede ve Süresi Dışında İş Kazası Bildirimi Var/Yok- Başvuru Sonuçları Arasındaki İlişkiye İlişkin Mann Whitney U Analiz Sonuçları

H0: İşverenin iş kazası bildiriminde bulunduğu başvurular ile bulunmadığı başvuruların sonuçları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

H1: İşverenin iş kazası bildiriminde bulunduğu başvurular ile bulunmadığı başvuruların sonuçları arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.

Tablo 4.74: Yasal Sürede ve Süresi Dışında İş Kazası Bildirimi Var/Yok- Başvuru Sonuçları Arasındaki İlişki.

Yasal Sürede ve Süresi Dışında İş Kazası Bildirimi Var/Yok* Başvuru Sonuçları Yayılma Bandı				
	Başvuru Sonuçları	N	Ortalama Sıra	Sıraların Toplamı
Yasal Sürede ve Süresi Dışında İş Kazası Bildirimi Var/Yok	İş Kazasıdır	299	183,20	54775,50
	İş Kazasıdır Denilenlerin Dışında Kalanlar	39	64,50	2515,50
	Toplam	338		

Test Statistics ^a	
	Yasal Sürede ve Süresi Dışında İş Kazası Bildirimi Var/Yok
Mann-Whitney U	1735,500
Wilcoxon W	2515,500
Z	-8,974
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000

a. Grup değişkeni: Başvuru Sonuçları

İşverenin iş kazası bildiriminde bulunup bulunmamasına göre başvuru sonuçlarında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek amacıyla Mann Whitney U Analizi yapılmıştır. Çıkan sonuca göre işveren tarafından yasal süresinde ve yasal süresi dışında iş kazası bildiriminin yapılmış olması incelemenin “İş Kazasıdır” şeklinde sonuçlanması üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır (Mann Whitney U test; $p=0,000<0,05$).

İşveren tarafından ister yasal süresi içinde isterse süresi geçtikten sonra verilen iş kazası bildiriminin olması, incelemesi yapılan olayların iş kazası olduğu yönünde değerlendirilmesi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olması, hali hazırda verilmiş bir iş kazası bildiriminin incelemeyi yapan Müfettiş/Denetmenin olayı iş kazası olarak değerlendirmesini kolaylaştırdığına işaret etmektedir. Öte yandan süresinde veya süresi geçtikten sonra yapılmış

bir iş kazası bildirimi esasında işverenin de iş kazasının yaşandığını kabullendiğini göstermekte ve bu işverenler soruşturmalar sırasında bu ikrarı sürdürecektür dürüstlükte beyanlarda bulunmaktadır. Aynı zamanda olaya şahitlik eden kişiler de yaşanan iş kazası hakkındaki tüm bildiklerini incelemeyi yapan Müfettiş/Denetmen ile daha rahat bir şekilde paylaşabilmektedir. Bu anlamda iş kazası bildiriminin yapılmış olması inceleme sürecini kolaylaştırdığı için sonuçta olayın iş kazası olduğu yönünde değerlendirilmesi üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

İSG Temel Eğitimi -Kazanın Nihai Sonucu Arasındaki İlişkiye İlişkin Kruskal Wallis Analiz Sonuçları

H0: Kaza öncesinde İSG Eğitimi alan kazazedeler ile almamış olan kazazedelerin geçirdiği kazanın nihai sonucu arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

H1: Kaza öncesinde İSG Eğitimi alan kazazedeler ile almamış olan kazazedelerin geçirdiği kazanın nihai sonucu arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.

Tablo 4.75: İSG Temel Eğitimi -Kazanın Nihai Sonucu Arasındaki İlişki.

İSG Temel Eğitimi *Kazanın Nihai Sonucu Yayılma Bandı			
	Kazanın Nihai Sonucu	N	Ortalama Sıra
İSG Temel Eğitimi	SİD oranı %10'un Altında Kalanlar ve SİD Belirlenmeyenler	34	174,59
	SİD oranı %10'un Üzerinde Olanlar	164	148,34
	Ölümle Sonuçlananlar	101	160,11
	"İş Kazası Değildir" Denilen Yaralanma ve Ölümler	39	278,38
	Toplam	338	

Test Statistics ^{a,b}	
	İSG Temel Eğitimi
Chi-Square	66,447
df	3
Asymp. Sig.	,000

a. Kruskal Wallis Test

b. Grup değişkeni: Kazanın Nihai
Sonucu

Kaza öncesinde İSG Eğitimi alanlar ile almayanların geçirdikleri iş kazasının nihai sonucu arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespiti için yapılan Kruskal Wallis Testinin sonucuna göre kaza öncesinde İSG Eğitimi alanlar ile almayanların geçirdikleri iş

kazasının nihai sonucu arasında anlamlı bir farklılık olduğuna ilişkin hipotez kabul edilmiştir (Kruskal Wallis test; $p=0,000<0,05$).

İSG Temel Eğitimi -Kazanın Nihai Sonucu Arasındaki Farkın Kaynağının Tespiti İçin Yapılan Post Hoc Analiz Sonucu

Tablo 4.76: İSG Temel Eğitimi -Kazanın Nihai Sonucu Arasındaki Farkın Kaynağı.

Çoklu Karşılaştırma						
Bağımlı Değişken: İSG Temel Eğitimi						
Games-Howell						
		Ortalama Fark			95% Güven Aralığı	
(I) Kazanın Nihai Sonucu2	(J) Kazanın Nihai Sonucu2	(I-J)	Std. Hata	Anlamlılık	Alt Sınır	Üst Sınır
SİD oranı %10'un Altında Kalanlar ve SİD Belirlenmeyenler	SİD oranı %10'un Üzerinde Olanlar	,20158	,10859	,260	-,0875	,4906
	Ölümlerle Sonuçlananlar	,07105	,12793	,945	-,2646	,4067
	"İş Kazası Değildir"					
	Denilen Yaralanma ve Ölümler	-,92006*	,12696	,000	-1,2547	-,5854
SİD oranı %10'un Üzerinde Olanlar	SİD oranı %10'un Altında Kalanlar ve SİD Belirlenmeyenler	-,20158	,10859	,260	-,4906	,0875
	Ölümlerle Sonuçlananlar	-,13052	,09304	,499	-,3720	,1110
	"İş Kazası Değildir"					
	Denilen Yaralanma ve Ölümler	-1,12164*	,09170	,000	-1,3634	-,8798
Ölümlerle Sonuçlananlar	SİD oranı %10'un Altında Kalanlar ve SİD Belirlenmeyenler	-,07105	,12793	,945	-,4067	,2646
	SİD oranı %10'un Üzerinde Olanlar	,13052	,09304	,499	-,1110	,3720
	"İş Kazası Değildir"					
	Denilen Yaralanma ve Ölümler	-,99111*	,11394	,000	-1,2883	-,6940
"İş Kazası Değildir" Denilen Yaralanma ve Ölümler	SİD oranı %10'un Altında Kalanlar ve SİD Belirlenmeyenler	,92006*	,12696	,000	,5854	1,2547
	SİD oranı %10'un Üzerinde Olanlar	1,12164*	,09170	,000	,8798	1,3634
	Ölümlerle Sonuçlananlar	,99111*	,11394	,000	,6940	1,2883
*. The Ortalama Fark 0.05 seviyesinde anlamlıdır.						

Farklılığın yönünü anlamak için yapılan post hoc analizinde bu farkın "İş Kazası Değildir" Denilen Yaralanma ve Ölümler'in "SİD oranı %10'un Altında Kalanlar", "SİD oranı %10'un Üzerinde Olanlar" ve "Ölümlerle Sonuçlananlar" arasındaki farklardan kaynaklandığı belirlenmiştir.

İSG Mesleki Eğitim -Kazanın Nihai Sonucu Arasındaki İlişkiye Ait Kruskal Wallis Analiz Sonuçları

H0: Kaza öncesinde İSG Mesleki Eğitim alan kazazedeler ile almamış olan kazazedelerin geçirdiği kazanın nihai sonucu arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

H1: Kaza öncesinde İSG Mesleki Eğitim alan kazazedeler ile almamış olan kazazedelerin geçirdiği kazanın nihai sonucu arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.

Tablo 4.77: İSG Mesleki Eğitim -Kazanın Nihai Sonucu Arasındaki İlişki.

Sıralar			
	Kazanın Nihai Sonucu2	N	Ortalama Sıra
Mesleki İSG Eğitimi	SİD oranı %10'un Altında		
	Kalanlar ve SİD	34	168,63
	Belirlenmeyenler		
	SİD oranı %10'un Üzerinde	164	141,68
	Olanlar		
	Ölümlerle Sonuçlananlar	101	179,14
	"İş Kazası Değildir" Denilen		
	Yaralanma ve Ölümler	39	262,27
	Toplam	338	

Test Statistics ^{a,b}	
	Mesleki İSG Eğitimi
Chi-Square	69,071
df	3
Asymp. Sig.	,000

a. Kruskal Wallis Test

b. Grup Değişkeni: işkolu kodları
birleştirilmiş

Kaza öncesinde İSG Mesleki Eğitim alan kazazedeler ile almamış olan kazazedelerin geçirdiği kazanın nihai sonucu arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığını ortaya koymak için yapılan Kruskal Wallis Analiz testi sonucuna göre anlamlı bir fark bulunduğuna ilişkin hipotez kabul edilmiştir (Kruskal Wallis test; $p=0,000<0,05$).

İSG Mesleki Eğitim -Kazanın Nihai Sonucu Arasındaki Farkın Kaynağının Tespiti İçin Yapılan Post Hoc Analiz Sonucu

Tablo 4.78: İSG Mesleki Eğitim -Kazanın Nihai Sonucu Arasındaki Farkın Kaynağı.

Çoklu Karşılaştırma			
Bağımlı Değişken: Mesleki İSG Eğitimi			
Games-Howell			
	Std. Hata	Anlamlılık	95% Güven Aralığı

(I) Kazanın Nihai Sonucu2	(J) Kazanın Nihai Sonucu2	Ortalama Fark (I-J)			Alt Sınır	Üst Sınır
SİD oranı %10'un Altında	SİD oranı %10'un	,19584*	,06953	,033	,0114	,3803
Kalanlar ve SİD	Üzerinde Olanlar					
Belirlenmeyenler	Ölümle Sonuçlananlar	-,04106	,09534	,973	-,2896	,2075
	"İş Kazası Değildir"	-	,	,000	-	-
	Denilen Yaralanma ve Ölüm	,62217*	09205	,000	,8643	,3800
SİD oranı %10'un	SİD oranı %10'un Altında					
Üzerinde Olanlar	Kalanlar ve SİD	-,19584*	,06953	,033	-,3803	-,0114
	Belirlenmeyenler					
	Ölümle Sonuçlananlar	-,23690*	,07951	,018	-,4437	-,0301
	"İş Kazası Değildir"					
	Denilen Yaralanma ve Ölüm	-,81801*	,07553	,000	-1,0180	-,6180
Ölümle Sonuçlananlar	SİD oranı %10'un Altında					
	Kalanlar ve SİD	,04106	,09534	,973	-,2075	,2896
	Belirlenmeyenler					
	SİD oranı %10'un	,23690*	,07951	,018	,0301	,4437
	Üzerinde Olanlar					
	"İş Kazası Değildir"					
	Denilen Yaralanma ve Ölüm	-,58111*	,09981	,000	-,8413	-,3210
"İş Kazası Değildir"	SİD oranı %10'un Altında					
Denilen Yaralanma ve	Kalanlar ve SİD	,62217*	,09205	,000	,3800	,8643
Ölümler	Belirlenmeyenler					
	SİD oranı %10'un	,81801*	,07553	,000	,6180	1,0180
	Üzerinde Olanlar					
	Ölümle Sonuçlananlar	,58111*	,09981	,000	,3210	,8413
*. The Ortalama Fark 0.05 seviyesinde anlamlıdır.						

Farklılığın yönünü anlamak için yapılan post hoc analizinde bu farkın SİD oranı %10'un Altında Kalanlar ve SİD Belirlenmeyenler ile SİD oranı %10'un Üzerinde Olanlar;

Ölümle Sonuçlananlar ile SİD oranı %10'un Üzerinde Olanlar;

"İş Kazası Değildir" Denilen Yaralanma ve Ölüm ile SİD oranı %10'un Altında Kalanlar ve SİD Belirlenmeyenler;

"İş Kazası Değildir" Denilen Yaralanma ve Ölüm ile SİD oranı %10'un Üzerinde Olanlar;

"İş Kazası Değildir" Denilen Yaralanma ve Ölüm ile Ölümle Sonuçlananlar arasındaki farklardan kaynaklandığı belirlenmiştir.

Mesleki eğitim almak da özellikle tehlikeli ve çok tehlikeli işlerde büyük önem arz etmektedir. Kullanılan materyallerin çeşitliliğinin artması ve bu materyallerin kesici, batıcı, delici özelliklerinin olması kullanımları için özel eğitimi gerektirmektedir. Öte yandan çalışılan

ortamın yüksekte, derinde veya ocak gibi kapalı alanlarda olması bu ortamlara has çalışma koşullarını ve içerdiği tehlikeler ile bu tehlikelere göre alınması gereken tedbirlerin iyi öğrenilmesi oldukça önemlidir.

Yaralanmaya Sebep Olan Olay – İş Kolu Kodu Arasındaki İlişkiye Ait Kruskal Wallis Analiz Sonuçları

H0: Yaralanmaya sebep olan olay çalışılan iş koluna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Yaralanmaya sebep olan olay çalışılan iş koluna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 4.79: Yaralanmaya Sebep Olan Olay – İş Kolu Kodu Arasındaki İlişki.

Sıralar			
	İşkolu Kodları	N	Ortalama Sıra
Yaralanmaya Sebep Olan Olay	Avcılık, Balıkçılık, Tarım Ve Ormancılık	19	182,42
	Gıda sanayi	3	188,50
		15	202,23
	Dokuma, hazır giyim ve deri	4	297,75
	Ağaç ve kâğıt	16	218,16
	Ticaret, büro, eğitim ve güzel sanatlar	43	193,01
	Çimento, toprak ve cam	5	186,20
	Metal	20	172,43
	İnşaat	101	111,74
	Enerji	12	71,92
	Taşımacılık	23	213,50
	Gemi yapımı ve deniz taşımacılığı, ardiye ve antrepoculuk	5	189,60
	Sağlık ve sosyal hizmetler	2	165,00
	Konaklama ve eğlence işleri	48	196,24
	Genel İşler	19	215,66
	Toplam	335	

Test Statistics ^{a,b}	
	Yaralanmaya sebep olan olay
Chi-Square	79,130
df	14
Asymp. Sig.	,000

a. Kruskal Wallis Test

b. Grup Değişkeni: işkolu kodları birleştirilmiş

Yaralanmaya sebep olan olayın çalışılan iş koluna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak için yapılan Kruskal Wallis Analiz sonuçlarına göre anlamlı bir farklılık olduğuna ilişkin hipotez kabul edilmiştir (Kruskal Wallis test; $p=0,000<0,05$).

Yaralanmaya Sebep Olan Olay-İşkolu Kodu Arasındaki Farkın Kaynağının Tespiti İçin Yapılan Post Hoc Analiz Sonucu

Farklılığın yönünü anlamak için yapılan post hoc analizinde bu farkın Dokuma, Hazır Giyim ve Deri'nin Avcılık, Balıkçılık, Tarım ve Ormancılık, Gıda Sanayi, Ticaret, Büro, Eğitim ve Güzel Sanatlar, İnşaat, Enerji, Konaklama ve Eğlence İşleri ile;

Ağaç ve Kağıt'ın İnşaat ile;

Ticaret, Büro, Eğitim ve Güzel Sanatlar'ın İnşaat ve Enerji ile;

Taşımacılığın İnşaat ve Enerji ile;

Konaklama ve Eğlence İşleri'nin İnşaat ile;

Genel İşlerin İnşaat ve Enerji ile arasındaki farklardan kaynaklandığı belirlenmiştir (Analize ait tablonun çok uzun olması sebebiyle Yaralanmaya Sebep Olan Olay-İşkolu Kodu Arasındaki Farkın Kaynağı'na ilişkin tablo ek-1'de verilmiştir).

Yaralanmaya sebep olan olayların kazanın yaşandığı iş koluna göre anlamlı bir farklılık göstermesi, işkoluna özgü çalışma farklılıklarına dayanmaktadır. Örneğin, inşaat gibi yüksekte yapılan işlerde düşme yoluyla iş kazasına uğranması beklenir iken makine kullanımı gerektiren işlerde yaralanmaya sebep olan olayın makinenin özelliğine göre kesilme, ezilme gibi bir olaya dayanması muhtemeldir. Aynı şekilde kimyasal kullanımı gerektiren bir işkolunda çalışan işçinin bu kimyasaldan zehirlenme sebebiyle zarar görmesi mümkün iken elektrik bakım, onarım ve tamirine dayalı işlerde yaralanmaya sebep olan olayın elektrik çarpmasına dayanması mümkündür. Bu anlamda yapılan analiz sonucu hayatın olağan akışına paralellik göstermektedir.

Kazanın KKD İle İlgisi - SİD oranı (%10 üzeri olanlar) Arasındaki İlişkiye Ait Kruskal Wallis Analiz Sonuçları

H0: Kazanın KKD ile ilgisine göre kaza sonucu verilen SİD oranı (%10 üzeri olanlar) farklılık göstermemektedir.

H1: Kazanın KKD ile ilgisine göre kaza sonucu verilen SİD oranı (%10 üzeri olanlar) farklılık göstermektedir.

Tablo 4.80: Kazanın KKD İle İlgisi - SİD oranı (%10 üzeri olanlar) Arasındaki İlişki.

Sıralar			
	Sid Oranı %10 Üzeri Birleştirilmiş	N	Ortalama Sıra

Kazanın KKD İle İlgisi	%10- %20	71	160,06
	%20,1-%30	26	140,37
	%30,1-%40	33	154,32
	%40,1-%50	23	123,50
	%50,1-%60	5	112,00
	%60,1-%99	3	93,83
	%100	3	93,83
İncelenen Duruma İlişkin Veri			
Yok.		174	190,93
Toplam		338	

Test Statistics^{a,b}

	Kazanın KKD İle İlgisi
Chi-Square	24,557
df	7
Asymp. Sig.	,001

a. Kruskal Wallis Test

b. Grup Değişkeni: SİD oranı %10 üzeri birleştirilmiş

Kazanın KKD ile ilgisine göre kaza sonucu verilen SİD oranının (%10 üzeri olanlar) farklılık gösterip göstermediğini anlamak için yapılan Kruskal Wallis Analizi sonuçlarına göre farklılık bulunduğu ilişkin hipotez kabul edilmiştir (Kruskal Wallis test; $p=0,001<0,05$). (Bu test öncesinde 2’den az veri bulunan SİD oranı %60,1-%70, %70,1-%80, %80,1-%90 ve %90,1-%99 olanlar birleştirilmiştir).

Kazanın KKD İle İlgisi - SİD oranı (%10 üzeri olanlar) Arasındaki Farkın Kaynağının Tespiti İçin Yapılan Post Hoc Analiz Sonucu

Farklılığın yönünü anlamak için yapılan post hoc analizinde bu farklılığın kaza sonucu SİD oranı %10-%20 arası olarak belirlenenler ile %60,1-%99 arası ve %100 olanlar ile;

SİD oranı %30,1-%40 arası ile %60,1-%99 arası ve %100 olanlar ile;

İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok (SİD oranı %10’un altında kalanlar ile kaza sonucu ölenler ve “İş Kazasıdır” denilmediği için SİD oranı belirlenmeyenler) ile %40,1-%50, %60,1-%99 arası ve %100 olarak belirlenenler arasındaki farklardan kaynaklandığı anlaşılmıştır (Analize ait tablonun çok uzun olması sebebiyle Kazanın KKD İle İlgisi - SİD oranı (%10 üzeri olanlar) Arasındaki Farkın Kaynağı’na ilişkin tablo ek-2’de verilmiştir).

Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili - Kazanın Nihai Sonucu Arasındaki İlişkiye İlişkin Kruskal Wallis Analiz Sonuçları

H0: Kazanın verilmesi gereken İSG Eğitimi ile ilgili olup olmamasına göre kazanın nihai sonucu farklılık göstermemektedir.

H1: Kazanın verilmesi gereken İSG Eğitimi ile ilgili olup olmamasına göre kazanın nihai sonucu farklılık göstermektedir.

Tablo 4.81: Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili - Kazanın Nihai Sonucu Arasındaki İlişki.

Sıralar			
	Kazanın Nihai Sonucu	N	Ortalama Sıra
Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili	SİD oranı %10'un Altında Kalanlar ve SİD Belirlenmeyenler	34	142,82
	SİD oranı %10'un Üzerinde Olanlar	164	125,93
	Ölümlle Sonuçlananlar	101	191,50
	"İş Kazası Değildir" Denilen Yaralanma ve Ölümler	39	319,00
	Toplam	338	

Test Statistics^{a,b}

	Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili
Chi-Square	181,922
df	3
Asymp. Sig.	,000

a. Kruskal Wallis Test

b. Grup Değişkeni: Kazanın Nihai Sonucu

Kazanın verilmesi gereken İSG Eğitimi ile ilgili olup olmamasına göre kazanın nihai sonucu farklılık gösterip göstermediğini anlamak için yapılan Kruskal Wallis Analiz sonuçlarına göre farklılık bulunduğu ilişkin hipotez kabul edilmiştir (Kruskal Wallis test; $p=0,000<0,05$).

Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili - Kazanın Nihai Sonucu Arasındaki Farkın Kaynağının Tespiti İçin Yapılan Post Hoc Analiz Sonucu

Farklılığın yönünü anlamak için yapılan post hoc analizinde bu farklılığın “Ölümlle Sonuçlananlar” ile “SİD oranı %10'un Altında Kalanlar” ve “SİD Belirlenmeyenler”;

“Ölümlle Sonuçlananlar” ile “SİD oranı %10'un Üzerinde Olanlar”;

““İş Kazası Değildir" Denilen Yaralanma ve Ölümler” ile “SİD oranı %10'un Altında Kalanlar ve SİD Belirlenmeyenler”;

““İş Kazası Değildir" Denilen Yaralanma ve Ölümler” ile “SİD oranı %10'un Üzerinde Olanlar”;

““İş Kazası Değildir" Denilen Yaralanma ve Ölümler” ile “Ölümlle Sonuçlananlar” arasındaki farklardan kaynaklandığı anlaşılmıştır (Analize ait tablonun çok uzun olması

sebebiyle Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili - Kazanın Nihai Sonucu Arasındaki Farkın Kaynağı'na ilişkin tablo ek-3'te verilmiştir).

Kazanın KKD İle İlgisi - Kazaya Sebep Olan Olay/Durum Çalışanın Esas Yapmakta Olduğu İş Sebebi İle Gerçekleşti Arasındaki İlişkiye İlişkin Kruskal Wallis Analiz Sonuçları

H0: Kazanın KKD ile ilgisi ile Kazaya Sebep Olan Olay/Durum Çalışanın Esas Yapmakta Olduğu İş Sebebi İle Gerçekleşti arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

H1: Kazanın KKD ile ilgisi ile Kazaya Sebep Olan Olay/Durum Çalışanın Esas Yapmakta Olduğu İş Sebebi İle Gerçekleşti arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Tablo 4.82: Kazanın KKD İle İlgisi - Kazaya Sebep Olan Olay/Durum Çalışanın Esas Yapmakta Olduğu İş Sebebi İle Gerçekleşti Arasındaki İlişki.

Sıralar			
	Kazaya Sebep Olan Olay/Durum Çalışanın Esas Yapmakta Olduğu İş Sebebi İle Gerçekleşti	N	Ortalama Sıra
Kazanın KKD İle İlgisi	Evet	214	132,54
	Hayır	51	259,44
	İşten Bağımsız Bir Sebeple Gerçekleşen Kaza	34	197,82
	"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	39	230,00
	Toplam	338	

Test Statistics^{a,b}

	Kazanın KKD İle İlgisi
Chi-Square	99,720
df	3
Asymp. Sig.	,000

a. Kruskal Wallis Test

b. Grup Değişkeni: Kazaya Sebep Olan Olay/Durum Çalışanın Esas Yapmakta Olduğu İş Sebebi İle Gerçekleşti

Kazanın KKD ile ilgisi ile Kazaya Sebep Olan Olay/Durum Çalışanın Esas Yapmakta Olduğu İş Sebebi İle Gerçekleşti arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını ortaya koyabilmek için yapılan Kruskal Wallis Analiz sonuca göre anlamlı bir farklılık bulunduğu ilişkin hipotez kabul edilmiştir (Kruskal Wallis test; $p=0,000<0,05$).

Kazanın KKD İle İlgisi - Kazaya Sebep Olan Olay/Durum Çalışanın Esas Yapmakta Olduğu İş Sebebi İle Gerçekleşti Arasındaki Farkın Kaynağının Tespiti İçin Yapılan Post Hoc Analiz Sonucu

Farklılığın yönünü anlamak için yapılan post hoc analizinde bu farklılığın “Kazaya Sebep Olan Olay/Durum Çalışanın Esas Yapmakta Olduğu İş Sebebi İle Gerçekleşti” durumuna “Hayır” denilenler ile “İşten Bağımsız Bir Sebeple Gerçekleşen Kaza” denilenler;

“İşten Bağımsız Bir Sebeple Gerçekleşen Kaza” denilenler ile “Kazaya Sebep Olan Olay/Durum Çalışanın Esas Yapmakta Olduğu İş Sebebi İle Gerçekleşti” durumuna “Evet” denilenler,

“İş Kazası Değildir”, “İş Kazası Tespit Edilemeyen” ile “Kazaya Sebep Olan Olay/Durum Çalışanın Esas Yapmakta Olduğu İş Sebebi İle Gerçekleşti” durumuna “Evet” denilenler,

“İş Kazası Değildir”, “İş Kazası Tespit Edilemeyen” ile “İşten Bağımsız Bir Sebeple Gerçekleşen Kaza” denilenler arasındaki farklardan kaynaklandığı anlaşılmıştır (Analize ait tablonun çok uzun olması sebebiyle Kazanın KKD İle İlgisi - Kazaya Sebep Olan Olay/Durum Çalışanın Esas Yapmakta Olduğu İş Sebebi İle Gerçekleşti Arasındaki Farkın Kaynağı’na ilişkin tablo ek-4’te verilmiştir).

“Kaza Verilmesi Gereken KKD İle İlgili” – “Kazanın Nihai Sonucu” Arasındaki İlişkiye Ait Kruskal Wallis Analiz Sonuçları

H0: Kazanın verilmesi gereken İSG Eğitimi ile ilgili olup olmamasına göre kazanın nihai sonucu farklılık göstermemektedir.

H1: Kazanın verilmesi gereken İSG Eğitimi ile ilgili olup olmamasına göre kazanın nihai sonucu farklılık göstermektedir.

Tablo 4.83: “Kaza Verilmesi Gereken KKD İle İlgili” – “Kazanın Nihai Sonucu” Arasındaki İlişki.

Sıralar			
	Kaza Verilmesi Gereken KKD İle İlgili	N	Ortalama Sıra
Kazanın Nihai Sonucu	Evet	173	128,04
	Hayır	90	158,13
	KKD'den Bağımsız Gerçekleşen Kaza	32	244,86
	Tespit Edilemedi	4	158,00
	"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	39	319,00
	Toplam	338	

Test Statistics^{a,b}

	Kazanın Nihai Sonucu
Chi-Square	166,644
df	4
Asymp. Sig.	,000

a. Kruskal Wallis Test

b. Grup Değişkeni: Kaza Verilmesi
Gereken KKD İle İlgili

Kazanın verilmesi gereken İSG Eğitimi ile ilgili olup olmamasına göre kazanın nihai sonucunun farklılık gösterip göstermediğini analiz etmek için yapılan Kruskal Wallis Analizi sonucuna göre anlamlı farklılık gösterdiğine ilişkin hipotez kabul edilmiştir (Kruskal Wallis test; $p=0,000<0,05$).

“Kaza Verilmesi Gereken KKD İle İlgili” – “Kazanın Nihai Sonucu” Arasındaki Farkın Kaynağının Tespiti İçin Yapılan Post Hoc Analiz Sonucu

Farklılığın yönünü anlamak için yapılan post hoc analizinde bu farklılığın,

Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili durumuna “Hayır” denilenler ile “Evet” denilenler;

KKD'den Bağımsız Gerçekleşen Kaza ile Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili durumuna “Evet” denilenler;

KKD'den Bağımsız Gerçekleşen Kaza ile Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili durumuna “Hayır” denilenler;

İnceleme sonucunda iddia olunan kaza hakkında "İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen" denilenler ile Kaza Verilmesi Gereken KKD İle İlgili durumuna “Evet” denilenler;

İnceleme sonucunda iddia olunan kaza hakkında "İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen" denilenler ile Kaza Verilmesi Gereken KKD ile İlgili durumuna “Hayır” denilenler;

İnceleme sonucunda iddia olunan kaza hakkında "İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen" denilenler ile KKD'den Bağımsız Gerçekleşen Kazalar arasındaki farklardan kaynaklandığı anlaşılmıştır (Analize ait tablonun çok uzun olması sebebiyle “Kaza Verilmesi Gereken KKD İle İlgili” – “Kazanın Nihai Sonucu” Arasındaki Farkın Kaynağı’na ilişkin tablo ek-5’te verilmiştir).

Kişisel Koruyucu Donanım- Yaranın Türü Arasındaki İlişkiye Ait Kruskal Wallis Analiz Sonuçları

H0: Kaza sırasında Kişisel Koruyucu Donanımın bulunup bulunmamasına göre yaranın türü anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Kaza sırasında Kişisel Koruyucu Donanımın bulunup bulunmamasına göre yaranın türü anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 4.84: Kişisel Koruyucu Donanım- Yaranın Türü Arasındaki İlişki.

Sıralar			
	Kişisel Koruyucu Donanım	N	Ortalama Sıra
Yaranın Türü	Var	75	180,61
	Yok	170	147,51
	Belirsiz	93	200,75
	Toplam	338	

Test Statistics^{a,b}

	Yaranın Türü
Chi-Square	20,016
df	2
Asymp. Sig.	,000

a. Kruskal Wallis Test

b. Grup Değişkeni: Kişisel Koruyucu Donanım

Kaza sırasında Kişisel Koruyucu Donanımın bulunup bulunmamasına göre yaranın türünün anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini analiz etmek için yapılan Kruskal Wallis Analizi sonucuna göre anlamlı bir farklılık olduğuna ilişkin hipotez kabul edilmiştir (Kruskal Wallis test; $p=0,000<0,05$).

Kişisel Koruyucu Donanım - Yaranın Türü Arasındaki Farkın Kaynağının Tespiti İçin Yapılan Post Hoc Analiz Sonucu

Tablo 4.85: Kişisel Koruyucu Donanım - Yaranın Türü Arasındaki Fark.

Çoklu Karşılaştırmalar						
Bağımlı Değişken: Yaranın Türü						
Games-Howell						
(I) Kişisel Koruyucu Donanım	(J) Kişisel Koruyucu Donanım	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	Anlamlılık	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Var	Yok	1,58784*	,62248	,032	,1131	3,0625
	Belirsiz	-1,24258	,74408	,220	-3,0024	,5173

Yok	Var	-1,58784*	,62248	,032	-3,0625	-,1131
	Belirsiz	-2,83042*	,63002	,000	-4,3203	-1,3406
Belirsiz	Var	1,24258	,74408	,220	-,5173	3,0024
	Yok	2,83042*	,63002	,000	1,3406	4,3203

*, Ortalama Fark 0.05 seviyesinde anlamlıdır.

Farklılığın yönünü anlamak için yapılan post hoc analizinde bu farkın kaza sırasında KKD'si olanlar (evet) ile olmayanlar (hayır) ve kaza sırasında KKD'si olup olmadığı belirsiz olanlar ile KKD'si olmayanlar (hayır) arasındaki farklardan kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Kazanın KKD İle İlgisi - İşveren Kusur Oranları Arasındaki İlişkiye Ait Kruskal Wallis Analiz Sonuçları

H0: İş kazasının KKD ile ilgisine göre işverene verilen kusur oranları farklılık göstermemektedir.

H1: İş kazasının KKD ile ilgisine göre işverene verilen kusur oranları farklılık göstermektedir.

Tablo 4.86: Kazanın KKD İle İlgisi - İşveren Kusur Oranları Arasındaki İlişki.

Sıralar			
	Kazanın KKD İle İlgisi	N	Ortalama Sıra
İşveren Kusur Oranları	İşyerinde KKD Bulunmadığı İçin Gerçekleşen Kaza	132	119,12
	İşyerinde Bulunan KKD'nin Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	32	91,33
	İşyerinde Bulunan KKD'nin Doğru Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	4	151,88
	KKD'den Bağımsız (Bünyesel Rahatsızlıklar)	33	292,50
	Tespit Edilemedi	7	139,64
	Diğer Çalışanın İşyerinde Bulunan KKD'yi Kullanmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	2	17,00
	"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	39	229,88
	KKD'den Bağımsız (Esas İşle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD İle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD Bulunsa da Gerçekleşen Kazalar))	89	206,83

	Toplam	338	
--	--------	-----	--

Test Statistics^{a,b}

	İşveren Kusur Oranları
Chi-Square	145,405
df	7
Asymp. Sig.	,000

a. Kruskal Wallis Test

b. Grup Değişkeni: Kazanın KKD İle İlgisi

İş kazasının KKD ile ilgisine göre işverene verilen kusur oranlarının farklılık gösterip göstermediğini anlamak için yapılan Kruskal Wallis Analizi sonucuna göre anlamlı farklılık bulunduğuna ilişkin hipotez kabul edilmiştir (Kruskal Wallis test; $p=0,000<0,05$).

Kazanın KKD İle İlgisi - İşveren Kusur Oranları Arasındaki Farkın Kaynağının Tespiti İçin Yapılan Post Hoc Analiz Sonucu

Farklılığın yönünü anlamak için yapılan post hoc analizinde bu farkın;

İşyerinde Bulunan KKD'nin Doğru Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza ile Diğer Çalışanın İşyerinde Bulunan KKD'yi Kullanmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza;

KKD'den Bağımsız (Bünyesel Rahatsızlıklar) Sebebiyle Gerçekleşen Kaza ile İşyerinde KKD Bulunmadığı İçin Gerçekleşen Kaza;

KKD'den Bağımsız (Bünyesel Rahatsızlıklar) Sebebiyle Gerçekleşen Kaza ile KKD'nin Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza;

KKD'den Bağımsız (Bünyesel Rahatsızlıklar) Sebebiyle Gerçekleşen Kaza ile "İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen" iddialar;

KKD'den Bağımsız (Bünyesel Rahatsızlıklar) Sebebiyle Gerçekleşen Kaza ile KKD'den Bağımsız (Esas İşle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD İle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD Bulunsa da Gerçekleşen Kazalar));

"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen" iddialar ile İşyerinde KKD Bulunmadığı İçin Gerçekleşen Kazalar;

"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen" iddialar ile İşyerinde Bulunan KKD'nin Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kazaları;

"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen" iddialar ile KKD'den Bağımsız (Esas İşle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD İle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD Bulunsa da Gerçekleşen Kazalar));

KKD'den Bağımsız (Esas İşle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD İle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD Bulunsa da Gerçekleşen Kazalar)) ile İşyerinde KKD Bulunmadığı İçin Gerçekleşen Kazalar;

KKD'den Bağımsız (Esas İşle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD İle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD Bulunsa da Gerçekleşen Kazalar)) ile İşyerinde Bulunan KKD'nin Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kazalar arasındaki farklardan kaynaklandığı anlaşılmıştır (Analize ait tablonun çok uzun olması sebebiyle “Kazanın KKD İle İlgisi - İşveren Kusur Oranları” Arasındaki Farkın Kaynağı’na ilişkin tablo ek-6’te verilmiştir).

Kazanın KKD İle İlgisi - İşçi Kusur Oranları Arasındaki İlişkiye Ait Kruskal Wallis Analiz Sonuçları

H0: İş kazasının KKD ile ilgisine göre işçiye verilen kusur oranları farklılık göstermemektedir.

H1: İş kazasının KKD ile ilgisine göre işçiye verilen kusur oranları farklılık göstermektedir.

Tablo 4.87: Kazanın KKD İle İlgisi - İşçi Kusur Oranları Arasındaki İlişki.

Sıralar			
	Kazanın KKD İle İlgisi	N	Ortalama Sıra
İşçi Kusur Oranları	İşyerinde KKD Bulunmadığı İçin Gerçekleşen Kaza	132	133,30
	İşyerinde Bulunan KKD'nin Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	32	126,33
	İşyerinde Bulunan KKD'nin Doğru Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	4	235,75
	KKD'den Bağımsız (Bünyesel Rahatsızlıklar)	33	273,68
	Tespit Edilemedi	7	201,00
	Diğer Çalışanın İşyerinde Bulunan KKD'yi Kullanmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	2	174,50
	"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	39	199,68
	KKD'den Bağımsız (Esas İşle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD İle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD Bulunsa da Gerçekleşen Kazalar))	89	181,30
	Toplam	338	

Test Statistics^{a,b}

	İşçi Kusur Oranları
Chi-Square	73,441
df	7
Asymp. Sig.	,000

a. Kruskal Wallis Test

b. Grup Değişkeni: Kazanın KKD İle İlgisi

İş kazasının KKD ile ilgisine göre işçiye verilen kusur oranlarının farklılık gösterip göstermediğini anlamak için yapılan Kruskal Wallis Analizi sonuçlarına göre farklılık bulunduğu ilişkin hipotez kabul edilmiştir (Kruskal Wallis test; $p=0,000<0,05$).

Kazanın KKD İle İlgisi - İşçi Kusur Oranları Arasındaki Farkın Kaynağının Tespiti İçin Yapılan Post Hoc Analiz Sonucu

Farklılığın yönünü anlamak için yapılan post hoc analizinde bu farkın KKD'den Bağımsız (Bünyesel Rahatsızlıklar) Gerçekleşen Kazalar ile İşyerinde KKD Bulunmadığı İçin Gerçekleşen Kazalar;

KKD'den Bağımsız (Bünyesel Rahatsızlıklar) Gerçekleşen Kazalar ile İşyerinde Bulunan KKD'nin Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kazalar;

KKD'den Bağımsız (Bünyesel Rahatsızlıklar) Gerçekleşen Kazalar ile "İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen" Kazalar;

KKD'den Bağımsız (Bünyesel Rahatsızlıklar) Gerçekleşen Kazalar ile KKD'den Bağımsız (Esas İşle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD İle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD Bulunsa da Gerçekleşen Kazalar)) Kazalar;

"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen" Kazalar ile İşyerinde KKD Bulunmadığı İçin Gerçekleşen Kazalar,

"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen" Kazalar ile İşyerinde Bulunan KKD'nin Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kazalar;

"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen" Kazalar ile KKD'den Bağımsız (Esas İşle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD İle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD Bulunsa da Gerçekleşen Kazalar)) Kazalar;

KKD'den Bağımsız (Esas İşle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD İle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD Bulunsa da Gerçekleşen Kazalar)) Kazalar ile İşyerinde KKD Bulunmadığı İçin Gerçekleşen Kazalar;

KKD'den Bağımsız (Esas İşle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD İle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD Bulunsa da Gerçekleşen Kazalar)) Kazalar ile İşyerinde Bulunan KKD'nin Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kazalar arasındaki farklılardan kaynaklandığı

anlaşılmıştır (Analize ait tablonun çok uzun olması sebebiyle “Kazanın KKD İle İlgisi - İşçi Kusur Oranları Arasındaki Farkın Kaynağı’na ilişkin tablo ek-7’de verilmiştir).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Antalya merkezli işyerlerinde iş kazası yaşandığı iddiasıyla yapılan başvurular hakkında 2019,2020 ve 2021 yıllarında SGK Müfettiş ve Denetmenlerince düzenlenmiş 338 iş kazası raporu incelenmiştir. Arşiv araştırması araştırmacının, arşiv personelinin ve arşivin fiziki uygunluğunun olduğu günlerde araştırmacı tarafından yapılmış ve veriler doküman analizi yöntemi ile oluşturulmuştur. İstatistiksel değerlendirmeler Pearson Ki Kare Testi, Fisher’ın Kesin Testi (Fisher’s Exact Test), Mann Whitney U Testi ve Kruskall Wallis Testi ile yapılmıştır.

Elde edilen sonuçlar şu şekildedir: İş kazasına uğrayanların %8’i kadın %92’si gibi büyük çoğunluğu ise erkek çalışanlardır. İş kazası sırasında çalışanların çoğu 31-50 yaş aralığındadır. Kazazedelerin çoğu 1 yıldan daha az mesleki tecrübeye sahip olduğu bir işi yaparken ve 1 yıldan daha kısa bir süredir çalıştığı işyerinde iş kazasına uğramıştır. Cinsiyet ile İSG Eğitimi ve KKD değişkenleri arasındaki ilişkinin ölçüldüğü ki-kare testlerinin sonuçlarında erkeklerin İSG Eğitimi ve KKD kullanımı gerektiren işlerde daha çok çalıştığı ortaya koyulmuştur. Yine erkeklerin geçirdiği iş kazası neticelerinin daha ağır yaralanmalar veya ölümlerle sonuçlandığı tespit edilmiştir. Bu sebeple cinsiyet ve yaş gibi demografik özellikleri dikkate alarak, yeni işe başlayanların çalışma şartlarını iyice öğrenmesini ve bu kişilere güvenli çalışmanın önemini benimseterek İSG Eğitimlerinin geçirtilmeksizin gereken süre içerisinde detaylı bir şekilde verilmesi, kısa aralıklarla bu eğitimlerin tekrarlanması, çalışanın anlatılanları anladığının ölçülmesi büyük önem arz etmektedir.

Çalışma kapsamında hem kendi verilerimiz oluşturulmuş hem de Avrupa ve Türkiye verileri incelenmiştir. Bu incelemede her ne kadar Avrupa ülkeleri ile uyumlu bir iş kazası sigortasına sahip olursa da iş kazalarını önlemede Türkiye’nin yetersiz kaldığı görülmektedir. Bunun sebebini yaptığımız çalışmanın sonuçlarında bulabiliriz. İş kazası başvurusunda bulunan kişiler arasında Temel ve Mesleki İSG Eğitim yoksunluğu yaygındır. Çoğunda iş kazası sırasında KKD bulunmamakta ve yine çoğunun geçirdiği kaza verilmesi gereken KKD kullanımını gerektirmektedir. Dolayısıyla Türkiye’de iş kazası sayısının yüksekliği gerekli önlemlerin yeterince alınmaması ile ilgilidir. Bazı kazalar ise kazazedenin işyerinde bulunan KKD’yi kullanmadığı veya doğru kullanmadığı sırada gerçekleşmiştir. Dolayısıyla işverenlerin eksiksiz bir şekilde tedbirleri almasının yanında bu tedbirlere doğru bir şekilde uyulup

uyulmadığının kontrolünü gerçekleştirmesi de büyük önem taşımaktadır. Nitekim yaşanan iş kazaları sebebiyle işverenlere verilen kusurların büyük çoğunluğunun gerekçesi “İSG Eğitimi vermeme, KKD sağlamama, denetim ve gözetim yükümlülüğünü ihlal” olmuştur. Öte yandan işçilere verilen kusur gerekçesi de çoğunlukla “dikkatsiz ve özensiz davranma”dır. İşçilerin kendilerinin ve çalışma arkadaşlarının sağlık ve güvenliklerini tehlikeye atmadan çalışmaları konusunda daha iyi eğitilmeleri ve denetlenmeleri gerekmektedir. Dolayısıyla yaşanan kazaların büyük çoğunluğu insan hatasına veya ihmaline dayanmaktadır. Çalışmada, kaza öncesinde İSG Temel Eğitimi ve Mesleki Eğitimi alınmış olması ile kaza sonucu arasında ilişki olduğu da tespit edilmiştir. Buna göre kaza öncesinde İSG Temel Eğitimi ve Mesleki Eğitimi alan kişilerin SİD oranı %10 ve üzeri olacak şekilde yaralanma ve ölme riskinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeplerle işçi ve işverenlerin 6331 sayılı Kanun’da belirlenen sorumluluklarını eksiksiz bir şekilde yerine getirmeleri halinde iş kazası sayısında ciddi oranda düşüş yaşanacağı öngörülmektedir. Yüksek idari para cezalarına ve yaşanan iş kazalarının barındırdığı hayati risklere rağmen gerekli tedbirlerin yeterince alınmaması iş güvenliği kültürünün yeterince gelişmemesi ile yakından ilgilidir. Dolayısıyla iş güvenliği kültürünün gelişimini destekleyici eylem ve politikalara ihtiyaç duyulmaktadır (Çiftçi, 2016).

Her ne kadar 5510 Sayılı Kanun ve 6331 Sayılı Kanun’un taraflara yüklediği sorumlulukları ne ölçüde yerine getirmediğine bağlı olarak kusur oranları belirlense de hangi eksikliğin % (yüzde) kaç kusuru ifade edeceğine dair bir cetvel (skorlama) bulunmamaktadır. Bu da her bir denetmen/müfettişin benzer eksikliklerde farklı oranlarda kusur oranı belirlemesini beraberinde getirmektedir. Her bir yerine getirilmeyen yükümlülüğün belirli bir kusur oranına bağlanması ve bu yükümlülüğün yerine getirilmeyişinin iş kazası sonucunu ağırlaştırdığının (SİD Oranının yüksekliği veya vefat) tespiti halinde kusur oranının katlı bir şekilde belirleneceğine ilişkin bir cetvelin geliştirilmesi hem verilen kusur oranlarında bir standardın oluşturulmasını sağlayacak, hem tarafların yükümlülüklerini yerine getirmemeleri halinde ne kadar kusur oranı alacağını önceden bilmelerini mümkün kılacak hem de İş Mahkemelerinin yargılama süreçleri kısılacaktır.

Antalya özelinde bakıldığında çalışma kapsamında iş kazalarının en yaygın olduğu işyeri kodlarının “Bina İnşaatı”, “Otel”, “Mermer/Taş/Kum/Çakıl Ocağı” ve “Mobilya İmalatı/Ahşap Mobilya İmalatı” olduğu tespit edilmiştir. Bu işyerleri kendine has çalışma şartlarının olması sebebiyle Mesleki Eğitimin daha fazla öneme sahip olması gereken işyerleridir. Yüksekte gerçekleştirilen inşaat işleri için paraşüt tipi emniyet kemeri kullanımının öneminin kavranması ve kullanım tekniklerinin doğru bir şekilde öğrenilmesi, Mermer/Taş/Kum/Çakıl Ocaklarında kullanılan makinaların kullanım şart ve koşulları ile

tehlikelerinin bilinmesi, patlayıcı kullanımı sırasında alınması gereken tedbirlerin öğrenilmesi, bu işyerlerinin delik delme, tel kesme, yıkım, ebatlama, yükleme gibi bölümlerine özgü spesifik bilinmesi gerekenlerin eksiksiz öğrenilmesi, yer altında yürütülecek iş sırasında meydana gelebilecek göçük ve buna benzer aksaklıklarda çıkış yollarının öğrenildiğinden ve acil eylem planlarının işlevsel olduğundan emin olunmak için tatbikatların yapılması, Mobilya İmalatı/Ahşap Mobilya İmalatında kesici aletler ile çalışmanın sebep olacağı genel tehlikelere ilaveten kullanılan malzemenin büyüklüğüne göre makine seçimi gibi işin niteliğine göre Mesleki Eğitim verilmesi önem taşımaktadır.

Bu alanlar Türkiye genelinde de iş kazalarının en çok yaşandığı işyerleridir. Antalya'nın turizm şehri olması ve birçok otelin bulunması iş kazalarının en sık yaşandığı işyeri kodundan birinin de “otel işletmesi” olması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Ancak alınacak önlemler ile kaza sayısı ve kaza şiddeti azaltılabilir. Bunun için yerel paydaşların bir araya gelerek iş kazalarının önlenmesi için alınabilecek spesifik tedbirlerin belirlenmesi düşünülmelidir. Antalya'daki büyük otel işletmelerinin çoğu ilçelerde bulunmaktadır ve çalışanların büyük kısmı Antalya merkezde ikamet ettiği için servis ile işe gidip gelmektedir. Otel yöneticilerinin, servis şoförlerinin seçiminde azami özeni göstermeleri ve servis araçlarını dikkatli ve trafik kurallarına uyarak kullanmaları yönünde denetlemeleri gerekmektedir. Ayrıca mutfak, havuz ve hamam gibi ıslak alanlarda kullanılan zemin döşemelerinin kaymayı önleyici malzemeler ile yapılması, birim şeflerinin personelin görev tanımına girmeyen işler için görevlendirme yapmaması konusunda uyarılması akla ilk gelen tedbirlerdir. POYD gibi otel profesyonellerini bir araya getiren dernek veya çalışılan iş kolunun bağlı olduğu oda/sendika aracılığıyla yerel paydaşların bir araya gelerek fikirlerin paylaşılmasının iş kazalarına yönelik farkındalık geliştirilmesi açısından faydalı olacaktır.

Antalya'da “otel işletmesi” işyerlerinde neden iş kazalarının çok yaşandığının karşılaştırmalı çalışmalar ile analiz edilmesi de sorunun çözümüne katkı sağlayacaktır. Türkiye'nin başka bir turizm şehri ve dünya genelinde turizm şehri sayılan şehirlere ait iş kazası verileri üzerinden yapılacak bir analiz Antalya'daki iş kazası sayısı ve kalıcı iş göremezlik ya da ölümle sonuçlanan iş kazası sayısının benzer özellikteki başka bir şehrin verileri ile kıyaslanmasını sağlayacaktır. Bu sayede hem Antalya'daki otel işletmelerinin iş kazaları bakımından hangi seviyede olduğu ortaya konulabilir hem de örnek uygulamaların tespiti ile Antalya için iyileştirici önlemler belirlenebilir.

Bu çalışma, iş kazalarını Antalya özelinde çok boyutlu bir şekilde ele alması bakımından yenilikçi bir yaklaşım sergilemektedir. Benzer şekilde iş kazalarını önlemek ve oluşması

halinde zararlarını asgariye indirebilmek için Türkiye genelini kapsayan hukuksal düzenlemelerin yanı sıra her şehrin analizinin yapılması, en çok çalışan ve iş kazası barındıran işkollarının tespit edilmesi ve bu işkollarında gerekli olan İSG Eğitim ve KKD'lerin neler olduğu, bu KKD'lerin nasıl kullanılması gerektiği, iş kazasına sebep olan olayların, yaralanma türlerinin, iş kazası yaşanması durumunda yapılması gerekenlerin belirlenerek işkoluna özgü kitapçık ve videolar haline getirilmesi, bu kitapçık ve videoların işyerlerine ulaştırılmasının sağlanması ile iş kazalarına yönelik farkındalık ve bilincin artırılacağı düşünülmektedir. Bu anlamda iş kazalarını yerel düzeyde ele alan çalışmalara da ihtiyaç duyulmaktadır. Benzer şekilde başka işkolları ile öne çıkmış diğer şehirlerin ele alındığı çalışmalar yürütülebilir.

İSG Eğitimlerinin önemi ortada iken buna ilişkin bir başka soruna değinmekte fayda olduğu düşünülmektedir. Anlaşmalı olunan iş yerlerinin iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin eğitimlerin verilmesi, KKD'lerin belirlenmesi ve diğer her türlü koruyucu, önleyici ve düzeltici faaliyetlerinden İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği ile birlikte çalışma hayatında yerini alan Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimleri (OSGB) sorumludur. Bu anlaşmaları kapsamında OSGB'ye bağlı iş sağlığı ve güvenliği uzmanları işyerlerinde kontroller de yaparak iş kazası riski yaratacak eksikler ve aksaklıklar hakkında işverene bilgi vermektedir. Ancak bu hizmetin karşılığı ücretin işverenden alınıyor olması gerçekleşen iş kazası sayısının azaltılmasına arzu edilen ölçüde katkı sağlamamaktadır. Öyle ki iş sağlığı ve güvenliği uzmanlarının işyerinde tespit ettiği riskleri işverene ne ölçüde aktarabildiği, bu aktarımın işveren tarafından ne ölçüde dikkate alındığı, üzerinde durulması gereken bir husustur. Bu birimlerin devlet adına faaliyet gösteriyor olması ve belirli aralıklarla yapılan kontrollerin ÇSGB'ye bildirilmesi ve bu bildirimlerin işveren açısından yaptırım ile sonuçlanmasının iş kazası sayılarının azaltılmasında daha etkili olacağı düşünülmektedir. İlaveten işyerlerine belirli aralıklarla ÇSGB ve SGK tarafından İKMH hakkında işçi ve işverenlere hak ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirmeleri içeren rehberlik faaliyetlerinin düzenlenmesi faydalı olacaktır. Yine ÇSGB ve SGK'ye bağlı il müdürlükleri ile merkez müdürlüklerine İKHM ile ilgili hak ve yükümlülükleri kısaca anlatan broşürlerin yerleştirilmesi ile toplumun da İKMH hakkında duyarlılığının ve farkındalığının artırılması faydalı olacaktır. Bu broşürler özellikle 5510 SSGSSK'nun ek-5, ek-6 ve ek-9. Maddelerine ve kanunun 4/1-b. Maddesine tabi olacak şekilde çalışanlar açısından da büyük önem arz etmektedir. Yapılan çalışmada her ne kadar çalıştığı sırada bir kaza geçirmiş ise de bu maddelerden birine göre sigortalı olmak ve İKHM sigortasına tabi olmak şartlarını yerine getirmediği için geçirdiği kaza iş kazası kabul edilmeyenlerin ortaya konulması esasında bu bilgilendirmelere olan ihtiyacı da ortaya koymaktadır.

Bu noktada değinilmesi gereken bir diğer husus İşyerlerinde İşveren veya İşveren Vekili Tarafından Yürütülecek İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerine İlişkin Yönetmelik'te elliden az çalışanı bulunan az tehlikeli işyerlerinde İSG hizmetlerinin işveren veya işveren vekilleri tarafından yerine getirilebileceğine ilişkin hükümdür (ÇSGB, 2015). ÇSGB Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi Başkanlığı'nın 07.02.2025 tarih E-73680578-770-11350 sayılı yazısı ile bu hüküm sebebiyle İSG hizmetlerini kendisi vermek isteyen işverenlere 16 saatlik eğitimin ÇSGB Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi Başkanlığı'nca uzaktan eğitim yöntemi ile verileceği duyurulmuştur. Bu uygulamanın yalnızca işveren veya işveren vekilinin İSG hizmeti vermeye uygun bir mezuniyetinin olması halinde kabul edilebilir olduğu düşünülmektedir. Ancak eğitim düzeyi ve alanı hakkında bir ayırım gözetmeksizin 50'den az çalışanı olan tüm az tehlikeli işyeri işveren veya işveren vekilinin online alacakları 16 saatlik eğitim sonucunda eğitimi ve uzmanlığı İSG üzerine olan kişiler yerine işyerlerinde eğitim verecek olmalarının Türkiye'deki iş kazası sayısını artıracığı düşünülmektedir. Bu öngörünün gerekçesi hali hazırda sıklıkla iş kazası yaşandığı bilinen bazı tarım ve orman işlerinin, bazı gıda imalat işlerinin, bazı tekstil imalat işlerinin, bazı ulaşım ekipmanlarının imalatı işlerinin, bazı müzik aletlerinin ve oyuncakların imalatı işlerinin, inşaat sonrası temizlik işlerinin, bazı diğer özel inşaat faaliyetlerinin ve buna benzer başka faaliyetlerin de az tehlikeli işler sınıfına girmesidir.

Çalışmanın kapsamında üzerinde durulması istenilen bir diğer konu Türkiye'de 18 yaş altı çalışanların geçirdikleri iş kazalarına ilişkindir. Çalışmanın önceki bölümlerinde Avrupa ve Türkiye genelinde yaşanan iş kazalarına ilişkin istatistiki verilerde kazazedelerin yaşları da bulunmaktadır. Bu verilere göre Avrupa'ya nazaran 4 gün ve üzeri iş göremez hale gelen veya vefat eden 18 yaş altı çalışan sayısı Türkiye'de daha fazladır. Bu sonucun önemli sebeplerinden birinin de MESEM öğrencilerinin çalışma şartları ile ilgili olduğu düşünülmektedir. MESEM, en az 14 yaşını doldurmuş ortaokul/imam hatip ortaokulu mezunu çocukların haftada 1 gün okulda, 4 gün anlaşıma yapılan işyerlerinde pratik eğitim almalarını sağlamak üzere kurulmuştur (Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü). MESEM, öğrencilerinin tercih ettikleri alanlarda mesleki eğitim alabilmeleri amacıyla kurulmuş ise de öğrenciler gönderildikleri işyerlerinde yaşlarına uygun olmayan zorluklara katlanarak çalışmaktadır. Örneğin, Doğan vd. (2018) çalışmalarında MESEM öğrencilerinin çoğunluğunun ara sıra veya sürekli olmak üzere gece vardiyasında çalıştığını, haftalık ve yıllık izin almadan çalışanların olduğunu, bu öğrencilerin yaşadıkları en büyük zorlukların işyerlerinde uzun vardiyalarla ve sürekli ayakta durarak çalışmak olduğunu ortaya koymuştur. Doğan vd. bu çalışmada katılımcı MESEM öğrencilerinin %18.9'unun iş kazası yaşadığını ve bu kazaların %95.1'inin de 50 ve altı işçi

çalıştıran işyerlerinde yaşandığını ortaya koymuştur. Yine MESEM öğrencilerinin geçirdikleri iş kazaları sebebiyle yaralanmaları veya vefat etmeleri çeşitli gazetelerde yer almaktadır (NTV, 2024; BBC, 2024). Bu konuda önerimiz, MESEM aracılığıyla işyerlerine gönderilen öğrenciler için yapılan sözleşmelerde öğrencinin görev tanımının net bir şekilde yapılması ve görev tanımının dışında kalan işlerin öğrencilerden talep edilmemesine yönelik açık hükümlere yer verilmesi, bu görev tanımlarının öğrencinin yaşı da göz edilerek fiziksel ve zihinsel gelişimini engellemeyecek şekilde belirlenmesi, MESEM’den öğrenci talep eden işyerlerine öğrenci gönderilmeden önce 6331 sayılı Kanunun işverenlere yüklediği sorumlulukların yerine getirilip getirilmediğinin iş müfettişlerince kontrol edilmesi ve eksiklik tespit edilen işverenlere eksikliğin tamamlanması için verilecek süre boyunca öğrenci gönderilmemesi, ciddi eksiklik tespit edilen işyerlerine ise öğrencilerin hiç gönderilmemesidir.

Türkiye’deki 18 yaş altı çocukların iş kazasına uğramasının sebeplerinden biri de tarımda ücretsiz aile işçiliğidir. Çocukların tarımda ücretsiz aile işçisi olmaları, aile üyelerinden biri veya birkaçına ait olan tarım işletmelerinde ücret almaksızın çalışmaları, mevsimlik tarım işçisi ailelerinin yanlarında getirdikleri çocuklara kendi işlerini yaptırmaları, hasılatın belirli bir yüzdesi karşılığı “ortakçı” olarak işletilen tarla ve sera gibi tarım alanlarında ailelerin çocukları da çalıştırması veya yevmiye usulü çalışılan tarım işyerlerine ailelerin çocuklarını da götürerek kendi işlerini çocuklara yaptırmaları ile gerçekleşmektedir. Öte yandan çocuk işgücünden ücretli olarak faydalanan işletmeler de bulunmaktadır (Gülçubuk, 2012:79-80; Kalkınma Atölyesi, 2018). Tarımda kayıtdışı çalışan bu çocukların iş kazası sonucu yaralanmaları veya vefat etmeleri halinde kendileri ve ebeveynlerinin çoğunlukla herhangi bir sosyal güvenlik hakkı söz konusu olamamaktadır. Tarımda çocuk işçiliğinin çeşitli araçlar ile önlenmesi büyük önem taşımaktadır. Örneğin, mevsimlik tarım işçilerinin yanlarında getirdikleri çocukların şehre girişlerde kayıtlarının tutulması, bu çocukların tarım işinin yapıldığı yere en yakın okullara kayıtlarının yapılması ve devamlılıklarının gözetim altında tutulması, tarım yapılan yerlerde çocuk sağlığı ve eğitime yönelik bilgilendirme faaliyetlerinin düzenli bir şekilde yapılması ve tarıma yönelik denetimlerin artırılması akla gelen ilk yöntemlerdir. Bu yöntemlerin çeşitli kamu kuruluşlarının STK’lar ile iş birliği içerisinde kuracağı ekipler aracılığıyla tarımsal hareketliliğin artış gösterdiği bilinen tarihlerde düzenli olarak gerçekleştirilmesi ile tarımda çocuk işçiliğinin ve çocuklar tarafından yaşanan iş kazalarının önlenmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

İş kazaları, Sanayi Devriminden beri üzerine konuşulan, tartışılan ve önlenmesi için tedbirler alınan ve yeni tedbirler üzerinde çalışılan bir konudur. Ancak hala iş kazalarının tümü ile önlenmesi mümkün kılınmadığı gibi dünyanın birçok yerinde ilkel çalışma şartlarında

çalışmaya devam edip iş kazasına uğrayan işçiler bulunmaktadır. Öte yandan tüm işverenlerin alınabilecek tüm önlemleri alması sağlansa bile fiziksel kapasitesi sınırlı, duygusal ve sosyal bir varlık olan insanoğlunun yer aldığı işlerde iş kazalarının tamamen bitmesi mümkün değildir. Bu sebeple koruyucu tedbirlerin yanında iş kazalarından kaynaklanan zararları tazmin eden sistemlerin yeterli olması önem arz etmektedir.

Günümüz modern dünyasında iş kazalarından kaynaklanan zararlar sosyal güvenlik sistemleri aracılığıyla tazmin edilmektedir. Bunun yanında kazazedeler ya da hak sahipleri kusurları oranında işveren veya 3.kişilere ceza ve tazminat davası açabilmektedir. Sosyal güvenlik sistemleri yaşanan iş kazası sebebiyle gerekli olan tıbbi bakım, tedavi ve rehabiliteyi sağlarken aynı zamanda kazazede veya hak sahiplerine gelir sağlamaktadır. Türkiye’de iş kazaları sebebiyle kazazede ve hak sahiplerine sağlanacak hak ve yardımlar SGK aracılığıyla yapılmaktadır. Ancak bu hak ve yardımların söz konusu olabilmesi bazı şartlara bağlıdır. Bunlardan en önemlisi “sigortalı olma” şartının yerine getirilmesidir. Her ne kadar kayıt dışı çalışma sırasında yaşanan iş kazaları da yapılan araştırmalar sonucu tespit edildiğinde hak ve yardımlardan faydalanmak mümkün olsa da yapılan çalışma ile de ortaya konulduğu üzere kayıt dışı çalışma özellikle iş kazası tespitini mümkün kılan diğer delillerin olmadığı durumlarda iş kazası tespiti yapılmasını imkânsız hale getirebilmektedir. Çalışmada, kayıt dışı çalıştığı işyerinde iş kazasına uğrayan kazazedelerin iş kazası iddialarının kaza sonrasında 112-Ambulans ile hastaneye götürülmesi, kolluk kuvvetlerinin kazaya dair tutanak tutması ve bordro tanıklarının beyanları ile kazayı doğrulaması gibi deliller ile doğrulanabildiği ortaya konulmuştur. Ancak bu ve buna benzer delillerin olmadığı durumlarda iş kazası tespitinde bulunmak mümkün olmayabilmektedir. Çalışma kapsamında incelenen başvurular arasında bu deliller olmadığı için iş kazası tespiti yapılamamış vakalar yer almaktadır. İş kazası tespiti yapılamayan kişiler arasında vefat edenler, geçici yaralanma yaşayanlar, kalıcı hasar/yaralanma yaşayanlar ve uzuv kaybı yaşayanlar bulunmaktadır. Yine kayıt dışı çalıştığı için herhangi bir hak iddia edemeyeceğini düşünüp iş kazası geçirmiş olsa bile başvuruda bulunmayan işçilerin varlığı söz konusudur.

Çalışmaya başlanılmadan önce kayıt dışı istihdamın ve işveren tarafından iş kazası bildirimi yapılmamasının Türkiye’deki iş kazası verilerini gölgeleyebileceği düşünülmüş ve çalışma sonucunda da bu düşüncüyü doğrulayıcı veriler elde edilmiştir. Özellikle kadın kazazedeler arasında sigortasızlığın daha yaygın olduğuna ilişkin tespitimiz de bir diğer Türkiye geneli soruna işaret etmektedir. Türkiye’de kayıt dışı istihdam kadınlarda daha yaygın olup kayıtlı kadın istihdamının teşviki için İŞKUR’un aktif istihdam politikaları bulunmaktadır. Ancak kayıtlı kadın istihdamı henüz arzu edilen oranlara ulaşmamıştır. Bu bakımdan kadınlar

başta olmak üzere kayıt dışı istihdamın önlenmesi son derece önemlidir. Yine işverenlerin iş kazası bildiriminde bulunmamasını caydırıcı tedbirlerin alınması elzemdir. Çalışmada yasal süresinde iş kazası bildirimi yapan işveren oranının %30,2 olduğu tespit edilmiştir. Bu oran, kazazede sigortalı ya da sigortasız olsa da işverenlerin iş kazası bildiriminden kaçındığını veya yasalar hakkında yeterli bilgi sahibi olmadığını göstermektedir. Her iki gerekçe de üzerine politikalar üretilmeyi ve çözüme kavuşturulmayı gerektirmektedir. Öyle ki yapılan çalışmada işveren tarafından iş kazası bildiriminin yapılmış olması ile iş kazası soruşturmalarının kaza geçirdiği iddia edilen kişi lehine sonuçlanması arasında bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur. Bu da işveren tarafından iş kazası bildirimlerinin yasal süresinde yapılmasının işçinin ihtiyaç duyduğu hak ve yardımlara hızlı bir şekilde sahip olması üzerinde doğrudan etkisi olduğunu ortaya koymaktadır.

Yapılan incelemede kazazedelerin neredeyse yarısının SİD oranı %10 üzerinde olacak şekilde zarar gördüğü, %29,9'unun da vefat ettiği tespit edilmiştir. SİD oranı %10 üzerinde olacak şekilde yaralanmaların çoğu uzuv kaybı, görme kaybı ve felç kalma gibi işçinin yalnızca çalışma gücünün kaybı ile sınırlı değil geri kalan tüm yaşamını etkileyecek şekildedir. Türkiye genelinde de inceleme yılları içerisinde toplamda 10.624 kişi iş kazası sonucu SİD oranı %10 üzerinde olacak şekilde yaralanmış, 3.760 kişi de vefat etmiştir (SGK, İş Kazası İstatistikleri). Bu sonucun kazazede ve ailesi, işveren ve elbette ülke refahına olumsuz etkisi bulunmaktadır.

İşverenler yaşanan iş kazaları sebebiyle hukuki ve idari yaptırımlar ile karşı karşıya kalmaktadır. Çoğunlukla daha az maliyetle alınabilecek tedbirlerin alınmaması daha fazla maddi külfete katlanarak telafi edilmesine sebep olmaktadır. İş kazasının işveren açısından ekonomik maliyeti yalnızca SGK'nin *yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamını* tahsil etmesiyle sınırlı değildir. İş kazası nedeniyle yaşanan üretimin/faaliyetin durması veya yavaşlamasına bağlı maliyetler, iş kazası geçiren kişinin yerine yeni bir çalışanın işe alınması ve eğitilmesine bağlı maliyetler, iş kazası geçirilen yerin/makinanın onarımı, bakımı, yenilenmesi için yapılan maliyetler, çalışılan sektörde iş kazasının büyüklüğüne ve iş yapma hacmine bağlı olarak değişen çapta oluşan itibar kaybının sebep olduğu maliyetler söz konusu olabilmektedir.

İş kazası mağdurları açısından ise sonuçlar çok daha ağırdır. İş kazası sebebiyle kişi daha öncesinde sahip olmadığı bir engele sahip olabilir, uzuv kaybı yaşayabilir veya vefat edebilir. Çalışarak hem kendi yaşamını idame ettiren hem de aile refahını yükselten bu kişiler çalışma güçlerini kaybetmektedir. İş kazası sonucu oluşan uzuv kaybı veya hastalıklar kazazedelerin iş bulmalarını zorlaştırıp işsiz kalma sürelerini uzatırken, yaşanan kazanın sonuçlarının ağırlığı bu kişilerin tekrar çalışma şanslarının olmaması ile de sonuçlanmaktadır.

Bazı iş kazalarının sonucunda çalışanlar başkasının bakımına muhtaç duruma da gelmektedir. Bu durum mağdur ve ailesinin maddi zorluklar yaşamasına neden olurken “muhtaçlığın” yarattığı psikolojik zorluklar yaşamalarına da neden olmaktadır. Kazazedenin vefatı halinde ise aile bütünlükleri bozulmaktadır.

İş kazaları sebebiyle yetişmiş insan gücünün kaybı ve tüketici konumundaki kişi sayısının artışı söz konusudur. Dolayısı ile bu kişiler ve aileleri yalnızca iş kazalarının değil aynı zamanda ülkenin engelli bireyleri, sosyal korunma ihtiyacı duyan bireyleri haline gelerek daha büyük ve uzun vadeli koruma programlarının özneleri haline gelmektedir. O halde iş kazaları yalnızca işçi ve işvereni değil tüm toplumu ve refahını ilgilendiren bir sorun olarak görülmelidir.

Bu çalışma Antalya Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü’nde fiziken arşivlenen evrakların incelenmesi sonucu elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir. Fiziken saklanan evrakların incelenmesi araştırma yapacak kişinin bu evrakların bulunduğu yere bizzat giderek araştırmayı yapmasını zorunlu kılmaktadır. Bu durum arşiv personeli ile iyi kurulan koordinasyon ile en az zaman kaybı ile gerçekleştirilebilmektedir. Ayrıca çalışmanın gerçekleştirilmesi hangi bilginin hangi evraktan bulunacağını çok iyi bilinmesi ile mümkündür. Bu sebeple benzer çalışmalarda araştırmacının öncelikle ilgili kamu kurumunun araştırma konusu ile ilgili tüm belgelerini önceden incelemesi ve her bir evrakta yer alan bilgileri özümsemesi gerekmektedir. Bununla birlikte ilerleyen dönemlerde dijitalleşmenin yaygınlaşması, bu evrakların da fiziksel olarak saklanması yerine dijital olarak saklanılmasını beraberinde getirecektir. Dolayısıyla daha sonra yapılacak akademik çalışmalar hem kolaylaşacak hem de farklılaşacaktır. Öte yandan değişen çalışma şartlarına göre iş kazalarının yeniden ele alınması gündeme gelmektedir. Uzaktan çalışma, esnek çalışma, kısmi süreli çalışma gibi atipik çalışma şekillerinin yaygınlaşması iş kazası tanımının genişlemesini de beraberinde getirecektir. Akademik çalışmaların bu değişikliklere yön verecek modellemeleri içerecek şekilde ele alınması ilerleyen süreçte oluşturulacak hukuksal zeminin sağlam kurulmasına büyük katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- 09.04.2007 Tarih 26488 Sayılı Resmi Gazete. (Gözden Geçirilmiş) Avrupa Sosyal Şartı. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/04/20070409-1.htm> (Erişim:05.05.2004).
- 1475 Sayılı İş Kanunu. 01.09.1971 Tarih 13943 Sayılı Resmi Gazete.
- Akbıyık, T. (2023). *Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda İş Kazası Halleri Ve Kurum Tarafından Yapılan Yardımlar İle Sunulan Hizmetler*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Ana Bilim Dalı Özel Hukuk Bilim Dalı, İstanbul.
- Al, E. (2019). *Bildirilmeyen İş Kazaları Üzerine Nitel Bir Araştırma: Giresun İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Ordu.
- Alper, Y. (1992). Bazı Ülkelerde İşçi Sağlığı İşgüvenliği Uygulamaları Ve Türkiye'deki Uygulama İle Karşılaştırılması. *In Journal Of Social Policy Conferences* (No. 37-38, Pp. 83-101). Istanbul University.
- Alper, Y. (2008). “ABD Sosyal Güvenlik Sistemi Bir Model Olabilir Mi?” *Çimento İşveren*, 22, 1- 28.
- Alper, Y. (2022, December). İşçilerle İlgili Sosyal Sigorta Mevzuatının Gelişimi:“Yap-Boz-Yap” Döngüsünden Çıkılabilir Mi?. *In Journal Of Social Policy Conferences* (No. 83, Pp. 1-38). Istanbul University.
- Babbie, E. R. (2010). *The Basics Of Social Research* (5th Ed B.). California : Wadsworth Publishing.
- BBC (2024). “Çocuk işçilerin ölümüyle gündeme gelen MESEM nedir, neden eleştiriliyor?”. <https://www.bbc.com/turkce/articles/cpwwzqnqg61o#:~:text=23%20May%C4%B1s%27ta%20Manisa%27n%C4%B1n,makinas%C4%B1na%20kapt%C4%B1rd%C4%B1%20ve%20ya%C5%9Fam%C4%B1n%C4%B1%20yitirdi.> (19.02.2025).
- Baloğlu, C. (2012). *Avrupa Birliği Ve Türkiyede İş Sağlığı Ve Güvenliği* (Master's Thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Bostancı, Y., Ve Çetinel, T. (2021). “İş Kazası Ve Meslek Hastalığından Doğan Tazminat Taleplerinin Usûl Hukukunun Bazı Kurumları Bakımından Değerlendirilmesi”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(1), 331-375.
- Britannica (2024). “League Of Nations”. <https://www.britannica.com/topic/league-of-nations/third-period-1931-36> (Erişim:04.05.2024).

- Canbay, T. Ve Demir, M. (2013). “Türkiye’de Sosyal Güvenlik Açıkları Ve Sosyal Güvenlik Ahlakı”. *Yönetim Ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi*, 20(2), 303-315.
- Caniklioglu, N., Ve Bingöl, A. S. “İş Kazası Ve Meslek Hastalığından Kaynaklanan Rücu Davalarında Yargılamaya İlişkin İlkeler”. *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(1), 31-49.
- Consolidated Workers' Compensation Act (2013). <https://workplacedenmark.dk/media/9224/workers-compensations-act-eo-278-140313.pdf>. (Erişim:07.05.2024).
- Council Of Europe (1949). “Statute Of The Council Of Europe-Avrupa Konseyi Tüzüğü”. <https://rm.coe.int/1680306052> (Erişim:05.05.2024).
- Council Of Europe (1964). “European Code Of Social Security-Avrupa Sosyal Güvenlik Kodu”. <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatyenum=048> (Erişim:28.04.2024).
- Council Of Europe (1965) “Avrupa Sosyal Şartı”. <https://rm.coe.int/168006b642> (Erişim:28.04.2024).
- Council Of Europe (1972). “European Convention On Social Security-Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesi”. <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatyenum=078> (Erişim:28.04.2024).
- Council Of Europe (Ty). “European Social Charter-Avrupa Sosyal Şartı”. <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatyenum=035> (Erişim:28.04.2024).
- Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2003). 4857 Sayılı İş Kanunu. 10.06.2003 Tarih 25134 Sayılı Resmi Gazete.
- Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2012). 6331 Sayılı İş Sağlığı Ve Güvenliği Kanunu. 30.06.2012 Tarih 28339 Sayılı Resmi Gazete.
- Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Eğitim Ve Araştırma Merkezi Görev, Yetki Ve Sorumluluk Yönergesi. <https://www.casgem.gov.tr/tr/calisma-ve-sosyal-guvenlik-egitim-ve-arastirma-merkezi-gorev-yetki-ve-sorumluluk-yonergesi>. (Erişim:08.05.2024).
- Çelik, T. (2023). “Türkiye’de Kayıt Dışı İstihdam Sorunu Kalıtsal Mıdır?”. *Bandırma Onyediyünlü Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6(CEEİK 2023 Özel Sayısı), 93-110.
- Çiftçi, B. (2016). Türkiye’de Toplumsal Kültürün İş Güvenliği Kültürüne Etkisi. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 7(2), 13-40.

- Çoban, O., & Kartal, M. (2016). “İktisadi Gelişmişlik-İş Sağlığı/Güvenliği Ve Ölümlü İş Kazaları Arasındaki İlişkinin Tespit Edilmesi: Seçilmiş Ülke Örnekleri”. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 201-227.
- ÇSGB (2024). “Mevzuat Listesi”, <https://kms.kaysis.gov.tr/Home/kurum/24304011>, (28.04.2024).
- ÇSGB (2014). “Avrupa Birliği’nde İş Sağlığı Ve Güvenliği”. <https://www.csgeb.gov.tr/media/1334/avrupa-birli%20c4%9finde-i%20c5%9f-sa%20c4%9fl%20c4%b1%20c4%9f%20c4%b1-ve-guevenli%20c4%9fi.pdf> (Erişim:28.04.2024).
- ÇSGB (2015). İşyerlerinde İşveren Veya İşveren Vekili Tarafından Yürütülecek İş Sağlığı Ve Güvenliği Hizmetlerine İlişkin Yönetmelik. 29.06.2015 tarih 29401 sayılı Resmî Gazete.
- ÇSGB. “İngiltere”. <https://www.csgeb.gov.tr/digm/contents/sosyalguvenlikulkekunyeleri/ingiltere/> (Erişim:05.05.2024).
- Demir, S.B. (2017). *Araştırma Deseni Nitel, Nicel Ve Karma Yöntem Yaklaşımları*. (Creswell’den Çev: Selçuk Beşir Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Deniz, Ö. (2018). “Türkiye’de İş Kazaları Ve Meslek Hastalıklarına Yönelik Hukuksal Düzenlemelerin Başlangıç Dönemi”. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 258-269.
- Dış İlişkiler Ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü (Ty). “Avrupa Konyesi Sözleşmeleri”. <https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/sozlesmeler/coktarafilsoz/ak.html> (Erişim: 05.05.2024).
- Dilik, S. (1985). “Atatürk Döneminde Sosyal Politika”. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 40(01).
- Durmuş, B., Yurtkoru, E.S. Ve Çinko, M. (2013). *Sosyal Bilimlerde SPSS’le Veri Analizi*. Beta Basım Yayım. 5. Baskı, İstanbul.
- Eral, G., ve Vehid, H. E. (2013). “Nicel verilerin yer aldığı bağımsız ve bağımlı gruplarda uygulanan istatistiksel yöntemler”. *Journal of Child*, 13(4), 138-140.
- Erdoğan, E. S. (2018). “Avrupa Birliği Ülkeleri Ve Türkiye’de Sosyal Güvenlik Harcamalarının Değerlendirilmesi”. *Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma Ve Uygulama Merkezi (Ataum) Araştırma Dizisi*, (41).
- Erdoğan, M.Ş.(2013). “İş Kazasından Zarar Görenlerin Ve Yakınlarının Maddi Ve Manevi Zararlarının Tazmini. Compensation Of Tengible Damages And Emotional Distress Of

- Injured People And Relatives Due To Labour Accident”. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 8(Özel).
- Erginbaş, E. (2010). *Avrupa Birliğinin Türkiyede İş Sağlığı Ve Güvenliğine Etkisi* (Master's Thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- EU-OSHA. “25 Years Of Working Together For A Safe And Healthy Europe-Güvenli Ve Sağlıklı Bir Avrupa İçin 25 Yıldır Birlikte Çalışıyoruz”. <https://osha.europa.eu/tr/about-eu-osha/eu-osha-1994-2019> (Erişim:27.04.2024).
- Eurogip (2013). “Occupational Risks Insurance In Spain”. https://www.eurogip.fr/images/documents/3496/eurogip_atmp_spain_82en.pdf (13.05.2024).
- Europa. “Spain - Accidents At Work And Occupational Diseases- İspanya- İş Kazaları Ve Meslek Hastalıkları”. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1129&intPageId=4794&langId=en> (13.05.2024).
- European Commission (2011). “Your Social Security Rights In The United Kingdom”. https://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/ssrineu/your%20social%20security%20rights%20in%20united%20kingdom_en.pdf (05.06.2024).
- European Commission (2023). “Your Social Security Rights In Denmark”. File:///C:/Users/HP/Downloads/Missoc-Ssg-DK-2023-En.Pdf (06.05.2024).
- Eurostat (2012). “European Statistics On Accidents At Work (ESAW)”. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3888793/5850901/ks-ra-12-002-en.pdf.pdf/96c2040e-6dc6-4cfc-9991-7465d160ff97?t=1414780238000> (Erişim: 01.05.2024).
- Eurostat (2024a). “Accidents At Work By Sex, Age And Severity (NACE Rev. 2 Activity A, C-N)- Cinsiyete, Yaşa Ve Ciddiyetine Göre İş Kazaları (Ölümcül Olmayan)” https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hsw_mi01/default/table?lang=en&category=hlth.hsw.hsw_acc_work.hsw_mi (18.07.2024, 09.02.2025).
- Eurostat (2024b). “Accidents At Work By Sex, Age And Severity (NACE Rev. 2 Activity A, C-N)- Cinsiyete, Yaşa Ve Ciddiyetine Göre İş Kazaları (Ölümcül)” https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hsw_mi01/default/table?lang=en&category=hlth.hsw.hsw_acc_work.hsw_mi (18.07.2024, 09.02.2025).
- Eurostat (2024c). “Accidents At Work By Sex, Age And Severity (NACE Rev. 2 Activity A, C-N) – Cinsiyete, Yaşa Ve Ciddiyetine Göre İş Kazaları (Yaşa Göre)”.

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hsw_mi01_custom_12599326/default/table?lang=en (18.07.2024, 09.02.2025).

Eurostat (2024d). “Accidents At Work By Sex, Age And Severity (NACE Rev. 2 Activity A, C-N) – Cinsiyete, Yaşa Ve Ciddiyetine Göre İş Kazaları (Cinsiyete Göre)”.
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hsw_mi01_custom_12599326/default/table?lang=en (18.07.2024, 09.02.2025).

Eurostat (2024e). “Accidents At Work By Sex, Age, Severity, NACE Rev. 2 Activity And Workstation- Cinsiyete, Yaşa Ve Ciddiyetine Göre İş Kazaları, Aktivite Ve Çalışma Yeri”.
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hsw_ph3_01_custom_12798736/default/table?lang=en (18.07.2024, 10.02.2025).

Eurostat (2024f). “Non-Fatal Accidents At Work By NACE Rev. 2 Activity And Sex-İşyerinde Ölümcül Olmayan İş Kazaları”.
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hsw_n2_01/default/table?lang=en. (18.07.2024, 10.02.2025).

Eurostat (2024g). “Fatal Accidents At Work By NACE Rev. 2 Activity-Yürütülen Aktiviteye Göre Ölümcül İş Kazaları”.
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hsw_n2_02/default/table?lang=en (18.07.2024, 10.02.2025).

Eurostat (2024h). “Accidents At Work By NACE Rev. 2 Activity And Type Of Injury-Yürütülen Aktivite Ve Yaralanma Türüne Göre İş Kazaları”.
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hsw_n2_07/default/table?lang=en&category=hlth.hsw_acc_work.hsw_n2. (18.07.2024, 10.02.2025).

Eurostat (2024ı). “Accidents At Work By NACE Rev. 2 Activity And Part Of Body Injured-Yürütülen Aktivite Ve Vücudun Yaralanan Yerine Göre İş Kazaları”.
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hsw_n2_06/default/table?lang=en&category=hlth.hsw_acc_work.hsw_n2. (18.07.2024, 10.02.2025).

Eurostat (2024i). “Accidents At Work By Sex, Age, Severity, NACE REv. 2 Activity And Contact Mode Of Injury- Yaralanmaya Sebep Olan Olaya Göre İş Kazaları”.
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hsw_ph3_08_custom_15324813/default/table?lang=en (18.07.2024, 10.02.2025).

Ezer, B. (2016). “Tarihçesi Ve Bugünü İle Birleşik Krallık Sosyal Güvenlik Sisteminin Esasları”. *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(3), 87-122.

- Franke, T. M., Ho, T., Ve Christie, C. A. (2012). "The Chi-Square Test: Often Used And More Often Misinterpreted". *American Journal Of Evaluation*, 33(3), 448-458.
- Froneberg, B. (2010). "Almanya'da Sosyal Güvenlik Ve Sağlık Hizmetleri İle İş Sağlığı Ve Güvenliği". *Sicil Dergisi*, (17).
- Gökkılınç, A.G (2013). *İş Hukukunun Uluslararası Kaynakları Işığında Kadın İşçilerin Korunması*, Legal Yay. İstanbul.
- Göktürk, Ö. (2018). *Asgari Gelir Desteği Ve Türkiye'de Uygulanabilirliği Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*. Uzmanlık Tezi. Aile, Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ankara.
- Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı (1996).
<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/07/29/gozdengecirilmisayrupasosyalsarti.pdf> (28.04.2024).
- Gülçubuk, B. (2012). "Tarımda çocuk emeği sömürüsü ve toplumsal duyarlılık". *Çalışma ve Toplum*, 2(33), 75-94.
- Güzel, A., ve Okur, A.R. (2004). *Social Security Law*. Beta Yayıncılık. İstanbul.
- Greve, B. (2014). *Historical Dictionary Of The Welfare State*. Rowman & Littlefield.
- Grossman, J. (1978). "Fair Labor Standards Act Of 1938: Maximum Struggle For A Minimum Wage". *Monthly Labor Review*, 101(6), 22-30.
- Guyton, G. P. (1999). "A Brief History Of Workers' Compensation". *The Iowa Orthopaedic Journal*, 19, 106-110.
- Gülhan, B. (2008). *Bir Ağır Metal Üretim Fabrikasında Çalışanların İş Kazası Geçirme Sıklığı Ve İlişkili Etmenler* (Master's Thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Henry, S. (2012). "The Relation Of Control Charts To Analysis Of Variance And Chi-Square Tests". *Journal Of The American Statistical Association*, 425-431.
- ILO (1925a). "Conventions. C017, Workmen's Compensation (Accidents) Convention, 1925 (No. 17)".
https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=normlexpub:12100:0::no:12100:p12100_instrument_id:312162:no. (20.02.2024).
- ILO (1925b). "Conventions. C019, Equality Of Treatment (Accident Compensation) Convention, 1925 (No. 19)".
https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=normlexpub:12100:0::no:12100:p12100_instrument_id:312164:no. (20.02.2024).

- ILO (1947). “Conventions, C081, Labour Inspection Convention, 1947 (No. 81)”,
https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=normlexpub:12100:0::no:12100:p12100_instrument_id:312226:no (20.02.2024).
- ILO (1952). “Conventions, Social Security (Minimum Standards) Convention, 1952 (No. 102)”
https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=normlexpub:12100:0::no::p12100_instrument_id:312247.
- ILO (1962). “Conventions, Equality Of Treatment (Social Security) Convention, 1962 (No. 118)”.
https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=normlexpub:12100:0::no:12100:p12100_instrument_id:312263:no. (20.02.2024).
- ILO (1970). “Conventions, Prevention Of Accidents (Seafarers) Convention, 1970 (No. 134)”.
https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=normlexpub:12100:0::no:12100:p12100_instrument_id:312279:no. (20.04.2024).
- ILO (1979). “Conventions, C152 - Occupational Safety And Health (Dock Work) Convention, 1979 (No. 152)”.
https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=normlexpub:12100:0::no:12100:p12100_instrument_id:312297:no. (24.02.2024).
- ILO (1981). “Conventions, C155 - Occupational Safety And Health Convention, 1981 (No. 155)”,
https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=normlexpub:12100:0::no:12100:p12100_instrument_id:312300:no (19.02.2024).
- ILO (1985). “Conventions, Occupational Health Services Conventions, 1985 (No.161)”.
https://normlex.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=normlexpub:12100:0::no::p12100_instrument_id:312306. (20.05.2024).
- ILO (1988). “Conventions. Safety And Health İn Construction Convention, 1988 (No. 167)”,
https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=normlexpub:12100:0::no:12100:p12100_instrument_id:312312:no. (26.02.2024).
- ILO (2006). “Conventions, C187 - Promotional Framework For Occupational Safety And Health Convention, 2006 (No. 187)”,
https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=normlexpub:12100:0::no::p12100_instrument_id:312332 (20.02.2024).
- ILO (2017). “Handbook On Assessment Of Labour Provisions In Trade And Investment Arrangements”.
https://webapps.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---inst/documents/publication/wcms_564702.pdf (Erişim:28.04.2024).

- ILO (2023). “A Call For Safer And Healthier Working Environments (Daha Güvenli Ve Sağlıklı Çalışma Ortamı İçin Bir Çağrı)”
https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_protect/@protrav/@safework/documents/publication/wcms_903140.pdf. (08.07.2024).
- ILO Türkiye Ofisi. “Türkiye'nin Onayladığı Ilo Sözleşmeleri”.
https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@europe/@ro-geneva/@ilo-ankara/documents/genericdocument/wcms_645630.pdf (04.05.2024).
- ILO, (1995). “Conventions. Safety And Health İn Mines Convention, 1995 (No. 176)”,
https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=normlexpub:12100:0::no:12100:p12100_instrument_id:312321:no. (24.02.2024).
- ILO, “Conventions”,
https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:12000:::p12000_instrument_sort:1
 (20.02.2024).
- ILO. “World Statistic”. https://www.ilo.org/moscow/areas-of-work/occupational-safety-and-health/wcms_249278/lang--en/index.htm. (26.02.2024).
- ISSA (ty). <https://www.issa.int/about/the-issa> (Erişim:05.05.2024).
- ISSA (ty). “Technical Commission On Insurance Against Employment Accidents And Occupational Diseases”. <https://www.issa.int/tc-inj> (Erişim:05.05.2024).
- İspanya Hükümeti. “Authorities And Notification Of Accidents- Yetkililer Ve Kazaların Bildirimi”. https://administracion.gob.es/pag_home/en/tu-espacio-europeo/derechos-obligaciones/ciudadanos/trabajo-jubilacion/seguridad-salud/autoridades-accidentes.html#-96a6c35b53ae (13.05.2024).
- İspanya Katılım, Sosyal Güvenlik Ve Göç Bakanlığı. “Permanent Disability Pension-Kalıcı Engelli Aylığı”. <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/informacionutil/44539/45982> (Erişim:13.05.2024).
- İş Sağlığı Ve Güvenliği Genel Müdürlüğü. Kuruluş Ve Görevlerimiz. <https://www.csgeb.gov.tr/isggm/genel-mudurluk/kurulus-ve-gorevlerimiz/> (Erişim. 07.05.2024).
- Kabataş, Z. B. (2023). “Türkiye’de İş Sağlığı Ve Güvenliği Uygulamalarının Denetimi”. *Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), 12-22.
- Kalkınma Atölyesi (2018). “Tarımsal Üretimde Çalışan Çocukların Karşılaştıkları Sağlık Riskleri”. <https://www.ka.org.tr/dosyalar/file/Yayinlar/Cocuk-haklari/raporlar/tarimsal-uretimde-calisan-cocuklari-karsilastiklari-saglik-riskleri.pdf> (01.01.2025).

- Kalyoncu, G. (2007). *Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de İşçi Sağlığı Ve İş Güvenliği*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Ankara.
- Karadağ, T., & Kepekli, T. A. (2018). “İnşaat Sektöründe Yaşanan İş Kazaları Ve Kaza Nedenleri”. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 314-322.
- Karadeniz, O. (2012). “Dünya’da Ve Türkiye’de İş Kazaları Ve Meslek Hastalıkları Ve Sosyal Koruma Yetersizliği”. *Çalışma Ve Toplum*, 34(3).
- Kılıç, S. (2016). “Chi-Square Test”. *Psychiatry And Behavioral Sciences*, 6(3), 180.
- Kılıç, S., Adıyaman, S., Sezer, F., Ve Cantürk, G. (2017). “İş Kazası Sonucu Maluliyet Tayinine Konu Olan Üst Ekstremitte Yaralanmaları: Üç Olgu Sunumu”. *Adli Tıp Bülteni*, 22(1), 72-75.
- Kırdar, E. (2020). *Sosyal Güvenlik Uzmanları Ve Akademisyenlerin Bakış Açıları İle Türkiye’deki Sosyal Güvenlik Sistemi Üzerine Nitel Bir Araştırma* (Doctoral Dissertation, Sakarya Üniversitesi (Turkey)).
- Kim, I., Rhie, J., Yoon, J. D., Kim, J., & Won, J. (2012). “Current Situation And Issue Of Industrial Accident Compensation Insurance”. *Journal Of Korean Medical Science*, 27(Suppl), S47-54.
- Koçak, O., & Koray, N. (2018). “İş Sağlığı Ve Güvenliği Konusunda Avrupa Birliği Uygulamaları Ve Türkiye’ye Yansımaları”. *OPUS International Journal Of Society Researches*, 8(15), 1779-1811.
- Koçyiğit Çakır, Z. (2016). *Bir Elektrik Dağıtım Şirketinde Çalışan İşçilerde İş Kazası İnsidansı, Nedenleri Ve Yaşadıkları Güçlükler* (Master's Thesis, Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Martin-Prieto, S., Álvarez-Peregrina, C., Thuissard-Vasallo, I., Catalina-Romero, C., Calvo-Bonacho, E., Villa-Collar, C., & Sánchez-Tena, M. Á. (2020). “Description Of The Epidemiological Characteristics Of Work-Related Eye Injuries In Spain: A Retrospective Study”. *BMJ Open*, 10(10), E035696.
- Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, “Mesleki Eğitim Merkezleri”, <https://meslegimhayatim.meb.gov.tr/egitim/mesleki-egitim> (19.02.2025).
- Mutlay, F., & Işık, M. (2019). “7036 Sayılı İş Mahkemeleri Kanunu Uyarınca Görev”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 68(3), 565-634.
- NTV (2024). “16 yaşındaki Erol Can staj gördüğü atölyede öldü”. https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/16-yasindaki-erol-can-staj-gorduguatolyede-oldu,jz1g_jochuq39flzj33efg/hko7xepveky81jsjdasz_a (19.02.2025).

- Önder Yaşar, N. (2019). *Türkiye’de Kadın İşgücünün Tarihsel Gelişimi Ve ILO Standartları İle Avrupa Sosyal Şartı Çerçevesinde Entegrasyon Politikalarının Analitik Değerlendirilmesi* (Master's Thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Özdemir, F., & Serin, H. (2022). “Çalışan Ve Sektörlere Göre İş Kazası Ve Meslek Hastalığı İstatistiği Üzerine Bir Araştırma”. *Turkish Journal Of Forest Science*, 6(1), 275-285.
- Özmert Koçer, Ş. (2014). *Almanya Federal Cumhuriyeti Sosyal Güvenlik Sistemi Ve Sistem İçerisinde Sosyal Sigorta Uygulamaları*. Uzmanlık Tezi. Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler Ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Saraç, C. (1999). “Modern Sosyal Devlet Yolunda İspanya’da Sosyal Güvenlik”. <https://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12397/5368/sara%25c3%25a7%25201.1.pdf?sequence=1&isallowed=y> (Erişim:13.05.2024).
- Selvi, M. (2014). *Uluslararası Kuruluşların Türkiye’deki Sosyal Güvenlik Mevzuatının Oluşmasındaki Etkileri*. Yurtdışı İşçi Hizmetleri Uzmanlık Tezi. Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler Ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Sevgi, H. (2014). *Uluslararası Çalışma Örgütü’nün Felsefi Zemini Ve Yapısı, Örgütün Küresel Kapitalist Sistemdeki Pozisyonu Ve Politikaları*, Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- SGK (2013). On Ülke On Sosyal Güvenlik Sistemi. <file://si007001net01/users/nonder3/%c4%b0ndirilenler/d740ef55-1461-4062-8356-26789c1d8d85.pdf> (Erişim:06.05.2024).
- SGK (2019). Avrupa Birliği'nde Sosyal Güvenlik. <File:///E:/T%C3%Bcm%20%C3%Bclgeler.Pdf> (Erişim:06.05.2024).
- SGK (2024). “Faaliyet Raporları”. <https://www.sgk.gov.tr/politikalar/kurumsal/b55336ad-0af5-4e78-a7c5-79734c4c476f/>. (05.03.2024).
- SGK (2024a). “Kayıtdışı İstihdam”. <https://www.sgk.gov.tr/content/post/e3f8021f-6c7e-49a7-a51a-51d79a187ada/genel-bilgi-2024-01-15-11-17-08>. (04.03.2024).
- SGK (2024b). “Faaliyet Raporları”. <https://www.sgk.gov.tr/politikalar/kurumsal/b55336ad-0af5-4e78-a7c5-79734c4c476f/>. (04.03.2024).
- SGK (Ty). “Tarihçe”. <http://eski.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/kurumumuz/tarihce/tarihce> (Erişim: 09.05.2024).
- SGK, “2016/21 Sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları İşlemleri Genelgesi”. <https://www.alomaliye.com/2016/10/19/sgk-genelgesi-201621-kisa-vadeli-sigorta-kollari-islemleri/>. (05.03.2024).

- SGK, “İstatistik Yıllıkları”, <https://www.sgk.gov.tr/istatistik/yillik/fcd5e59b-6af9-4d90-a451-ee7500eb1cb4/> (Erişim: 05.07.2024; 07.12.2024).
- SGK, “Kayıtdışı İstihdam Oranları”, www.dgk.gov.tr (22.04.2024).
- SGK, “İş Kazaları İstatistikleri”. <https://sgk.gov.tr/istatistik/yillik/fcd5e59b-6af9-4d90-a451-ee7500eb1cb4/> (Erişim:09.05.2024).
- Sigerist, H. E. (1943). “From Bismarck To Beveridge: Developments And Trends İn Social Security Legislation”. *Bulletin Of The History Of Medicine*, 13(4), 365-388.
- Social Security Act (1935). <https://www.ssa.gov/history/35actinx.html> (Erişim:27.05.2024).
- Soy, M. (2020). *Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Kısa Vadeli Sigorta Kolları Ve AB Ülkeleri İle Karşılaştırma: Almanya, Birleşik Krallık Ve İsveç Örnekleri* (Master's Thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Şen, M., Dursun, S., & Murat, G. (2018). “Türkiye’de İş Kazaları: Avrupa Birliği Ülkeleri Bağlamında Bir Değerlendirme”. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 1167-1190.
- TC Dış İşleri Bakanlığı. “Birleşmiş Milletler Teşkilatı Ve Türkiye”. <https://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-teskilati-ve-turkiye.tr.mfa> (Erişim:04.05.2024).
- TMMOB (2017). “İşçi Sağlığı Ve İş Güvenliği”. Ankara: Makina Mühendisleri Odası.
- Tunç, İ. (2023). *İnşaat Sektöründe İş Kazalarının Genel Sebepleri Ve Önlenmesine Yönelik Bir Çalışma: Çanakkale İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İş Sağlığı Ve Güvenliği Anabilim Dalı, Çanakkale.
- TÜİK (2023a). <https://data.tuik.gov.tr/bulten/index?p=%c4%b0%c5%9fg%c3%bcc%c3%bc-%c4%b0statistikleri-2023-53521&dil=1> (08.09.2024).
- TÜİK (2023b). <https://www.tuik.gov.tr/>, (04.03.2024).
- TÜİK, “İş Gücü İstatistikleri”, www.tuik.gov.tr (22.04.2024).
- TÜİK, “Yaş Gruplarına Göre İstihdam Oranları”, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr> (22.04.2024).
- Uçak, İ. (2002). *Türkiye’de, Dünya’da Ve Avrupa Birliği’ne Üye Ülkelerde İş Sağlığı Ve İş Güvenliği İle İlgili Organizasyonların, Düzenlemelerin Ve Uyum Çalışmalarının Karşılaştırmalı Bir İncelemesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara, G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- UN (1948). “Universal Declaration Of Human Rights [İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi]” <https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/2021/03/udhr.pdf> (25.04.2024).

- UN (1966). “International Covenant On Economic, Social And Cultural Rights”.
<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-economic-social-and-cultural-rights#:~:text=all%20peoples%20have%20the%20right,economic%2c%20social%20and%20cultural%20development>. (04.05.2024).
- Ünal, H.(2006). *Sosyal Güvenlik Sistemi İçerisinde İş Kazası Ve Meslek Hastalığı Sigortası Uygulaması*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü Sosyal Sigorta Anabilim Dalı. İstanbul.
- Ünal, İ. S. (2019). *Türkiye'deki İş Kazalarının Analizi Ve Avrupa'daki Durum İle Karşılaştırılması* (Master's Thesis).
- WHO (2010). <https://www.who.int/publications/i/item/who-healthy-workplace-framework-and-model> (Erişim:03.05.2024).
- WHO (2021). <https://www.who.int/news/item/17-09-2021-who-ilo-almost-2-million-people-die-from-work-related-causes-each-year> (Erişim:03.05.2024).
- Yargıtay Kararı - 21. HD., E. 2018/5018 K. 2019/2931 T. 15.4.2019, <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/21-hukuk-dairesi-e-2018-5018-k-2019-2931-t-15-4-2019>. (01.03.2024).
- Yaşar, N. Ö., ve Karataş, M. (2022). “Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Finansal Sorunları Ve Çözüm Önerileri”. *Hak İş Uluslararası Emek Ve Toplum Dergisi*, 11(30), 128-152.
- Yazıcıoğlu, Y., Ve Erdoğan, S. (2014). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Detay Yayıncılık.
- Yenihan, B. (2017). “Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Sosyal Güvenlik: Dünya’da Ve Türkiye’de Gelişimi Üzerine Bir İnceleme”. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 15(30), 177-196.
- Yıldırım, B., Ve Şahin, F. (2019). “Esping-Andersen’in Refah Devleti Sınıflandırması Ve Makro Sosyal Hizmet Uygulamaları Temelinde Türkiye’nin Konumu”. *OPUS International Journal Of Society Researches*, 11(18), 2525-2554.
- Yıldırım, O. (2022). *Farklı Liderlik Tarzları Ve Lidere Duyulan Güvenin Örgütlerde Meydana Gelen İş Kazaları Üzerindeki Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, A. (2017). “Sosyal Güvenlik Hukukunda İş Kazası Kavramı: Kıta Avrupası Ve Anglosakson Hukuk İstemlerinden Birer Örnek İle Türk Hukuku Karşılaştırması”. *Sosyal Güvençe*, (11), 107-127.

- Yılmaz, F. (2009). *Avrupa Birliği Ve Türkiye 'de İş Sağlığı Ve Güvenliği: Türkiye 'de İş Sağlığı Ve Güvenliği Kurullarının Etkinlik Düzeyinin Ölçülmesi*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Zehiroğlu, Ş. (2023). *Türk Ve Alman Sosyal Güvenlik Hukukunda İş Kazası Kavramı*. Yüksek Lisans Tezi. Türk-Alman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul.
- Yenilmez, D. T. (2023). “Türkiye’de Kadınların Kayıt dışı İstihdamı Üzerine Kısa Bir Değerlendirme”. *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 137-147.
- Çelik, T. (2023). “Türkiye’de Kayıt Dışı İstihdam Sorunu Kalıtsal Mıdır?”. *Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6(Ceeik 2023 Özel Sayısı), 93-110.
- Yurt, Ş., & Şişman, Y. (2024). “Kayıt Dışı istihdam: Sosyal Adaletsizlikler”. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 15(1), 63-84.

EK-1: Yaralanmaya Sebep Olan Olay -İşkolu Kodu Arasındaki Farkın Kaynağı.

Multiple Comparisons						
Bağımlı Değişken: yaralanmaya sebep olan olay birleştirilmiş						
Games-Howell						
(I) İşkolu Kodları	(J) İşkolu Kodları	95% Güven Aralığı				
Birleştirilmiş	Birleştirilmiş	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	Anlamlılık	Alt Sınır	Üst Sınır
Avcılık, balıkçılık, tarım ve ormancılık	Gıda sanayi	-,15789	1,16293	1,000	-4,7509	4,4351
	Madencilik ve taş ocakları	-1,62456	2,02101	1,000	-9,2627	6,0136
	Dokuma, hazır giyim ve deri	-6,65789*	1,33007	,012	-12,1211	-1,1947
	Ağaç ve kâğıt	-1,34539	1,53977	1,000	-7,0001	4,3093
	Ticaret, büro, eğitim ve güzel sanatlar	-,73929	1,23374	1,000	-5,2209	3,7423
	Çimento, toprak ve cam	-,15789	2,68684	1,000	-14,3340	14,0182
	Metal	,94211	1,35049	1,000	-3,9647	5,8489
	İnşaat	3,73319	1,08292	,097	-,3440	7,8104
	Enerji	5,75877	1,79949	,164	-1,1169	12,6345
	Taşımacılık	-2,15789	1,32598	,941	-6,9650	2,6492
	Gemi yapımı ve deniz taşımacılığı, ardiye ve antrepoculuk	-,35789	2,89121	1,000	-15,9004	15,1846
	Sağlık ve sosyal hizmetler	,84211	5,10089	1,000	-162,6794	164,3636
	Konaklama ve eğlence işleri	-,65789	1,27702	1,000	-5,2646	3,9488
	Genel işler	-1,84211	1,66195	,998	-7,9118	4,2276
Gıda sanayi	Avcılık, balıkçılık, tarım ve ormancılık	,15789	1,16293	1,000	-4,4351	4,7509
	Madencilik ve taş ocakları	-1,46667	1,84356	1,000	-8,7652	5,8318
	Dokuma, hazır giyim ve deri	-6,50000*	1,04083	,031	-12,2732	-,7268
	Ağaç ve kâğıt	-1,18750	1,29814	1,000	-6,3212	3,9462
	Ticaret, büro, eğitim ve güzel sanatlar	-,58140	,91453	1,000	-4,4251	3,2623
	Çimento, toprak ve cam	,00000	2,55604	1,000	-14,8270	14,8270
	Metal	1,10000	1,06680	,998	-3,1875	5,3875
	İnşaat	3,89109	,69784	,062	-,2405	8,0227
	Enerji	5,91667	1,59762	,094	-,6283	12,4617
	Taşımacılık	-2,00000	1,03560	,806	-6,1689	2,1689
	Gemi yapımı ve deniz taşımacılığı, ardiye ve antrepoculuk	-,20000	2,77008	1,000	-16,3901	15,9901

	Sağlık ve sosyal hizmetler	1,00000	5,03322	1,000	-183,0713	185,0713
	Konaklama ve eğlence işleri	-,50000	,97213	1,000	-4,4249	3,4249
	Genel işler	-1,68421	1,44095	,995	-7,2414	3,8730
Madencilik ve taş ocakları	Avcılık, balıkçılık, tarım ve ormancılık	1,62456	2,02101	1,000	-6,0136	9,2627
	Gıda sanayi	1,46667	1,84356	1,000	-5,8318	8,7652
	Dokuma, hazır giyim ve deri	-5,03333	1,95330	,442	-12,6937	2,6270
	Ağaç ve kâğıt	,27917	2,10172	1,000	-7,6053	8,1637
	Ticaret, büro, eğitim ve güzel sanatlar	,88527	1,88903	1,000	-6,4202	8,1907
	Çimento, toprak ve cam	1,46667	3,04391	1,000	-12,3175	15,2508
	Metal	2,56667	1,96727	,988	-4,9300	10,0633
	İnşaat	5,35776	1,79417	,258	-1,7773	12,4928
	Enerji	7,38333	2,29880	,150	-1,2284	15,9950
	Taşımacılık	-,53333	1,95052	1,000	-7,9842	6,9175
	Gemi yapımı ve deniz taşımacılığı, ardiye ve antrepoculuk	1,26667	3,22574	1,000	-13,7153	16,2486
	Sağlık ve sosyal hizmetler	2,46667	5,29768	1,000	-119,4405	124,3739
	Konaklama ve eğlence işleri	,96667	1,91758	1,000	-6,3964	8,3298
	Genel işler	-,21754	2,19281	1,000	-8,3576	7,9225
Dokuma, hazır giyim ve deri	Avcılık, balıkçılık, tarım ve ormancılık	6,65789*	1,33007	,012	1,1947	12,1211
	Gıda sanayi	6,50000*	1,04083	,031	,7268	12,2732
	Madencilik ve taş ocakları	5,03333	1,95330	,442	-2,6270	12,6937
	Ağaç ve kâğıt	5,31250	1,44977	,092	-,5254	11,1504
	Ticaret, büro, eğitim ve güzel sanatlar	5,91860*	1,11939	,022	,8079	11,0293
	Çimento, toprak ve cam	6,50000	2,63629	,556	-7,9789	20,9789
	Metal	7,60000*	1,24689	,004	2,3142	12,8858
	İnşaat	10,39109*	,95060	,004	4,8324	15,9498
	Enerji	12,41667*	1,72310	,000	5,4444	19,3890
	Taşımacılık	4,50000	1,22030	,115	-,7232	9,7232
	Gemi yapımı ve deniz taşımacılığı, ardiye ve antrepoculuk	6,30000	2,84429	,662	-9,5334	22,1334
	Sağlık ve sosyal hizmetler	7,50000	5,07445	,884	-163,6608	178,6608
	Konaklama ve eğlence işleri	6,00000*	1,16692	,019	,8904	11,1096
	Genel işler	4,81579	1,57892	,225	-1,3517	10,9832

Ağaç ve kâğıt	Avcılık, balıkçılık, tarım ve ormancılık	1,34539	1,53977	1,000	-4,3093	7,0001
	Gıda sanayi	1,18750	1,29814	1,000	-3,9462	6,3212
	Madencilik ve taş ocakları	-,27917	2,10172	1,000	-8,1637	7,6053
	Dokuma, hazır giyim ve deri	-5,31250	1,44977	,092	-11,1504	,5254
	Ticaret, büro, eğitim ve güzel sanatlar	,60610	1,36193	1,000	-4,4599	5,6721
	Çimento, toprak ve cam	1,18750	2,74806	1,000	-12,8208	15,1958
	Metal	2,28750	1,46852	,955	-3,1266	7,7016
	İnşaat	5,07859*	1,22697	,030	,3258	9,8314
	Enerji	7,10417	1,88968	,053	-,0545	14,2629
	Taşımacılık	-,81250	1,44601	1,000	-6,1438	4,5188
	Gemi yapımı ve deniz taşımacılığı, ardiye ve antrepoculuk	,98750	2,94819	1,000	-14,3667	16,3417
	Sağlık ve sosyal hizmetler	2,18750	5,13340	1,000	-152,8325	157,2075
	Konaklama ve eğlence işleri	,68750	1,40126	1,000	-4,4803	5,8553
	Genel işler	-,49671	1,75921	1,000	-6,9320	5,9385
Ticaret, büro, eğitim ve güzel sanatlar	Avcılık, balıkçılık, tarım ve ormancılık	,73929	1,23374	1,000	-3,7423	5,2209
	Gıda sanayi	,58140	,91453	1,000	-3,2623	4,4251
	Madencilik ve taş ocakları	-,88527	1,88903	1,000	-8,1907	6,4202
	Dokuma, hazır giyim ve deri	-5,91860*	1,11939	,022	-11,0293	-,8079
	Ağaç ve kâğıt	-,60610	1,36193	1,000	-5,6721	4,4599
	Çimento, toprak ve cam	,58140	2,58902	1,000	-14,0110	15,1738
	Metal	1,68140	1,14357	,974	-2,4313	5,7941
	İnşaat	4,47248*	,81035	,000	1,6221	7,3228
	Enerji	6,49806	1,64988	,050	-,0073	13,0034
	Taşımacılık	-1,41860	1,11452	,993	-5,3927	2,5555
	Gemi yapımı ve deniz taşımacılığı, ardiye ve antrepoculuk	,38140	2,80054	1,000	-15,5884	16,3512
	Sağlık ve sosyal hizmetler	1,58140	5,05005	1,000	-176,9558	180,1186
	Konaklama ve eğlence işleri	,08140	1,05581	1,000	-3,6021	3,7649
	Genel işler	-1,10282	1,49867	1,000	-6,6433	4,4377
Çimento, toprak ve cam	Avcılık, balıkçılık, tarım ve ormancılık	,15789	2,68684	1,000	-14,0182	14,3340
	Gıda sanayi	,00000	2,55604	1,000	-14,8270	14,8270
	Madencilik ve taş ocakları	-1,46667	3,04391	1,000	-15,2508	12,3175

	Dokuma, hazır giyim ve deri	-6,50000	2,63629	,556	-20,9789	7,9789
	Ağaç ve kâğıt	-1,18750	2,74806	1,000	-15,1958	12,8208
	Ticaret, büro, eğitim ve güzel sanatlar	-,58140	2,58902	1,000	-15,1738	14,0110
	Metal	1,10000	2,64665	1,000	-13,2259	15,4259
	İnşaat	3,89109	2,52064	,912	-11,1296	18,9118
	Enerji	5,91667	2,90156	,741	-7,9191	19,7524
	Taşımacılık	-2,00000	2,63422	1,000	-16,3760	12,3760
	Gemi yapımı ve deniz taşımacılığı, ardiye ve antrepoculuk	-,20000	3,67967	1,000	-17,1034	16,7034
	Sağlık ve sosyal hizmetler	1,00000	5,58570	1,000	-88,7741	90,7741
	Konaklama ve eğlence işleri	-,50000	2,60992	1,000	-14,9826	13,9826
	Genel işler	-1,68421	2,81833	1,000	-15,5385	12,1701
Metal	Avcılık, balıkçılık, tarım ve ormancılık	-,94211	1,35049	1,000	-5,8489	3,9647
	Gıda sanayi	-1,10000	1,06680	,998	-5,3875	3,1875
	Madencilik ve taş ocakları	-2,56667	1,96727	,988	-10,0633	4,9300
	Dokuma, hazır giyim ve deri	-7,60000*	1,24689	,004	-12,8858	-2,3142
	Ağaç ve kâğıt	-2,28750	1,46852	,955	-7,7016	3,1266
	Ticaret, büro, eğitim ve güzel sanatlar	-1,68140	1,14357	,974	-5,7941	2,4313
	Çimento, toprak ve cam	-1,10000	2,64665	1,000	-15,4259	13,2259
	İnşaat	2,79109	,97897	,280	-,8522	6,4344
	Enerji	4,81667	1,73891	,337	-1,9002	11,5335
	Taşımacılık	-3,10000	1,24252	,466	-7,5826	1,3826
	Gemi yapımı ve deniz taşımacılığı, ardiye ve antrepoculuk	-1,30000	2,85390	1,000	-17,0001	14,4001
	Sağlık ve sosyal hizmetler	-,10000	5,07984	1,000	-169,5716	169,3716
	Konaklama ve eğlence işleri	-1,60000	1,19014	,988	-5,8538	2,6538
	Genel işler	-2,78421	1,59616	,903	-8,6361	3,0677
İnşaat	Avcılık, balıkçılık, tarım ve ormancılık	-3,73319	1,08292	,097	-7,8104	,3440
	Gıda sanayi	-3,89109	,69784	,062	-8,0227	,2405
	Madencilik ve taş ocakları	-5,35776	1,79417	,258	-12,4928	1,7773
	Dokuma, hazır giyim ve deri	-10,39109*	,95060	,004	-15,9498	-4,8324
	Ağaç ve kâğıt	-5,07859*	1,22697	,030	-9,8314	-,3258

	Ticaret, büro, eğitim ve güzel sanatlar	-4,47248*	,81035	,000	-7,3228	-1,6221
	Çimento, toprak ve cam	-3,89109	2,52064	,912	-18,9118	11,1296
	Metal	-2,79109	,97897	,280	-6,4344	,8522
	Enerji	2,02558	1,54036	,983	-4,3197	8,3708
	Taşımacılık	-5,89109*	,94487	,000	-9,3569	-2,4253
	Gemi yapımı ve deniz taşımacılığı, ardiye ve antrepoculuk	-4,09109	2,73745	,925	-20,4719	12,2897
	Sağlık ve sosyal hizmetler	-2,89109	5,01534	,999	-193,0739	187,2918
	Konaklama ve eğlence işleri	-4,39109*	,87484	,000	-7,4642	-1,3179
	Genel işler	-5,57530*	1,37719	,030	-10,8220	-,3286
Enerji	Avcılık, balıkçılık, tarım ve ormancılık	-5,75877	1,79949	,164	-12,6345	1,1169
	Gıda sanayi	-5,91667	1,59762	,094	-12,4617	,6283
	Madencilik ve taş ocakları	-7,38333	2,29880	,150	-15,9950	1,2284
	Dokuma, hazır giyim ve deri	-12,41667*	1,72310	,000	-19,3890	-5,4444
	Ağaç ve kâğıt	-7,10417	1,88968	,053	-14,2629	,0545
	Ticaret, büro, eğitim ve güzel sanatlar	-6,49806	1,64988	,050	-13,0034	,0073
	Çimento, toprak ve cam	-5,91667	2,90156	,741	-19,7524	7,9191
	Metal	-4,81667	1,73891	,337	-11,5335	1,9002
	İnşaat	-2,02558	1,54036	,983	-8,3708	4,3197
	Taşımacılık	-7,91667*	1,71994	,012	-14,5812	-1,2521
	Gemi yapımı ve deniz taşımacılığı, ardiye ve antrepoculuk	-6,11667	3,09177	,767	-21,2204	8,9870
	Sağlık ve sosyal hizmetler	-4,91667	5,21719	,982	-141,2999	131,4666
	Konaklama ve eğlence işleri	-6,41667	1,68249	,059	-12,9813	,1479
	Genel işler	-7,60088*	1,99049	,042	-15,0431	-,1586
Taşımacılık	Avcılık, balıkçılık, tarım ve ormancılık	2,15789	1,32598	,941	-2,6492	6,9650
	Gıda sanayi	2,00000	1,03560	,806	-2,1689	6,1689
	Madencilik ve taş ocakları	,53333	1,95052	1,000	-6,9175	7,9842
	Dokuma, hazır giyim ve deri	-4,50000	1,22030	,115	-9,7232	,7232
	Ağaç ve kâğıt	,81250	1,44601	1,000	-4,5188	6,1438
	Ticaret, büro, eğitim ve güzel sanatlar	1,41860	1,11452	,993	-2,5555	5,3927
	Çimento, toprak ve cam	2,00000	2,63422	1,000	-12,3760	16,3760
	Metal	3,10000	1,24252	,466	-1,3826	7,5826

	İnşaat	5,89109*	,94487	,000	2,4253	9,3569
	Enerji	7,91667*	1,71994	,012	1,2521	14,5812
	Gemi yapımı ve deniz taşımacılığı, ardiye ve antrepoculuk	1,80000	2,84238	1,000	-13,9522	17,5522
	Sağlık ve sosyal hizmetler	3,00000	5,07337	,999	-168,3699	174,3699
	Konaklama ve eğlence işleri	1,50000	1,16225	,992	-2,6235	5,6235
	Genel işler	,31579	1,57548	1,000	-5,4627	6,0943
Gemi yapımı ve deniz taşımacılığı, ardiye ve antrepoculuk	Avcılık, balıkçılık, tarım ve ormancılık	,35789	2,89121	1,000	-15,1846	15,9004
	Gıda sanayi	,20000	2,77008	1,000	-15,9901	16,3901
	Madencilik ve taş ocakları	-1,26667	3,22574	1,000	-16,2486	13,7153
	Dokuma, hazır giyim ve deri	-6,30000	2,84429	,662	-22,1334	9,5334
	Ağaç ve kâğıt	-,98750	2,94819	1,000	-16,3417	14,3667
	Ticaret, büro, eğitim ve güzel sanatlar	-,38140	2,80054	1,000	-16,3512	15,5884
	Çimento, toprak ve cam	,20000	3,67967	1,000	-16,7034	17,1034
	Metal	1,30000	2,85390	1,000	-14,4001	17,0001
	İnşaat	4,09109	2,73745	,925	-12,2897	20,4719
	Enerji	6,11667	3,09177	,767	-8,9870	21,2204
	Taşımacılık	-1,80000	2,84238	1,000	-17,5522	13,9522
	Sağlık ve sosyal hizmetler	1,20000	5,68683	1,000	-81,2633	83,6633
	Konaklama ve eğlence işleri	-,30000	2,81988	1,000	-16,1612	15,5612
	Genel işler	-1,48421	3,01380	1,000	-16,6581	13,6897
Sağlık ve sosyal hizmetler	Avcılık, balıkçılık, tarım ve ormancılık	-,84211	5,10089	1,000	-164,3636	162,6794
	Gıda sanayi	-1,00000	5,03322	1,000	-185,0713	183,0713
	Madencilik ve taş ocakları	-2,46667	5,29768	1,000	-124,3739	119,4405
	Dokuma, hazır giyim ve deri	-7,50000	5,07445	,884	-178,6608	163,6608
	Ağaç ve kâğıt	-2,18750	5,13340	1,000	-157,2075	152,8325
	Ticaret, büro, eğitim ve güzel sanatlar	-1,58140	5,05005	1,000	-180,1186	176,9558
	Çimento, toprak ve cam	-1,00000	5,58570	1,000	-90,7741	88,7741
	Metal	,10000	5,07984	1,000	-169,3716	169,5716
	İnşaat	2,89109	5,01534	,999	-187,2918	193,0739
	Enerji	4,91667	5,21719	,982	-131,4666	141,2999
	Taşımacılık	-3,00000	5,07337	,999	-174,3699	168,3699
	Gemi yapımı ve deniz taşımacılığı, ardiye ve antrepoculuk	-1,20000	5,68683	1,000	-83,6633	81,2633

EK-2: Kazanın KKD İle İlgisi - SİD Oranı (%10 Üzeri Olanlar) Arasındaki Fark.

Çoklu Karşılaştırmalar						
Bağımlı Değişken: Kazanın KKD İle İlgisi						
Games-Howell						
(I) Sid Oranı %10 Üzeri	(J) Sid Oranı %10 Üzeri	Ortalama Fark			95% Güven Aralığı	
Birleştirilmiş	Birleştirilmiş	(I-J)	Std. Hata	Anlamlılık	Alt Sınır	Üst Sınır
%10- %20	%20,1-%30	,75027	,72342	,966	-1,5426	3,0431
	%30,1-%40	,27358	,67747	1,000	-1,8476	2,3948
	%40,1-%50	1,44091	,63183	,324	-,5535	3,4353
	%50,1-%60	1,38873	1,45454	,963	-5,6014	8,3789
	%60,1-%99	2,45540*	,51654	,010	,5526	4,3582
	%100	2,45540*	,51654	,010	,5526	4,3582
	İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok.	-1,00437	,44785	,335	-2,3877	,3789
%20,1-%30	%10- %20	-,75027	,72342	,966	-3,0431	1,5426
	%30,1-%40	-,47669	,81908	,999	-3,0583	2,1050
	%40,1-%50	,69064	,78176	,986	-1,7907	3,1720
	%50,1-%60	,63846	1,52566	1,000	-6,1344	7,4113
	%60,1-%99	1,70513	,69191	,266	-,6300	4,0403
	%100	1,70513	,69191	,266	-,6300	4,0403
	İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok.	-1,75464	,64226	,150	-3,8377	,3284
%30,1-%40	%10- %20	-,27358	,67747	1,000	-2,3948	1,8476
	%20,1-%30	,47669	,81908	,999	-2,1050	3,0583
	%40,1-%50	1,16733	,73944	,761	-1,1645	3,4991
	%50,1-%60	1,11515	1,50441	,991	-5,7070	7,9373
	%60,1-%99	2,18182	,64372	,050	-,0007	4,3644
	%100	2,18182	,64372	,050	-,0007	4,3644
	İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok.	-1,27795	,59002	,392	-3,1592	,6033
%40,1-%50	%10- %20	-1,44091	,63183	,324	-3,4353	,5535
	%20,1-%30	-,69064	,78176	,986	-3,1720	1,7907
	%30,1-%40	-1,16733	,73944	,761	-3,4991	1,1645
	%50,1-%60	-,05217	1,48442	1,000	-6,9365	6,8321
	%60,1-%99	1,01449	,59550	,686	-1,0828	3,1118
	%100	1,01449	,59550	,686	-1,0828	3,1118
	İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok.	-2,44528*	,53701	,002	-4,1896	-,7009
%50,1-%60	%10- %20	-1,38873	1,45454	,963	-8,3789	5,6014
	%20,1-%30	-,63846	1,52566	1,000	-7,4113	6,1344
	%30,1-%40	-1,11515	1,50441	,991	-7,9373	5,7070
	%40,1-%50	,05217	1,48442	1,000	-6,8321	6,9365

	%60,1-%99	1,06667	1,43914	,989	-6,0137	8,1471
	%100	1,06667	1,43914	,989	-6,0137	8,1471
	İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok.	-2,39310	1,41593	,699	-9,5711	4,7849
%60,1-%99	%10- %20	-2,45540*	,51654	,010	-4,3582	-,5526
	%20,1-%30	-1,70513	,69191	,266	-4,0403	,6300
	%30,1-%40	-2,18182	,64372	,050	-4,3644	,0007
	%40,1-%50	-1,01449	,59550	,686	-3,1118	1,0828
	%50,1-%60	-1,06667	1,43914	,989	-8,1471	6,0137
	%100	,00000	,47140	1,000	-2,4488	2,4488
	İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok.	-3,45977*	,39494	,008	-5,5306	-1,3890
%100	%10- %20	-2,45540*	,51654	,010	-4,3582	-,5526
	%20,1-%30	-1,70513	,69191	,266	-4,0403	,6300
	%30,1-%40	-2,18182	,64372	,050	-4,3644	,0007
	%40,1-%50	-1,01449	,59550	,686	-3,1118	1,0828
	%50,1-%60	-1,06667	1,43914	,989	-8,1471	6,0137
	%60,1-%99	,00000	,47140	1,000	-2,4488	2,4488
	İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok.	-3,45977*	,39494	,008	-5,5306	-1,3890
İncelenen Duruma İlişkin Veri Yok.	%10- %20	1,00437	,44785	,335	-,3789	2,3877
	%20,1-%30	1,75464	,64226	,150	-,3284	3,8377
	%30,1-%40	1,27795	,59002	,392	-,6033	3,1592
	%40,1-%50	2,44528*	,53701	,002	,7009	4,1896
	%50,1-%60	2,39310	1,41593	,699	-4,7849	9,5711
	%60,1-%99	3,45977*	,39494	,008	1,3890	5,5306
	%100	3,45977*	,39494	,008	1,3890	5,5306
*. The Ortalama Fark 0.05 seviyesinde anlamlıdır.						

EK-3: Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili - Kazanın Nihai Sonucu Arasındaki Fark.

Çoklu Karşılaştırmalar						
Bağımlı Değişken: Kaza Verilmesi Gereken İSG Eğitimi İle İlgili Games-Howell						
		Ortalama Fark			95% Güven Aralığı	
(I) Kazanın Nihai Sonucu2	(J) Kazanın Nihai Sonucu	(I-J)	Std. Hata	Anlamlılık.	Alt Sınır	Üst Sınır
SİD Oranı %10'un Altında Kalanlar ve SİD Belirlenmeyenler	SİD Oranı %10'un Üzerinde Olanlar	,15997	,11248	,493	-,1419	,4618
	Ölümlerle Sonuçlananlar	-,53757*	,13848	,001	-,9011	-,1741
	"İş Kazası Değildir" Denilen Yaralanma ve Ölümler	-3,70588*	,10788	,000	-3,9977	-3,4141

SİD oranı %10'un Üzerinde		SİD oranı %10'un Altında				
Olanlar	Kalanlar ve SİD Belirlenmeyenler	-,15997	,11248	,493	-,4618	,1419
	Ölümlerle Sonuçlananlar	-,69754*	,09247	,000	-,9383	-,4568
	"İş Kazası Değildir"					
Ölümlerle Sonuçlananlar	Denilen Yaralanma ve Ölümler	-3,86585*	,03181	,000	-3,9484	-3,7833
	SİD oranı %10'un Altında					
	Kalanlar ve SİD Belirlenmeyenler	,53757*	,13848	,001	,1741	,9011
"İş Kazası Değildir"	SİD oranı %10'un Üzerinde Olanlar	,69754*	,09247	,000	,4568	,9383
	Denilen Yaralanma ve Ölümler	-3,16832*	,08682	,000	-3,3952	-2,9415
	SİD oranı %10'un Altında					
Denilen Yaralanma ve Ölümler	Kalanlar ve SİD Belirlenmeyenler	3,70588*	,10788	,000	3,4141	3,9977
	SİD oranı %10'un Üzerinde Olanlar	3,86585*	,03181	,000	3,7833	3,9484
	Ölümlerle Sonuçlananlar	3,16832*	,08682	,000	2,9415	3,3952
*. Ortalama Fark 0.05 seviyesinde anlamlıdır.						

EK-4: Kazanın KKD İle İlgisi - Kazaya Sebep Olan Olay/Durum Çalışanın Esas Yapmakta Olduğu İş Sebebi İle Gerçekleşti Arasındaki Fark.

Çoklu Karşılaştırmalar						
Bağımlı Değişken: Kazanın KKD İle İlgisi						
Games-Howell						
(I) Kazaya Sebep Olan Olay/Durum Çalışanın Esas Yapmakta Olduğu İş Sebebi İle Gerçekleşti	(J) Kazaya Sebep Olan Olay/Durum Çalışanın Esas Yapmakta Olduğu İş Sebebi İle Gerçekleşti	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	Anlamlılık	95% Güven Aralığı Alt Sınır	Üst Sınır
Evet	Hayır	-4,00018*	,38762	,000	-5,0157	-2,9847
	İşten Bağımsız Bir Sebeple Gerçekleşen Kaza	-1,66685*	,29601	,000	-2,4414	-,8923
	"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	-4,19626*	,19311	,000	-4,6963	-3,6962
Hayır	Evet	4,00018*	,38762	,000	2,9847	5,0157
	İşten Bağımsız Bir Sebeple Gerçekleşen Kaza	2,33333*	,40409	,000	1,2732	3,3935
	"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	-,19608	,33609	,937	-1,0893	,6971

İşten Bağımsız Bir Sebeple	Evet	1,66685*	,29601	,000	,8923	2,4414
Gerçekleşen Kaza	Hayır	-2,33333*	,40409	,000	-3,3935	-1,2732
	"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	-2,52941*	,22434	,000	-3,1363	-1,9226
"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	Evet	4,19626*	,19311	,000	3,6962	4,6963
	Hayır	,19608	,33609	,937	-,6971	1,0893
	İşten Bağımsız Bir Sebeple Gerçekleşen Kaza	2,52941*	,22434	,000	1,9226	3,1363
*. Ortalama Fark 0.05 seviyesinde anlamlıdır.						

EK-5: “Kaza Verilmesi Gereken KKD İle İlgili” – “Kazanın Nihai Sonucu” Arasındaki Fark.

Çoklu Karşılaştırmalar						
Bağımlı Değişken: Kazanın Nihai Sonucu						
Games-Howell						
(I) Kaza Verilmesi Gereken	(J) Kaza Verilmesi Gereken	Ortalama Fark	95% Güven Aralığı			
KKD İle İlgili	KKD İle İlgili	(I-J)	Std. Hata	Anlamlılık	Alt Sınır	Üst Sınır
Evet	Hayır	-,23687*	,08034	,030	-,4585	-,0152
	KKD'den Bağımsız Gerçekleşen Kaza	-,91673*	,05363	,000	-1,0647	-,7687
	Tespit Edilemedi	-,19798	,48069	,991	-2,7180	2,3220
	"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	-1,94798*	,04359	,000	-2,0681	-1,8278
Hayır	Evet	,23687*	,08034	,030	,0152	,4585
	KKD'den Bağımsız Gerçekleşen Kaza	-,67986*	,07438	,000	-,8860	-,4737
	Tespit Edilemedi	,03889	,48345	1,000	-2,4555	2,5333
	"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	-1,71111*	,06749	,000	-1,8990	-1,5232
KKD'den Bağımsız Gerçekleşen Kaza	Evet	,91673*	,05363	,000	,7687	1,0647
	Hayır	,67986*	,07438	,000	,4737	,8860
	Tespit Edilemedi	,71875	,47973	,623	-1,8105	3,2480
	"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	-1,03125*	,03125	,000	-1,1217	-,9408
Tespit Edilemedi	Evet	,19798	,48069	,991	-2,3220	2,7180
	Hayır	-,03889	,48345	1,000	-2,5333	2,4555
	KKD'den Bağımsız Gerçekleşen Kaza	-,71875	,47973	,623	-3,2480	1,8105
	"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	-1,75000	,47871	,129	-4,2893	,7893
"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	Evet	1,94798*	,04359	,000	1,8278	2,0681
	Hayır	1,71111*	,06749	,000	1,5232	1,8990

KKD'den Bağımsız Gerçekleşen Kaza	1,03125*	,03125	,000	,9408	1,1217
Tespit Edilemedi	1,75000	,47871	,129	-,7893	4,2893
*.Ortalama Fark 0.05 seviyesinde anlamlıdır.					

EK-6: Kazanın KKD İle İlgisi - İşveren Kusur Oranları Arasındaki Fark.

Çoklu Karşılaştırmalar						
Bağımlı Değişken: İşveren Kusur Oranları						
Games-Howell						
		Ortalama Fark			95% Güven Aralığı	
(I) Kazanın KKD İle İlgisi	(J) Kazanın KKD İle İlgisi	(I-J)	Std. Hata	Anlamlılık	Alt Sınır	Üst Sınır
İşyerinde KKD Bulunmadığı İçin Gerçekleşen Kaza	İşyerinde Bulunan KKD'nin Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	2,29261	,85750	,161	-,4495	5,0347
	İşyerinde Bulunan KKD'nin Doğru Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	-1,86364	1,52869	,886	-10,9218	7,1945
	KKD'den Bağımsız (Bünyesel Rahatsızlıklar)	-5,36364*	,29478	,000	-6,2717	-4,4556
	Tespit Edilemedi	,49351	2,02665	,000	-8,1486	9,1356
	Diğer Çalışanın İşyerinde Bulunan KKD'yi Kullanmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	7,63636	1,04254	,176	-14,9164	30,1892
	"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	-4,41492*	,29694	,000	-5,3292	-3,5006
	KKD'den Bağımsız (Esas İşle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD İle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD Bulunsa da Gerçekleşen Kazalar))	-2,15015*	,60445	,012	-4,0098	-,2905
	İşyerinde Bulunan KKD'nin Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	-2,29261	,85750	,161	-5,0347	,4495
İşyerinde Bulunan KKD'nin Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	İşyerinde Bulunan KKD'nin Doğru Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	-4,15625	1,70247	,378	-12,1234	3,8109

	KKD'den Bağımsız (Bünyesel Rahatsızlıklar)	-7,65625*	,80524	,000	-10,2703	-5,0422
	Tespit Edilemedi	-1,79911	2,16074	,985	-10,3349	6,7367
	Diğer Çalışanın İşyerinde Bulunan KKD'yi Kullanmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	5,34375	1,28390	,162	-3,4530	14,1405
	"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	-6,70753*	,80603	,000	-9,3234	-4,0917
	KKD'den Bağımsız (Esas İşle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD İle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD Bulunsa da Gerçekleşen Kazalar))	-4,44277*	,96274	,001	-7,4670	-1,4185
İşyerinde Bulunan KKD'nin Doğru Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	İşyerinde KKD Bulunmadığı İçin Gerçekleşen Kaza	1,86364	1,52869	,886	-7,1945	10,9218
	İşyerinde Bulunan KKD'nin Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	4,15625	1,70247	,378	-3,8109	12,1234
	KKD'den Bağımsız (Bünyesel Rahatsızlıklar)	-3,50000	1,50000	,466	-12,8895	5,8895
	Tespit Edilemedi	2,35714	2,50408	,973	-7,2676	11,9819
	Diğer Çalışanın İşyerinde Bulunan KKD'yi Kullanmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	9,50000*	1,80278	,049	,0426	18,9574
	"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	-2,55128	1,50043	,700	-11,9354	6,8328
	KKD'den Bağımsız (Esas İşle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD İle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD Bulunsa da Gerçekleşen Kazalar))	-,28652	1,59012	1,000	-8,8088	8,2358
KKD'den Bağımsız (Bünyesel Rahatsızlıklar)	İşyerinde KKD Bulunmadığı İçin Gerçekleşen Kaza	5,36364*	,29478	,000	4,4556	6,2717

	İşyerinde Bulunan KKD'nin Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	7,65625*	,80524	,000	5,0422	10,2703
	İşyerinde Bulunan KKD'nin Doğru Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	3,50000	1,50000	,466	-5,8895	12,8895
	Tespit Edilemedi	5,85714	2,00510	,218	-2,8230	14,5373
	Diğer Çalışanın İşyerinde Bulunan KKD'yi Kullanmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	13,00000	1,00000	,123	-19,1009	45,1009
	"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	,94872*	,03578	,000	,8340	1,0634
	KKD'den Bağımsız (Esas İşle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD İle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD Bulunsa da Gerçekleşen Kazalar))	3,21348*	,52770	,000	1,5749	4,8520
	Tespit Edilemedi					
	İşyerinde KKD Bulunmadığı İçin Gerçekleşen Kaza	-,49351	2,02665	,000	-9,1356	8,1486
	İşyerinde Bulunan KKD'nin Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	1,79911	2,16074	,985	-6,7367	10,3349
	İşyerinde Bulunan KKD'nin Doğru Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	-2,35714	2,50408	,973	-11,9819	7,2676
	KKD'den Bağımsız (Bünyesel Rahatsızlıklar)	-5,85714	2,00510	,218	-14,5373	2,8230
	Diğer Çalışanın İşyerinde Bulunan KKD'yi Kullanmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	7,14286	2,24063	,150	-2,1445	16,4302
	"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	-4,90842	2,00541	,357	-13,5880	3,7711

	KKD'den Bağımsız (Esas İşle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD İle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD Bulunsa da Gerçekleşen Kazalar))	-2,64366	2,07337	,883	-11,2241	5,9368
Diğer Çalışanın İşyerinde Bulunan KKD'yi Kullanmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	İşyerinde KKD Bulunmadığı İçin Gerçekleşen Kaza	-7,63636	1,04254	,176	-30,1892	14,9164
	İşyerinde Bulunan KKD'nin Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	-5,34375	1,28390	,162	-14,1405	3,4530
	İşyerinde Bulunan KKD'nin Doğru Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	-9,50000*	1,80278	,049	-18,9574	-,0426
	KKD'den Bağımsız (Bünyesel Rahatsızlıklar)	-13,00000	1,00000	,123	-45,1009	19,1009
	Tespit Edilemedi	-7,14286	2,24063	,150	-16,4302	2,1445
	"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	-12,05128	1,00064	,132	-43,9601	19,8576
	KKD'den Bağımsız (Esas İşle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD İle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD Bulunsa da Gerçekleşen Kazalar))	-9,78652	1,13069	,085	-23,4311	3,8580
"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	İşyerinde KKD Bulunmadığı İçin Gerçekleşen Kaza	4,41492*	,29694	,000	3,5006	5,3292
	İşyerinde Bulunan KKD'nin Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	6,70753*	,80603	,000	4,0917	9,3234
	İşyerinde Bulunan KKD'nin Doğru Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	2,55128	1,50043	,700	-6,8328	11,9354
	KKD'den Bağımsız (Bünyesel Rahatsızlıklar)	-,94872*	,03578	,000	-1,0634	-,8340
	Tespit Edilemedi	4,90842	2,00541	,357	-3,7711	13,5880

Diğer Çalışanın İşyerinde						
Bulunan KKD'yi		12,05128	1,00064	,132	-19,8576	43,9601
Kullanmaması Sebebiyle						
Gerçekleşen Kaza						
KKD'den Bağımsız (Esas						
İşle İlgisi Olmayan						
Kazalar-KKD İle İlgisi		2,26477*	,52891	,001	,6228	3,9067
Olmayan Kazalar-KKD						
Bulunsa da Gerçekleşen						
Kazalar))						
KKD'den Bağımsız (Esas	İşyerinde KKD					
İşle İlgisi Olmayan	Bulunmadığı İçin	2,15015*	,60445	,012	,2905	4,0098
Kazalar-KKD İle İlgisi	Gerçekleşen Kaza					
Olmayan Kazalar-KKD	İşyerinde Bulunan					
Bulunsa da Gerçekleşen	KKD'nin Kullanılmaması	4,44277*	,96274	,001	1,4185	7,4670
Kazalar))	Sebebiyle Gerçekleşen					
	Kaza					
	İşyerinde Bulunan					
	KKD'nin Doğru	,28652	1,59012	1,000	-8,2358	8,8088
	Kullanılmaması Sebebiyle					
	Gerçekleşen Kaza					
	KKD'den Bağımsız	-3,21348*	,52770	,000	-4,8520	-1,5749
	(Bünyesel Rahatsızlıklar)					
	Tespit Edilemedi	2,64366	2,07337	,883	-5,9368	11,2241
	Diğer Çalışanın İşyerinde					
	Bulunan KKD'yi	9,78652	1,13069	,085	-3,8580	23,4311
	Kullanmaması Sebebiyle					
	Gerçekleşen Kaza					
	"İş Kazası Değildir", "İş					
	Kazası Tespit	-2,26477*	,52891	,001	-3,9067	-,6228
	Edilemeyen"					
*. Ortalama Fark 0.05 seviyesinde anlamlıdır.						

EK-7: Kazanın KKD İle İlgisi - İşçi Kusur Oranları Arasındaki Fark.

Çoklu Karşılaştırmalar						
Bağımlı Değişken: İşçi Kusur Oranları						
Games-Howell						
(I) Kazanın KKD İle İlgisi	(J) Kazanın KKD İle İlgisi	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	Anlamlılık	95% Güven Aralığı	
İşyerinde KKD	İşyerinde Bulunan KKD'nin					
Bulunmadığı İçin	Kullanılmaması Sebebiyle	,91098	1,36589	,998	-3,3764	5,1984
Gerçekleşen Kaza	Gerçekleşen Kaza					

İşyerinde Bulunan KKD'nin Doğru Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	İşyerinde KKD Bulunmadığı İçin Gerçekleşen Kaza	-9,1098	1,36589	,998	-5,1984	3,3764
	İşyerinde Bulunan KKD'nin Doğru Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	-9,06250	4,15984	,504	-32,4283	14,3033
	KKD'den Bağımsız (Bünyesel Rahatsızlıklar)	-13,00189*	1,14367	,000	-16,7131	-9,2907
	Tespit Edilemedi	-6,91964	3,03801	,400	-18,9035	5,0642
	Diğer Çalışanın İşyerinde Bulunan KKD'yi Kullanmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	-4,06250	9,07217	,997	-272,4892	264,3642
	"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	-12,11378*	1,14262	,000	-15,8225	-8,4050
	KKD'den Bağımsız (Esas İşle İlgisi Olmayan Kazalar- KKD İle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD Bulunsa da Gerçekleşen Kazalar))	-6,26475*	1,42239	,001	-10,7142	-1,8153
İşyerinde Bulunan KKD'nin Doğru Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	İşyerinde KKD Bulunmadığı İçin Gerçekleşen Kaza	8,15152	4,06956	,576	-16,0773	32,3803
İşyerinde Bulunan KKD'nin Doğru Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	İşyerinde Bulunan KKD'nin Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	9,06250	4,15984	,504	-14,3033	32,4283
	KKD'den Bağımsız (Bünyesel Rahatsızlıklar)	-3,93939	4,00046	,949	-28,9722	21,0935

	Tespit Edilemedi	2,14286	4,89134	1,000	-19,0640	23,3497
	Diğer Çalışanın İşyerinde Bulunan KKD'yi Kullanmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	5,00000	9,84886	,996	-144,7719	154,7719
	"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	-3,05128	4,00016	,984	-28,0879	21,9853
	KKD'den Bağımsız (Esas İşle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD İle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD Bulunsa da Gerçekleşen Kazalar))	2,79775	4,08887	,992	-21,2294	26,8249
KKD'den Bağımsız (Bünyesel Rahatsızlıklar)	İşyerinde KKD Bulunmadığı İçin Gerçekleşen Kaza	12,09091*	,75168	,000	9,7758	14,4060
	İşyerinde Bulunan KKD'nin Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	13,00189*	1,14367	,000	9,2907	16,7131
	İşyerinde Bulunan KKD'nin Doğru Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	3,93939	4,00046	,949	-21,0935	28,9722
	Tespit Edilemedi	6,08225	2,81582	,471	-6,1035	18,2680
	Diğer Çalışanın İşyerinde Bulunan KKD'yi Kullanmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	8,93939	9,00020	,923	-279,9068	297,7856
	"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	,88811*	,07038	,000	,6660	1,1102
	KKD'den Bağımsız (Esas İşle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD İle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD Bulunsa da Gerçekleşen Kazalar))	6,73715*	,85004	,000	4,0984	9,3759
Tespit Edilemedi	İşyerinde KKD Bulunmadığı İçin Gerçekleşen Kaza	6,00866	2,91316	,508	-6,0357	18,0530
	İşyerinde Bulunan KKD'nin Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	6,91964	3,03801	,400	-5,0642	18,9035
	İşyerinde Bulunan KKD'nin Doğru Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	-2,14286	4,89134	1,000	-23,3497	19,0640
	KKD'den Bağımsız (Bünyesel Rahatsızlıklar)	-6,08225	2,81582	,471	-18,2680	6,1035

	Diğer Çalışanın İşyerinde					
	Bulunan KKD'yi	2,85714	9,43001	1,000	-193,2473	198,9616
	Kullanmaması Sebebiyle					
	Gerçekleşen Kaza					
	"İş Kazası Değildir", "İş	-5,19414	2,81540	,619	-17,3807	6,9924
	Kazası Tespit Edilemeyen"					
	KKD'den Bağımsız (Esas					
	İşle İlgisi Olmayan Kazalar-					
	KKD İle İlgisi Olmayan	,65490	2,94008	1,000	-11,3652	12,6750
	Kazalar-KKD Bulunsa da					
	Gerçekleşen Kazalar))					
Diğer Çalışanın İşyerinde	İşyerinde KKD					
	Bulunan KKD'yi	3,15152	9,03113	,999	-276,6135	282,9165
	Kullanmaması Sebebiyle					
Gerçekleşen Kaza	Gerçekleşen Kaza					
	İşyerinde Bulunan KKD'nin					
	Kullanılmaması Sebebiyle	4,06250	9,07217	,997	-264,3642	272,4892
	Gerçekleşen Kaza					
	İşyerinde Bulunan KKD'nin					
	Doğru Kullanılmaması	-5,00000	9,84886	,996	-154,7719	144,7719
	Sebebiyle Gerçekleşen Kaza					
	KKD'den Bağımsız	-8,93939	9,00020	,923	-297,7856	279,9068
	(Bünyesel Rahatsızlıklar)					
	Tespit Edilemedi	-2,85714	9,43001	1,000	-198,9616	193,2473
	"İş Kazası Değildir", "İş	-8,05128	9,00007	,945	-296,9375	280,8350
	Kazası Tespit Edilemeyen"					
	KKD'den Bağımsız (Esas					
	İşle İlgisi Olmayan Kazalar-					
	KKD İle İlgisi Olmayan	-2,20225	9,03985	1,000	-279,4924	275,0879
	Kazalar-KKD Bulunsa da					
	Gerçekleşen Kazalar))					
"İş Kazası Değildir", "İş	İşyerinde KKD					
	Bulunan KKD'yi	11,20280*	,75009	,000	8,8923	13,5133
	Kullanmaması Sebebiyle					
Kazası Tespit Edilemeyen"	Gerçekleşen Kaza					
	İşyerinde Bulunan KKD'nin					
	Kullanılmaması Sebebiyle	12,11378*	1,14262	,000	8,4050	15,8225
	Gerçekleşen Kaza					
	İşyerinde Bulunan KKD'nin					
	Doğru Kullanılmaması	3,05128	4,00016	,984	-21,9853	28,0879
	Sebebiyle Gerçekleşen Kaza					
	KKD'den Bağımsız	-,88811*	,07038	,000	-1,1102	-,6660
	(Bünyesel Rahatsızlıklar)					
	Tespit Edilemedi	5,19414	2,81540	,619	-6,9924	17,3807

	Diğer Çalışanın İşyerinde Bulunan KKD'yi Kullanmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	8,05128	9,00007	,945	-280,8350	296,9375
	KKD'den Bağımsız (Esas İşle İlgisi Olmayan Kazalar- KKD İle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD Bulunsa da Gerçekleşen Kazalar))	5,84903*	,84863	,000	3,2142	8,4839
KKD'den Bağımsız (Esas İşle İlgisi Olmayan Kazalar- KKD İle İlgisi Olmayan Kazalar-KKD Bulunsa da Gerçekleşen Kazalar))	İşyerinde KKD Bulunmadığı İçin Gerçekleşen Kaza	5,35376*	1,13148	,000	1,8873	8,8202
	İşyerinde Bulunan KKD'nin Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	6,26475*	1,42239	,001	1,8153	10,7142
	İşyerinde Bulunan KKD'nin Doğru Kullanılmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	-2,79775	4,08887	,992	-26,8249	21,2294
	KKD'den Bağımsız (Bünyesel Rahatsızlıklar)	-6,73715*	,85004	,000	-9,3759	-4,0984
	Tespit Edilemedi	-,65490	2,94008	1,000	-12,6750	11,3652
	Diğer Çalışanın İşyerinde Bulunan KKD'yi Kullanmaması Sebebiyle Gerçekleşen Kaza	2,20225	9,03985	1,000	-275,0879	279,4924
	"İş Kazası Değildir", "İş Kazası Tespit Edilemeyen"	-5,84903*	,84863	,000	-8,4839	-3,2142
	*. Ortalama Fark 0.05 seviyesinde anlamlıdır.					

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Neşe ÖNDER YAŞAR
EĞİTİM DURUMU	
Lise	Antalya Atatürk Yabancı Dil Ağırlıklı Lisesi
Lisans	Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü (2006-2010)
Yüksek Lisans	Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü (2012-2019)
Tez Konusu	Türkiye'de Kadın İşgücünün Tarihsel Gelişimi Ve ILO Standartları İle Avrupa Sosyal Şartı Çerçevesinde Entegrasyon Politikalarının Analitik Değerlendirilmesi
Doktora	Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Politika ve Çalışma İlişkileri (2019-2025)
Tez Konusu	Sosyal Güvenlik Kurumu Perspektifinden Kayıtlı ve Kayıtdışı İstihdamda Yaşanan İş Kazaları: Antalya Örneği
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
2012-...	Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, Sosyal Güvenlik Denetmeni (Antalya)
YAYINLAR	
MAKALE	
Önder Yaşar, N. (2025). Yaşlanma ve Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Sürdürülebilirliği Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme. <i>Fiscaoeconomia</i>, 9(2). Arpat, B., Yaşar, N. Ö., & Namal, M. K. (2024). The Problem Of Fraudulently Insured And Financial Sustainability: Case Of The Türkiye Social Insurance System. <i>Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi</i>, 25(1), 326-353.	

Arpat, B., Yürekli, E., & Yaşar, N. Ö. (2022). Türk Sosyal Sigorta Primlerinde Muhtasar Beyanname ile Bildirimin İlgili Taraflar Ekseninde Değerlendirilmesi: Durum Çalışması Deseninde Bir Uygulama. Sosyal Güvenlik Dergisi, 12(2), 231-250.

Yaşar, N. Ö., & Karataş, M. (2022). Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Finansal Sorunları Ve Çözüm Önerileri. Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 11(30), 128-152.

Yaşar, N. Ö., & Karataş, M. (2022). Ordo Liberalizm Ve Sosyal Piyasa Ekonomisi. Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 11(31), 303-330.

KİTAP BÖLÜMÜ

Önder Yaşar N., Karataş M. Türk Sosyal Sigortalar Sisteminde Ölüm Geliri / Aylığı Bağlanmasında Hak Sahibi Olma Şartları Ve Bu Şartların Diğer Veriler Kapsamında Revize Edilmesine Yönelik Bir Değerlendirme. (2021). Tekmez, K. U. L. U., & KAHRİMAN, H. (Eds.). Bireyden Yapay Zekaya Sosyoekonomik ve Kültürel Çalışmalar. Akademisyen Kitabevi.

Önder Yaşar N., Karataş M. (2021). Başarılı Bir Sosyal Güvenlik Sistemi Olarak Alman Sosyal Güvenlik Sistemi. Sosyal Politika ve Çalışma İlişkilerinde Güncel Sorunlar III. Kitap (Ed.) Şerife DURMAZ, Gazi Kitabevi.

Önder Yaşar N., Koçancı M. (2021). Evde Bakım Hizmetleri ve Evde Bakım Hizmeti Sunanlara İlişkin Karşılaştırmalı Bir İnceleme. Sosyal Politika ve Çalışma İlişkilerinde Güncel Sorunlar III. Kitap (Ed.) Şerife DURMAZ, Gazi Kitabevi.

KONGRE BİLDİRİSİ

Önder Yaşar N., Karataş M. Türk Sosyal Sigortalar Sisteminde Ölüm Geliri / Aylığı Bağlanmasında Hak Sahibi Olma Şartları Ve Bu Şartların Diğer Veriler Kapsamında Revize Edilmesine Yönelik Bir Değerlendirme. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kongresi ISRC 2021, Antalya, Türkiye, 28 Ekim 2021, ss.27